

Müferricü'l-Kürûb fî Ahbâri Benî Eyyûb

Yazan: Cemâleddin Muhammed bin Sâlim bin Vâsıl (Vefatı sene 697 hicri)

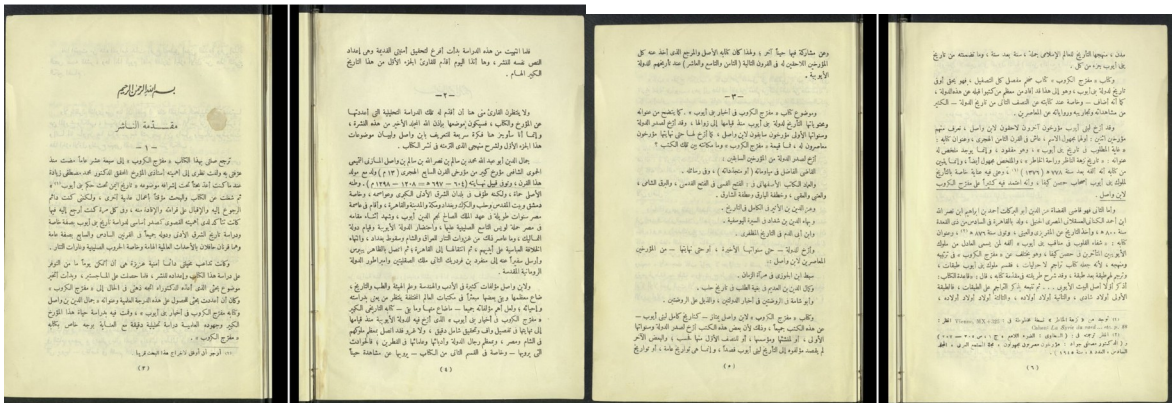
[Birinci Cüz] Ve [bu cilt] Nûreddin Mahmud b. Zengi'nin 569 hicri yılında vefatıyla sona erer.

İlk defa neşreden: Cambridge, Paris ve İstanbul yazmalarından yola çıkarak zapt eden, tahkik eden, kenar notları ekleyen, önsöz yazan ve fihrislerini hazırlayan:

Doktor Cemâleddin eş-Şayyâl İskenderiye Üniversitesi İslam Tarihi Yardımcı Profesörü

Eski Mirası İhya İdaresi Neşriyatı Mısır Maarif Bakanlığı. Genel Kültür İdaresi

I. Fuad Üniversitesi Matbaası 1953

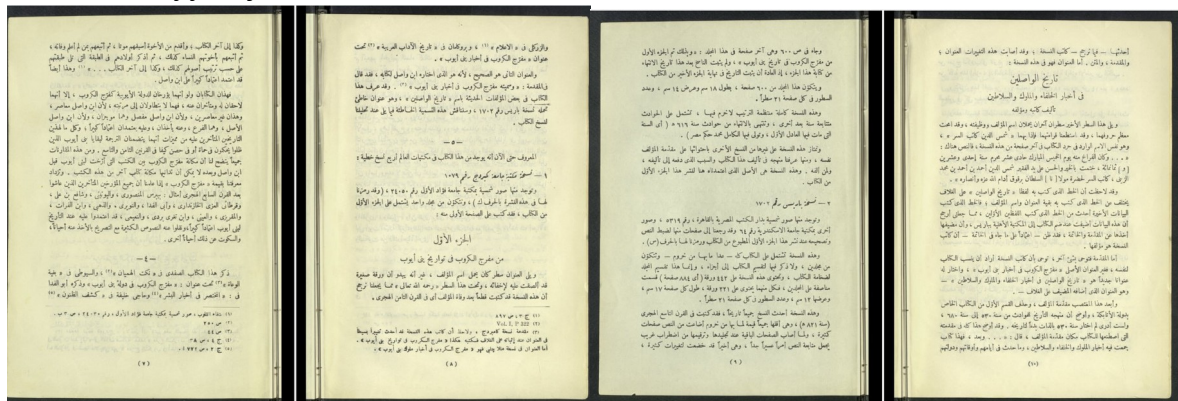

Bismillâhirrahmânirrahîm

Neşredenin Mukaddimesi

1 - Bu kitabın ("Müferricü'l-Kürûb") benimle olan bağı, üzerinden yedi yıl geçtikten sonra, tam ben bu kitaba dair umudumu kesmişken başladı. Benim dikkatimi bu kitabın önemine çeken kişi, merhum hocam tahkikçi Dr. Muhammed Mustafa Ziyâde

idi. Ben henüz o dönemde kendisinin gözetimi altında Eyyubiler hakkında "Târihü'l-Yemen tahte Hükmi Benî Eyyûb" konusunda bir araştırma hazırlıyordum. Sonrasında kitaptan ve araştırmadan geçici olarak diğer ilmi işler sebebiyle uzaklaştım; lakin sürekli olarak kitaba dönme, onu okuma, inceleme ve oradan istifade etme arzusunda idim. Her ne zaman ona dönsem, onun Eyyubiler dönemi tarihi için birinci derece temel bir kaynak olarak öneminin büyüklüğünü kesin bir şekilde anlıyordum. O, el-Melikü's-Sâlih Necmeddin Eyyüb'ün saltanat yıllarında Mısır başkentinde uzun yıllar ikamet etmiş, Mısır'da el-Melikü's-Sâlih Haçlı Seferi'nin Dokuzuncusu sırasında yaşananlara şahitlik etmiş, Eyyubi Devletinin kurulmasına ve Memlukler devletinin kurulmasına şahit olmuş, Irak ve Şam'ın Tatarlar tarafından istilasını, Bağdat'ın düşüşünü ve Abbasî Hilafeti'nin onların eliyle sona ermesini idrak etmiş, ardından Kahire'ye intikal etmiş, daha sonra ez-Zâhir Beybars ile ilişki kurmuş ve Kutsal Roma İmparatoru II. Friedrich'in elçisine elçi olarak gönderilmiştir. İbn Vâsıl'ın edebiyat, mühendislik, heyet (astronomi), tıp ve tarih alanlarında pek çok eseri vardır ki bunların çoğunluğu kaybolmuş, bazıları da dünyanın çeşitli kütüphanelerinde dağınık halde, incelemeyi ve hayatını araştırmayı bekleyen kimseler tarafından beklenmektedir. Geriye kalan ve onun büyük tarihi eseri olan "Müferricü'l-Kürûb fî Ahbâri Benî Eyyûb" –ki bu eser Eyyubi Devletinin kuruluşundan sonuna kadar ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde tarihlendiren eserdir– şüphesiz ki Şam ve Mısır'daki meliklerin çoğunun, Şam ve Mısır'daki devlet adamlarının, ediplerin ve ulemanın hayatıyla doğrudan irtibatlıdır; çünkü olayları gözlemleyerek –özellikle de kitabın ikinci kısmında– bizzat bir olayın görgü tanığı olarak kaleme almış... meden, menhecünce tarihlere dünya İslami cemle, sene ba'd sene, vema tazammethü min tarihi benî ayyub juz'u min kül.

Ve Zirikîlî, "el-A'lâm"da ve Brockelmann, "Târîhu'l-Âdâbi'l-Arabiyye"de "Müferricü'l-kürûb fî ahbâri benî Eyyûb" başlığı altında bahsetmiştir. İkinci başlık ise doğru olanıdır; çünkü onu kitabı için seçen yazarın kendisidir ve mukaddimede şöyle demiştir: "Müferricü'l-kürûb fî ahbâri benî Eyyûb adını koydum." Lakin bu kitap bazı modern teliflerde "Târîhu'l-Vâsıl" adıyla tanınmıştır; bu hatalı bir başlıktır ve Paris nüshası numara 1702'nin taşıdığı hatadır; bunu analizimizde kitabın nüshaları kısmında tartışacağız. Şu ana kadar bilindiği kadarıyla bu kitaptan dünyadaki kütüphanelerde dört nüsha bulunmaktadır:

1. Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi nüshası, numara 1079. Buradan Fuad Üniversitesi Kütüphanesi'ne 24505 numaralı güneş ışığıyla çekilmiş fotoğrafları mevcuttur. Kitabın birinci cildini içeren tek bir ciltten oluşmaktadır. Kitabın ilk sayfasında şunlar yazılmıştır:

Birinci Cüz Müferricü'l-kürûb fî tavârîhi benî Eyyûb

Yazarın adını taşıyan satırın hemen altında –görünüşe göre müellifin ölümünden sonra eklenen küçük bir kağıt, ismini gizlemek için üzerine yapıştırılmıştır– "Rahimehullahü teâlâ" ibaresinin bulunduğu bu satırın altı, bu nüshanın yazarın ölümünden kesinlikle sonra, yani sekizinci hicri yüzyılda yazıldığını bize düşündürmektedir.

Ve başlığın yanında yazarın adını taşıyan bir satır vardı ve başkası, bu nüshanın kâtibinin kapak üzerine yazarken başlıkta küçük bir değişiklik yapmak istediğini göstermektedir, bu yüzden şöyle yazdı: "Müferricü'l-kürûb fî tavârîhi benî Eyyûb". Benim nüshalarındaki başlık ise "Müferricü'l-kürûb fî ahbâri mülûki benî Eyyûb" şeklindedir.

Ve kitabın sonuna kadar böyledir; ve kardeşlerin ölüm bakımından en kıdemlileri, sonra kadınlar bakımından kız kardeşlerini onlara tâbi kılanlar, sonra ilklerinin tabakasını takip eden tabakadaki çocuklarını aynı şekilde usullerinin (soylarının) tertibine göre zikredenler, ve kitabın sonuna kadar böyledir... ve bu da aynı şekilde İbn Vâsıl'a çok büyük ölçüde dayanmıştır.

Bu iki kitap, her ne kadar Müferricü'l-kürûb gibi Eyyubi Devleti'ni tarihlendirseler de, O'na sonradan katılan ve O'ndan sonrakilerdir; ikisi O'nun mertebesine ulaşamazlar, çünkü İbn Vâsıl çağdaştır, o ikisi ise çağdaş değildir ve çünkü İbn Vâsıl ayrıntılıdır, o ikisi ise özetdir ve çünkü İbn Vâsıl asıldır, o ikisi ise fer'dir (koldur); O'ndan alırlar ve O'na büyük ölçüde güvenirlere; bu iki tarihin Hamâ'da veya Hısnıkeyfâ'da sahip olduğu her şeyin özelliklerinden biri, Hamâ'da veya Hısnıkeyfâ'da sekizinci ve dokuzuncu asırlarda kalmaya devam eden Eyyubi artıkları için tercümeyi içermeleridir. Bütün bu mukayeselerden, İbn Vâsıl'dan önce ve sonra Eyyubiler'e tarih yazan kitaplar arasında Müferricü'l-kürûb'un yerini başka hiçbir kitabın yerinin tutamayacağı bize açıkça anlaşılmaktadır. Ve "Müferricü'l-kürûb"un değerine dair bilgimiz, yedinci hicri asırdan sonra yaşayan şu son dönem tarihçilerinin hepsinin: Beybars el-Mansûrî, Yûnînî, Şâfi' b. Ali, Qırtâsî el-Azzî el-Hâzindârî, Ebu'l-Fidâ, Nüveyrî, Zehebî, İbnü'l-Furât, Maqrîzî, Aynî, İbn Tağrî Birdî ve Nuaymî'nin Eyyubiler için bir tarih olarak ona çok büyük ölçüde güvendiklerini, ondan çok sayıda metin naklettiklerini, bazen ondan alındığını açıkça belirterek bazen de bunu susarak geçıştirdiklerini bildiğimizde artmaktadır.

Ve bu cildin son sayfası olan 600. sayfada şöyle gelmiştir: "Ve bununla Müferricü'l-kürûb fî târîhi benî Eyyûb'ün birinci cildi tamamlanmıştır", ve nâsîp (kopya eden) bu cildin yazımının bittiğinden sonra buraya bir tarih sabitlememiştir, zira âdet, tarihin kitabın son cildinin sonunda sabitlenmesidir. Ve bu cilt, uzunluğu 18 cm, genişliği 14 cm olan ve her sayfasında 21 satır bulunan 600 sayfadan oluşmaktadır.

Ve bu nüsha, arkasına kadar düzenli tertibe sahip tam bir nüshadır, olayları sene sene birbirini takip eder şekilde ihtiva eder ve ilk Âdil'in vefat ettiği, Kamil

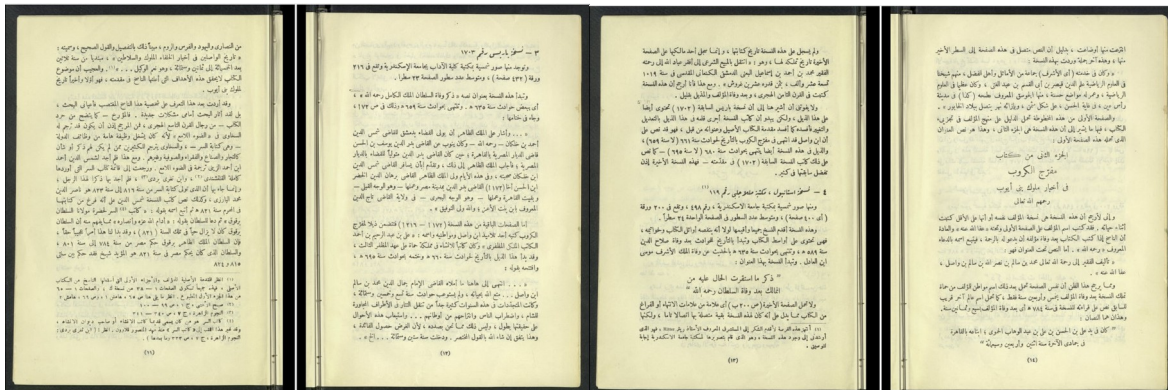
Muhammed'in Mısır yönetimini devraldığı yıl olan 616 hicri yılının olaylarının bitimiyle sona erer.

Ve bu nüsha, diğer nüshalardan müellifin kendi mukaddimesini ihtiva etmesiyle ayrıcalık kazanır; ki biz bununla bu kitabın tarihini yazmasındaki metodunu, onu yazmaya iten sebebi ve onu kime yazdığını öğrendik. Ve bu nüsha, kitabın ilk neşri için here burada güvendiğimiz asıldır.

2. Nüsha: Paris nüshası numara 1702 Ve bunlardan Kahire Mısır

Kütüphanesi'nde 5319 numaralı güneş fotoğrafları ve İskenderiye Üniversitesi Kütüphanesi'nde 64 numaralı başka fotoğraflar bulunmaktadır. Kitabın basılan bu cildinin neşri sırasında metnin tespiti ve düzeltilmesi için bunlardan bazı sayfalara başvurduk ve ona (s) harfi ile işaret ettik – sonrakinde gelenlere dayanarak – nüshanın kâtibinin onun derleyicisi olduğu anlaşılmaktadır.

Bu nüshanın varlığı başka bir şeye işaret etmektedir; kâtibin kitabeti kendine nispet etmek istemesine işaret etmektedir, bu yüzden orijinal "Müferricü'l-kürûb fî ahhbâri benî Eyyûb" başlığını kendisi için değiştirmiş ve kendisine "Târîhu'l-Vâsılîn fî ahhbâri'l-hulefâi ve'l-mülûk ve's-salâtîn" adında yeni bir başlık seçmiştir – ki bu başlık ekleyenin kapak üzerine eklediği başlıktır – ve bu yakışıksız olan müellifin mukaddimesini uzaklaştırmıştır, Atabeyler Devleti'ne ait kitabın ilk kısmını silmiştir ve olaylar için metodunun 530 yılından 680 yılına kadar olduğunu açıklamıştır, 530 yılını tarihi için özellikle neden seçtiğini bilmiyorum. Bütün bunları, müellifin mukaddimesinin yerine kitap için benimsediği mukaddimesinde açıklamıştır, şöyle demiştir: Ve ba'dü, işte bu, içinde kralların, halifelerin ve sultanların haberlerini, onların günlerinde, vakitlerinde ve devletlerinde meydana gelenleri ve bazen bunlara katılmayı topladığım bir kitaptır; ve bu sebeple o, kendisinden sonra gelen bütün tarihçilerin Eyyubi Devleti'ne tarih yazarken (sekizinci, dokuzuncu ve onuncu asırlarda) sonraki asırlarda kendisinden aldıkları asıl ve merce olan kitap olmuştur

Hristiyanların, Yahudilerin, Perslerin ve Rumların zamanındaki... bunu ayrıntılı ve doğru bir sözle açıklayarak ve adını şu koydu: "Halifelerin, Meliklerin ve Sultanların Haberlerindeki Vasıtaların Tarihi", beş yüz otuz seneden başlayıp altı yüz seksen seneye kadar, o vekildir... Ve garip olan, kitabın bu hedefleri mukaddimede neshin açıkladığı şekilde gerçekleştirmemesidir, bu yüzden o önce ve sonradan Eyyubi Meliklerinin tarihidir.

Ve bundan sonra bu müstensihin şahsiyetini tanımayı diledim, böylece araştırma zorlaştı, aksine araştırma izleri önünde yeni sorunlar ortaya çıkardı. Tarihçi -

Dokuzuncu Hicri Asrın adamlarından olan kitaptaki metinden anlaşıldığı üzere- o halde Sehnavi'nin "ez-Zav' el-Lami"de kendisi için tercüme ettiği şeyin olması muhtemeldir - ki o da devletin görevlerinden biri olan kitabetü's-sırdır -. Sehnavi, Kahire'deki Mısır diyarının kadısı olan İbn Yusuf b. el-Hasan'ın vekili iken tüccarlar, zanaatkarlar, fakirler, sufiler ve diğerleri arasından pek çok kimseden bahseder. Ancak Kadı Bedreddin Mısır diyarlarında kadılığı üstlendiği zaman, ben Şemseddin İbn Ahmed ez-Zeyni'nin tercümesini ez-Zav' el-Lami'de bulamadım. Ve Ebu'l-Yümn Şemseddin İbn Ahmed'in Kılşendi'nin getirdiği Sır Kitabı listesine başvurdum, ve İbn Tağrı Berdi'de buldum, bu adamdan herhangi bir zikir bulamadım; aksine geldiği şey 816 yılından 823 yılına kadar sır katipliğini üstlenen kimsedir ki o Muhammed el-Barizi'dir. Ve aynı şekilde Şemseddin'in kopya ettiği nüshanın metni, onun 821 senesinin Muharrem ayında yazımından bittiğini gösterir - ki o el-V^{هـ} el-Bahri'dir - ve Kahire ile işlerinin kalanı - ki o el-V^{هـ} el-Kıblî'dir - el-Ma'ruf bi-İbn el-A'ren'in velayeti altındadır; ve Allah en başarılı kılandır. »

Bu nüshadan geriye kalan sayfalar (1172 - 1216) - el-Müferric el-Kurub Zeyli'ni içermektedir - müellifinin öğrencileri ve vatandaşlarından biri tarafından yazılmıştır ve adı: "Muhammed b. Abdurrahim b. Ahmed el-Katib el-Meliki el-Muzaffer"dir ve "Memleket-i Mısır'da el-Muzaffer'in üçüncü saltanat döneminde inşa için bir katip idi" ve bu zeyl, 660 yılı olaylarından başlayıp 695 yılı olayları ile bitti ve şu sözle başladı: Bitti, müellif ve ilk cüzler için mukaddime aslına ulaştı, müstensih bunu asıl kitaptan kopyaladı, o halde o sayfa 1'den 38'e kadardır ve bu asıl basılı cüzün 1 - 65 sayfalarıdır. Buna bakın: 65, dipnot 1, ve 69, dipnot 2. »

3 - Nüsha: Paris No. 1703

İskenderiye Üniversitesi Edebiyat Fakültesi kütüphanesinde güneş suretlerinden bulunmuştur ve 216 yaprakta (432 sayfa) yer almaktadır ve ortalama sayfa satır sayısı 23 satırdır.

Bu nüsha, "Sultan el-Melik el-Kamil rahimehullah'ın zikri" başlığı altında bir metinle başlar - ki 635 yılı olaylarının bir kısmıdır ve 659 yılı olayları ile biter, 172. sayfadadır ve sonunda şunlar gelmiştir: Ve Şam'da kadılığı Kadı Şemseddin Ahmed b. Hallikan rahimehullah'a vermesini el-Melik el-Zahir'e işaret etti. - Ve Kadı Bedreddin Yusuf b. el-Hasan'ın vekili idi, Kahire'deki Mısır diyarlarının kadısı Bedreddin; ve el-Melik el-Zahir'in Mısır'a gidişi esnasında İbn Hallikan onunla arkadaşlık ediyordu, ve bu günlerde Kadı el-Fahri Burhaneddin el-Hıdır b. el-Hasan kardeşi (1172) Kadı Bedreddin, Mısır şehri ve işlerinin kadısıdır - ki o el-V^{هـ} el-Kıblî'dir - ve Kahire'nin geri kalanı ve işleri - ki o el-V^{هـ} el-Bahri'dir - Kadı Tacüddin el-Ma'ruf bi-İbn el-A'ren'in velayeti altındadır; ve Allah en başarılı kılandır. »

Bu nüshadan geriye kalan sayfalar ise (1172 - 1216) - el-Müferric el-Kurub Zeyli'ni içermektedir - müellifinin öğrencileri ve vatandaşlarından biri tarafından yazılmıştır ve adı: "Muhammed b. Abdurrahim b. Ahmed el-Katib el-Meliki el-Muzaffer"dir ve "Memleket-i Mısır'da el-Muzaffer'in üçüncü saltanat döneminde inşa için bir katip idi" ve bu zeyl, 660 yılı olaylarından başlayıp 695 yılı olayları ile bitti ve şu sözlerle başladı: Bitti, müellif ve ilk cüzler için mukaddime aslına ulaştı, müstensih bunu asıl kitaptan kopyaladı, o halde o sayfa 1'den 38'e kadardır ve bu asıl basılı cüzün 1 - 65 sayfalarıdır. Buna bakın: sayfa 65, dipnot 65, ve 1, ve dipnot 2.

Ve o müellif hayatında yetinmedi, ve yedi yüz yedi ve elli altı sene olaylarının hepsini kapsamadı, ve bu yıllardaki müstecdat çoktu, ateşin Şam'ın çevre taraflarına taşınması ve insanların vatanlarından kaçışlarındaki dehşetten dolayı... ve bu hallerin aslına uygun olarak istihracı uzundur ve bizün olduğumuz bu değildir, faydanın elde edilmesi gayesinden dolayı, ve Allah'ın izniyle kısaltma ile el-Kavl ile müttefik olur. Ve altmış ve altı yüz seneye girildi... ve saire. »

İçerdiği bazı durumlardan dolayı eksiktir, delil olarak bu sayfadaki metnin son sayfaya kadar bitişik olmasıdır, ve bu nüsha ile gelen son cümle şudur:

« Ve hizmetinde idi (yani el-Eşref) seçkinlerin ve erdemli kişilerin cemaatinden, şeyhimiz el-Ulum er-Riyadiye alimi Kayser b. Ebu el-Kısım b. Abdülgani, ilimlerde çok büyüktü, Riyadiye'de, ve hayatında güzel yerler, onlardan bilinen matbu el-Cevşak (böyle) Re's Ayn şehrinde, Hasan vadisinde, tam bir surette, ve karşısında Habur nehri Nehr el-Habur'a bitişen. »

Ve bu yazmanın birinci sayfası, kitabın taksimatında yazarın metoduna dayanarak Kitab'ın asıl mukaddimesi ve başlığını bozan ve değiştiren birinci sayfayı taşımaktadır -ki bu nüshanın ikinci kısım olduğunu gösterir, ve bu da İbn Asıl'ın 661 yılı olaylarının tarihi ile el-Müferric el-Kurub'da bittiği metnin ta kendisidir-, ve ayrıca bu nüsha 680 yılı olayları ile biter (695 yılı olmaksızın) -ki önceki nüshanın (1702) kopyacısının mukaddime metin üzerinde belirttiği gibi- o halde bu son nüsha çoğunda sefihlere dendir.

İkinci Kısım Kitaptan Müferric el-Kurub Eyyübi Meliklerinin Haberlerinde Yüce Allah onlara rahmet etsin

Ve en doğrusu, bu nüshanın bizzat yazarın nüshası olması veya en azından hayatı sırasında yazılmış olmasıdır. Zira müellif, birinci sayfanın üzerine kendi adını ve altında "Allah onu bağışlasın" yazmıştır. Ve adet şudur ki müstensih, yazarın vefatından sonra kitabın yazılması durumunda rahmet ile dua etmesini ister, böylece tanınan bilinen "Rahimehullah" duası ile ismi takip eder. Nüshanın altındaki başlık şudur:

« Yüce Allah'ın rahmetine muhtaç olan Muhammed b. Nasrullah b. Salih b. Vâsil - Allah onu bağışlasın - tarafından telif edilmiştir. »

Bunun yanı sıra bu sayfanın aynı zamanda yazarın ölümünden kırk beş yıl sonra Hama vatandaşından yazarın ismini taşıması, ölümünden çok kısa bir süre sonra kopyalandığına işaret eder; sonuna yakın bir isim daha taşır, 784 yılında kopyalanmış olan nüshaya ait önceki metne kıyasla boşluk veya metin eksikliği yoktur ki bu da bu nüshanın tam ve kesintisiz bir şekilde önceki nüshaya ait olduğunu gösterir, ancak bunlar iki noksandır:

« Bu, Ali b. el-Hasan b. Ali b. Abdülvehhab el-Hamevi'nin elindedir; Kahire'de 782 yılı Cemaziyelahir ayında satın almıştır. »

(13)

Kopyalandığı tarihin kaydı bu nüsha üzerinde kaydedilmemiştir, ancak aksine son sayfanın üzerinde mülkiyetinin tarihi kaydedilmiştir, o da şudur:

« İskenderi'den Allah'ın kullarının en fakiri, fakir Muhammed b. Ahmed b. İsmail el-Yemni el-Dımişki el-Kıtnani el-Makdisi tarafından 1019 yılı senede on beş bin ve bin, yirmi kuruş değeri karşılığında şer'i satış ile intikal etmiştir. » Ve bu, bu nüshanın hicri

sekizinci asırda yazıldığı ve yazarın vefatından biraz sonra yazıldığı en güçlü ihtimaldir.

Ve bana burada, önceki Paris nüshasına (1702) işaret etmeyi kaçırmamam gerekir, çünkü bu zeyl üzerinde bir nüsha kopyalayıcısı bu zeyl üzerinde tadil ve tahrif gerçekleştirmiştir, ki bu da tahrif etmiş gibi kitabın asıl mukaddimesi ve başlığını öncekinden bozmuştur, ve bu da bu nüshanın ikinci kısım olduğunu gösterir, ve bu da İbn Asıl'ın 661 yılı olaylarının tarihi ile el-Müferric el-Kurub'da bittiği metnin ta kendisidir, ve ayrıca bu nüsha 680 yılı olayları ile biter (695 yılı olmaksızın) -ki önceki nüshanın (1702) kopyacısının mukaddimede metin üzerinde belirttiği gibi- o halde bu son nüsha çoğunda sefihlere dendir.

4 - Nüsha: İstanbul, Kılıç Ali Paşa Kütüphanesi No. 119

Ve bundan İskenderiye Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesinde güneş suretleri vardır, No. 498, ve 200 yaprakta (400 sayfa) yer almaktadır ve ortalama sayfa satır sayısı 24 satırdır.

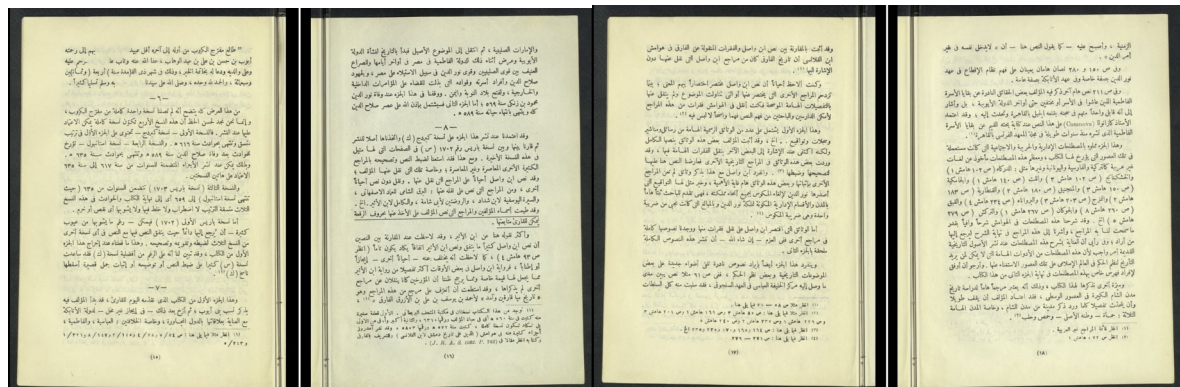
Ve bu nüsha, bizzat yazarın nüshasıdır veya en azından kitap başlarının ve sonlarının eksikliği hariç kopyaların en eskisidir, çünkü içerik kitabın ortalarından başlar ve Selahaddin Yusuf b. Ayyub'un vefatı tarihi olan 589 hicri yılı olayları ile başlar, ve 635 yılı olayları ile biter, ve Selahaddin'in vefatı hadisesi ile başlar, el-Melik el-Eşref Musa b. el-Adil. Ve nüsha bu unvanla başlar:

« Yüce Allah'ın rahmetine muhtaç olan Muhammed b. Nasrullah b. Salih b. Vâsil - Allah onu bağışlasın - tarafından telif edilmiştir. »

Bunun yanı sıra bu sayfanın zann edilmesidir ki daha sonra yazarın ismini Hama vatandaşından taşır, mülkiyeti ölümünden kırk beş yıl sonra kopyalandığına işaret eder, sonuna yakın bir isim daha taşır, 784 yılında kopyalanmış olan nüshaya ait önceki metne kıyasla boşluk veya metin eksikliği yoktur ki bu da bu nüshanın tam ve kesintisiz bir şekilde önceki nüshaya ait olduğunu gösterir, ancak bunlar iki noksandır:

« Bu, Ali b. el-Hasan b. Ali b. Abdülvehhab el-Hamevi'nin elindedir; Kahire'de 782 yılı Cemaziyelahir ayında satın almıştır. »

Ve son sayfa (sayfa 200) herhangi bir bitiş işareti veya kitaptan bir boşluk taşımaz, aksine bu nüshanın önceki nüshaya tam bir bitişiklikle bağlı olduğuna delalet eden bir şey taşır, ancak bunlar iki noksandır:

Ve Haçlı emirliği, ardından asıl konuya geçti, Eyyübi devletinin kuruluş tarihini başlattı ve Fâtımî devletinin Mısır'daki son günlerinde yaşadığı olayları ve şiddetli

çatışmayı ortaya koydu; Haçlılar ile Nureddin Mahmud'un güçleri arasında Mısır'ın ele geçirilmesi yolunda, Selahaddin'in ve ailesi ile komutanlarının gayretleriyle iç ve dış komploları ortadan kaldırmak, Nub Vadisi'ni ve Yemen'i fethetmek için harlandı. Bu kısımdaki duruşumuz, Nureddin Mahmud b. Zengi'nin 569 yılındaki vefatında sona erer; ikinci kısım ise Allah'ın izniyle Selahaddin'in asrı ile başlar ve 589 yılındaki hayatının sona ermesiyle biter.

Ve bu cüzü yayınladığımızda, Cambridge nüshasını yayın için asıl nüsha olarak aldık ve sonra onu kendimizle ve Paris nüshası No. 1702 ile karşılaştırdık ki son nüshadaki ona benzer sayfalarda metni düzeltmek ve doğrulamak için kaynaklara başvurmadan faydalandık, ve bu, 635 yılı olayları ile biter. Ve bu metin, 617 yılından 635 yılına kadar olan yılları içeren cüzleri yayınlamamızın bu iki nüshaya dayanarak mümkün olabilmesi için, çağdaş diğer kaynaklar ve çağdaş olmayan diğer kaynaklar ile metni düzeltmemizde bize çok fayda sağladı; ve özellikle başkasından nakleden kaynaklar; Ve İbn Asil bazen kaynaklardan naklettiği metinleri nakletmedi. Bazen de başka kaynaklardan nakletti; ve naklettiği kaynaklar arasında şunlar vardır: el-Berkî el-Şami li-İmad el-İsfahani, ve Siretü'l-Yusufiye li-İbn Şeddad, ve Ravdateyn li-Ebi Şame, ve el-Kamil li-İbn el-Esir, vb. Yazarların ve müelliflerin isimleri ve metinde başvurulan kaynaklar yazarın elinden harf süreleriyle basıldı, böylece okuyucunun bunu takip etmesi mümkün oldu.

Ve İbn el-Esir'den yapılan nakillerinin çoğu, ve İbn el-Esir ile karşılaştırma yapıldığında fark ettim ki, İbn Asil'in metni İbn el-Esir'in metni ile neredeyse tamamen uyumaktadır, bazen de farklı olduğunu fark ettim - bazen kısaltma - veya ayrıntılı verme, çünkü İbn Asil bazı zamanlarda İbn el-Esir'in rivayetinden daha detaylıdır, bu da ona özel bir değer kazandırır, ve bizim zannımıza göre tarihçiler, bahsetmediği başka bir kaynaktan naklediyorlardı, ve bu kaynaklardan birini tanıyabilmeyi başardım, o da "Tarîh Meyyâfârîqin ve Âmid" li-Ahmed b. Yusuf b. Ali el-Ezrak el-Fariqi,

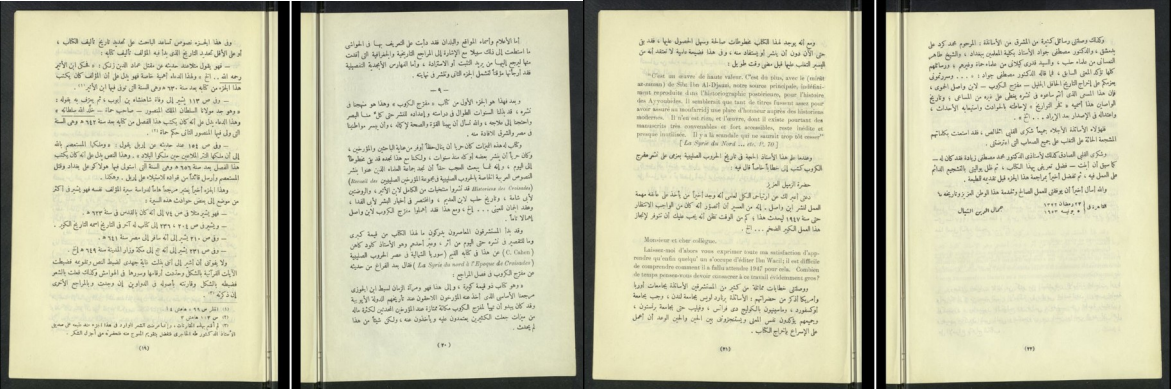
Ve okuyucuya sunduğumuz kitaptan olan bu birinci cüz, müellifin Eyyübi soyunun zikri ile başladığı, ardından bunu - aksine bozulma olmaksızın - Atabeyler Devleti'ne - Fâtımîler, ve Fâtımîler ile komşu devletler arasındaki ilişkileri ile, Abbasi Halifeliği ile ilişkilerini anlattı.

Ve İbn Asil ile İbn Vâsil'in metinleri ile el-Kelâsî'nin el-Fâriqî'den naklettiği fıkralar arasında yapılan karşılaştırma ile ispat edildi ki - Fariqi Tarihi, İbn Asil'in kendisine atıfta bulunmadan naklettiği kaynaklardanır.

Ve bazen gözlemledim ki İbn Vâsil'in metni anlamı ifade etmek için kısaltılmış bir kısaltmadır; halbuki diğer kaynaklar o konuyu kısaltan veya kendisinden aktarmayan diğer kaynaklar daha çok kalabalıktır, fakat İbn Vâsil, ailesinin muhafaza ettiği gizli detaylar ile Fatimi hanedanının geri kalanından geriye kalan nadir gerçeklerle konuyu ele alır, hatta hanedandaki sarayda yaşayan aile bireylerinden biriyle ilgili olarak bile, o da Kahire'deki kalede hapsedilmişti ve onunla konuştu; Profesör Kasanova, Fatimi hanedanının geri kalanından bu değerli araştırma ile ilgili uzun yıllar önce Kahire'deki Fransız Enstitüsü Dergisi'nde yayınladığı araştırmasına güvendi.

Ve bu cüz, idari, askeri ve sosyal terimlerin ve o zamanlar tarihi yazılan bu resimli cüzzükte kullanılan kelimelerin birçoğunu içermektedir, ve bu terimlerin çoğu Arapça dışındaki dillerden alınmıştır - Türkçe, Farsça, Yunanca ve diğerleri gibi -. Ve İbn Asil, doğrulukları ve düzenlenmeleri için bu belgelere bu kaynaklarda bahsetmeden dayanmıştır. Ve İbn Asil, diğer kaynakların bahsetmediği bu belgelerin doğrulanmasıyla ve bu belgelerin bazısının son derece önemli olmasıyla, ve bizzat Nureddin'in krallığının tüm bölgelerinin iptali için çıkardığı imzalar gibi en hayırlı imzalarla - Müntesip ve Kuntariye ve Mezrec ve Bervane ve Kubayk ve Culokan ve Terkeş vb. Ve biz bu terimleri kenar notlarında eksiksiz bir şekilde açıkladık, ne kadar bağışlanabildiyse, ve bu terimlerin yayınlanmasında kelimeleri kaynaklara dayandırma esasına göre ikinci cüzün sonunda bu terimler için özel bir fihrist tahsis etmek isteyenler için tarihi düzenleme sırlarına ışık tutan nadir yeni metinlerin getirilmesiyle bu cüz tekildir, örneğin Abbasiler Halifeliği merkezinin nereye ulaştığını gösteren bir metin, dolayısıyla tüm sultanların yetkisi ellerinden alınmıştır. Fakat İbn Vâsil'in tam metinleri aktarmakla yetindiği belgeler, eğer Allah dilerse - bu tam metinlerin ikinci cüzde ek olarak yayınlanması için - başka kaynaklarda tam metinlerini bulduk.

Ve bu kitabın anılmasındaki diğer bir özellik de, o, Orta Çağlar'da Şam'ın büyük şehirlerinin tarihinin incelenmesi için önemli bir mercii olarak kabul edilir, çünkü yazar, Şam şehirlerinden belirli bir şehrin her anılışında uzunca durmayı ve özellikle üç önemli şehir ayrıntılı olarak anlatmayı alışkanlık haline getirmiştir: Hama - asıl vatani -, Humus ve Halep.

Ve bu cüzün metninde, araştırmacının kitabın telif tarihini belirlemesine ya da en azından yazarın kitabı yazmaya başladığı tarihi belirlemesine yardımcı olan metinler vardır:

- Zira o, İmadeddin Zengi'nin öldürülmesi hakkındakiحديث şöyle der: « İbn el-Esir rahimehullah dedi ki... vb. » Ve bu dua, özellikle yazarın bu cüzü kitaptan 630 hicri yılından sonra, yani İbn el-Esir'in vefat ettiği yılda yazdığına delalet eder.
- **Ve sayfa 113'te, Şahinşah b. Ayyub'un vefatına işaret eder**, sonra da şu sözleriyle onu tanıır: « **Ve o, Sultan el-Melik el-Mansur - Hama sahibi - efendimiz sultanın dedesidir.** » Ve bu dua, bunun yerine onun bu faslı kitabından 642 hicri yılından sonra, yani Hama yönetimini veli kıldığı yıl yazdığını gösterir.

- Ve sayfa 154'te, Erbil hakkındaki حديثinde der ki: « Ve Hülagu, Bağdat'a girip Musta'sım'ı öldürdüğü ve Erbil'i ele geçirmek için komutanını gönderdiği yılda Musta'sım'ın mülkünün meliklerinin melikleri iken Erbil'in mülklerine malik olan El-Müstasım billah... Ve bu metin, bu faslın 656 hicri yılından sonra yazıldığına delalet eder. Ve böylece.

Ve bu cüz, daha önce müellifin diğer bazı olayların hadiselerinden daha fazla bu eserden bahsetmesi nedeniyle, Haçlı Seferleri tarihiyle ilgilenen araştırmacılara en büyük payı kazanmaya çok layıktır:

- Zira o, örneğin 623 yılındaki Kudüs'e dönüşü sayfa 74'te işaret eder.
- Ve sayfa 204 ve 236'da, tarihte "Tarih el-Kebir" adlı başka bir kitaba işaret eder.
- Ve sayfa 210'da, Mısır'a 641 yılında seyahat ettiğine işaret eder.
- Ve sayfa 231'de, 649 hicri yılında Mekke-i Mükerreme'ye gittiğine işaret eder.

Ve C. Cahen'in "Haçlı Seferleri Çağında Kuzey Suriye" (La Syrie du nord à l'époque des croisades) adlı kitabındaki Haçlı Seferleri çağında Kuzey Suriye hakkındaki حديثinden boşluktan sonra söylediği gibi, Medine-i Münevvere'ye 649 yılında gittiğine işaret etmeyi kaçırmaz. Ve Mürreç el-Kurub'daki konulardan fasılda.

« Ve o, büyük değere sahip bir kitaptır, ve bu da Sibt İbn el-Cevzi için "Mir'at ez-Zaman"dır, ki bizim asıl mercemizdir, sonradan gelen tarihçiler Eyyübi devleti tarihlerinde ondan almışlardır. Ve görünmektedir ki Mürreç el-Kurub, modern tarihçiler yanında çok çok seçkin bir konuma sahip olmak için hazırlanmıştır, zira malının çokluğu ona birçok özellik kazandırmıştır ki birçoğu ona dayanır ve ondan alırlar, ancak bundan hiçbir şey gerçekleşmedi. »

- 9 -

Ancak yerlerin ve ülkelerin isimlerinin tanımlanmasına gelince, tanımlandığı gibi alıştık, kenar notlarında ona işaret etmek için bir yol bulabildim, tarihi ve coğrafi referanslara ve ondan başvurmak isteyen kişinin ona dönmesini sağlayan coğrafi referanslara atıfta bulunarak, ve alfabetik fihristlere gelince, bunları geçici olarak erteledim, ta ki birinci cüzü kapsayana ve sonunda yayınlanana dek.

Ve bu birinci cüz, "Mürreç el-Kurub" kitabından olan bu cüzdür ve bu bizim yayınlama metodumuzdur, uzun yıllar boyunca çalışılmasında ve yayına hazırlanmasında her birimizin aydınlanması için harcadıktan sonra, tedavi edilmesinde ihtiyaç duyduğumuz, ve Allah'tan bize güç ve sıhhat ile kusursuzluk vermesini dileriz, Mısır ve Şark'ta bizim vatandaşlarımızı bundan faydalandırmak için kolaylaştırsın.

Ve kitap, araştırmacılar ve tarihçiler tarafından bakımından büyük bir pay almayı hak edecek bu özelliklere sahiptir, ve bazılarını veya hepsini yıllar önce yayınlamak için çok istekli idi, ancak biz bu yazmayı bugüne kadar bulamadık, ve biz âlimler cemaatinin Arapların Haçlı Seferleri tarihi ile ilgili Arapça metinlerini yayınlamak için bir araya geldiğini görmeyi en büyük dilek olarak görüyoruz. (Recueil des historiens des croisades) Haçlı Seferleri Tarihçileri Külliyyatı'nda İbn el-Esir'den, Ravdateyn li-Ebi Şame'den, Tarih-i Haleb li-İbn el-Adim'den, Muhtasar fi Ahbar el-Beşer li-Ebi el-Fida, ve A'kud el-Cüman lil-Ayni... vb. seçmeler yayınladılar, ancak bunlar Mürreç el-Kurub'u İbn Asil için tamamen ihmal etmeyi ihmal ettiler.

Ve çağdaş müsteşrikler bu kitabın büyük değerini ve yayınlanmasındaki eksikliği bugüne kadar bir eserden bilirler, ve C. Cahen'in "Haçlı Seferleri Çağında Kuzey Suriye" kitabındaki Haçlı Seferleri çağında Kuzey Suriye hakkındaki حديثinden boşluktan sonra söylediği gibi, o geçmiştir.

Ve ben İbn el-Esir'den naklettiklerinin çoğunu buldum, ve İbn el-Esir ile karşılaştırma yapıldığında fark ettim ki, İbn Asil'in metni İbn el-Esir'in metni ile neredeyse tam bir ittifak halindedir - bazen uzatma -, zira İbn Vâsil'in rivayeti bazı zamanlarda diğerlerinden farklıdır - bazen de başka bir kez - kısaltma veya ayrıntılı verme, çünkü İbn Vâsil'in İbn el-Esir'in rivayetinden bazı zamanlarda daha detaylı olması, ona özel bir değer kazandırır, ve zannımıza göre tarihçiler bahsetmediği başka bir kaynaktan naklediyorlardı, ve ben bu kaynaklardan birini tanıyabilmeyi başardım, o da "Tarîh Meyyâfârîqin ve Âmid" li-Ahmed b. Yusuf b. Ali el-Ezrak el-Fariqi (1).

(1) British Library'de bu kitaptan iki nüsha bulunmaktadır. Birincisi 560 yılında yazılmış küçük bir parçadır, ve yazarın hayatında 6310'dur ve ikincisi daha büyüktür, ve o birincisinden neredeyse tam bir nüsha olmaya yakındır, 5803 No. ile yazılmıştır, ve Amr el-Druz'un kenar notlarındaki birçok parçası (İbn el-Fariqi'nin Şam tarihi üzerine zeyl) ve Fariqi Tarihi üzerine özet makale (J. R. A. S. 1902. P. 785) de görülmüştür.

Ve ey İbn Asil ve İbn Vâsil'in metinleri ile el-Kelâsî'nin el-Fâriqî'den naklettiği fıkralar arasında yapılan karşılaştırma ile ispat edildi ki - Fariqi Tarihi, İbn Asil'in kendisine atıfta bulunmadan naklettiği kaynaklardandır (1).

Ve bazen gözlemlerim ki İbn Vâsil'in metni anlamı ifade etmek için kısaltılmış bir kısaltmadır; halbuki diğer kaynaklar o konuyu kısaltan veya kendisinden aktarmayan diğer kaynaklar daha çok kalabalıktır, fakat İbn Vâsil, ailesinin muhafaza ettiği gizli detaylar ile Fatımi hanedanının geri kalanından geriye kalan nadir gerçeklerle konuyu ele alır, hatta hanedandaki sarayda yaşayan aile bireylerinden biriyle ilgili olarak bile, o da Kahire'deki kalede hapsedilmişti ve onunla konuştu; Profesör Kasanova, Fatımi hanedanının geri kalanından bu değerli araştırma ile ilgili uzun yıllar önce Kahire'deki Fransız Enstitüsü Dergisi'nde yayınladığı araştırmasına güvendi (1).

Ve bu cüz, idari, askeri ve sosyal terimlerin ve o zamanlar tarihi yazılan bu resimli cüzükte kullanılan kelimelerin birçoğunu içermektedir, ve bu terimlerin çoğu Arapça dışındaki dillerden alınmıştır - Türkçe, Farsça, Yunanca ve diğerleri gibi -. Ve İbn Asil, doğrulukları ve düzenlenmeleri için bu belgelere bu kaynaklarda bahsetmeden dayanmıştır (3). Ve İbn Asil, diğer kaynakların bahsetmediği bu belgelerin doğrulanmasıyla ve bu belgelerin bazısının son derece önemli olmasıyla, ve bizzat Nureddin'in krallığının tüm bölgelerinin iptali için çıkardığı imzalar gibi en hayırlı imzalarla - Müntesip ve Kuntariye ve Mezrec ve Bervane ve Kubayk ve Culokan ve Terkeş vb. Ve biz bu terimleri kenar notlarında eksiksiz bir şekilde açıkladık, ne kadar bağışlanabildiyse, ve bu terimlerin yayınlanmasında kelimeleri kaynaklara dayandırma esasına göre ikinci cüzün sonunda bu terimler için özel bir fihrist tahsis etmek isteyenler için tarihi düzenleme sırlarına ışık tutan nadir yeni metinlerin getirilmesiyle bu cüz tekildir, örneğin Abbasiler Halifeliği merkezinin nereye ulaştığını gösteren bir metin, dolayısıyla tüm sultanların yetkisi ellerinden alınmıştır.

Fakat İbn Vâsil'in tam metinleri aktarmakla yetindiği belgeler, eğer Allah dilerse - bu tam metinlerin ikinci cüzde ek olarak yayınlanması için - başka kaynaklarda tam metinlerini bulduk.

Ve bu kitabın anılmasındaki diğer bir özellik de, o, Orta Çağlar'da Şam'ın büyük şehirlerinin tarihinin incelenmesi için önemli bir mercii olarak kabul edilir, çünkü yazar, Şam şehirlerinden belirli bir şehrin her anılışında uzunca durmayı ve özellikle üç önemli şehri ayrıntılı olarak anlatmayı alışkanlık haline getirmiştir: Hama - asıl vatanı -, Humus ve Halep (2).

Şarktan da bize birçok yazma mektup ulaştı: **Merhum Muhammed Kurd Ali (محمد كرد علي) - Şam'dan** -, Doktor Mustafa Cevad - Bağdat'taki Muallimler Fakültesi Profesörü -, Şeyh Tahir el-Neħsani - Haleb alimlerinden -, ve Seyyid Kadri Kılani - Hama alimlerinden - ve diğerleri; ve mektupları hepsi önceki manayı teyit ediyor, bunlardan biri Doktor Mustafa Cevad'ın sözüdür: ve İbn Asil - Mürreç el-Kurub - İbn Vasil el-Hamevi - sahibi Hama - rahimehullah'ın eksiksiz tarihini çıkarmak için gayretinizle beni sevindirdiniz, şüphesiz bu çaba, tarihin şerefi için - hadiseleri kavramak ve idrak etmek, olayları kavramak ve idrak etmek - olayların idrak edilmesi ve olayların ihata edilmesi - ve yayımlandıktan sonra haberleri getirmede itidal ve reşit olmak... vb. ». Öyleyse bu saygın hocalar, tümü kalpten en içten şükranlarımı hak ediyorlar, çünkü beni karşılaştığım tüm zorlukları yenmeye teşvik eden cesaretlendirici kelimelerini kullandım.

Ve en içten ve samimi şükranlarım, hocama, araştırmacı Muhammed Mustafa Ziyade'ye gidiyor, zira o - bana açıklandığı gibi - bu kitabın tanınmasıyla fazilet kazandı - sonra da bu cüzün basımına en son gözden geçirmesiyle devam etmek için sürekli teşvik etti.

Ve son olarak Allah'tan, bu salih amelde başarılı kılmasını ve bu aziz vatanın ve onun tarihinin hizmet etmesini dilerim.

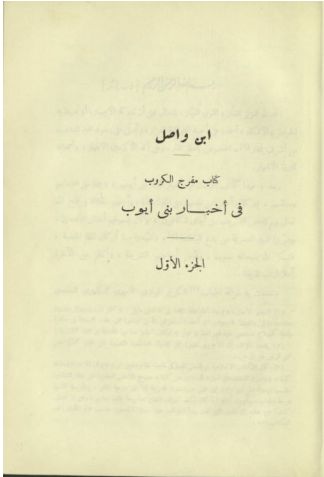
Kahire, 23 Ramazan 1372 5 Haziran 1953

Cemaleddin el-Şeyyal

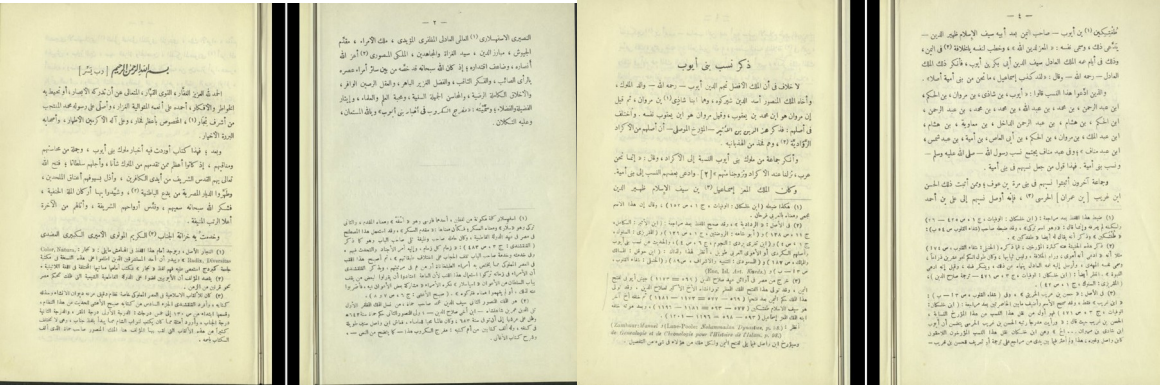
Monsieur et cher collègue,

Laissez-moi d'abord vous exprimer toute ma satisfaction d'apprendre qu'enfin quelqu'un s'occupe d'éditer Ibn Wacil; il est difficile de comprendre comment il a fallu attendre 1947 pour cela. Combien de temps pensez-vous devoir consacrer à ce travail évidemment gros?

Ve bana Amerika ve Avrupa üniversitelerindeki birçok müsteşrikten benzer mektuplar ulaştı: Hazretlerinden olan profesörler: Londra Üniversitesi'nden Profesör Bernard Lewis, Oxford Üniversitesi'nden Profesör C. Cahen, Paris'teki Kolej'den Massignon ve Princeton Üniversitesi'nden Philip Hitti, ve hepsi aynı manayı onaylıyorlar ve kitabın çıkarılması konusunda acele etmem için beni her an tekrar tekrar teşvik ediyorlar.

İbn Wasıl Kitap Mufarric el-Kurub fi Ahbari Beni Eyyub Birinci Cüz

En-Nuseyri el-İsfahsâlârî, el-Alemî, el-Adilî, el-Muzafferî, el-Müeyyedî, melikü'l-ümerâ, mukaddimü'l-cüyûş, mübarizü'd-din, seyyidü'l-guzâti ve'l-mücâhidîn, el-Melikî el-Mansûrî –Allah yardımcılarını aziz etsin, iktidarını kat kat artırsın–; zira Yüce Allah onu isabetli görüşü, keskin fikri, parlak fazileti, bol akıllı, rıza-i kâmilî, yüce ahlakı, güzel huyları, ilim ve alimleri sevmeyi, fazilet ve faziletliileri tercih etmeyi asrın diğer bütün emirlerinden ayırıp has kılmıştır. Ve buna "Müferricü'l-Kürûb fî Ahbârî Beni Eyyûb" adını vermiştir. Yardımı istenen yalnızca Allah'tır ve O'na güvenilir.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Hamd, alemlerin Rabbi olan, kahredici güçlerin ve kuvvetlilerin sahibi, gözlerin idrak edemediği, düşüncelerin ve fikirlerin kavrayamadığı yüce Allah'a mahsustur; O'na ardı arkası kesilmeyen nimetleri üzerine hamd ederim. Seçilmiş resulüne, en şerefli tüccardan –en büyük övünçle tahsis edilmiş– salat ederim; tertemiz âlinin ve hayırlı ashabının üzerine olsun.

Bundan sonra; işte bu, içinde Eyyûbi meliklerinin haberlerini, onların güzelliklerinin ve menkibelerinin bir toplamını getirdiğim bir kitaptır; zira onlar, makam ve saltanat bakımından kendilerinden önce geçen meliklerin en büyükleriydiler. Yüce Allah, Kudüs-ü Şerif'i kafirlerin elinden onların eliyle fethetmiştir, kılıçlarıyla dinsizlerin boyunlarını eğmiştir, Mısır diyarını batınilerin bid'atlerinden temizlemiştir ve Hanefî milletinin sütunlarını orada sağlamlaştırmıştır. Yüce Allah onların gayretlerinin karşılığını versin, tertemiz ruhlarını kutsasın ve ahiretin en yüksek mertebelerine ulaştırsın.

Ve (bu eser) el-Cenâb el-Kerîm el-Mevlevî el-Emîr el-Kebîr el-Ma'dî'nin hazinesine hizmet etmiştir.

Tuğtekin b. Eyyub, amcası Seyfi'l-İslam Zahirüddin'den sonra Yemen sahibi, bu iddiada bulundu ve kendi nefesine «el-Muizzü liddinillah» adını verdi ve Yemen'de hilafete mektup yazdı, ve bu amcası el-Melik el-Adil Seyfeddin Ebu Bekr b. Eyyub'un günlerinde oldu, o da el-Melik el-Adil –rahimehullah– bunu inkâr etti ve dedi ki: «İsmail yalan söyledi, biz aslen Emevi değiliz».

Ve bu nesebi iddia edenler dediler ki: Eyyub b. Şazi b. Mervan b. el-Hakem b.

Abdurrahman b. Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. Muhammed b.

Abdurrahman b. el-Hakem b. Hisham b. Abdurrahman el-Dahil b. Muaviye b. Hisham

b. Hisham b. Abdulmelik b. Mervan b. el-Hakem b. el-As b. Umeyye b. Abdüşems b.

Abdurrahman b. ... ve Abdülmanaf'ta Resulullah –sallallahu aleyhi ve sellem– ile

nesep birleşir. Bu ise Beni Ümeyye'deki nesep sözüdür.

Ve diğer topluluklar onların nesebini Beni Mürre b. Avf'ta sabitlediler; ve bunu en çok ispat eden el-Hasan b. Garib b. İmran el-Haramî'dir, zira o onların nesebini Ali b.

Ahmed'e ulaştırır.

Eyyüboğullarının Nesebinin Zikri

Melik el-Afdal Necmüddin Eyyub –rahimehullah– meliklerin babası, ve kardeşi Melik

el-Mansur Esedüddin Şirkuh'un –ki ikisi de Şazi b. Mervan'ın oğullarıdır, sonra

Mervan'ın Muhammed b. Yakup'un oğlu olduğu, ya da Mervan'ın bizzat Yakup'un

oğlu olduğu söylenmiştir– asılları konusunda ihtilaf edilmiştir: **Musullu tarihçi Ez-**

Zübeyr b. el-Esir onların asıllarının Revâdiye Kurtlarından olduğunu, onların da Hezbaniye'den olduklarını zikretmiştir.

Eyyübi meliklerinden bir grup Kurtlara nispet edilmeyi inkâr etmişler ve şöyle demişlerdir: «Biz ancak Arabız, Kurtların yanından indik ve onlardan evlendik».

Bazıları da nesebi Beni Ümeyye'ye iddia etmiştir.

Ve Melik el-Muizz İsmail b. Seyfi'l-İslam Zahirüddin idi.

Türkçeye çeviren İbrahim Şimşek'in dipnotu:

Bahâeddin İbn Şeddâd ve Doğu Kaynaklarındaki Metin Bağlamı:

Şâver ve Türk Korkusu / Şirkuh'un Konumu: Fatimî Veziri Şâver'in Mısır'daki siyasi kriz esnasında Şam'daki Zengî sarayından askerî yardım talep etmesi ve müteakiben yaşanan çatışmalarda, Mısır'a müdahale eden Esedüddin Şirkuh komutasındaki askerî birlikler hem Fatimî saray çevreleri hem de dönemin vakanüvisleri tarafından doğrudan "Türkler / Türk Askeri" olarak tasvir edilmiştir. Şâver'in Mısır'daki jeopolitik güç dengelerinde en merkeze koyduğu tehdit algısı ve bu saikle Haçlı güçleriyle diplomatik/askerî ittifaka yönelmesine sebep olan ana unsur, Şirkuh komutasındaki bu Türk askerî teşekkülüdür.

Arapça Kaynaktaki Orijinal İfade: (خاف شاور من الأتراك) (Şâver, Türklerden korktu).

Selahaddin'in Hitabı ve Akralık Bağlamı: Bahâeddin İbn Şeddâd'ın kaleme aldığı Kitâbü'n-Nevâdirü's-Sultâniyye adlı eserde, Selahaddin Eyyûbî'nin başkomutanı ve amcası olan Esedüddin Şirkuh'tan yüksek bir hürmetle bahsedildiği sabittir.

Arapça Kaynaktaki Orijinal İfade: Selahaddin'in bu sefere dair bizzat aktarılan sözü şöyledir: (قال لي: لقد كنت أكره هذا السفراء من كل أحد،) (وما سافرت مع عمي باختياري (Bana şöyle demişti: "Bu sefere çıkmaktan herkesten çok ben nefret ediyordum; amcamla kendi isteğimle gitmedim.").

Ambroise Kroniği ve Batı (Haçlı) Histografisindeki Nitelemeler:

Üçüncü Haçlı Seferi'nin en temel görgü tanıklığına dayanan ve çağdaş nazım kroniklerinin en mühimlerinden biri olan Ambroise'in L'Estoire de la Guerre Sainte adlı eserinde, Haçlıların sahnede karşılaştığı Eyyûbî ordusu ve hanedan mensupları sarıh ifadelerle "Türk" (Turcs) olarak zikredilmiştir.

Müellif Ambroise; eserin mezkûr bölümleri boyunca Selahaddin Eyyûbî'yi, kardeşi Seyfeddin'i ve Selahaddin'in yeğenini (kardeşinin oğlunu) ayrı ayrı tasvir ederken, bu aktörlerin tamamını herhangi bir tereddüde mahal vermeksizin "Türk" (Turcs) nitelemesiyle metne nakletmiştir.

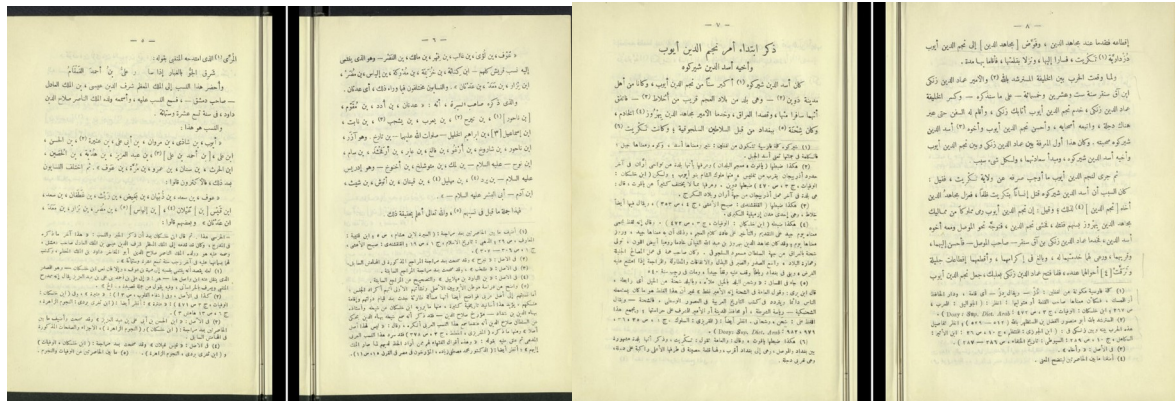
İbnü'l-Esir Aktarımı: Musul Atabegi Kutbeddin Mevdûd (Aksungur'un Torunu) ile Selahaddin Eyyûbî Arasındaki "İkiniz de Ekrattansınız" İfadesi Üzerine Metodolojik Bir Analiz

Kutbeddin Mevdûd'un Nesebi ve Siyasi Konumu: Zengîler hanedanının banisi İmâdüddin Zengî'nin oğlu ve Türk askerî-siyasî aristokrasisinin kurucu figürlerinden biri olan Aksungur'un torunu sıfatıyla Musul Atabegliği icra eden Kutbeddin Mevdûd, 12.

yüzyıl Kuzey Irak ve Suriye coğrafyasının başat aktörlerindendir. Sosyopolitik ve hanedanî mensubiyeti itibarıyla tescilli bir Türk siyasi eliti konumundadır.

İbnü'l-Esîr Metnindeki "Ektrat" ifadesinin Semantik ve Sosyolojik Tahlili: Orta çağ İslam historiografisinde (özellikle İbnü'l-Esîr'in el-Kâmil fî't-Târîh adlı eserindeki aktarımlarda) geçen "Ektrat" (الأكراد) teriminin, modern anlamda salt etnik bir kökeni mi, yoksa sosyo-ekonomik ve askerî bir kategoriye mi ifade ettiği meselesi tarih yazımında müzakere edilmektedir. Zengî hanedanından gelen ve nesebi Kutbeddin Mevdûd nezdinde tescilli olan bir figüre bu nitelendirmenin izafe edilebilmesi, dönem in tasnif dilinde bu kavramın dar hudutlu etnik bir aidiyetten ziyade, göçebe/bozkır karakterli askerî yaşam tarzını (çadırlarda ikamet eden topluluklar) nitelendirmek maksadıyla kullanılmış olabileceği ihtimalini akademik düzlemde gündeme getirmektedir.

Netice: Dönemin gerek Doğu İslam kaynaklarında (en-Nevâdirü's-Sultâniyye, el-Kâmil fî't-Târîh) gerekse Batı Haçlı historiografisinde (L'Estoire de la Guerre Sainte), Eyyûbî hanedanının kendi içindeki dikey akrabalık bağları mahfuz tutulmakla birlikte; devlet mekanizması, ordunun etnik omurgası ve yönetici sınıfın çağdaş telakkisi "Türk" kimliği merkezli bir formasyonda şekillenmiş ve tarihî kayıtlara bu minvalde intikal etmiştir. Bu coğrafya batıda Kart veya Kurt olarak arapça << کرد >> olarak değerlendirilmiştir. Ermenice coğrafya kerdestan yaşayan toplulukların içerisinden bir kısmına Kurt olarak tanımlama kullanılmıştır, bakınız Urfalı mateos.

O el-Mütevekkil ki onu Mütenebbî şu sözüyle övmüştür: Tozla hava parıldadı, ne zaman ki Ali b. Ahmed el-Kımkâm Ve bu nesebi el-Melik el-Muazzam Şerefeddin İsa b. el-Melik el-Adil –Şam sahibi– vasıtasıyla el-Melik el-Nasır Davud'a ulaştırmıştır, ve bunu ona hicri altı yüz on üç yılında işittirmiştir.

Ve nesep şöyledir: Eyyub b. Şazi b. Mervan b. el-Ali, b. Aşira, b. el-Hasan b. Ali, b. Ahmed b. Ali [3], b. Abdülaziz, b. Hedbe, b. el-Huseyn, b. el-Hars, b. Sinan, b. Amr, b. Murre, b. Avf. Sonra bundan sonra nesepçiler ihtilaf ettiler, nitekim

çoğunluk şöyle dedi:

«Avf b. Sad b. Zübyan, b. Bağid, b. Reys, b. Gatafan, b. Sad, b. Kays [b. Aylan] (4), [b. İlyas] (5), b. Mudar, b. Nizar, b. b. Maad, b. Adnan.» Ve bazıları şöyle dedi: — el-Haramî dedi: ...

«Avf b. Luey, b. Galib, b. Fihri, b. Malik, b. el-Nadr –ki o Kureyş'in nesebinin kendisine ulaştığı kişidir– b. Kinane, b. Huzeyme, b. Müdrike, b. İlyas, b. Mudar, b. Nizar, b. Maad, b. Adnan.» Ve nesepçiler bundan ötesinde ihtilaf etmişlerdir, ki o Adnan'dır.

Ve zikredenin zikrettiği şey ki o, semranın sahibidir, şudur: «Adnan, b. Udd, b. Mukum, b. Nahur [1], b. Tireh [2], b. Ya'rub, b. Yeşceb [3], b. Sabit, b. İsmail [3], b. İbrahim el-Halil –salavatullahi aleyh– b. Tarih. Ve o Azer'dir, b. Nahur, b. Saruh, b. Erğu, b. Falih, b. Abir, b. Erfahşad, b. Sam, b. Nuh –aleyhi selam– b. Lemk, b. Metüşelah, b. Ahnuh –ki o İdris aleyhi selamdır– b. Yerd [4], b. Mehliil [4], b. Kynan, b. Enoş, b. Şit, b. Adem –ebi el-beşer aleyhi selam–.»

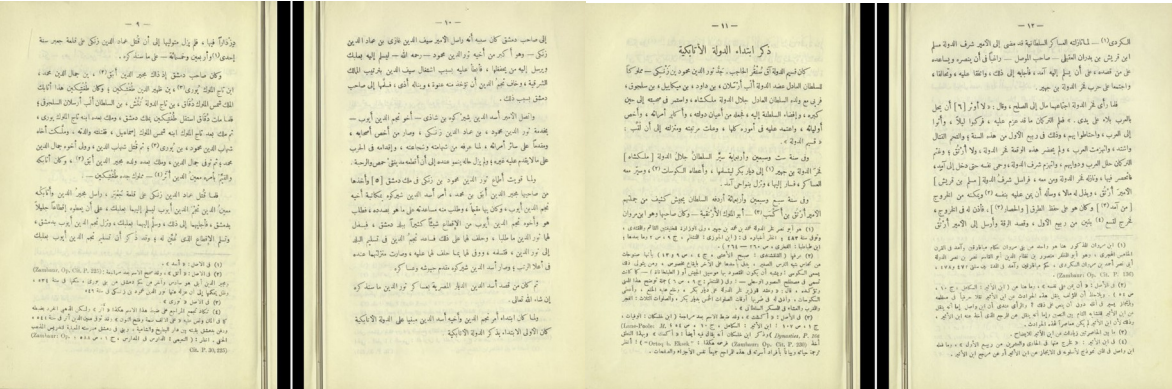
Bu ise onların nesebinden önce ne varsa onun bir toplamıdır, ve Allah Teala hakikati en iyi bilendir.

Eyyub b. Eyyub'un İşinin Başlangıcı ve Kardeşi Esedüddin Şirkuh İğta'sına gittiğinde mücahid din (Mücahidüddin) [Mücahidüddin] Necmeddin Eyyub'a ikta etti.

Düzdariyye (1) Tekrit, oraya yürüdüler ve oraya indiler ve orada bir müddet ikamet ettiler.

Ve Halife el-Müsterşid billah (2) ile el-Emir İmadüddin Zengi b. Ak Sungur arasında savaş vaktinde –zikredildiği üzere– Zengîler'in halifesi İmadüddin Zengi'nin hizmetine girdi, Irak'ı kasdettiler ve Mücahidüddin Behruz (4) el-Hâdim'in hizmetine girdiler, ve Dicle'de şihne (5) oldu – Bağdat'taki Selçuklu Sultanları tarafından – ve Tekrit'ti (6) arkadaşının refakatinde. Ve Necmeddin Eyyub ve kardeşi Esedüddin Şirkuh onun refakatindeydi. Ve bu, İmadüddin Zengi ile Necmeddin Eyyub ve kardeşi Esedüddin Şirkuh arasındaki ilk tanışmaydı, ve her şeyin bir sebebi vardır.

Necmeddin Eyyub'un başına gelen, onu Tekrit valiliğinden azletmesine ne sebep oldu, katil: Sebebiyyetu da ki Esedüddin Şirkuh haksız yere Tekrit'te bir insanı öldürdü, bu yüzden Mücahidüddin kardeşi [Necmeddin Eyyub'u] (4) azletti; ve denildi ki: Necmeddin Eyyub memluklerinden bir memluk ile dövüştü Mücahidüddin Behruz onları ayırdı, Necmeddin Eyyub öfkeleni ve Musul'a doğru yöneldi ve beraberinde kardeşi Esedüddin Eyyub idi. İmadüddin Zengi b. Ak Sungur'un hizmetine girdi – Musul sahibi – ikisine de iyi davrandı ve onları yakınlaştırdı, ve hizmetine riayet etti onlara, ve onlara ikramda aşırı gitti, ve onlara celile iktalar ikta etti ve [4] ahvallerini gözetti yanındakilerden, sonra İmadüddin Zengi Baalbek'i fethettiğinde, Necmeddin Eyyub'u oraya yerleştirdi ve **Dizdar'a**, <<Dizdar, Dizdaroğullarından bahsediyor>> o zamana kadar ki onu İmâdüddin Zengî Cembir kalesine götürene kadar veriyordu – bin bir ve kırk beş senesinde – ona yardım etti.

Ve Dımşk sahibi o zaman Mucirüddin Ebu (2) b. **Cemaluddin Muhammed b.**

Tacüddin Börü (3), **b. Zahirüddin Tüktekin**; ve Tuğtekin bu atabey Melik

Şemsüddin Dekak, b. Tacüddin Tutuş, b. Sultan Alp Arslan el-Selçuki; ve ne zaman

ki Tutuş vefat etti, Dımşk meliki olarak Tuğtekin bağımsız oldu, sonra ondan sonra oğlu Şemsüddin İsmail melik oldu, onu validesi öldürdü, ve kardeşi **Şihabeddin**

Mahmud b. Börü (3) melik oldu, sonra Şihabeddin öldü, ve yerine kardeşi

Cemalüddin Muhammed geçti, sonra Cemalüddin vefat etti, ve ondan sonra oğlu

Mucirüddin Ebu (2) melik oldu, ve o atabey idi ve kumandan Münüddin Etrer (4) –

Tuğtekin'in memlukü – idi.

Ne zaman ki İmâdüddin Zengî Cembir kalesini öldürdü, Mucirüddin ve atabeyi

Münüddin Ebu'l-Eyyub'a mektup yazdılar – Baalbek'i teslim etmek için ona büyük bir

ikta vermesini şart koşarak – Dımşk'ta, o da bunu kabul etti, ve Baalbek'i ona teslim etti, ve Necmeddin Eyyub Dımşk'tan indi, ve kendisine tayin edilen ikta teslim edildi, ve zikredildi ki Necmeddin Eyyub'un Baalbek sahibi Dımşk sahibine sebebiyyetu idi o da amcası Nureddin Mahmud – rahimehullah – Şerfeddin İsa b. el-Melik el-Adil – Şam sahibi – ve o Necmeddin Eyyub'un en büyüğü idi, ona teslim etmesi için ve ona hıfzetmesini irsal etmesi için, Doğu memleketlerinin tertibini siyanet etmek sebebiyle işgal etmesi üzerine yavaş davrandı, ve Necmeddin'in zorla alınmasından korktu, ve ona ezâ eristi, ve bunu Dımşk sahibine teslim etti bu sebeple.

Ve Emir Esedüddin Şirkuh b. Şazi – Necmeddin Eyyub'un kardeşi – Nureddin Mahmud b. İmâdüddin Zengi'nin hizmetine katıldı, ve onun has ashabından oldu, ve ordularının seraskeri ve kumandanı oldu, zira onun cesaretini, şecaatini, harbdeki öne atılışını ve başkasının ona cesaret edemediğini bildiği için; ve Humus ve Rahbe şehirlerini kendisine ikta edene kadar hali nezdinde artmaya devam etti.

Ve ne zaman ki Nureddin Mahmud b. Zengi Dımşk mülkünde itaat etti [5] ve Mucirüddin Ebu b. Muhammed'den onu aldı, Esedüddin Şirkuh kardeşi Necmeddin Eyyub'a mektup yazılmasını emretti, ve o orada mukim idi, ve onunla olduğu şeye yardım etmesini istedi, o da onu talep etti ve kardeşi Necmeddin Eyyub Dımşk beldesinden çok miktarda ikta istedi, Nureddin de istediklerini fazlasıyla verdi, ve ona yemin etti o hususta, o da Nureddin'in beldeyi teslim etmesine yardım etti, o da teslim oldu, ve ona yemin ettiği şeye vefalı oldu, ve nezdinde mertebelerin en üstünde evleri oldu; ve Esedüddin Şirkuh ordularının mukaddemi ve hırsı oldu. Sonra Mısır diyarını kasdeden Esedüddin Şirkuh ordularla Mısır'a gitti ve hikâyesi zikredildiği gibi inşaallah Teala.

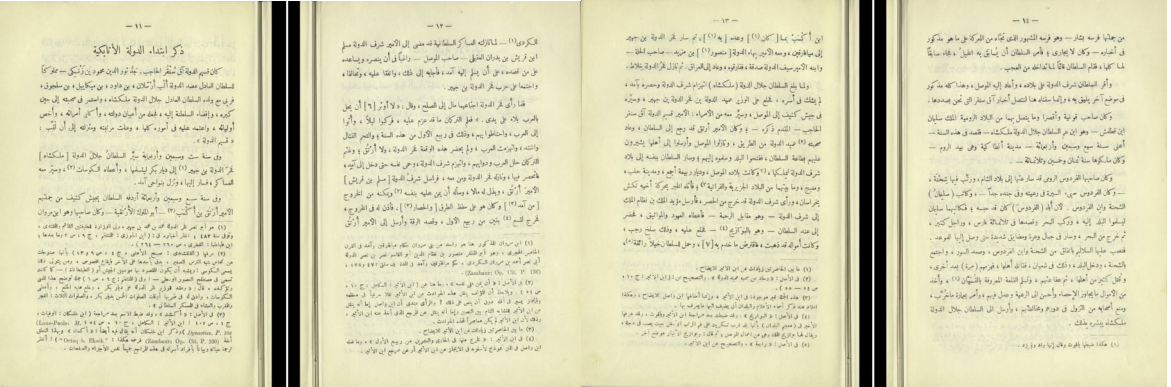
Ve ne zaman ki Necmeddin Eyyub ve kardeşi Esedüddin Eyyub'un emrinin başlangıcı Atabeki devlet üzerine bina olundu ilk ibtida Atabeki devletin zikri.

Kurt (1) – el-Münaẓale için asker-i sultanîye gitti, el-Amir Şerif el-Devlet Müslim b. Bedran b. Bedran el-Ukaylî – Musul sahibi – kendisine yardım etmek ve irade ettiği şeye yardım etmek arzusunda olarak, buna icabet ettiler, ve müttefik oldular, ve Fahrüddin b. Cübeyr'in savaşı üzerine içtima ettiler.

Ne zaman ki Fahrüddin içtimalarını barışa meyil etti, dedi ki: «Ben elimde Araplarla barış yapamam.» — «Zira Türkler onlara karşı azm etmişlerdi, geceleyin bindiler, ve Araplara doğru koştular, ve onlara karşı sakındılar, ve bu senenin Rebiülevvel ayında; ve savaş tutuştu, ve şiddetlendi, ve Araplar bozguna uğradı, ve bu vakada Fahrüddin ve Ertug hazır bulunmadı, ve ganimet aldı Araplar yaygıları ve malları, ve şeref devleti bozguna uğradı, ve canı ile Amida'ya girdi, ve orada kuşatıldı, ve Fahrüddin el-Devlet ve onunla beraber olanlar ona saldırdı, ve Şerefüddin Müslim b. Kureyş [Emir Ertug] (3) müracaat etti, ve ona mal vereceğini zikretti, ve kendisine bizzat aman vermesini istedi [ve kuşatmadan] (3) çıkmasına imkân vermedi [Amida'dan] (3) ve [yolun muhafazasında idi ve kuşatmada] (3), çıkmasına izin verdi, ve Rebiülevvel ayının dokuzunda çıktı, ve er-Rakka'yı kasdetti ve Emir Errtüg'e irsal etti.

Ne zaman ki yedi ve yetmiş ve dörtyüz senesinde Sultan celaleddin Melikşah (1) – Fahrüddin b. Cübeyr (1) – Diyarbekir'i teslim alması için, ve el-Kusat'ı (2) ihsan etti, ve askerle beraber yürüdü, ve oraya yürüdü, ve Amid civarına indi.

Yedi ve yetmiş ve dörtyüz senesinde Sultan da arkasından askerlerle birlikte yoğun bir ordu ile Emir Ertüg b. Ekseb (3) – el-Muluk el-Artukiyye – ile beraber geldi, ve o bunun sahibi idi ve o Mervan b. Müslim idi.

Atabeyler Devletinin Başlangıcının Zikri
Devletin kurucusu Hacip Kasimüddevele Kasungur idi. Sultan Mahmud bin Zengi'nin kölesi idi. Sultanü'l-Adil İzzeddevle Alp Arslan bin Davud bin Mikail bin Selçuk'un memlukü idi. Sonra onunla birlikte veliahtı Sultan Celâleddevle Melikşah'ın yanına kaldı ve onun maiyetinde yaşayarak büyüklük çağına erişti, saltanat ona tevdi edildi, devletin ileri gelenlerinin, ordunun komutanlarının ve önde gelen evliyasının arasında katıldı, işlerinde ona güvenildi, rütbesi ve konumu yükseldi, ta ki "Kasimüddevele" lakabını alana kadar.

Hicri altmış yedi ve dörtyüz yılında Sultan Celâleddevle Melikşah'ın efendisi Fahrüddevele bin Cuhayr Amid'e Diyarbakir'i teslim alması için gönderdi, ona kösler verdi ve maiyetine askerleri kattı, oraya doğru yola çıktı ve Amid civarına indi. Hicri yedi ve yetmiş ve dörtyüz yılında Sultan'ın ordusu, maiyetindeki Emir Artuk bin Aksap ile birlikte ordunun en önde gelen isimlerinden biri olarak geldi, çünkü sahibi o idi, yani Mervanoğlu Ebû Nasr bin Mervan.

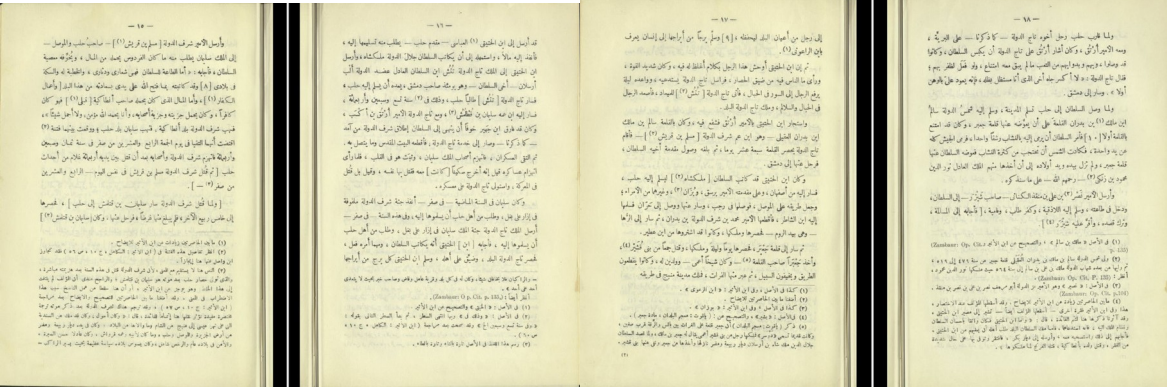
Kurti **كورد** (Kurd) — Müslüman devletin ordularının kendisinden önce Musul sahibi Bedran bin Deran el-Ukaylî'ye gitmiş olan Sultan'ın askerleriyle buluşması, kendisine yardım etmesini ve amaçlarında yardım etmesini istemesi, Amid'i kendisine teslim etmesi şartıyla anlaşmaları ve ittifak etmeleri ve Fahrüddevele bin Cuhayr ile savaşmak üzere birleşmeleri Fahrüddevele aralarındaki bu ittifakın mala mal olabileceğini görünce barışa meletti ve dedi ki: "La üvsir ki eliyle Araplara bela gelmesin." Türkmenler ise yapmayı kararlaştırdıkları şeye binmediler, geceleyin bindiler ve Araplara doğru yola çıktılar, Araplarla karşılaştılar ve onlarla çatıştılar, o yılın Rebiü'l-evvel ayında savaş kızıştı, şiddetlendi ve Araplar bozguna uğradı, devletin gururu olan bu olayda Fahrüddevele hazır bulunmadı, kurtulamadı ve Türkmenler Arapların eşyalarını, bineklerini yağmaladılar, kendisi ise Amid'e sağ salim girdi, orada kuşatıldı ve Fahrüddevele'nin ordusu bozguna uğradı ve maiyetiyle birlikte kendisi Amid'e girdi, Fahrüddevele ordusuyla birlikte onu kuşattı ve maiyetinden Fahrüddevele'nin emiri Müslim bin Kureyş, Emir Artuk'a haber gönderdi ve mal vermeyi diledi, kendisine eman vermesini istedi, Amid'den çıkma gücüne sahip olmadığını gördü ve yolların ve kuşatmanın korunmasında görevli idi, oradan

çıkmasına izin verildi, dokuzuncu Rebiü'l-evvel'de Raka'ya yöneldi ve Emir Artuk'a haber gönderdi.

İbnü'l-Esir'in rivayetindeki savaş yerinden dönen atından başka bir atı olan (bir nüshada "ona") Fahrüddeve bin Cuhayr'ın haberlerinde zikredildiği üzere Meyyâfariqin'e doğru yola çıktı, maiyetinde Emir Bahâüddeve Mansur bin Mazyad, sahibi Hulle sahibi vardı ve oğlu Emir Seyfüldevle Sadaka, Fafarkuh ve Irak'a döndü, sonra Fahrüddeve Hılta't'a yöneldi.

Sultan Şerifüddeve'nin ülkesine memleketine doğru ordu ulaştığında ve Musul'a geri döndüğünde, bu konunun tamamı başka bir yerde uygun bir konumda zikredilmiştir, biz burada Aksungur'un haberleriyle yetiniyoruz, bundan başka bir yere geçmiyoruz. Konya ve Aksaray sahibi ile Rum diyarından gelenler -ki bu melikşah'ın amcasının oğlu Melikşah'ın komutanı Melikşah Süleyman bin Kutalmış'tır, onun adı zikredilmiştir- yolda iken Musul'a yöneldiler ve halkına gelmelerini söylediler, ordunun mallarıyla şehre girdiler ve onları teslim aldılar ve Sultan'ın kendisi Şerifüddeve'nin ülkesini mülk edinmek üzere yürüdü, Musul, Diyar-ı Rebia'nın hepsi, ve Halep şehri ve Menbiç, ve Cizre ile Fırat arasında kalan yerler ve kuşatma... Firâs bin Cerih'in Hareketi ile Horasan'dan geldi ve Şerifüddeve'nin devletinin kuşatmadan çıktığını gördü, bunun üzerine Melikü'l-Mülk bin Nizamülmülk'e haber gönderdi, Firdevs'in kardeşi Horasan'dan geldi ve Şerifüddeve'nin devleti kuşatmadan çıktı, bunun üzerine Melikü'l-Mülk bin Nizamülmülk'e elçi gönderdi, Süleyman bin Firdevs -çünkü babası Firdevs hapsedilmişti- ona katıldı, Şerifüddeve'nin mülküne gitmesi için onu serbest bıraktı, ahitleri ve sözleri verdi, Sultan'ın huzuruna gelmesi için hazır bulundu ve o Sultan'ın yanındaydı, ve el-Buvâzic ile... üzerinde anlaştılar, ve recebin son günü, böylece denizden çıktı ve dağların zorlukları ve şiddetli darlıklar içinde yürüyerek kararlaştırılan vakte kadar ulaştı. Malları bitmişti, hizmeti karşılığında rehin verilmişti [V] ile, ve Katırları ve rahvan atları Sultan için taşıdı.

Merdenverleri muhafızla, Firdevs'in muhafızı ile ve Firdevs'in oğluyla birlikte dikeceklerdi, sura çıktılar ve muhafızla anlaşarak şehre girdiler, Şevval ayında halkıyla savaşılar, onları yendiler (bir kez daha), halkın çoğunu öldürdüler, onları affettiler ve Fityan olarak bilinen kaleyi aldılar ve tebaaya iyilik ederek ve onların aralarındakileri düzeltip ıslah ederek, onların evlerine inmelerini ve onlarla karışmalarını yasaklayarak mal miktarının ölçüyü aşan kısmını aldılar ve Melikşah Sultan'a bu durum müjdelenerek gönderildi.

Halep ve Şam Bölgesindeki Siyasi Gelişmeler

Ve İbnü'l-Hanefiyî'ye haber gönderdi — Halep'in önde geleni — şehrin kendisine teslim edilmesini istemek için, kendisine mal gönderdi ve onu görevlendirdi, ta ki Sultan Celâleddin Melikşah'a mektup yazsın, ve Sultanü'l-Adil İzzeddin Alp Arslan'ın kardeşi olan Şam sahibi Tacüddin Tutuş'a mektup yazarak Halep'i kendisine teslim etmesini istedi, bunun üzerine Tacüddin Tutuş Halep'i istemek üzere yola çıktı ve bu, yedi ve yetmiş ve dört yüz yılında idi, ve Süleyman bin Kutalmış da ona yöneldi, İbnü'l-Hanefiyî'ye amcası Süleyman bin Kutalmış'ın yanına gitti —çünkü Tacüddin Tutuş mektuplar yazmıştı, ve Tacüddin'in kölesi İbnü'l-Hanefiyî'nin yanında hapsedilmişti— ona mektup yazarak Şerifüddin'in ülkesine gitmesini istedi ve Fahrüddin bin Cuhayr, Sultan'ın Amid'den ayrılmasını son vermesini korktuğu için kucakladı — zikrettiğimiz gibi —. Ve Tacüddin, devletin hizmetine doğru yöneldi: Beytiform'u ve ona bağlı olan yerleri ona ikta etti. Sonra iki ordu karşılaştı, Melikşah'ın ordusunun askerleri bozguna uğradı ve kalpte sabit kaldılar, Melikşah'ın ordusundan birinin bozguna uğradığını gördüğünde kendisiyle birlikte bir bıçak taşıyordu, kendisi de onda öldürüldü, hatta savaşta öldürüldü denildi ve devletin tacının karargahına sahip oldu.

Ve Süleyman geçen yılın safer ayında — devletin tacının sarığı Halep'e götürüldü, katırın sırtında sarılı olarak, katırın sırtında, ve Halep halkından onu teslim etmelerini istedi, ancak o beklenen amaca ulaşamadı, ondan vazgeçildi ve — Süleyman bin Kutalmış idi —.

Ve İbnü'l-Hanefiyî — Halep'in önde geleni — şehrin bürclerinden birinden şehrin ileri gelenlerinden birine onu koruması için yaklaştı, — belirttiğimiz gibi — ve İbnü'r-racunî olarak bilinmektedir.

Sonra İbnü'l-Hanefiyî bu adama çok sert sözler söyledi ve onda şiddetli bir güç vardı, ve insanların kuşatmanın darlığından dolayı sıkıntıda olduğunu gördü, bu yüzden Tacüddin'e haber gönderdi, onu çağırdı ve ona vaad etti ki gecenin karanlığında iplerle surla çıkılmasını sağlayacak, böylece Tacüddin — Tutuş — ipler ve merdivenlerle geldi, ve adamlar ip ve merdivenlerle tırmandılar ve şehir halkının tacı, devletin tacı oldu.

Ve Sultan Halep şehrini teslim almaya ulaştı, ve İbrahim Şemsüddin Salih bin Malik bin Malik — Bedran bin Deran el-Ukaylî'nin kalesini kendisine bırakması karşılığında — kalede salim kalmasını sağladı ve Bedran bin Deran el-Ukaylî — ki o devletin şerefi Müslim bin Kureyş'tir — kalmada ilk başta itiraz etmişti — oysa Sultan'ın emri üzerine bir oktan diğerine ok atılmasını emretti, ordunun tamamı tek bir elden kaleyi kuşattı, ve güneşin çokluğundan okların çokluğundan Sultan'ın öncüsü Cebel'i eline geçirdiği ve çocuklarının elinde kaldığı, onlardan kimseyi almadığı, ta ki onları Melik el-Adil Nuraddin Mahmud bin Zengi alana kadar — Allah onlara rahmet etsin — ne yazık ki ona boyun eğmediler.

Ve Emir İbnü'l-Nasır — İbnü'l-Münker el-Kinani — Shaizar sahibi — gönderildi — ve İslam'a girdi, ve Laodikea'yı, Kfartab'ı ve Apamea'yı teslim aldı, barışa davet edildi ve o da barışı kabul etti ve taarruzu bıraktı ve Shaizar üzerine onaylandı —.

Ve Bizanslıların elinde idi — kuşatıldı ve mülkü, ve onlar İbn Atyar'dan satın almışlardı.

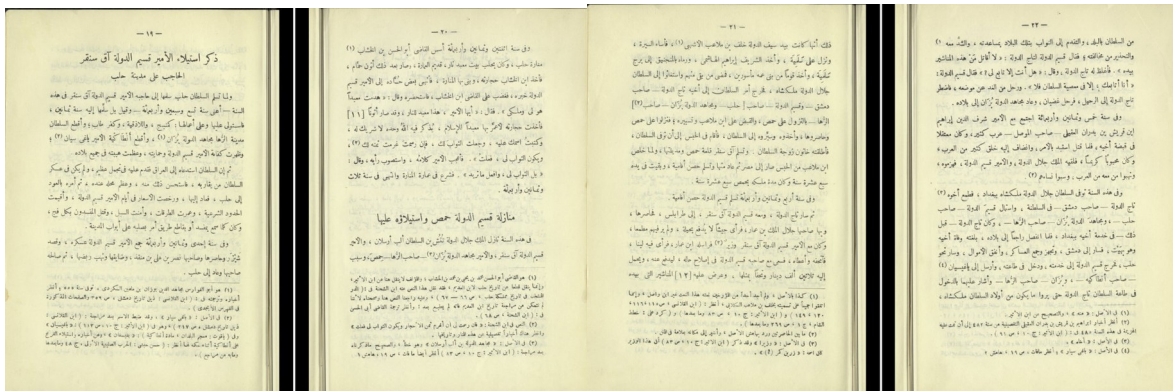
Sonra Caber Kalesi'ne yürüdü — onu bir gün bir gece kuşattı ve Benî Kuşeyr'den bir topluluğu öldürdü —, ve Caber Kalesi'nin sahibi olan — o da yaşlı kör bir adamdı — yakalandı ve yol kesen ve Sebîl'i korkutan biriydi, sonra Fırat'ı geçti, Menbiç şehrine doğru yol aldı.

Ve Halep şehrine yaklaştığında — Tacüddevle — Zikrettiğimiz gibi — araziye çıktı, ve onunla birlikte Emir Artuk da vardı, ve o Tacüddevle'nin Sultan'ın üzerine saldırmasını işaret etmişti, eğer zafer elde etselerdi; ve askerler ulaştığında, onlar ve göçebeler onlardan çekinmediler, imtina etmediler, fakat zafer onlara geldi; bu yüzden Tacüddevle dedi ki: "Ben kendi kardeşimin gölgesinin altında gölgelenen bir adamım, zira o birinci olarak erdemle döner," ve Şam'a gitti.

Ve Sultan Halep şehrini teslim almaya ulaştı, ve İbnü'l-Hanefiyî şehri teslim etti, [9] ve surun burçlarından birini İbnürracunî olarak bilinen insana teslim etti.

Ve İbnü'l-Hanefiyî bu adama pek sert sözler söyledi ve onda şiddetli bir güç vardı; halkın o devletin darlığından çektiği sıkıntıyı görünce Tacüddevle'ye haber gönderdi ve onu davet etti ve ona gecenin karanlığında adamların iplerle sura tırmanmasını sağlayacağına söz verdi, böylece Tacüddevle — Tutuş — geldi ve adamlar iplerle ve merdivenlerle sura tırmandılar ve şehir halinin kontrolü Tacüddevle'ye geçti.

Ve Sultan Halep şehrine ulaştığında, İbnü'l-Hanefiyî'ye güven verdi ve Şefire'de bulunan Salih bin Malik'e — Bedran bin Deran el-Ukaylî'nin kalesini kendine bırakması karşılığında kalede kalmasını sağladı, ve o Bedran bin Deran el-Ukaylî — ki o devletin şerefi Müslim bin Kureyş'tir — idi ve o yaşlı bir adamdı — ve onlara veyden idi, ve yolları kesiyor ve Sebîl'i korkutuyordu, sonra Fırat'ı geçti, Menbiç şehrini ve Caber'i mesken tuttu, ve Caber Kalesi'nin sahibi olan İbn Malik olarak anılan kör adamın yanına vardı, Sultan Celâleddin Melikşah bin Arslan'ın Diyarbekir'e yönelmesi üzerine ona sığındı ve fakirlik durumunda ağır bir halde öldü, ve eşi ve oğlu fakir bir halde öldüler ve Caber Kalesi Benî Kuşeyr tarafından alındı. Ve Emir İbnü'l-Nasır — İbnü'l-Münkedir el-Kinani — Shaizar sahibi — gönderildi — ve İsfahan'dan yola çıktı ve öncüsü Emir Yarsuk, ve Wiran ve diğer emirlerle birlikte Musul yolunu tuttu, recep ayında oraya vardı ve Harran'a ulaştı ve İbnü'l-Şatır'a teslim etti, taarruzu bıraktı ve Shaizar üzerine onaylandı.

Emir Kasimüddevle Aksungur Hacib'in Halep Şehrini Ele Geçirmesinin Zikri
Ve Sultan'ın Halep'i teslim almasıyla, halefi Emir Kasimüddevle Aksungur el-Hacib bu yılda — yani yedi ve yetmiş ve dörtyüz yılında — Halep'i ona teslim etti — hatta

onun kendisine seksen yılında teslim edildiği de söylenmiştir — oraya ve onun etrafındaki topraklara: Kınnesrin, Lazikiye ve Kafr Tab'a sahip oldu ve İslam için bir mabed inşa etmek üzere taşlarını aldı, orada Allah'ın bir olduğu ve ortağı olmadığı anılsın, adına hutbe okuttu ve sevabını sana kıldım, eğer sevabını bana bağışlarsan ve sevap bana olurse, yaptık dedi. Emir'in sözünü beğendi ve düşüncesini onayladı ve dedi ki: "Sevabın bana olması daha iyidir, ne dilersen yap." Bunun üzerine minareyi inşa etmeye başladı ve seksen ve dört yüz yılında tamamlandı.

Kasimüddeve Devletinin Hıms'ı Kuşatması ve Oraya Sahip Olması

Bu yılda Melik Celâleddin Tutuş bin Sultan Alp Arslan, Emir Kasimüddeve Aksungur ve Emir Mücahidüddeve Bîrân — Urfa sahibi — ile birlikte Hıms'a indi, orayı kuşattı ve sahibi Nasr bin Ali bin Münkiz — Hıms sahibi — ile savaştı, orayı sıktı, yağmaladı ve reddetti, sonra sahibi ile barış yapıp Halep'e geri döndü.

Hıms ve Diğer Bölgelerdeki Siyasi Gelişmeler

Sultan'ın ordusundan, yardım eden birliklerden ve ona muhalefet edenlerden sakınarak ülkedeki naiblere doğru ilerledi, ve Tacüddeve'nin milleti için karşı çıkan bir figür oldu: "Ben devletin tacı için savaşmam, eğer o bana tabi değilse?" dedi Kasimüddeve: "Ben sana itaat ediyorum, aksi takdirde isyan yok." Sonra yerinden ayrıldı, Tacüddeve ülkesinden ayrılmaya mecbur kaldı, öfkeli bir şekilde kendi topraklarına döndü.

Ve seksen ve dört yüz yılında, Mücahidüddeve Bîrân ile Urfa sahibi — Emir Şerefeddin İbrahim bin Ebu'l-Kureyş el-Ukaylî — Musul sahibi — bir araya geldi ve Arap kalabalığı, kardeşi nezdinde esir tutulan Sultan'a götürüldü, öldürmede aşırı gitmesi üzerine kılıç, Arapların çoğuna eklendi ve sultanın zevcesi serbest bırakıldı, ve Kasimüddeve Hıms ve Medine şehrini ele geçirdi ve İbn Malaib hapisten Şam'a gitti ve Apamea kalesine sahip oldu, ve orası onu yendi ve Araplardan olan kimselerle birlikte orayı yağmaladı ve kadınlarını esir aldı, ve mülkünün süresi on yıl oldu.

Ve bu yılda Sultan Celâleddin Melikşah Bağdat'ta vefat etti, Şam sahibi Tacüddeve'nin hırsı kışkırtıldı ve devletin tacı Kasimüddeve — Halep sahibi —, Mücahidüddeve Bîrân — Urfa sahibi —, ki devletin tacı önceden onun hizmetindeydi — memleketine dönünce ölüm haberi kendisine ulaştı ve o Şam'a doğru yola çıktı, orduları topladı, mallar harcadı ve Halep'e doğru yola çıktı, Kasimüddeve devletin hizmetine çıktı ve itaatle girdi, ve Yağısıyan — Antakya sahibi — ve Bîrân — Urfa sahibi — gönderdi ve Sultan'ın devletinin tacına itaate girmelerine işaret etti, ta ki Melikşah'ın çocuklarından kimseden olmasınlar.

Ve seksen ve dört yüz yılının iki saferinde — An-Nahas'ın kadısı Ebu'l-Hasan bin — Halep minaresi, ve orada ineklerin bulunduğu bir ev vardı, eski bir bina, sonra ondan sonra bir hamam yapıldı, bu yüzden İbnü'l-Nahas onun taşlarını aldı ve minareyi inşa etti, bu yüzden Kasimüddeve'nin bazı süvarileri haberdar edildi ve İbnü'l-Nahas'a getirildi, onu huzura getirdi ve dedi ki: "Benimle mülküm arasında kurbanlık bir ev yıkıldı." Dedi ki: "Ey Emir, bu putperestler için bir tapınaktır ve ben bin fırın kurdum." Taşlarını İslam için bir mabed inşa etmek üzere aldı, orada Allah'ın bir

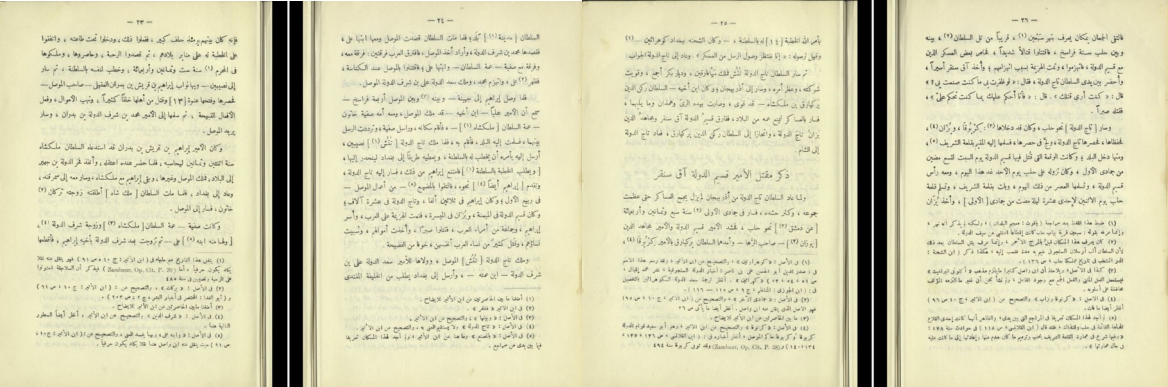
olduğu ve ortağı olmadığı anılsın, adına hutbe okuttu ve Kinnesrin, Lazikiye ve Kafr Tab'a sahip oldu; ve Sultan'ın şehri Mücahidüddeve Bîrân'a ikta ettiği ve Antakya Emiri Yağısıyan'a ikta ettiği ve Kasimüddeve devletinin yeterliliği ve koruması ortaya çıktı ve tüm ülkede heybeti büyüdü.

Sonra Sultan, Irak'a dönmesini büyük bir ihtişamla çağırdı, ve o, Sultan'ın yakınlarının ordusunda değildi, bundan dolayı bunu iyi karşıladı, kendi katındaki yerini büyüttü ve onu direkale Halep'e emretti, bu yüzden oraya döndü ve fiyatlar Kasimüddeve devletinin günlerinde ucuzladı, şer'i hudutlar ikame edildi, yollar imar edildi, yollar emniyete alındı ve bozguncular her köşede öldürüldü ve her kim bozguncu veya yol kesici işitirse şehir kapılarında asıldı.

Ve seksen ve bir ve dörtyüz yılında Şeyh Ebu'l-Faris Mücahidüddeve bin Mahin el-Kürdî — o, El-Dürr el-Müntehab fî Târih Memleket Halep'te aktarılmıştır — Şeyh Ebu'l-Faris Mücahidüddeve bin Mahin el-Kürdî, Şiraz'ı kuşattı, orayı kuşattı ve sahibi Nasr bin Ali bin Münkiz — Hıms sahibi — ile savaştı, orayı sıkı, yağmaladı ve reddetti, sonra sahibi ile barış yapıp Halep'e geri döndü.

Ve seksen ve dört ve dörtyüz yılında Apamea kalesi teslim oldu.

Sonra devletin tacı — Şam sahibi — ile birlikte Kasimüddeve — Halep sahibi — ve Bîrân ile birlikte Trablus'a yürüdü, ve oranın sahibi İtalyan bin Ammar idi, hile ile adam vermiyordu, ve Kasimüddeve Vezir'e karşı idi ve onun durumunu ıslah etmede onunla birlikte çalıştı, ona otuz bin dinar ve bir o kadar altın hediye etti ve [12] elbiseleri ve benzeri şeyleri ellerine sundu.

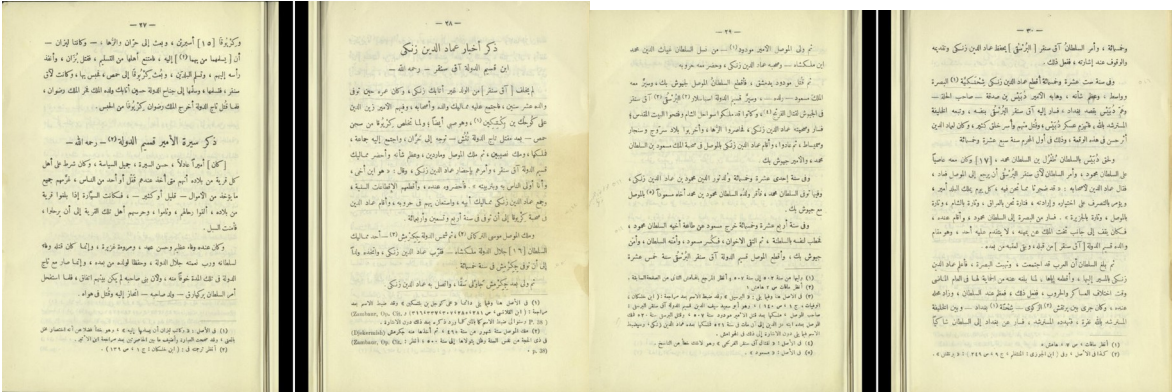
Musul Kuşatması ve Siyasi Çatışmalar

Sultan [şehir] — de ki: Ne zaman ki Sultan vefat etti, Musul'a yöneldi ve onunla birlikte oğlu — Muhammed bin Şerefüddeve'nin kasıtlı olarak Musul'u ele geçirmek istediği için Arap grupları iki fırkaya ayrıldı: Bir fırka Safiye ile birlikte — Sultan'ın amcası — ve oğlu ile birlikte; ve Musul'da el-Künase yakınlarında savaştılar, üstün geldiler, Muhammed galip geldi ve Musul devletinin sahibi olan Saadüddeve Ali bin Bedran el-Ukaylî kaçtı. Ve ne zaman ki İbrahim Cébeyne'ye ulaştı — ki onunla Musul arasında dört fersahlık mesafe vardı — ve işitti ki Emir Ali — amcası — Musul kralının kardeşi, ve onunla birlikte Safiye Hatun — Sultan'ın amcası Melikşah — oradaydı, oraya yerleşti, ve Safiye ile elçi alışverişinde bulundu, ikisinin arasında elçiler gidip geldi, ve şehri ona teslim etti, orada kaldı, ta ki Tacüddeve Tutuş Musul'a gelene ve ona saltanat için hutbe okunmasını emretmesini isteyene kadar, Bağdat'a inmesi için bir yol vermesini talep etti ve saltanat için hutbe okutulmasını

istedi. İbrahim bundan imtina etti, bunun üzerine Tacüddevele ona doğru yola çıktı ve Melikşah ile birlikte Semerkant'a doğru yöneldi ve İbrahim Melikşah ile kaldı ve İbrahim Semerkant'a yöneldi ve Bağdat'a döndü, sultanın karısı — Türkan Hatun'un serbest bıraktığı Türkan Hatun — vefat ettiğinde, Musul'a geri döndü. Ve Safiye — Sultan Melikşah'ın amcası — ve Şerefüddevele'nin karısı — oğlu ile birlikte — İbrahim'in kardeşine Şerefüddevele'den sonra evlendi, bu yüzden Musul'u ona teslim etti. Ve Tacüddevele Tutuş Musul'a sahip oldu ve Şerifüddevele oğlu Şerifüddevele amcası — ibn amme — Bağdat'ta el-Muhtadi billah'tan talep etmek üzere gönderildi. İki ordu, Cuhaynan denilen yerde, Tel Sultan'a yakın, el-Sahnain ile altı fersahlık mesafe arasında karşılaştılar, ordu mensupları arasında şiddetli bir savaş gerçekleşti ve Kasimüddevele'nin ordusundan bazıları onlara katıldı, böylece bozguna uğradılar ve bozgun Kasimüddevele'nin yenilgisi nedeniyle tamamlandı ve Aksungur esir alındı ve Sultan Tacüddevele Tutuş'un huzuruna çıkarıldı, ona dedi ki: "Eğer bana karşı zafer kazansaydın ne yapardın?" O da: "Seni öldürmeyi düşünürdüm" dedi. O da: "Öyleyse ben de senin hakkında bana uygulayacağın hükümle hükmediyorum" dedi ve onu sabırla öldürttü. Ve Tacüddevele Halep'e doğru yola çıktı, oraya vardığında — ki orası Kırzuka, Bîrân ve korumaları olarak girilmişti —, orayı kuşattı, burçlarını kuşattı ve mukim olan Emîr'i kutsal kaleye teslim etti, ve oradan şehre girdi; ve Kasimüddevele'nin öldürüldüğü savaş, Cemaziyelevvel'in dokuzuncu günü cumartesi günü gerçekleşti, ve Halep'e pazar günü yarın inmesiyle, oraya indi ve Kutsal Kale'de geceledi ve Pazartesi günü Cemaziyelevvel'in yirmi birinci gecesini Halep'in kalesini teslim aldı ve Bîrân ve Araplardan olanlar ve Arapların kadınları esir alındı ve ganimet alındı ve başkasını sultanlık için kıldı, ve Şehzade Bağdat'ta Koherain ve elçisine denildi ki: "Biz askerlerin elçilerinin gelmesini beklemiyoruz." Ve Kasimüddevele'nin yenilgisi nedeniyle bazı askerler kaçtı ve Aksungur esir alındı. Sonra Sultan Tacüddevele Tutuş Meyyâfariqin, Diyarbekir ve tamamına doğru yola çıktı ve gücü arttı, işi büyüdü, ve Melikşah'ın amcasının oğlu — Sultan Rukneddin Berkayaruk bin Melikşah — yanında. Dedi ki: "Senin öldürüleceğini düşünüyorum." Dedi ki: "Ben senin hakkında ne hükmedersem seninle öyle hükmedeceğim". Ve Tacüddevele — Halep'e doğru — ki ora Kırzuka'da idi ve Bîrân — 4 — korumak için, orayı kuşattı, burçlarını kuşattı ve mukim olan Emîr'i kutsal kaleye teslim etti — 5 — ve oradan şehre girdi; ve Kasimüddevele'nin öldürüldüğü olay, Cemaziyelevvel'in ilk dokuz gününün dokuzunda, cumartesi günü meydana geldi, ve Halep'e inişi yarın pazar günü oldu, kutsal kaleye geceledi, ve pazartesi günü Cemaziyelevvel'in yirmi birinci gecesini Halep kalesini teslim aldı ve Bîrân ve Araplardan olanlar esir alındı, ganimet alındı, ve kadınları esir alındı.

Emir Kasimüddevele Aksungur'un Öldürülmesinin Zikri

Ve ne zaman ki Sultan Tacüddevele'nin ordusu Azerbaycan'dan geri döndü, kalabalığı ve topluluğu çoğulmadı, ta ki Cemaziyelevvel'in yedi ve seksen ve dört yüz yılında Şam'dan Halep'e doğru yola çıkana kadar, Kasimüddevele ve Mücahidüddevele Bîrân — Urfa sahibi —'yi kuşattılar ve Şiriz'i kuşattılar ve sahibi Nasr bin Ali bin Münkiz — Hıms sahibi — ile savaştılar, orayı kuşattılar, yağmaladılar ve sahibi ile barış yapıp Halep'e geri döndüler.

Ve Kırzuka [15] esir, ve Harran ve aralarına gönderildi — ve Kırzuka idi ki [onlardan birini teslim etmelerini] istedi, fakat halkı teslim etmeyi reddetti, bu yüzden Bîrân öldürüldü ve başı onlara gönderildi ve beldeler teslim edildi ve Kırzuka Hıms'a gönderildi, hapsedildi ve Aksungur öldü, teslim oldu ve Hüseyin bin Cenahüddevle Atabey'in oğlu Melik Fahrüdvizvan'a teslim edildi ve Tacüddevle öldüğünde Kral Rıdvan Kırzuka'yı hapishaneden çıkardı.

Emir Kasimüddeve'nin Siyasetinin Zikri — Rahimehullah —

[O] adil bir emir idi, güzel gidişatlı, iyi siyasetli ve her köyün halkı üzerinde şart koşardı ki memleketindeki her köyden kimse katledilmesin veya insanlardan biri öldürülmesin, insanlardan mallardan ne alınırsa alınsın — az veya çok —, kervanlar memleketin köylerinden birine ulaştığında, eşyalarını atarlar, uyurlar ve o köyün halkı onlara koruma sağlardı, böylece yollar güvende olurdu.

Ve onun yanında ahde vefa, yüce ahit ve bol cömertlik vardı, ve Sultan'ın nimetinin hakkını ödemek ve Celalüddeve'nin oğlunun nimetini korumak hususunda sadakat vardı, ve o, Tacüddevle döneminde devletten geriye kalan ile birlikte oldu — ta ki Cikirmiş beş yüz yılında vefat edene kadar. Sonra ondan sonra Cikirmiş saka olarak veliaht oldu ve İmadüddin Zengi'ye katıldı.

İmâdüddin Zengi'nin Haberlerinin Zikri

Emir Kasimüddeve Aksungur'un oğlu — rahimehullah —: **[Aksungur] Atabey Zengi'nin gayr-ı meşru olan oğlundan başka bir çocuk bırakmamıştı ve babası öldüğünde yaşı on yaşındaydı, mamalik onun yanına ve arkadaşlarının yanına toplandı ve aralarında Emir Zeyneddin Kucuk bin Bektigin de vardı, o da vasiyet etmişti; ve Kırzuka Hıms zindanından kurtulduğunda — Tacüddevle Tutuş'un öldürülmesinden sonra — Harran'a yöneldi ve bir topluluk onun etrafında toplandı, mülkü aldı, Musul ve Mardin'i aldı, işini büyüttü ve Emir Kasimüddeve Aksungur'un memluklerini huzuruna getirdi ve dedi ki: "O benim kardeşimdir ve ben insanları terbiye etmede herkesten daha lâîyğim."** Onları yanına getirdi ve iktalar tahsis etti ve Zengi memluklerinin babasını topladı ve savaşlarında onlardan yararlandı ve İmâdüddin Zengi Kırzuka ile birlikte dörtyüz doksan dört yılda vefat edene kadar ikamet etti.

Ve Musul'u Türkân Hatun'un kölesi Musa [2] sahiplendi, sonra Sünmüs Devle Çökermiş [3] — Sultan Melikşah'ın memluklerinden biri — Sultan'ın nimetine karşı

büyük bir vefa ve yüce bir ahit ile sahipti, bu yüzden İmâdüddin Zengi'yi kendisine evlat edindi ve beş yüz yılında Cikirmiş vefat edene kadar onunla birlikte oldu. Sonra Cikirmiş'ten sonra Caovli saka olarak göreve geldi ve İmâdüddin Zengi'ye katıldı.

Sultan, Aksungur el-Bursukî'ye İmâdüddin Zengi'yi korumasını ve yanında bulunup onun işaretiyle hareket etmesini emretti, o da bunu yaptı.

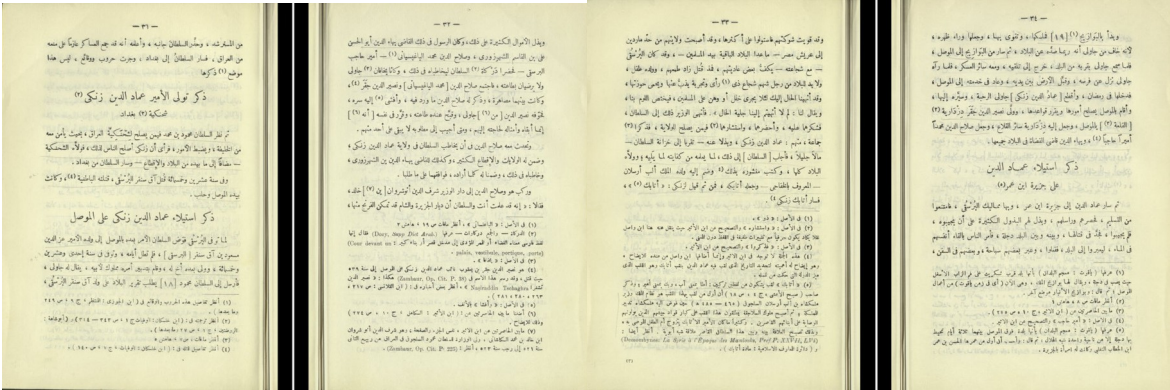
Bin beş yüz on altı yılında İmâdüddin Zengi Basra ve Vasıt'ın şıhlığını aldı ve makamı büyüdü ve Dubays bin Sadaqa — Hilla sahibi —'ye hibe etti ki onlar Bağdat'ı kuşatmak kastıyla idiler, bu yüzden Aksungur el-Bursukî bizzat ona doğru yola çıktı ve halife el-Mustarşid billah ona tabi oldu, ve Dubays'ın ordusu bozguna uğratıldı ve çok sayıda kişi esir alındı ve çok kişi öldürüldü ve İmâdüddin Zengi bu olayda büyük bir eser bıraktı ve sonra döndüler ve Muharrem ayının ilk gününde beş yüz on yedinci yılda İmâdüddin Zengi Musul'da Sultan Melik Muhammed ve Emir ordularıyla birlikte ikamet etti.

Ve Sultan Tuğrul bin Sultan Muhammed'in kölesi Dubays katıldı [17] ve o, Sultan Mahmud'a karşı isyancı idi ve Sultan, Bursukî Aksungur'a Musul'a geri dönmesini emretti, bu yüzden İmâdüddin Zengi arkadaşlarına dedi ki: "Biz, her gün şehrin bir emire sahip olduğu, bizim tercihimize ve irademize göre tasarruf ettiğimiz bu durumdan bıktık, bazen Irak'ta, bazen Şam'da, bazen Musul'da, bazen Cezire'de." Bu yüzden Basra'dan Sultan Mahmud'un yanına gitti ve onun yanında kaldı, öyle ki sağındaki kralın yanından ayrılmazdı, kimse ondan öne geçmezdi, ve o, devletin taksiminin makamı idi [Aksungur] ondan önce ve sonra nesli baki kaldı.

Sonra Arapların toplandığı Sultan'a ulaştı ve Basra'da sabit kaldı, bu yüzden İmâdüddin Zengi onlara yürümeyi öğrendi ve ona [geçmiş yıldaki harplerin ve askerlerin anlaşmazlıklarının yerine geçecek şekilde] başışta bulundu, bu yüzden bunu yaptı, bu yüzden sultanın katında yeri ve konumu arttı, ve Zirkoy — şihne — Bağdat ile Halife el-Mustarşid billah arasında oldu, bu yüzden el-Mustarşid billah öfkelenildi, bu yüzden Bağdat'tan sultanın şikayetçisi olarak yürüdü ve Musul valisi Amur el-Mevdud — Sultan Gıyaseddin Muhammed bin Melikşah'ın neslinden — İmâdüddin Zengi'ye eşlik etti ve savaşlarında hazır bulundu.

Sonra Mevdud Şam'da öldürüldü, bu yüzden Sultan Musul ordusunu Melik Mesud ile birlikte Mısır'a tahsis etti ve onunla birlikte oğlu Melik Mesud — oğlu — gönderildi ve ordu komutanı İspasalar el-Bursukî Fırac ile savaşmak için Aksungur'a gönderildi, ve onlar Kudüs'ün kıyılarını ele geçirmişler ve Beytülmakdis'i fethetmişlerdi; ve İmâdüddin Zengi onunla birlikte yürüdü, Urfa, Saruc, Sincar ve Sümaysat'ı kuşattılar ve pek çok kişiyi esir aldılar, sonra döndüler ve İmâdüddin Zengi Musul'da Sultan Melik Mesud bin Sultan Muhammed ve Emir orduları ile birlikte ikamet etti.

Ve beş yüz yirmi bir yılında Sultan Mahmud'un kardeşi Mesud, Sultan'ın taatinden çıktı, kendisi için saltanat için hutbe okuttu ve Aksungur el-Bursukî Musul ordusunu kesti ve Sultan'ı güvene aldı ve ordunun başında Aksungur el-Bursukî Musul ordusu ile birlikte beş yüz on beş yılında kesti, el-Müsterşid'den, ve Sultan'ın yanını sakındırdı ve ona askerleri Irak'ın menethinden toplamaya azmettiğini bildirdi, Bağdat'a doğru yürüdü ve savaşlar ve olaylar gerçekleşti, bunun yeri zikredilmiştir.

Emir İmâdüddin Zengi'nin Valiliğinin Zikri Şihkiye Bağdat

Sonra Sultan Mahmud bin Muhammed, Irak şihlîğine elverişli olan kimseye nazar kıldı, öyle ki Halife'den güven alacak, işleri zapt edecek, ve Zengi'nin Musul vilayetinde halk için en maslahat olan kişi olduğunu düşündü, şihlîğin arkasından — elindeki beldelere ve iktalara ek olarak — ve Sultan Bağdat'tan yürüdü. Ve beş yüz yirmi yılında Aksungur el-Bursukî öldürüldü, ve Batiniler tarafından öldürüldü, ve Musul ve Halep onun elindeydi.

İmâdüddin Zengi'nin Musul'u Ele Geçirmesinin Zikri

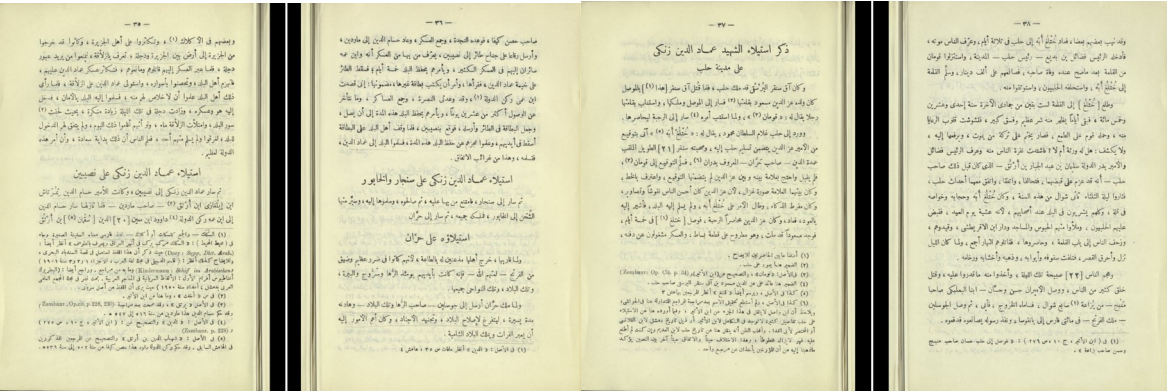
Ne zaman ki Bursukî öldü, Sultan işi Musul'da Bursukî'nin oğlu Emîr İzzüddin Mesud'a havale etti, fakat ömrü vefat etti ve beş yüz yirmi bir yılında vefat etti ve ondan sonra kardeşi kardeşinin işlerinin tedbirine sahip oldu, ve Câvîlî'nın ona dediği gibi, Sultan Mahmud'a Musul beldeleri hakkında haber gönderdi. Ve el-Cezire'de [İbn Ömer] İmâdüddin Zengi'nin Ele Geçirmesinin Zikri Sonra İmâdüddin Zengi Cizire-i İbn Ömer'e yürüdü, ve orada Bursukî'nin memlûkleri vardı, teslim olmaktan imtina ettiler, bu yüzden orayı kuşattı ve onlara elçiler gönderdi, ve onlara çok ihsanlar vaat etti, ancak ona icabet etmeyi reddettiler, savaşta gayret ettiler, ve şehir ile Dicle arasındaydılar, bu yüzden insanlara suya atmalarını emretti, böylece suya geçtiler, yaptılar ve bazıları yüzerek, bazıları gemilerle geçti. Ve güçleri başladı, ve çoğunluğa egemen oldular, ve arkalarında bir arka yaptılar, çünkü Cavli'nin Mısır'dan korkması muhtemelen beldelerden onu uzaklaştıracaktı, sonra el-Bavazî'e Musul'a doğru yürüdü, ve Cavli Musul'a yakın bir yere geldiğinde, ordunun geri kalanıyla birlikte karşısına çıktı, böylece onun yemeği öldürüldü ve oğlu çocuktu ve atından indi ve yer öptü ve elinin arasındaydı ve Musul'daki hizmetine döndü, ve Ramazan ayında oraya girdi, ve İmadüddin Zengi el-Bavazî'e yürüdü, ve orayı ona yönlendirdi, ve Musul'da işlerini ıslah etmek ve temellerini ikame etmek için ikamet etti, ve Câvîr Nedim Cafer daryai [kale] müdürlüğünü atadı, ve Celaleddin Muhammed'i bir emir hacip yaptı, ve Kadı el-Kudat el-Cüma'yı bütün beldelerde.

İmâdüddin Zengi'nin Zikri

Sonra İmâdüddin Zengi Cizire-i İbn Ömer'e yürüdü, ve Bursukî'nin memlûkleri orada idi, teslim olmayı reddettiler, bu yüzden onları kuşattı ve onlara elçiler gönderdi, ve onlara çokça ihsanlar vaat etti, ancak ona icabet etmeyi reddettiler, şehirle Dicle

arasında savaştılar, bu yüzden insanlara suya girmelerini emretti, böylece nehre girdiler ve bazıları yüzerek geçti.

Ve gücü ve kudreti arttı, çoğunluğa hakim oldular, ve arkalarında bir arka bıraktılar, çünkü Mısır sınırından Mardin sınırına kadar Müslümanların elindeki geri kalan beldeler hariç - Mısır'dan Cavlî'nin kendisinden korkması nedeniyle belki de beldelerden onu çevirecekti, sonra Bavazij'e, sonra Musul'a yürüdü - cesaretiyle birlikte - adetlerinin bir kısmını yetersiz kıldı, bu yüzden azığı öldürüldü ve oğlu çocuktu, atının eyerinden inecek bir el yoktu, yer öptü, ellerinin arasına düştü ve Musul'daki hizmetine döndü, ve gördü ki o herkesten daha iyi koruyor ve korumasını gözetiyor, ve halin Müslümanlar nezdinde bir zayıflığa veya halin açık bir kötülüğe uğramaması için durumun bize net olmadığını söyledik ve bize söylendi - bize hal açık değildir - Vezir bunun için Sultan'a gitti, bu yüzden Sultan ona teşekkür etti, ve hazır bulundu, ve (kale) daryarık müdürlüğünü belirledi, ve Celaleddin Muhammed'i bir amir hacip yaptı, ve kadınların kadısı ve tüm beldelerdeki kadıları belirledi. Ve [Sultan] İmâdüddin Zengi'ye - Sultan'ın hazinesine yakınlık olarak - büyük bir mal bahşetti, ve Sultan, Sultan'a icabet etti, buna karşılık olarak ona yakışan şeyi ona verdi ve tüm beldelerin valiliğini verdi, ve bununla ilgili bir mektup yazdı - ve **Melik Alp Arslan El-Hafaci'yi ona bağladı - onu atabey yaptı**, daha sonra zikredildiği gibi: "Zengi'nin atabeyi fesada uğradı ve bazıısı keleklerdedir, ve Cezire halkı üzerine

çoğaldılar, ve keleklerden Cezire ve Dicle arasına çıkmışlardı, kelek diye bilinir, Dicle geçişinden men etmek isterler, bu yüzden ordu onlara geçtiğinde onlarla savaştılar ve onları yendiler, böylece İmâdüddin'in ordusu onlara karşı çokluk kazandı, şehir halkı bozguna uğradı ve surların arkasına sığındılar, ve İmâdüddin kelekler üzerinde hakimiyet kurdu, ve şehir halkı bundan bir kurtuluş olmadığını bildi, bu yüzden eman dileyerek ona teslim oldular, o da oraya ve ordusuna girdi, ve Dicle o yılda aşırı bir taşkınlık yaptı, öyle ki şehir surlarına ulaştı, ve kelekler suyla doldu, ve eğer o gün şehre girmeyi kararlaştırmasalardı, boğulur ve hiçbirisi sağ kurtulamazdı, insanlara göre bu mutluluğun bir başlangıcı ve bu devletin büyük bir emri oldu.

İmâdüddin Zengi'nin Niseybin'i Ele Geçirmesi

Sonra İmâdüddin Zengi Niseybin'e yürüdü, ve orada Emir Hüsameddin Temürtaş bin İlgazi bin Artuk — Mardin sahibi — vardı, bu yüzden İmâdüddin Zengi amcasının oğlu Rukneddin'e — ve o orduyu topladı, askerleri topladı, ve ulaşmaktan gecikti yirmi günden fazla, ve o günün sonunda oraya vardı, ve bu sürede şehri korumasını

emretti, ta ki ulaşana kadar — ve kuştaki kartala pusula gönderdi, ve İmadüddin'e kartalın çadırı üzerinde düştüğünü bildirdi, öyle ki: "Ben amcamın oğlu Rukneddineddin'in yanına gittim, ve o bana zafer vaat etti, ve askerleri topladı, ve ben ulaşmakta gecikmeyeceğim yirmi günden fazla, ve o bu müddet zarfında bu şehri korumanı emreder," ve kartaldaki pusulayı gönderdi, Niseybin halkına pusula düştü, halk ellerindeki düştüğünü gördü ve bu sürede bu şehri korumaktan aciz olduklarını bildiler, bu yüzden şehri İmâdüddin'e teslim ettiler, o da orayı teslim aldı, ve bu garip anlaşmalardandır.

İmâdüddin Zengi'nin Sincar ve Habur'u Ele Geçirmesi

Sonra Sincar'a yürüdü, oradakiler itaatten imtina ettiler, bu yüzden orayı kuşattı ve onlara barış yaptılar ve orayı ona teslim ettiler, ve Habur'un şihliğini kontrol etti, hepsi ona mülk oldu, sonra Harran'a yürüdü.

Harran'ı Ele Geçirmesi

Ve Harran'a vardığında, halkı itaat etmek üzere boyun eğerek dışarı çıktılar, çünkü onlar Frenklerin elinde büyük bir zarar ve sıkıntı içindeydiler — çünkü o zaman Urfa, Saruç, Bire ve o beldeler ile o çevreler hep onların elindeydi. Ve Harran kralı Hısnı Züsa'ya — Urfa sahibi ve o beldelerin sahibi — gönderdi ve o da kısa bir süre orada kaldı, memleketin ıslahı, askerlerin yazılması ve Fırat'ı geçip Şam beldelerine malik olması için en mühim işler o idi.

Ahlat şihî Keyfa'ya yürüdü, bu yüzden ona yardım vaat etti ve orduyu topladı, ve amcasının oğlu Hasan Dağı'na kartal kanadı üzerinde gönderdi — Niseybin'de, ordudan onunkiler ve amcasının oğlu sığınanlar büyük orduda idi, ve o şehri beş gün korumalarını emretti — **bu yüzden kartal İmadüddin'in çadırına düştü**, okudular ve içeriği şu idi: "Ben amcamın oğlu Rukneddineddin'e gittim ve o bana zafer vaat etti ve orduları topladı ve seninle birlikte savaşmaya gelecek." Sonra İmadüddin Musul Sultanı'nın ordusuna katıldı, Veliahdî Melik Mesud ile birlikte yürüdü — ve onlarla birlikte Emir Hüsameddin Temürtaş bin İlgazi bin Artuk — Mardin sahibi — İmadüddin Zengi'nin amcası Rukneddin [Dursun] bin [Suqan] bin Artuk ile birlikte idi, ve Dicle'de taşkınlık yaptı, aşırı bir taşkınlık, öyle ki şehir suları yükseldi, ve kelekler suyla doldu, eğer o gün şehre girmeselerdi boğulurlardı ve hiçbirisi sağ kalmazdı, insanların buna sevinmesi ve bu devletin büyük bir emir olması bu başardıklarıyla idi.

İmâdüddin Zengi'nin Sincar ve Habur'u Ele Geçirmesi

Sonra Sincar'a yürüdü, orada bulunanlar itaatten imtina ettiler, bu yüzden orayı kuşattı, ve onlarla barış yaptı ve orayı teslim ettiler, Habur şihî malik oldu, hepsi mülk oldu ve sonra Harran'a yürüdü.

Harran'ı Ele Geçirmesi

Ve Harran'a vardığında, oranın halkı itaat ederek dışarı çıktı, çünkü onlar Frenklerin elinde büyük bir zarar ve sıkıntı içindeydiler — çünkü o sırada Urfa, Saruç, Bire ve o çevreler onların ellerindeydi. Ve Harran kralı Hısnı Züsa'ya — Urfa sahibi ve o memleketlerin sahibi — gönderdi ve orada az bir süre kaldı, ta ki memleketin

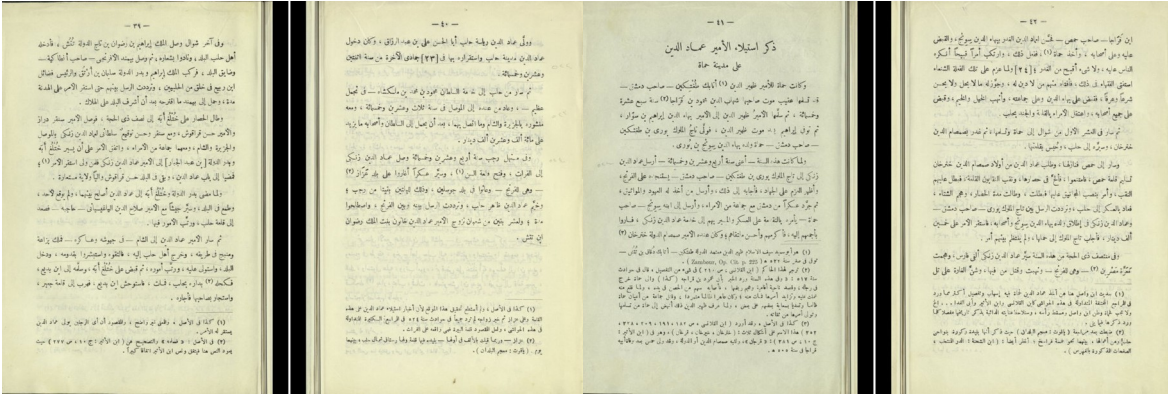
ıslahına, askerlerin tahririne ve Fırat'ı geçip Şam beldelerine sahip olmasına kadar, işlerin en mühimi o idi.

Şehit İmâdüddin Zengi'nin Halep Şehrini Ele Geçirmesinin Zikri

Ve Aksungur el-Bursukî Halep maliki iken, Halep'te Aksungur öldürüldüğünde, Musul'da oğlu İzzüddin Mesud Musul'a malik oldu ve oraya memur olarak Kavman adlı bir adamı tayin etti. Oradakileri kuşattı ve işi büyüdü. Ve Halep'e Sultan'ın gulamı Mahmud geldi — Kutlu[g] Atabey denilir — ve Emir İzzüddin Mesud'un Halep'e teslim edilmesine dair onay belgesi getirdi, ve yanında Senqer et-Tawil adında bir adam vardı — Harran sahibi El-Ma'ruf bi-Badran — Kavman'a teslim oldu, kabul etmedi ve Celalüddin ile imza ve onay belgesi arasında ihtilaf çıktı, çünkü Celalüddin insanların yüzlerinin ve tasvirlerinin en güzeli olduğuna inanıyordu, ve aşırı zekiydi, ve Hötle'nin işi Hatun'un yanındaki kalede uzadı, ve şehre teslim edilmedi, bu yüzden halk onlara içki ikram etti, çünkü bayram akşamı idi, halka saldırdı, ve İmadüddin'in kuşatmasında yürüdü, Rebe'de — bir çadırda — Mesud'un ayakları üzerinde olduğunu gördü, ve insanlar sepetler üzerinde meşgul idiler, ve askerler onun defin işlemleriyle meşguldüler, ve gece olduğunda sarayı ve sarayın tavanlarını yaktı, altınlarını ve mermerlerini. Ve halk o gece sabahında savaştı — akrabasından bulabildiklerini aldılar — ve halktan pek çok kişi öldürüldü, ve emirler Hasan ve Hassan — el-Ba'labaki sahiplerinden — Mübej bin Berza'dan ulaştılar, bu yüzden çıkış adını verdiler, geldi ve Halep sahibi Kral el-Frenc'e ulaştı — iki yüz dirhem karşılığında — ve elçisine uygulayarak ödemesini sağladı.

Ve bazısı bazısını yağmaladı, üç gün içinde Halep'te insanların ölümü bilindi, ve reisi Fadail bin Badi — Halep şehrinin reisi — kaleden kendi sağlığının vefatından sonra indiler, bin dinar karşılığında onlara sattılar ve kaleyi Kutlu'nun babasına teslim ettiler ve Halep levazımlarını sağlamlaştırdılar ve onlardan güven aldılar. Ve

Cemaziyelevvel'in son günlerinde kaleden çıktığında, Halep'te Aksungur [bu] öldürüldü, Musul'da oğlu İzzüddin Mesud Musul'a malik oldu ve oraya Kavman adında bir adamı vali yaptı, ve işi büyüdü. Ve Halep'e Sultan'ın gulamı Mahmud geldi — Kutlu[g] Atabey denilir — ve İzzüddin Mesud'un Halep'e teslim edilmesine dair tevki getirdi, ve beraberinde Senqer et-Tawil — Harran sahibi el-Ma'ruf bi-Badran — denilen kimse vardı, ve Kavman'a tevkiyi getirdi, kabul etmedi ve imza ile tevki arasında ihtilaf çıktı, çünkü Celalüddin halkın en güzel yüzlüsü ve tasvirlisiydi ve aşırı zekiydi, ve Hötle'nin işi Kutlu'nun yanındaki kalede uzadı, ve şehir ona teslim edilmedi, bayram akşamı idi, halka saldırdı, ve İmadüddin'in kuşatmasında yürüdü, Rebe'de — bir çadırda — Mesud'un ayakları üzerinde olduğunu gördü, ve insanlar sepetler üzerinde meşgul idiler, ve askerler onun defin işlemleriyle meşguldüler, ve gece olduğunda sarayı ve sarayın tavanlarını yaktı, altınlarını ve mermerlerini. Ve insanlar o sabah savaştılar — o gecenin sabahında — ve başarabildiklerini aldılar, ve halktan pek çok kişi öldürüldü, ve Şevval ayının sonlarında Kral Melik İbrahim bin Rıdvan bin Tutuş Halep şehrine girdi, halkına seslendi, Bimend Frenci Antakya sahibi geldi, şehri kuşattı, İbrahim bin Artuk ile Reis Fedail bin Rebi' Halep halkından bindi, elçiler aralarında gidip geldi, ta ki iş barış üzerine karar kılınana dek, bir müddet için, Bimend'e teklif ettiği şeyi getirdi ta ki şehir helakın eşğine gelene dek.

Kuşatma uzadı, ta ki Zilhicce'nin yarısına kadar, Emir Sunkur Cıraz ve Emir Hasan Karakus geldi, Sunkur ile güzel Musul, Cezire ve Şam sultanlığı imzasıyla birlikte Musul, Cezire ve Şam sultanlığıyla birlikte, yüz bin ve yirmi bin dinarın üzerine Sultan'a ve arkadaşlarının yüklenmesinden sonra.

Recep ayının başında dört yüz yirmi ve beş yüz yılında İmâdüddin Zengi Fırat'a ulaştı ve El-Sünne kalesini fethetti, A'zaz kalesine doğru bir asker gönderdi — ki o Frenklerdendir — ve Yosulin ülkesinde ikamet ettiler, ve bu Recep ayının kalan son iki gününde idi; İmâdüddin Zahir Halep'te kamp kurdu, elçiler kendisi ile Frenkler arasında gidip geldi, barıştılar bir müddet için, Şaban ayından on gün kalasıya Emir İmâdüddin, Melikşah bin Rıdvan bin Tutuş'un kızı ile evlendi.

İmadeddin riyasetinde Halep'i Ali bin Abdurrazzak'a verdi, İmadüddin Musul şehrine girip Cemaziyelevvel'in sonlarında iki bin yirmi üç yılında orada istikrar buldu.

Halep'ten Sultan Mahmud bin Muhammed bin Melikşah'ın hizmetine yürüdü — yüce bir niyetle —, oradan Musul'a üç yüz yirmi beş yılında döndü, onunla birlikte Cezire ve Şam'dan ve kendisine bağlanan şeylerden menşuru vardı, Sultan'a ve arkadaşlarına yüklenmesinden sonra, yüz bin ve yirmi bin dinarın ziyadesiyle.

Recep ayının başında dört yüz yirmi beş yılında İmâdüddin Zengi Fırat'a ulaştı, El-Sünne kalesini fethetti, A'zaz kalesine bir asker gönderdi — ki o Frenklerdendir —, Yosulin ülkesinde ikamet ettiler, bu Recep'in kalan son iki gününde oldu; İmâdüddin Halep'te Zahir olarak kamp kurdu, elçiler onunla Frenkler arasında gidip geldi, barıştılar bir süre için, Şaban'dan on gün kala İmâdüddin, Melikşah bin Rıdvan bin Tutuş'un kızı ile evlendi.

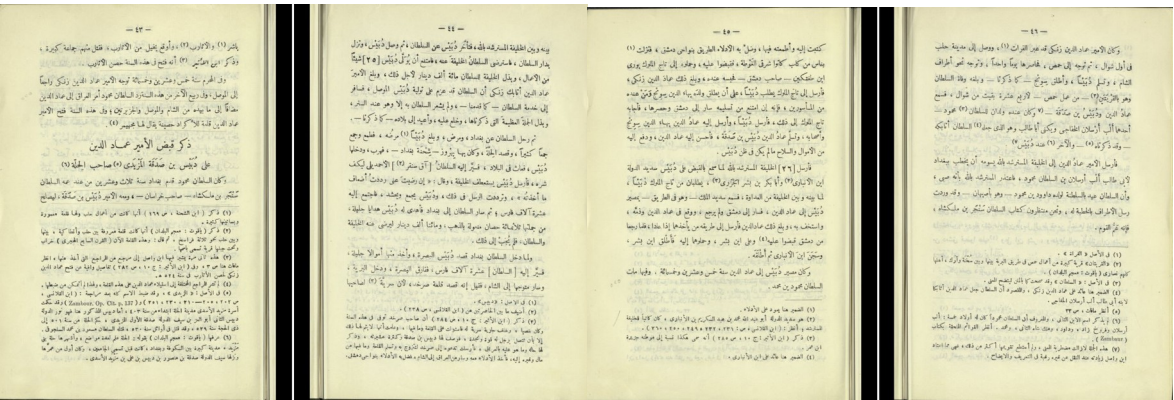
Emir İmâdüddin'in Hama Şehrini Ele Geçirmesinin Zikri

Hama'nın sahibi — İmadüddin el-Kadir Bahauddin Suyunc, ve ashabı üzerine yakalandı ve Hama alındı, bu yapıldı, pek çirkin bir iş işlendi, insanlar onu inkar etti, Hama'dan daha çirkin bir şey yoktu ve alçaklık fiillerine azmetti, fakihler bu konuda istişare ettiler, ondan dinen caiz olmadığını, ne şer'an ne de örfen helal olmadığını gördüler, Bahauddin ve ashabı üzerine yakalandılar, atlar ve çadırlar yağmalandı, tüm ashabı üzerine yakalandı, emirler kalede ve Halep'te tutuklandılar.

Şevval'in ilk on gününde Hama'ya yürüdü, orayı teslim aldı, sonra Htarcier'e Boimand Semusam'ın ihanetiyle ihanet etti, esir aldı, Halep'e sürüldü ve kalede hapsedildi.

Hıms'a doğru yürüdü, orayı kuşattı, Htarcier'in çocuklarından İmadeddin'in çocukları Hıms kalesini teslim etmesini talep ettiler, fakat imtina ettiler, kalenin kazıcıları kazdılar, lağım açtılar, kış bastırdı, bu yüzden orduyla birlikte Halep'e döndü, elçiler Melik Pori — Şam sahibi — ile Bahaüddin Suyunc'un oğlu Hıms sahibi arasında gidip geldi — onunla birlikte orduya ve yürüyüşe İmâdüddin Zengi'nin hizmetine gitmesini emriyordu, hepsi ona vardılar, onlara ikramda bulundu, haklarını iade etti; Emir Samsamduddevle Htarcier'in yanında idi, elli bin dinar idi, kabul etti, kralların tacını onlarla birlikte icra etti.

Zilhicce'nin ortasında İmâdüddin Zengi Hınsel bin Faris'e doğru yürüdü, Mısır'a saldırdı — ki orası Frenklerdendir — orayı yağmaladı, oradakileri öldürdü ve başlar, ve atharb'dan, ve atarblardan delikler açtı, onlardan büyük bir cemaat öldürüldü, ve İbnü'l-Esir zikretti ki bu yılda atharb kalesi fethedildi.

Ve beş yüz yirmi beş yılının Muharrem ayında Emir İmâdüddin Zengi Musul'a dönmek üzere yöneldi, ve rebiaü'l-ahir ayının diğer gününde Sultan Mahmud'un Irak emri Musul'a memlûk olarak elinde olan Şam, Musul ve Cezire'den ne varsa ona eklendiği halde İmâdüddin Zengi'ye geldi; ve bu yılda **Emir İmâdüddin el-Krad Husayni** denilen bir kaleyi fethetti.

Emir İmâdüddin'in Dubays bin Sadaka el-Mezidi el-Hilla Sahibi Üzerine Yakalanmasının Zikri

Ve Sultan Mahmud Bağdat'ta iken üç yüz yirmi ve üç yılında amcası Sencer bin Melikşah — Horasan sahibi — ile birlikte idi.

Halife el-Mustarşid billah ile arasında, Halife'den Dubays uzaklaştı, sonra Sultan'ın kapısına indi, Sultan'ın halife tarafından özür dilemesini istedi, fakat el-Mustarşid billah bunu reddetti, bin dinardan bir şey ödemedi, ve halife Sultan'a Dubays'ın Musul valiliğine tayin edilmesine azmettiğini bildirdi, ve Atabey Zengi'nin Musul'a atanmasına karar verildiğini haber verdi, Atabey Zengi Musul'a gitmek üzere yola çıktı — ki biz aslına ulaştık — ve Sultan da bunu bilmiyordu ve gizliydi, o da kendi beldelerine iade edildi ve kaleyi canlandırdı — bizim zikrettiğimiz gibi — ve Hüseyin'e Husayni kalesini fethetti.

Sonra Sultan Bağdat'tan ayrıldı ve hasta oldu, Dubays'ın hastalığı ulaştı — ve Dubays hastalandı — Bağdat'tan kaçtı, ve oradaki şih Feyruz — Bağdat şihı — idi, bu yüzden kaçtı ve girdi Dubays, beldelerde karışıklık çıkardı, Sultan Bursukî'ye

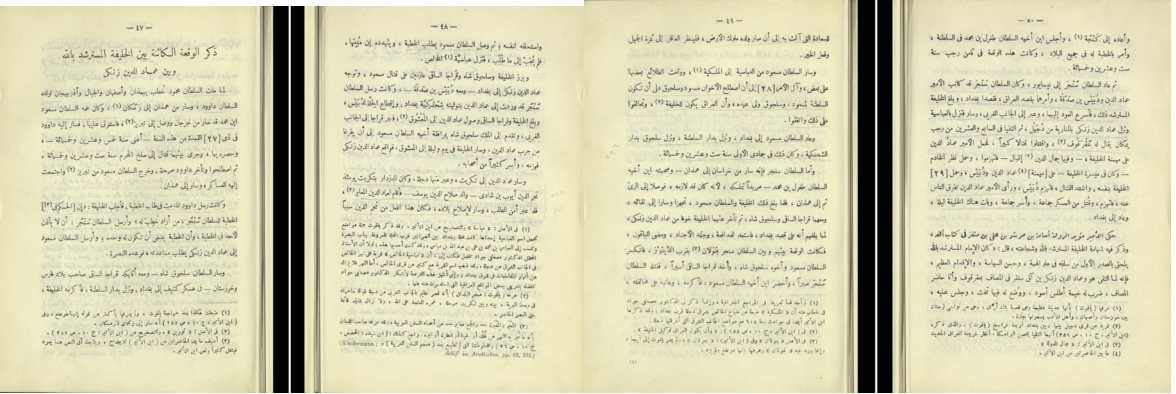
[Aksungur] elçi gönderdi, "Eğer halifenin iltifatından razı olursan ve bana aldığım şeylerin kat kat geri verilmesini reddedersen" dedi, ve elçiler bu hususta gidip geldi, ve Dubays cem ediyor ve kalabalık oluşturunuyordu, ve Dubays bin Sadaka ile birlikte toplandı, Horasanlıların on bin hediyesi — ve o Fars'ın mülklerinden idi, onun için elmas ve bahçeleri olan kubbeli ve bahçeli geniş bir kalesi vardı.

Ve Sultan Bağdat'a girdiğinde, Basra'yı kastetti ve ondan büyük mallar aldı, ve [Sultan] bin dinar Fars'ın on bin dinarı olarak gönderildi; Basra'yı terk etti ve sahibini Şam'a doğru yola çıkardı, çünkü o Sahrud kalesini kastetmişti.

Ve Emir İmâdüddin Zengi Fırat'ı geçti ve Halep şehrine ulaştı, şevvalin ilk gününde, sonra Hama'ya yöneldi, günde bir defa kuşattı, ve Şam meliklerinin etrafına yöneldi, **ve Tacüddin Bori bin Törekın** — Şam sahibi — ile teslim oldu ve Suyunc serbest bırakıldı — zikrettiğimiz gibi —, ve Şam'ın diğer iki oğlu Mahmud ile — onlardan birisi el-Cüreyteyn'dedir — şevval ayının son dört gününden; Mahmud bin Sadaka'dan, ve Sultan'ın iki oğlu Hama'ya doğru yürüdü ve orayı kuşattı, fakat Şam melikinin tacı — Dubays bin Sadaka idi ki o atabeydir — daha önce zikrettiğimiz gibi — ve diğeri Dubays'ın yanındaydı.

Fars el-Emir İmâdüddin el-Mustarşid billah'a elçi gönderdi, Halife'nin Dubays bin Sadaka'nın yakalanmasını duyması üzerine Bağdat'ta hutbe okumamasını emretmesini talep etti — İbnü'l-Enbari [2] ve Ebu Bekir bin Bişr el-Cezeri [3] ile — Dubays bin Sadaka'nın Kral Tacüddin'in oğullarından talep edilmesi, ve Sultan'ın ahdinin Mahmud bin Mahmud'a saltanat için olması — ki o Asbahan'dadır — ve halifeye elçiler geldi — yol üstünde iken — Dubays'ın İmâdüddin'e doğru gitmesi, Semerkand'a doğru gitmesi ve Sencer bin Melikşah'ın kitabını beklememesi, ve Dubays'ın onurunda bir düşüklük meydana gelmesi, ve ona yetişmemesi, ve Musul'dan dönenlerin Şam'dan tutuklu olarak döndükleri — ve İbn Bişr'in serbest bırakıldığı ve İbnü'l-Enbari'nin hapsedildiği ve sonra serbest bırakıldığı.

Ve Dubays'ın İmâdüddin'e gidişi beş yüz yirmi beş yılında oldu, ve Sultan Mahmud bin Muhammed vefat etti.

Halife el-Mustarşid Billah ile İmâdüddin Zengi Arasındaki Olayın Zikri
Sultan Mahmud vefat ettiğinde, Hemedan, Isfahan, Cebel ve Azerbaycan'da oğlu Sultan Davud için hutbe okundu, Hemedan'dan Ramkan'a doğru yürüdü, Sultan Mesud bin Muhammed Cürcan'dan ayrıldı ve Terviz'e vardı, orayı ele geçirdi, böylece Sultan Davud'a bu yılın Zilhicce ayında — beş yüz yirmi beş yılında — yöneldi ve orayı kuşattı, ve savaş aralarında Muharrem ayının sonuna kadar sürdü,

sonra barıştılar ve Davud bir aşama gecikti, ve Sultan Mesud Terviz'den çıktı ve askerler onun etrafında toplandı ve Hemedan'a yürüdü.

Ve Davud'un elçileri geldi ve hutbe okunmasını talep etti, halife cevap verdi: "Sencer için sultanlık hutbesinin okunmasında hüküm odur ki, kim hutbe okunmasını dilerse" ve Sultan Sencer gönderdi: "Hutbede kimseye izin verilmemelidir, ve hutbe sadece ona ait olmalıdır", ve Sultan Mesud el-Mustarşid'e yardım istemek için gönderdi, ve vadetti el-Nusra.

Ve Sultan Selçuk Şah ve Karaca Sakı ile birlikte Mesud'a azmetti, ve İmâdüddin Zengi Bağdat'a yürüdü — ve onunla birlikte Dubays bin Sadaka —, ve Sultan Sencer'in elçileri İmadüddin'e Bağdat şıhlığının verilmesinin kararlaştırıldığını ve Hilla'nın Dubays'a ikta edildiğini bildirmek üzere gelmişlerdi, ve Mesud'un amcası Muhammed bin Muhammed Cürcan'dan ayrılmış ve Terviz'e varmıştı, orayı ele geçirmişti, bu yüzden Davud'a Batı tarafına doğru yürüdü; ve Melik Selçuk Şah'a kardeşi Mesud'un refakat etmesi ilerledi — beş yüz yirmi beş yılında —, İmadüddin'in savaşıdan kuşattı, ve Halife'nin gün ve gece Masuk'a doğru yürümesi, İmâdüddin Zengi'nin ordusuyla savaştı, onu bozguna uğrattı, ve ashabından birçoğunu esir aldı. Ve İmadüddin Tekrit'e yürüdü, Dicle'yi geçti, oradan dızdar Tekrit'te idi — **Necmeddin Eyyub bin Şadi'nin babası — bu yüzden Necmeddin el-Mi'mar'da ikamet etti, bu yüzden Necmeddin'den bu fiil bir sebep oldu, çünkü o talebin emniyetini geçti, ve beldelerini ıslah etmek için yürüdü ve onu kendisine kıldı; ve Sultan'ın kardeşi Tuğrul bin Muhammed'i saltanata oturttu, ve tüm beldelerde onun adına hutbe okunmasını emretti, ve bu olay altı yüz yirmi altı yılının Recep ayında gerçekleşti.**

Türkçeye çeviren İbrahim Şimşek'in dipnotu:

Metnin orijinal Arapça ibaresinde geçen (... وأجلس ابن أخيه السلطان طغرل بن محمد في السلطنة ...) ifadesi, kelime anlamı olarak "ve sultanın kardeşinin oğlunu / yeğenini Tuğrul bin Muhammed'i saltanata oturttu" anlamına gelmektedir. Metnin kronolojik ve anlatısal akışı içerisinde bu ifade, Eyyubi hanedanının atası olan Necmeddin Eyyub bin Şadi ile zikredilen Tuğrul'un Necmeddin Eyyub'un öz kardeşi olduğunu ortaya koymaktadır.

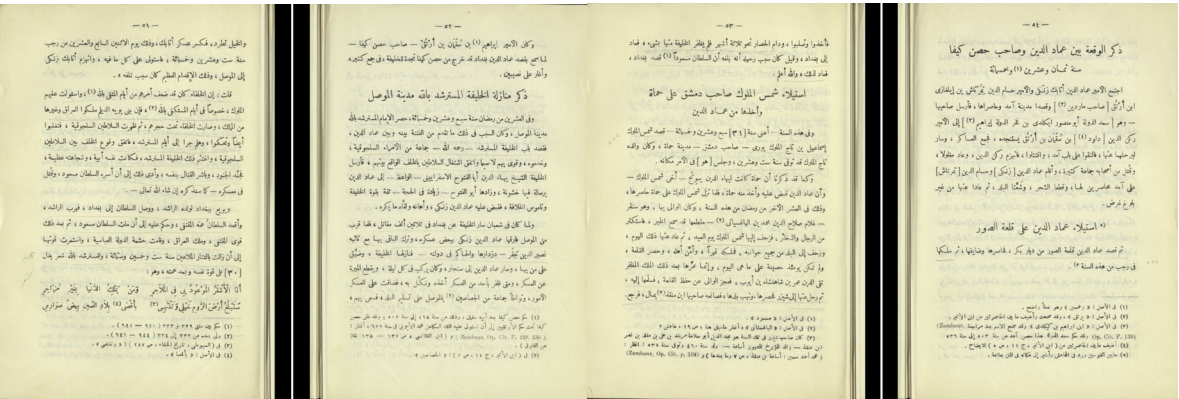
Sultan Sencer Nişabur'a döndü, ve Sultan Sencer'in elçisi — katip emir İmâdüddin ve Dubays bin Sadaka, ve Bağdat'ı kastettiler, ve Halife el-Mustarşid ulaştı, el-Mustarşid el-Abbas'a acele etti, ve Batı tarafını geçti, ve İmadüddin Zengi Mina'ya Dujel ile indi, sonra Yedi'de, sonra Bağdat'ın kapısında duran bir yerde büyük bir savaşla savaştılar — halifenin sağ kanadında İmadüddin Zengi ile — ve Celalettin [İkbal] — bozguna uğradılar —, ve Halife'nin sol kanadında — İmadüddin ve Dubays ile, ve [29] Halife bizzat halife oldu, ve savaş şiddetlendi, ve İmadüddin ordunun kendisinden ayrıldığını gördü, bozguna uğradılar ve bir cemaat öldürüldü ve bir cemaat esir alındı, ve geceyi orada halife ile geçirdi ve Bağdat'a döndü.

Emir Müeyyidüddele Usame bin Murşid bin Ali bin Mukallit'ten kitapta zikrettiği gibi, halife el-Mustarşid billah'ın cesaretini ve şecaatini zikretti, dedi ki: "El-İmam el-Mustarşid billah ilk selefinin yüksekliğine ulaşırdı, yüksek himmet, güzel siyaset, ve büyük atılganlık, çünkü o bizzat takva sahibi idi ve İmâdüddin Zengi el-Minsafta karargah kurduğunda hazır idi, o savaşın halifesidir, siyah bir çadır vurdu ve altına oturdu ve üzerine oturdu ve oturdu ve halifeye talep ettiği şey verildi, o da Abbasi kurtuluşudur.

Halife çıkıp Selçuk Şah ve Karaca Sakı ile Mesud'un savaşına yöneldi, ve İmâdüddin Zengi Bağdat'a yöneldi — ve Dubays bin Sadaka da onunla birlikte idi —, ve Sultan Sencer'in elçileri İmadüddin'e Bağdat şıhlığının verildiğini ve Hilla'nın Dubays'a ikta edildiğini haber verdiler, ve Mesud'un amcası Muhammed bin Muhammed Cürcan'dan ayrılıp Terviz'e varmış ve orayı ele geçirmişti; bu yüzden Davud, Zilhicce'de bu yılda — beş yüz yirmi beş yılında — ona yürüdü, onu kuşattı, ve ikisi arasında Muharrem ayının sonuna kadar savaş gerçekleşti, sonra barıştılar ve Davud bir aşama gecikti, sonra Halife korkusundan dolayı İmadüddin'den gecikti, ve askerler ona katıldı ve Hemedan'a yürüdü.

Ve Davud'un elçileri gelip hutbe okunmasını talep ettiler, halife cevap verdi: "Sencer için hutbe [en başta] Sencer'indir, kim hutbe okunmasını dilerse" ve Sultan Sencer gönderdi: "Hutbede kimseye izin verilmemelidir, ve hutbe sadece ona ait olmalıdır", ve Sultan Mesud el-Mustarşid'e yardım istemek için gönderdi, o da ona yardım vadetti.

Ve Sultan Selçuk Şah ve Karaca Sakı ile birlikte Mesud'a azmetti — Belde ordusu ile —, ve Sultan Sencer'in elçisi geldi ve İmadüddin'e Bağdat şıhlığının verildiğini, Hilla'nın Dubays'a ikta edildiğini bildirdi, ve Mesud'un amcası Muhammed bin Muhammed Cürcan'dan ayrılıp Terviz'e varmış, orayı ele geçirmişti, bu yüzden Davud'a Zilhicce'nin sonlarında bu yılda — beş yüz yirmi beş yılında — yöneldi ve orayı kuşattı, ve savaş aralarında Muharrem ayının sonuna kadar sürdü, sonra barıştılar ve Davud bir aşama gecikti, ve Sultan Mesud Terviz'den çıktı ve askerler onun etrafında toplandı ve Hemedan'a yürüdü ve atlılar kovalar, ve Atabey'in ordusu yirmi yedinci günde — altı yüz yirmi altı yılının Recep ayında — bozuldu, ve her şeyin üzerine hâkim oldu, ve Atabey Zengi Musul'a kaçtı, ve bu büyük cesaret yok olmasının sebebi idi.

Derim ki: Halifeler zayıflamıştı, öyle ki onların en zayıfı Müttaki billah zamanında oldu, ve krallar onların üzerine hâkim oldu, özellikle de Mustekfi billah zamanında, çünkü Büveyhoğulları Irak'ı ve diğer mülkleri ele geçirdiler, ve halifeler onların ellerinin altında oldular, sonra Selçuklu Sultanları ortaya çıktı, onlar da galip geldiler ve hükmettiler, ve halifelere Mustarşid zamanına kadar geldiler, Selçuklu Sultanları ile ihtilaf vuku buldu, bu yüzden Selçuklu Sultanlarının kapısını kasıtlı kıldılar — Allah rahmet eylesin — Selçuklu Sultanları arasındaki ihtilafın meşguliyetinden faydalandılar, ve Mustarşid'in nefesine olan düşkünlüğü, cesaretinin büyüklüğü ve

kudreti büyüktü, bu yüzden Halife Şeyh Ebu'l-Fütuh el-İsferaini — Vaiz — elçi gönderdi — İmadüddin'e içinde sertlik bulunan bir mesajla, ve Ebü'l-Fütuh'u artırdı — Halife'nin gücünün, hilafet namusunun güveni ile — ve üzerine yakalandı İmadüddin Zengi, ve onu seilmeyen bir şekilde hakaret etti.

Ve Bağdat'ta oğlu Raşid'e biat edildi, ve Sultan Bağdat'a ulaştı, bu yüzden Raşid kaçtı, ve amcası Muktefi'yi oturttu, ve Sultan Mesud vefat edene kadar onun üzerinde hükmetti, sonra bundan sonra Muktefi güçlendi, ve Irak'a sahip oldu, ve Abbasiler Devleti'nin haşmeti devam etti, ve kuvveti devam etti altmış altı yılının muktedirine kadar — ve Mustarşid billah nefesine ve himmetine dayanıyordu, ve o: "Ben muvaffak olan eş-eşer'im ve mahlukatta dünya sahibi olmayan kimselerle eşer'im, en uzak Rum ülkesine ulaşacağım ve en uzak Çin'in kılıçlarının beyazına ulaşacağım."

Halife el-Mustarşid Billah'ın Musul Şehrini Kuşatmasının Zikri

Ve yirmi yirmi yedi yılının Ramazan ayının yirmisinde, Halife el-Mustarşid billah Musul şehrini kuşattı, ve bunun sebebi daha önce geçen onunla İmadüddin arasındaki fitne idi, bu yüzden el-Mustarşid kapısını kastetti — Allah rahmet eylesin — Selçuklu Sultanlarının ashabından bir cemaat, ve Sultanların halifeler arasındaki ihtilaf meşguliyetinden faydalandılar, ve el-Mustarşid'in nefesine düşkünlüğü, cesaretinin büyüklüğü vardı, bu yüzden elçi gönderdi Şeyh Ebu'l-Fütuh el-İsferaini — vaiz — İmadüddin'e içinde sertlik bulunan bir mesajla, ve Ebü'l-Fütuh'u artırdı — halifelik güvencesinin güveniyle ve halifelik namusuyla —, İmadüddin Zengi üzerine yakalandı, ve ona nefret edilen bir şekilde hakaret etti.

Ve Şaban ayında Halife Bağdat'tan otuz bin savaşçı ile yürüdü, Musul'dan ordusunun bir kısmıyla ayrıldı, ve geri kalanını katibi Necmeddin Cafer — kaledeki yardımcısı — ile bıraktı, ve hilafet devletini sürdürdü, ve ondan kim varsa üzerine daralttı, ve İmadüddin Sincar'a yürüdü, ve her gece binicilik yapıyordu, ve ordunun azığından kesiyordu, ve askerlerden kimi yakalasa onu alıyor ve işkence ediyordu, ve cemaatlerden bir grup el-Cessas'ta Musul'a teslim olmak için anlaştılar.

Ve İbrahim bin Sunkhan bin Artuk — Hısnı Keyfa sahibi — idi, o İmadüddin'in Bağdat'a kastettiğini işittiğinde, Hısnı Keyfa'dan Halife'ye yardım etmek üzere çıkmıştı, pek çok cemaatle birlikte, ve Niseybin'e saldırdı.

İmâdüddin ile Hısnı Keyfa Sahibi Arasındaki Olay — Sekiz ve Yirmi Yüz Yılında

Emir İmâdüddin Zengi atabey ve Emir Husameddin Temurtaş bin İlgazi bin Artuk [sahibi Mardin] toplandılar, ve Amida şehrini — Diyarbekir — kuşattılar, ve sahibi — Saduddevle Abu Mansur İklad bin Fahruddevle İbrahim bin Sunkhan bin Artuk — Mardin sahibine yardım etmek için gönderdi, askerleri topladı, ve Amida kapısında karşılaştılar, ve savaştılar, ve Rukneddin bozguna uğradı, ve kalabalık bir cemaatle birlikte öldürüldü — ve İmâdüddin [Zengi] ve Husameddin [Temurtaş] Amida'da kuşatmayı sürdürdüler, ağaçları kestiler, ve şehri yaktılar, sonra bir amaç elde edemedi geri döndüler.

İmâdüddin'in el-Suvar Kalesini Ele Geçirmesi

İmâdüddin Diyarbekir'den el-Suvar kalesini kastetti, kuşattı ve daralttı, sonra Recep ayında bu yılı mülk edindi.

Şemsülmülk Musul Sahibi'nin Hama'yı Ele Geçirmesi ve Oranın İmâdüddin'den Alınması

Ve bu yılda — yani yirmi yedi ve beş yüz yılında — Şemsülmülk İsmail bin Tacülmülk Bori — Şam sahibi — Hama şehrine geldi, babası Tacülmülk'ün yirmi altı yılında vefat etmesi ve yerindeki işi görmesi sebebiyle.

Ve biz daha önce Hama'nın Bahauddin Suyunc'a ait olduğunu, ve İmadüddin'in ondan orayı aldığını ve Hama'dan başka Hama Şemsülmülk'e Hama'yı kuşatmak üzere geldiğini zikretmiştik, bu yüzden Şemsülmülk Hama'yı kuşattı, ve bu Ramazan ayının son on gününde oldu, ve valisi orada idi, **ve o Sunkur — İslam Selahaddin Muhammed bin el-Yagisiyani'nin gulamı — idi — erkekleri ve azıkları çoğaltmıştı**, bu yüzden bayram günü Şemsülmülk'ün askerleri oraya hücum etti, sonra o günün sonunda geri döndü, ve şehrin tüm yanlarından kaleden sıyrıldı, ve halkına eman verdi, ve kaleyi kuşattı, ve o gün bugündür müstahkem değildi, ve fakat ondan sonra **el-Melik el-Muzaffer Takieddin Ömer bin Şahinşah bin Eyyub**

Türkçeye çeviren İbrahim Şimşek'in dipnotu:

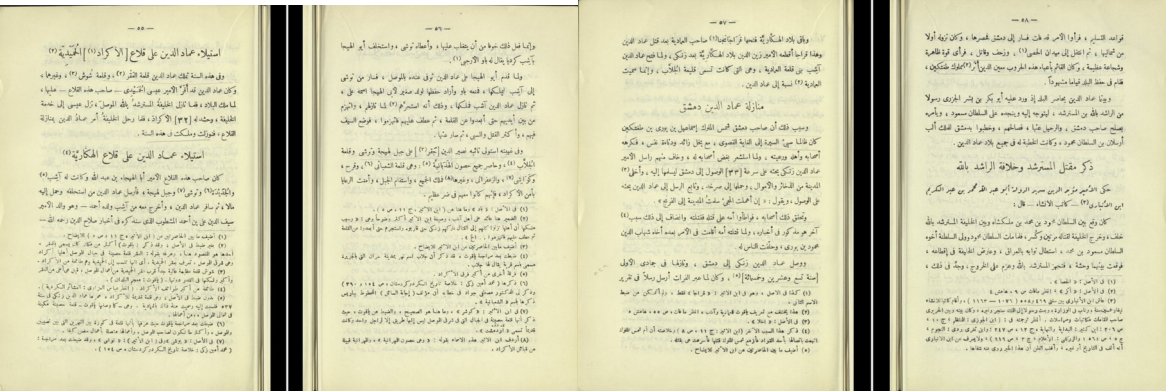
Eyyübî hanedanına mensup olan ve kaynaklarda el-Melik el-Muzaffer Takieddin Ömer bin Şahinşah bin Eyyub künyesiyle geçen bu hükümdar/komutan, Türk ırkından olup Selahaddin Eyyubi'nin öz kardeşi Şahinşah'ın oğludur. Batılı Haçlı kroniklerinde, özellikle Ambroise'un L'Estoire de la Guerre Sainte adlı manzum tarihinde ve dönemin Latin kaynaklarında, Eyyübî hanedanı mensupları "Türk" etnik köken olarak anılmıştır. Ambroise'un eserindeki ilgili Fransızca bölüm şu şekildedir:

"Là véissiez les Turs reversére / Leurs selles et fuir et destourbére; / Mes les noz esteient si estreit / Que n'amoient mie avant de reit, / Ne fust pur eus qu'il fust endreit. / La i out un des parenz Saladin, / Uns amiranz ki out nom Déquedin, / Ki sur sa baniere out painte / Une braye, ce fu sa crainte; / Cil des Turz héoit crestienté / Plus que nul autre de sa menée, / E set ceniz Turz out de sa route / De la mesnie Saladin tote, / Des plus esleüz, des plus fiers, / Ki ne fuissent vaincu par fiers."

(Orada Türklerin eyerlerinin ters döndüğünü, kendilerinin ise kaçıp uzaklaştıklarını görürdünüz. Fakat bizimkiler o kadar sıkıştırılmıştı ki artık ilerleyemiyorlardı ve eğer durulmasaydı bir felaket yaşanabilirdi. Orada, Selahaddin'in akrabalarından biri olan ve sancağına tuhaf amblemler işletmiş Emir Déquedin vardı: Sancağında şalvar (don) resmi vardı; amblemleri böyleydi. Hristiyanlıktan en çok nefret eden Türk oydu; yanında Selahaddin'in özel muhafız birliğinden, yenilmesi zor yedi yüzden fazla seçkin Türk vardı.)

Metinde adı geçen şahsın babası Şahinşah bin Eyyub olup, kendisi de Selahaddin Eyyubi'nin öz kardeşinin oğlu konumundadır.

kalenin korunmasından aciz kaldı, bu yüzden sahibine İbn Munkiz'e teslim etti — mal ile —, ve Şeizer'i kuşatmak üzere oradan ayrıldı, ve ülkesini yağmaladı, ve sahibi İbn Munkiz ona sığındı ve onu korudu ve ancak bunu korkudan yapar ki ona galip gelmesin, ve Tushi'ye verdi, ve Ebu'l-Heyca el-Kurdi — ki ona el-Aruci denir — vekil tayin etti.

Ve Ebu'l-Heyca el-Heyca'nın Musul'da vefat etmesi üzerine, Tushi'den İbn Aysep'e mülk edinmesi için geldi, ve Ba'v engelledi ve Ebu'l-Heyca'nın küçük oğluna adıyla korumasını istedi, sonra İmadüddin Aysep mülk edinmek için geldi, ve o — ikisinin arasındaki savaştan istihdam etmesi sebebiyle — ta ki kaleden uzaklaşana dek, sonra onların üzerine döndü ve bozguna uğrattı, kılıcı onlarda koydu, ve öldürme ve esir etme çok oldu, ve sonra oradan ayrıldı.

Ve onun gidişinde, naibi Naseyruddin [Cafer] — Cifr üzerinde — el-Heymiye dağı ve Tushi ve Cıllab kalesi üzerine ele geçirdi, ve el-Heymiye kalelerinin hepsini kuşattı — ki onlar Şümbaniye kalesi, ve Kerh, ve Kuvaşi, ve Zaferani, ve diğerleri — tüm kaleyi, ve dağ istikamet buldu, ve halkı güvende kıldı ve Kurtların güvenliğini sağladı, çünkü onlar büyük bir sıkıntı içindeydiler.

İmâdüddin'in el-Akr Kalesi [El-Kürad] El-Humeydiye Üzerine Ele Geçirmesi

Ve bu yılda İmâdüddin el-Akr kalesi, ve Şüş kalesi, ve diğerlerini mülk edindi, ve İmâdüddin — Humeydiye Emiri İsa'nın akrabası — kalelerin sahibi olan İsa'yı kurmuştu, o beldeleri mülk edindiğinde, Halife el-Mustarşid billah Musul'u kuşattı, ve Kürtleri kalabalıklaştırdı, ve Halife'nin ordusu kaleleri kuşatmak üzere yola çıktı, bu yüzden indi ve fethedildi ve bu yılda mülk edinildi.

İmâdüddin'in el-Hekariye Kaleleri Üzerine Ele Geçirmesi

Bu kalelerin sahibi Emir Ebu'l-Heyca bin Abdullah idi ve Aysep ve el-Cedide ve Tushi ve Cebel el-Heymiye'ye sahipti, bu yüzden İmâdüddin ondan kimin vekil tayin ettiğini taşıdı ve ona mal taşıdı, sonra İmâdüddin seyahat etti, ve babası Ahmed'in oğlu Aysep'ten onunla birlikte çıktı — ki o Emir Seyfeddin bin Ahmed bin Ahmed'dir, haberi kendisinden zikredeceğiz.

Ve Hekariye ülkesinin geri kalanı — fetheden Karaja'nın sahibi el-A'diye, Kudat'ın öldürülmesinden sonra, ve bu Karaja, İmâdüddin'den sonra Hekariye ülkesindeki Emir Zeynaddin'e ikta edildi, ve İmâdüddin Aysep, el-A'diye kalesi — ki o Cıllab kalesi denilendir — fethetti, ve aslında el-A'diye, İmâdüddin'e nispet edilendir.

İmâdüddin'in Şam Şehrini Kuşatması

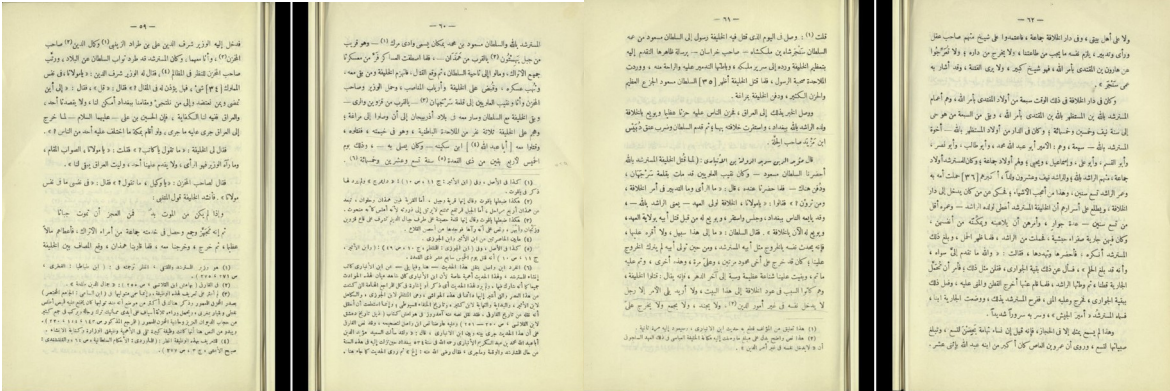
Ve bunun sebebi, Şam sahibi Şemsülmülk İsmail bin Bori bin Töttekin'in aşırı derecede kötü bir siyasete sahip olması, aşırı cimrilik ve nefsani alçaklık sahibi olması, ashabını, ehlini ve reayasını kendinden nefret ettirmesiydi, ve bazıları bazı ashabından istişare ettiğinde, korktu, bu yüzden Emir İmâdüddin Zengi'ye elçi gönderdi, kendisine hızlı bir şekilde ulaşmasını ve şehri kendisine teslim etmesini teşvik etti, ve [33] Hazineleri ve malları taşıdı, ve Sahrud'a taşıdı, ve elçileri İmâdüddin'e ulaşması üzerine uymasını takip etti, ve dedi ki: "Hecyi şehri Frenklere teslim etti."

Ve ashabının bu doğruluğu tahakküm etti, bu yüzden annesi onun öldürülmesi üzerine ittifak etti ve bu başka bir sebep olarak haberlerde zikredildi, ve annesi onu öldürdüğünde emir kardeşi Şehabeddin Mahmud bin Bori oldu, ve halk ona yemin etti.

Ve İmâdüddin Zengi Şam'a ulaştı, ve cemaziyel-evvel yılının dokuz ve yirmi beş yılında kuşattı — ve Fırat'ı geçen elçi elçiler gönderdi ilk önce Şam'a gitmekten, ve Hıms'a geçti, ve bir adamla kuşattı, ve Şam'ın etrafına yöneldi, ve Şam sahibi — Tacüddin Bori bin Töttekin — ile teslim oldu, ve Suyunc serbest bırakıldı — zikrettiğimiz gibi —, ve Şam'ın diğer iki oğlu Mahmud ile — onlardan birisi el-Cüreyteyn'dedir — Şevval ayının son dört gününden; Mahmud bin Sadaka'dan, ve Sultan'ın iki oğlu Hama'ya doğru yürüdü ve orayı kuşattı, fakat Şam melikinin tacı — Dubays bin Sadaka idi ki o atabeydir — daha önce zikrettiğimiz gibi — ve diğeri Dubays'ın yanındaydı.

Halife el-Mustarşid ve Hilafeti Raşid billah'ın Öldürülmesinin Zikri

Emir Müeyyidüddin Seriruddevle Ebu Abdullah Muhammed bin Ubeydullah bin El-Mükerrem ibnü'l-Enbari — katiplerin katibi — tahkik etti ki: Sultan Mahmud bin Muhammed bin Melikşah ile Halife el-Mustarşid billah arasında hilafet gerçekleşti, ve Halife ordusuyla iki kez savaştı ve kırdı, ve Sultan Mahmud vefat etti ve Irak sultanlığı Sultan Mesud bin Muhammed'e devredildi, Irak'taki naiblerini istiskal etti, ve halifenin iktasındaki taraftarlarına karşı çıktı, aralarında bir ürküntü vuku buldu, ve el-Mustarşid billah çıkmaya azmetti, ve içinde bulundu -

el-Mustarşid billah ve Sultan Mesud bin Muhammed bir yerde, Meraga yakınındaki Bistun dağından — Hemedan yakınından —, askerler kampımızdan kaçtılar, **tüm Türk mallarını yağmaladılar**, ve savaş gerçekleşti, halife ve yanında kalanlar bozguna uğradı, askerleri yağmalandı, ve halife ve makam sahipleri tutuklandı, ve **Alevilerin Nakibi Serçihan kalesine yakın** — Kazvin ve Rey yakınında — Sultan ile birlikte kaldı ve Azerbaycan beldesinde Marağa'ya varana kadar yürüdü, ve halifeye Batınilerden üç kişi çadırdan iken saldırdı, onunla savaştılar ve — Ebu Abdullah — İbn Sakina ile birlikte olanı öldürdüler — ve bu Perşembe günü Zilkade'nin bitimine dört gün kala — beş yüz yirmi beş yılında — oldu.

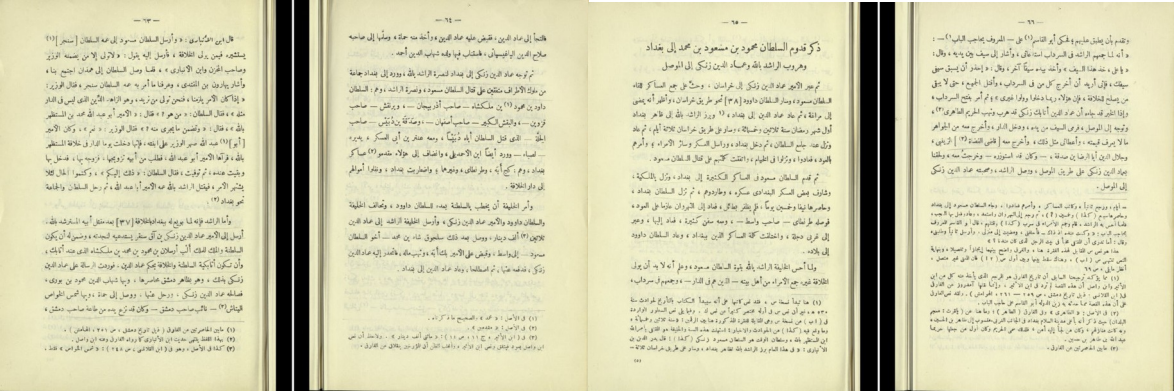
Ve Vezir Şerafeddin Ali bin El-Tirazi — Hazine sahibi — ve onunla birlikte iken, halife Sultan'ın naiblerini beldelerden kovdu, ve Hazine sahibi, mezalimde nazar etmek için tertip edildi, bu yüzden Şerafeddin'e dedi: "Ey efendimiz, Memluklerden bir şey mi, ona cevap verilmesine izin verilmedi mi?" dedi: "Söyle", dedi: "Kime sığınalım ve kimden yardım isteyelim ve kalışımız Bağdat'ta bizim için mümkün müdür, ve kimse bizi kastetmez, ve Irak bize karşı yeterli bir yeterlidir, çünkü Hüseyin bin Ali —

onlara selam olsun — Irak'a çıktığında halktan kimse onunla ilgili ne geçtiyse ihtilaf etmedi."

Halife bana dedi: "Ey yazar, ne diyorsun?" Dedim ki: "Ey efendimiz, doğru makam ve vezirin rey ile gördüğü şeydir, ve kimse bize üstün gelmez, ve keşke Irak bizim için kalırsa."

Hazine sahibine dedi: "Ey vekil, ne diyorsun?" Dedi ki: "Nefsimde efendimizin ne söylediği var." Sonra Halife Mütenebbi'nin şiirini okudu: "Eğer ölümden kaçış yoksa, o halde acizlikten ölüm korkaktır sonra hazırlanıp toplandı ve **Türk emirlerinin hizmetinde büyük bir mal verilerek katıldı**, sonra çıktı, ve bizimle birlikte çıktı, Hemedan'a yaklaştığımızda, Halife ile Mesud arasında saf savaşı gerçekleşti ve ailenin üzerine değil, hilafet evinde bir cemaat, onlar arasında akıl sahibi bir şeyh güvendi ve tedbir görüşü, itaatimizden ne gerekiyorsa ona bağlıdır, ve evinden çıkmaz; ve Harun bin El-Muktedi'den geçmeyin, çünkü o büyük bir şeyhtir, fitneyi görmez, ve Sencer amcasından büyük bir endişe gösterdi.

Ve halifelik evinde o zaman Müktedi bi-Emrillah'ın oğullarından yedi kişi vardı, onlar el-Mustarşid billah bin el-Mustazhir billah bin el-Muktedi bi-Emrillah'ın amcaları idi, ve el-Mustazhir billah'ın oğullarından yedi kişi kaldı — el-Mustarşid billah'ın kardeşleri — yedi idi, onlar: Emir Ebu Abdullah Muhammed, ve Ebu Talib, ve Ebu Nasr, ve Ebu'l-Kassim, ve Ebu Ali, ve İsmail, ve Yahya; ve onlarla birlikte bir grup çocuk vardı, onların en büyüğü el-Mustarşid'in oğulları yirmi dokuz yaşında idi, ve Raşid dokuz yaşındaydı, ve bu işlerin en tuhafıdır; hilafet evine giren kimseden **rivayet edilir ki, hilafet sırlarına vakıf olsun, ve halifenin Raşid'e atabeylik verdiğini, onun yaşı dokuz yaşından az — birkaç komşu ile — emirlerin onunla oynamasını ve kendisinden mümkün olmasını emrederdi, ve cariye sarı Habeşi idi**, ve Raşid'den yüklendi, ve yük tezahür ettiğinde, el-Mustarşid Halife çıkmakla kendine konuşmaya başladı ve bunu inkarladı, bu yüzden onu huzura getirdi ve tehdit etti, ve ona daha önce geçenleri söyledi: "Vallahi benden başkasına çıkmadı" ve o olgunluğa ulaştığını, cariyenin geri kalanından sorduğunu, bunun gibi bir şeyin yapılmasını emretti, ve pamuğu cariyenin karnından çıkardı ve suyu onun üzerine çıkardı, ve cariyenin karnından kalanı çıkardı, ve Mustarşid bununla sevinç duydu, ve çocuk doğurdu — Mustarşid'in adına — "Emir el-Ceys" denildi, ve aşırı bir sevinçle sevinildi.

İbnü'l-Enbari dedi ki: Sultan Mesud amcası Sultan Sencer'e hilafeti kimin seçeceği hususunda istişare etmesi için elçi gönderdi ve ona şöyle yazdı: Hazine sahibi ile

İbnü'l-Enbari'nin kefil olacağı kimseden başkasını hilafete getirme. Hazine sahibi ile İbnü'l-Enbari Hemedan'a ulaştıklarında Sultan'ın yanına vardılar ve Harun bin el-Muktedi'yi işaret ettiler. Sultan Sencer'in kendisine emrettiği şeyi bildik. Vezir dedi ki: Eğer emir bize lazımsa, biz dilediğimizi seçeriz; o zahit olan ve evde kendisi gibi kimse bulunmayandır. Sultan dedi ki: O kimdir? Vezir dedi ki: Emir Ebu Abdullah Muhammed bin el-Mustazhir billah'tır. Sultan dedi ki: Ondan meydana geleceklere kefil misin? Vezir dedi ki: Evet. Emir Ebu Abdullah, vezirin kızıyla evlenmişti; çünkü o bir gün el-Mustazhir billah'ın hilafeti döneminde eve girmişti, Emir Ebu Abdullah'ı kızının yanında görmüş ve babasından onunla evlenmesini istemişti. Babası da onu onunla evlendirmişti; evine girmiş ve yanında kalmış, sonra vefat etmişti. İşin duyulmaması için bunu gizlediler; nihayet Raşid billah öldürüldü, ardından Sultan ve cemaat Bağdat'a doğru hareket etti.

Raşid'e gelince; babası el-Mustarşid billah'tan sonra kendisine Bağdat'ta hilafet biatı yapıldığında, yardımına gelmesi için Emir İmâdüddin Zengi'ye elçi gönderdi. Saltanatın ve hilafet atabeyliğinin Melik Alp Arslan bin Mahmud bin Melikşah'ın atabeyliği yanında kendisine ait olmasını ve hilafetin İmâdüddin Zengi'nin emriyle yürütülmesini garanti etti. Bu mesaj İmâdüddin Zengi'ye ulaştığında o Şam'ı kuşatıyordu ve Şam'ın dışındaydı. Yanında Şehabeddin Mahmud bin Bori bulunuyordu. İmâdüddin Zengi onunla barıştı, oradan ayrıldı, Hama'ya ulaştı. Yanında Şam sahibinin naibi olup onun itaatinden el çekmiş olan Şemsü'l-Havas el-Yıtaş bulunuyordu.

İmâdüddin'e sığındı, İmâdüddin onu yakaladı, Hama'yı ondan aldı ve Salahiddin el-Yagisiyani'nin sahibine teslim etti; böylece oğlu Şihabeddin Ahmed orada vekil oldu. Sonra İmâdüddin Zengi, Raşid billah'a yardım etmek üzere Bağdat'a yöneldi. Çevre bölgelerin hükümdarlarından Sultan Mesud ile savaşmak ve Raşid'e yardım etmek üzere Bağdat'ta bir cemaat bir araya geldi. Bunlar: Sultan Davud bin Mahmud — Azerbaycan sahibi—, Berntiş —Kazvin sahibi—, el-Bakaş el-Kebir —İsfahan sahibi — ve babasını Sultan'ın öldürdüğü Sadaka bin Dubays —Hille sahibi— olup yanında Ebu'l-Asker'in askerlerinden biri bulunuyor ve onun adamlarını idare ediyordu. Ayrıca el-Ahmedi de geldi ve Bağdat'taki askerlerin komutanları olarak bu kişilere katıldı; bunlar Keç Aba, Tırntay ve diğerleri idi. Bağdat'ta karıştılar ve mallarını hilafet sarayına taşıdılar.

Halife, kendisinden sonra Sultan Davud adına saltanatla hutbe okunmasını emretti. Halife, Sultan Davud ve Emir İmâdüddin Zengi ittifak ettiler. Halife el-Raşid, İmâdüddin'e otuz bin dinar gönderdi. Ondan sonra Sultan Mesud'un kardeşi Selçuk Şah bin Muhammed Vasıt'a ulaştı; Bik Aba onun işini bitirdi ve malını yağmaladı. Bunun üzerine İmâdüddin Zengi ona yöneldi, ondan vazgeçti, barıştılar ve İmâdüddin Bağdat'a döndü.

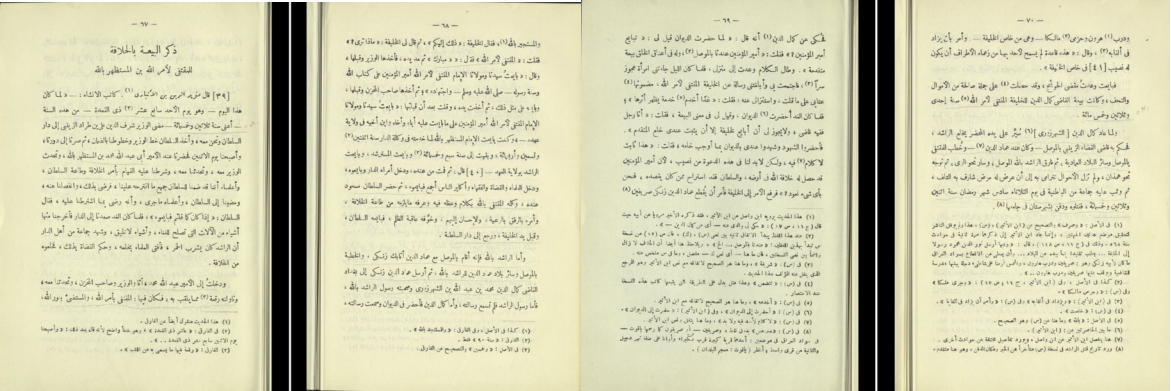
İmâdüddin Zengi Horasan'a geçti, Sultan Davud da Horasan yolunda yürüyerek Marağa'ya gideceğini açıkladı. Ardından İmâdüddin Bağdat'a döndü. Raşid billah, beş yüz otuz yılı Ramazan ayının ilk günü Bağdat'ın dışına çıktı, Horasan yolunda üç gün yürüdü, sonra Musul istikametine yöneldi, kılıcını yere attı, eve girdi ve değerini bilmediği mücevherleri yanına aldı. Kadılar kadısı el-Zeynebi'yi ve o sırada vezir tayin edilmiş olan Celaleddin Ebu'r-Rıza bin Sadaka'yı yanına çıkardı —ben de

onunla birlikte çıktım— Musul yolunda İmâdüddin Zengi'ye ulaştık ve Raşid, İmâdüddin Zengi'nin refakatinde Musul'a vardım dedi.

Sonra Sultan Mesud kalabalık askerlerle Bağdat'a gelip el-Melikkiye'ye indi. Bağdat askerlerinin bir kısmı onun askerlerinin karşısına çıkıp onları kovaladı. Ardından Sultan Bağdat'a girip şehri elli günden fazla kuşattı ancak bir sonuç elde edemedi. Bunun üzerine Nehrevan'a doğru yürüdü fakat aradığını bulamadı. Bu durum üzerine Bağdat'taki bütün askerler anlaşmazlığa düştü ve Sultan Davud kendi memleketine geri döndü.

Halife el-Raşid billah, Sultan Mesud'un gücünü fark edip hilafeti kendisinden başkasına devretmek zorunda kalacağını anladığında, ev halkından olan tüm emirleri topladı —onlar evde bulunan kimseleirdi— ve onları bir yeraltı odasında (sardap) bir araya getirdi.

Kapıları üzerlerine kilitletti. Kapı hacibi olarak bilinen Ebu'l-Kasım şöyle anlattı: Onları sardapta topladıktan sonra beni çağırttı. Elinde bir kılıca işaret ederek şöyle dedi: "Ya Ali, şu kılıcı al." Kendisi de başka bir kılıç aldı ve ekledi: "Kılıcımın senin kılıcını geçmesinden sakın; çünkü ben bu sardapta bulunan herkesi dışarı çıkarıp istisnasız hepsini öldürmek istiyorum. Öyle ki hilafete layık kimse kalmasın; çünkü bu kimseler belki gelip benden başkasını hükümdar yaparlar." Ardından sardabın kapısının açılmasını emretti. O anda şu haber geldi: Atabey Zengi kaçmış, Tahir haremimini yağmalamış ve Musul'a doğru yönelmiştir. Bunun üzerine elindeki kılıcı attı, eve girdi ve kıymetini kimse bilmediği mücevherleri yanına alıp bana da bunlardan verdi. Kadılar kadısı el-Zeynebi'yi ve vezirliğe getirilmiş olan Celaleddin Ebu'r-Rıza bin Sadaka'yı dışarı çıkardı. Ben de onunla birlikte çıktım; Musul yolunda İmâdüddin Zengi'ye yetiştik ve Raşid, İmâdüddin Zengi'nin koruması altında Musul'a ulaştı.

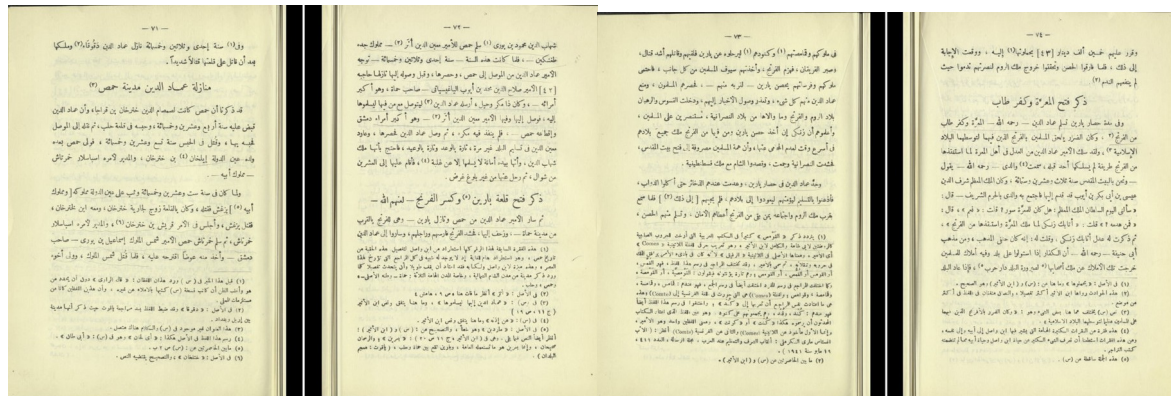
Muktefi li-Emrillah bi-'l-Mustazhir Billah'a Biat Edilmesinin Zikri

Müeyyid ed-Din bin el-Enbari'nin yazarı şöyle dedi: "Bu gün, yani Zilkade ayının on yedinci pazartesi günü —beş yüz otuz yılından—, Vezir Şeref ed-Din Ali bin Tırâd el-Zeynebi ile birlikte Sultan'ın sarayına gittik ve yanımızda o vardı. Vezir, Sultan'ın el çizgisini ve hatlarını **ضمان** (garanti) olarak aldı, ardından evimize döndük. Pazartesi günü sabahı olunca Emir Ebu Abdullah Muhammed bin el-Mustazhir billah'ın huzuruna vardık, ve Vezir ile konuştuk, ve o da bizimle konuştu, ve hilafet işini yerine getirmeyi ve Sultan'a itaat etmeyi koştı ve ona biat etmek için toplandılar, bu yüzden bu bize hoş geldi, ve oradan ayrıldık, ve Sultan'ın yanına gittik, ve âlimler olanlar ne

olduğunu haber verdiler, ve onun üzerine şart koştuk, bu yüzden Sultan dedi ki: 'Eğer o kaleme aldıysa biat edin.' Çıktık ve saraya geldik, ve saray ehlinde bir cemaat, Raşid'in şarap içtiğini, bu yüzden âlimlerin onun hal' edilmesine (görevden alınmasına) dair fetva verdiğini, ve kadıların bununla hükmettiğini, bu yüzden hilafetten soyulduğunu şahitlik etti.

Ve ben Emir Ebu Abdullah Muhammed'in yanına girdim, ben ve Vezir ile Hazine sahibi, ve onunla konuştuk, ve o bana nuru ile —Muste'fi bi-nurellah— adıyla bir parça (yazı) verdi, ben de Raşid'in elçisi olarak divana geldim ve elçiliğini iştmedim. Raşid'e gelince; o, Musul'da İmadüddin Atabey Zengi ile kaldı, ve Musul'da ve Raşid için ülkenin geri kalanında hutbe okundu, sonra İmadüddin Zengi Musul'dan Bağdat'a Kadı Kemal ed-Din Muhammed bin Abdillâh bin el-Şehrazuri'yi Raşid'in resulünün refakatinde gönderdi, ve bizimle konuştu ve bize bir parça verdi, ve Kemal ed-Din divana geldi ve elçiliğini iştitti.

Ve Celal ed-Din'den —divanın haslarından olan— rivayet edildi ki o şöyle dedi: "Divana katıldığımda bana 'Emirü'l-Müminin'e biat eder misin?' denildi." Ben dedim ki: "Bu kaide, uçlardaki liderlerden hiçbirisi için Musul'daki emirü'l-mümininin lakabında biat edilmesine izin vermez, ve onun arkasında eski bir biat vardır." Konuşma uzadı ve evime döndüm, sonra gece olunca bana kadıların en yaşlısından gizlice bir kadın geldi, ve benimle görüştü, ve Muktefi li-Emrillah bi-Mustazhir billah'tan gizli bir mektup getirdi, içeriği —söylediklerimden dolayı azarlanmam, ondan vazgeçmem, ve dedi ki: "Yarın hizmet et" hizmeti eseri görünür— sonra altından külçe divana getirildi, ve bana biat anlamında söylendi, ve o dedi ki: "Ben bir kadı fakihiyim, ve benim için Raşid'in hilafetinin bağlarından bir hilafet beyan etmem caiz değildir, ancak benim yanımda evrakta onun azli vacip olan şey sabit olmalıdır." Şahitler getirildi ve evrakta divanın önünde onun azlini gerektiren şeyin sabit olduğu şهادette bulundular, ve dediler ki: "Bu sabittir, ve sözde onun için bir kelim yoktur, ancak bizim bu davada hissedene bir nasibimiz yoktur, ta ki Amirü'l-Müminin'in halifeliği onun makamında onun makamında sabit oluncaya dek, ve Sultan, arzu eden kimseden rahat buldu, bu yüzden biz hangi şeyle döneceğiz?" İş Halife'ye iletili, bu yüzden İmadüddin Zengi'nin Ramazan ayının üçüncü günü ikindi vakti El-Batniye'den bazı topluluklarla üzerine baskın yapmasını ve onu yaralamasını, ve Şehrazuri'daki camide öldürülüp defnedilmesini emretti.

Şehabeddin Mahmud bin Buri Melek cühedtekin'e teslim oldu. Beş yüz otuz birinci yılın başıydı. Emir İmadüddin Musul'dan Humus'a yöneldi ve orayı kuşattı. Oraya

varmazdan önce hacibi Emir Salahiddin Muhammed bin Eyyüb el-Yagisiyani oraya geldi ve zikredildiği gibi, İmadüddin'in elçisiyle birlikte orayı teslim etmeleri için ona gönderdi. Oradaki Emir Muineddin Üner oraya ulaştı, fakat bu ona kar etmedi. Sonra İmadüddin orayı kuşatmak için ulaştı ve Muineddin'e şehri teslim etmesi için bazen vaatle bazen de tehditle başvurdu. Muineddin, Şehabeddin'in mülkünün malı olması hasebiyle razı gelmedi ve emanet olarak verilen şeyi zorbalık olmaksızın teslim etmeyeceğini bildirdi. Yirmi Şevval'e kadar orada ikamet etti, sonra maksadına ulaşmadan oradan ayrıldı.

Barin Kalesinin Fethinin ve Frenklerin Yenilgisinin Zikri

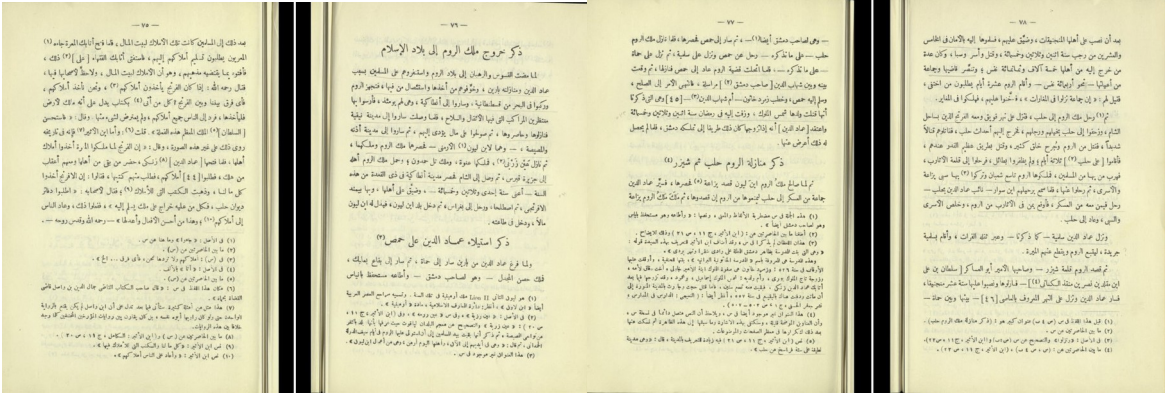
Sonra Emir İmadüddin Humus'tan hareket etti ve Barin'e indi. Oraya yöneldi ve Frenklerin atlıları ve yayaları toplandı ve İmadüddin'e doğru yürüdüler.

Ma'ra'nın Fethinin ve Keفر Tab'ın Küfrünün Zikri

Barin kuşatması süresince Ma'ra ve Keفر Tab Frenklerden talep edildi ve bu, Müslümanlar için Frenklerin fethettikleri yerleri İslam beldelerine yakın olmaları hasebiyle ele geçirmelerinde büyük bir zarar teşkil ediyordu. Emir İmadüddin, adaleti halk arasında hakim kılarak Frenklerden Ma'ra'yı kurtarmada kimsenin izlemediği bir yol izledi. Beytülmakdis'te, seksen yirmi üç yılında biz iken, Emirü'l-Muazzam Şerafeddin Ebu Bekir bin Eyyüb Harem-i Şerif'te babasıyla bir araya geldi, ona denildi ki: "Bugün Sultan el-Melik el-Muazzam'a sordum: Ma'ra suru var mı?" Dedim ki: "Evet." "Onu kim yıktı?" Dedim ki: "Atabey Zengi Ma'ra'nın mülkünü fethetti ve onu Frenklerden kurtardı." Sonra dedim ki: Atabey Zengi'nin mezhebine adaletle yaklaştım ve ona dedim ki: **O Hanefi mezhebindendir ve Ebu Hanife'nin mezhebi kafirler bir beldeyi ele geçirdiklerinde Müslümanların mülkleri o mülklerin sahiplerinden çıkarsa, o belde harp yeri olur.**

Elli bin dinar ve kınodumlar kendisine bağlandılar, ve onlarla şiddetli bir şekilde savaştılar, iki grup sabretti, Frenkler bozguna uğradı ve Müslümanların kılıçları her taraftan onları yakaladı, ta ki melikleri, süvarileri ve atları Barin kalesine sığınincaya kadar, ve Müslümanlar onları kuşattı ve İmadüddin onlara her şeyden mani oldu ve haberlerin onlara ulaşması zorlaştı ve Rum ve Frenk papazları ve rahipleri Hristiyanlık beldelerinden gelen haberleri ulaştırdılar ve Zengi'nin bütün Müslümanlar topraklarını en kısa zamanda geri almaları için Barin ve diğer kaleleri fethettiğini bildirdiler, çünkü Müslümanların himmeti Kudüs'ün fethine yöneltilmişti, Hristiyanlık güçlendi ve toplandı ve Kudüs meliki ile taksimata karar verdiler.

İmadüddin Barin kuşatmasında yiyecekleri bulamadı ve azıklar tükendiği için hayvanları yediler, bu yüzden memleketlerine dönmek için teslim olmaya razı oldular, fakat bu talepleri kabul edilmedi. Bu sırada Rum meliki orduyla geldi ve Rum ve Frenk melikiyle buluştu, eman verdikleri kimseler hariç Frenklerden kaleden ayrılmasını istediler ve kaleyi teslim ettiler.

Rum Melikinin İslam Beldelerine Çıkışının Zikri

Papazlar ve rahipler Rum melikine gidip Müslümanlara karşı kışkırttıklarında ve İmadüddin'in Barin'i kuşatıp ele geçirmesinden, orayı alıp kökünü kazımasından ve Rumları korkutmasından bahsettiklerinde, Rum ordusu Konstantinopolis denizinden yola çıktı ve Antakya'ya ulaştılar, o gün oradalar, limanlarda gemilerin yük ve silah beklediği yere doğru yola çıktılar ve Antakya'ya vardıklarında şehre ulaştılar ve kuşatıldılar, sonra Rum meliki ve melikesi olan Ayn Leyn —Arnu— ile birlikte Missiye'ye ulaştılar, sonra İmadüddin'in kuşattığı Ayn Zerbe halkına indi ve orayı zorla fethetti, Tel Hamdun'un sahibi ve Rum meliki Kıbrıs adasından kalan halkı getirdi, ve Antakya şehrini sonradan kuşattı ve dediler ki: "Frenkler bütün malımızı aldılar ve Latince kitaplarımızı istediler." Vezir arkadaşlarına dedi ki: "Halep divanının defterlerini isteyin, kimin üzerinde melike vergi yoksa ona teslim edilmesin." Onlar da öyle yaptılar ve halk mallarına geri döndü; ve İfran'a doğru yola çıktı, İbn Leyn'in ülkesine girdi ve İbn Leyn para verdi ve itaatine girdi.

İmadüddin'in Humus'u Ele Geçirmesinin Zikri

İmadüddin Barin'den kurtulduğunda, Bakaa'ya —Baalbek'e— doğru yola çıktı, Hısn el-Cebel'i ve Şam sahibinin dostunu ele geçirdi ve Baniyas'ın muhafızı ona itaat etti. Manginıklar halkın üzerine kurulduktan ve onlara daraldıktan sonra, Hısn el-Cebel halkına eman ile teslim oldular ve Cemaziyelahir ayının yirmi ikinci günü oradan ayrıldılar —belirtildiği gibi— ve Humus ve Selamiye'ye indi ve orada esirler ve tutsaklar aldı ve Humus'tan çıkan binlerce insan arasında kadısı ve önde gelenlerin bir cemaati de vardı —yaklaşık dört yüz kişi—, ve Rumlar birkaç gün isteyenleri boğup öldürdüler: "Bir cemaat mağaralara indi" —ve onlara ihanet ettiler, mağaralarda helak oldular.

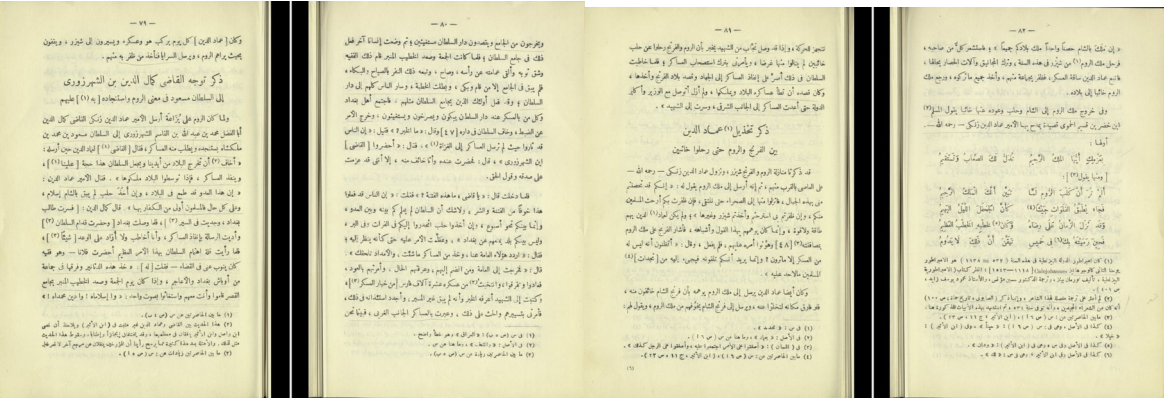
Sonra Rum meliki Halep'e doğru yola çıktı ve Fuvayk nehrine indi, yanında Şam sahilinden Frenkler de vardı, Halep halkının çadırlarına, yaya ve atlılarına saldırdılar, Halep'in gençleri onlara doğru çıktı ve şiddetli bir savaş yaptılar, Rumlardan birçoğu öldürüldü ve yaralandı ve katliam onların yanında büyük oldu, ve Halep'ten üç gün boyunca uzaklaşamadılar, kaleye ve kalıntılarına ulaşamadılar ve Müslümanların elinde olanlardan kaçtılar, ve Rumlar dokuz Şaban'da Biza'yı fethettiler ve Biza'nın esirlerini ve çocuklarını terk ettiler, sonra oradan ayrıldılar ve Rumlar arasındakilere saldırdılar, esirleri ve ganimetleri kurtardılar ve Halep'e döndüler.

İmadüddin Selamiye'ye indi —belirtildiği gibi— ve Fırat'ı geçti ve Belis'te kaldı, Rumları takip etmek ve onlardan erzakı kesmek için.

Sonra Rumlar Şeyzer Kalesi'ne yöneldiler —ve onun sahibi İbn Munkiz el-Kinani'nin sahibi—, oraya mangınıklar kurdular ve taşlar fırlattılar, ve İmadüddin Ma'ra'daki bilinen nehir üzerinde yola çıktı —Hama ile Şam arasında— ve Şam sahibinin naibi ile oradan ayrıldı, Humus'a geldi, ve Nebil Melik'in kızı —Zümrüt Hatun, İmadüddin'in eşi— öldürüldü ve onunla birlikte meliklerin oğlu öldürüldü, İmadüddin onun Şam'a sahip olmanın bir yolu olduğunu inandırdı, fakat bundan bir şey elde edemedi ve vazgeçti.

Rumların Şeyzer'i ve Sonra Şizar'ı Kuşatmasının Zikri

Sonra Rum meliki İbn Leyn Biza'yı kastetti —orayı kuşattı—, İmadüddin Halep askerinden bir cemaati Rumların Halep'e hakim olmalarını engellemek için gönderdi, sonra Rum meliki Biza'ya geldiğinde onları kuşattı, ve Şezir, Şam'ın muhafızı olarak itaat etti. İmadüddin her gün bizzat kendisi, askeriyle birlikte Şizere doğru yatar ve Rumların bulunduğu yere seriyyeler göndererek onlardan galip gelenleri yakalatırdı.

Kadı Kemal ed-Din el-Şehrazuri'nin Sultan Mesud'a Yardımı İsteme Amacıyla Yönelmesinin Zikri

Rumlar Biza üzerine yürüdüğünde, Emir İmadüddin Zengi Kadı Kemal ed-Din Ebu'l-

Fadl Muhammed bin Abdullah bin el-Kasım el-Şehrazuri'yi Sultan Mesud bin Muhammed bin Melikşah'a yardım istemesi ve ondan asker talep etmesi için gönderdi. Kadı İmadüddin'e gönderildiği zaman dedi ki: "Korkuyorum ki, topraklar

elinizden çıkar ve sultan bunu aleyhimize bir delil kılabilir ve askerleri göndermez, çünkü memleketin ortasına ulaştığında." Bunun üzerine Emir İmadüddin dedi ki:

"Şüphesiz düşman ülkede hırs peşindedir, ve eğer Halep alınırsa, Şam'da İslam kalmaz, ve oradaki herkesin durumu Kafirlerden daha evladır." Kadı Kemal ed-Din dedi ki: "Bağdat'a vardım ve seyrinde acele ettim, ve eğer Halep Fırat'ta karaya otursaydı —karada ve karada— ve senden başka Bağdat şehrinde birisi olmasaydı, ve büyük bir önem vererek meselenin büyüklüğünü gördüm, öyle ki sanki ona bakıyor gibiydi." Dedi ki: "Bu adamların yardımını bizden defet, ve dilediğin kadar asker al, ve yardımını ulaştır." Dedi ki: "Halkın arasına döndüm, durumu anladım, ve onlarla ahbaplık kurdum, ve onlara on bin atlı askeri seçtim —seçkin askerlerden— ve kamplarda konakladılar, ve hepsi Sultan Mesud ile savaşmak üzere anlaştılar."

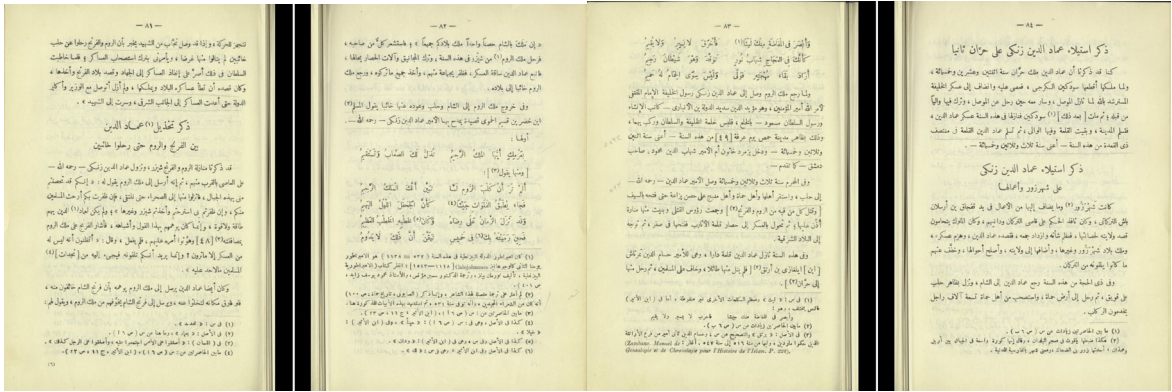
Ve camiden çıkıyorlar ve sultanın evine imdat niyetiyle yöneliyorlar; sonra başka bir insan oraya konuldu, bu sırada o sultanın camisinde idi; hatip minbere çıktı, kadı elbisesini yırttı, başındaki sarığı çıkardı ve bağırdı, diğer bağırmalar ağlama ve feryatla onu takip etti, öyle ki camide kimseden başka kılan kalmadı ve feryat koptu, ve hatabet batıl oldu, ve bütün insanlar sultanın evine doğru yürüdü —bağdat halkı ve askerlerin hepsi sultanın evinin yanında bağılıyor ve imdat diliyorlardı—, ve emirlerin kontrolü zapt edilemez bir hal aldı, ve sultan evinde korktu [47] ve dedi ki: "Haber nedir?" Dediler ki: "İnsanlar yola çıktı ve askerleri gazilere göndermiyorsun," dedi ki: "Getirin [kadı] İbn el-Şehrazuri'yi," dedi ki: "Huzuruna çıktım ve ondan korkuyorum, ancak ben hakkı söylemeye ve doğruyu söylemeye karar vermiştim." Oraya girdiğimde dedi ki: "Ey kadı, bu fitne nedir?" Dedim ki: "İnsanlar dinden ve şerden dolayı bu korkuyu yaptılar, ve şüphe yok ki sultan ile düşman arasında kimse yoktur, ve sen Bağdat'a neredeyse bir haftadır vardın, ve eğer Halep Fırat'ta karaya otursaydı ve Bağdat şehrinde seninle ilgili kimse yoktu." İşin büyüklüğünü ona büyüttü ve sanki ona bakıyor gibi oldu. Dedi ki: "Bu adamların yardımını bizden defet, ve dilediğin askerden al, ve yardımını ulaştır." Dedi ki: "Halkın geneline döndüm, halini anladım, ve onları organize ettim, ve onları uyardım, ve cuma günü oldu ve hatip minbere çıktı ve Bağdat ile Acem'in serserileri ve fakihleri arasından bir cemaat bağırdılar ve dağıldılar, ve ben seçkin askerlerden on bin atlı seçtim [3], ve cuma günü oldu ve hatip minbere çıktı ve sarayın camisine çıktı ve tek bir sesle haykırdılar ve imdat dilediler: 'Ey İslam imdat! Ey dinimiz Muhammed!' ve şehide doğru yürümemi emretti ve artık yürümekten başka yol kalmadı, ve bu işte imdat dilenmesini onayladı, ve beni onları sevk etmeye ve hareket etmeye teşvik etmeye emretti."

[Şam'da bir kale değil, bütün ülkelerin melikidir —ve hepsi bir araya geldi] —ve Şehit Rum ve Frenklerin her birinden kaçtı, bu yüzden Rum meliki bu yılda Şam'dan ayrıldı, mancınıkları ve kuşatma aletlerini terk etti, ve İmadüddin süvarilerin arkasını takip etti, onlardan bir topluluğu yakaladı ve geride bırakılan her şeyi aldı, ve Rum meliki hayal kırıklığına uğramış olarak ülkesine döndü.

Rum melikinin Şam'dan ayrılması ve üzgün olarak hüsrana uğramış bir şekilde Müslüman olduğunu söyleyen İbn Hızır b. el-Kısım el-Hamevi'nin İmadüddin Zengi - Allah rahmet eylesin- hakkındaki kasidesinin başı:

Ey ulu melik, kararlı tutumunla zorluklar sana boyun eğer ve işler yoluna girer
Ve kasidenin devamında şunları söylüyor:

Görmez misin Rum köpekleri bize nasıl boyun eğiyor, ulu melik Geniş çöllerin hakimi ürkütücü ve karanlık bir gece gibi ansızın geldi Zamanın efendisi onun rızasına erdi, ulu melik en büyük felaketi yaşadı Senin okunu atan kaderin kör bir beşli ordu içinde ebedi kalacağını bildi İmadüddin'in harekete geçmesiyle, şehit neccabından şu haber ulaştı: Rumların ve Frenklerin Halep'ten elleri boş ve umduklarını bulamayarak ayrıldıkları, kuşatma aletlerini ve çadırlarını bıraktıkları bildirildi. Bunun üzerine İmadüddin artçı birlikleri takip etti, onlardan bir topluluğu yakaladı ve Frenk topraklarına yönelerek geride bırakılan her şeyi aldı. Amacı ordularının ülkeye ve mülke ayak basmasıydı; vezir ile devletin büyüklerine ulaştı, ta ki doğu tarafındaki askerler hazırlanıncaya ve şehide ulaşıncaya dek.

İmadüddin ile Frenkler ve Hain Olarak Ayrılan Rumlar Arasındaki Tesellinin Zikri

Rum ve Frenklerin Şeyzer kuşatması ile İmadüddin Zengi'nin —Allah rahmet etsin—

Asi nehrine yakın bir yerde konaklaması zikredilmişti. Ardından Rum melikine şöyle

bir haber gönderdi: "Siz bu dağlarda tahkim edildiniz, oysa ordunuzla sahraya inin ki

karşılaşalım; eğer biz sizi yenersek Müslümanları sizden kurtarırız, eğer siz bizi

yenerseniz Şeyzer ve diğer yerleri alırsınız." Ancak İmadüddin'in gücü, taatı ve gücü

yoktu; fakat o böyle bir söz ve benzeri ile onları korkutmayı amaçladı. Frenklerin kralı

ise ona uymasını tavsiye ettiyse de o bunu yapmadı. Şöyle dedi: "Siz askerlerden

sadece görünenden ibaret mi sanıyorsunuz? Aksine siz, size yetiyecek olan

Müslümanların yardımını bekliyorsunuz."

Ve İmadüddin ayrıca Rum melikine Şam Frenklerinin ondan korktuğunu, eğer yerini

terk ederse Şam Frenklerini Rum melikinden korkutacağını gönderiyor ve onlara

şöyle diyordu:

Gecenin karanlığındaki parlak ışık gibi yanıyorsun, oysa sen kovulmuş bir şeytansın

Canın sevgilisinin bekasını diledi, oysa hamimi yoktur

İmadüddin Zengi'nin Harran'ı İkinci Kez Ele Geçirmesinin Zikri

Daha önce İmadüddin'in Harran mülkünü beş yüz otuz iki yılında ele geçirdiğini

zikretmiştik. Mülkünü Sudekin el-Kerci'ye ikta etmişti, ona karşı ayaklandılar ve halife

el-Musteşi billah'ın elçisi İmadüddin Zengi'ye ulaştı ve hilafet halifesinin elçisi, vezir

devletin sadık yardımcısı ve Sultan Mesut'un elçisi ile birlikte merasim elbiselerini

giydiler, Sultan ve kendisi bindiler ve şehri teslim aldılar, kale ve vali orada kaldı, ta ki

Zilkade ayının ortasında —beş yüz otuz iki yılında— kaleyi teslim alana kadar, ve

Zümrüt Hatun —Şam sahibi Mahmud bin Mahmud'un eşi— Şam'dan geldi.

İmadüddin Zengi'nin Şehrizar ve Bölgelerini Ele Geçirmesinin Zikri

Şehrizar, Türkmenlerden Kaçak b. Arslan'ın elindeki topraklara dahildi ve

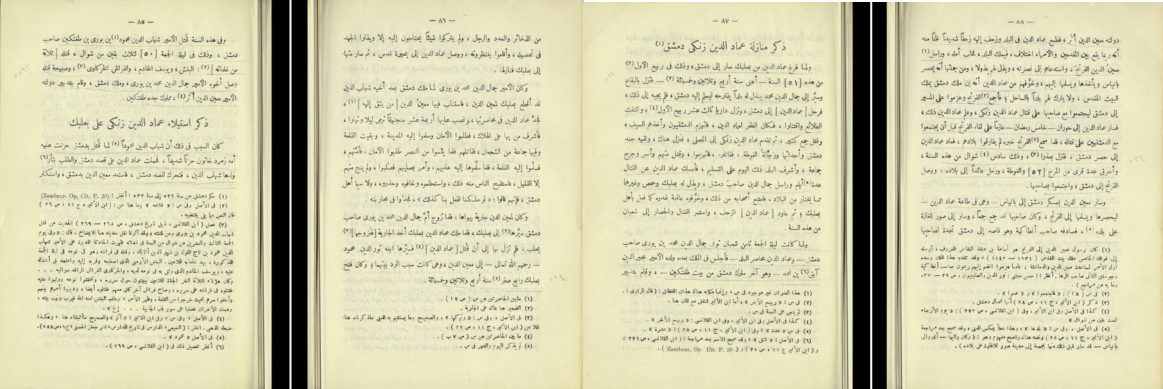
Türkmenlerin en uzak yerlerinde hükmü geçerliydi, akrabaları ve komşuları vardı.

İmadüddin'in amacı onun mülkünü kuşatmak ve mülklerini artırmaktı; İmadüddin

askerlerini bozguna uğrattı ve Şehrizar ve diğer ülkeleri mülküne ekledi, hallerini

düzeltti ve Türkmenlerden gördüklerini hafifletti.

Zilkade ayının sonunda İmadüddin Şam'a döndü ve Halep'in dışına, Kuvayk üzerine indi, Hama halkından dokuz bin yaya asker ile birlikte Humus arazisine doğru yola çıktı ve binitliler hizmet ediyordu.

Ve bu yılda Şam sahibi Şehabeddin Mahmud bin Buri öldürüldü. Bu, Şevval ayının bitimine üç gün sonra, cuma gecesi gerçekleşti. Gulamlarından üç kişi onu öldürdü: el-Bakaş, el-Hadim Yusuf ve el-Ferraş el-Nerkavi. Onu öldürmesinin hemen ardından kardeşi Cemaleddin Muhammed bin Buri, Şam'ın mülküne ulaştı ve devletin işlerini Atabeu Muineddin Üner —Töktekin'in dedesinin kölesi— idare etti.

İmadüddin Zengi'nin Baalbek'i Ele Geçirmesinin Zikri

Bunun sebebi, Şehabeddin Mahmud öldürüldüğünde annesi Zümrüt Hatun'un oğlu Şehabeddin'in intikamını almak ve Şam'a yönelmek üzere İmadüddin Zengi'ye haber göndermesiydi. Muineddin Üner Şam'ın işlerini üstlenince, İmadüddin Baalbek'i Muineddin'e ikta etmişti, o da oraya Muineddin'in kardeşi "Muinüddin"i tayin etmişti. İmadüddin orayı kuşatmakta acele etti ve üzerine gece gündüz kırk mancınık kurdu, öyle ki şehir helaka yaklaştı. Bunun üzerine eman dilediler ve şehri teslim ettiler. Kalede bir grup yiğit kalmıştı, zaferden ümidi keserek onlar da eman dileyip kaleyi teslim ettiler. Onlara eman verildiğinde ahitlerini bozdular, bunun üzerine kılıçtan geçirildiler; az bir kısmı hariç kimse kurtulamadı. İnsanlar bunu çirkin buldu, büyüttü, korktu ve sakındı, özellikle de Şam halkı; çünkü onlar şöyle diyorlardı: "Eğer bizim melikimiz bizimle böyle yaparsa, bizim halimiz nice olur?"

Muineddin cariyelerinden birini İmadüddin'e nikahladı; İmadüddin Baalbek'i ele geçirdiğinde Şam sahibi Cemaleddin Muhammed bin Buri'nin annesi olan cariyeyi aldı ve onu Halep'e götürdü. İmadüddin orayı ele geçirdiğinde cariyeyi Muineddin'e gönderdi —çünkü o ikisi arasında sevgi bağı vardı—, Baalbek'in fethi dört yüz otuz dört yılı Safer ayının dördünde gerçekleşti.

Muineddin Üner, Baalbek askerleriyle birlikte Baniyas'a doğru yola çıktı —ki orası İmadüddin'in itaati altındaydı—, orayı kuşattı ve Frenklere teslim etti. Oranın sahibi bir topluluk topladı ve el-Sura'ya doğru yağma amacıyla yola çıktı, Antakya sahibi ona denk geldi —ki o da Şam sahibine yardım etmek için gidiyordu—.

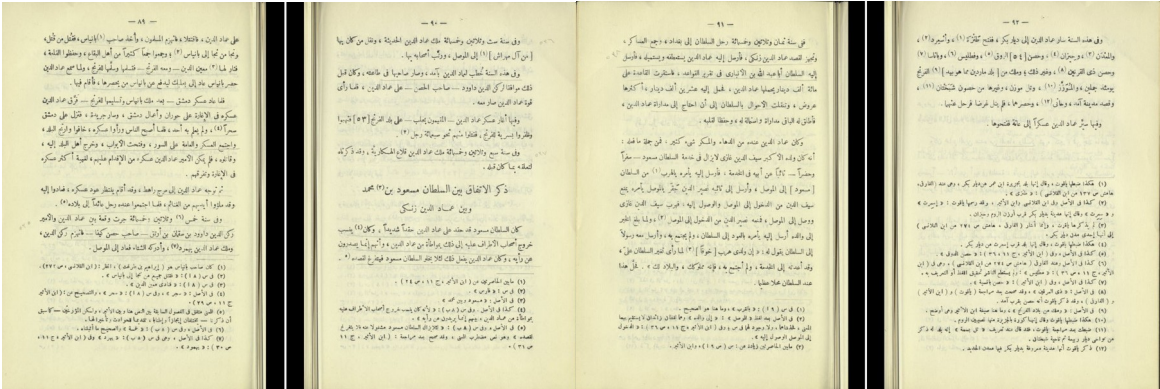
Muineddin Üner'in elçisi Frenklere gönderilen Usame bin Munqiz el-Şair idi; o, Kudüs Kralı'na gönderilmişti. Muineddin ve Şamlılar için yardımı istemişti, çünkü Frenkler Antakya ve Cüselin sahibine saldırmışlardı.

Muineddin Üner, şehri kuşatıp daralttı, güven vererek teslim almalarını sağladı ve beş yüz otuz iki yılı Cemaziyelahir ayının başlarında oradan ayrıldı —belirtildiği gibi—. Humus'tan ayrıldı ve Selamiye'ye indi, orada öldürme, esir etme ve yağmalama yaptı, halkından binlerce kişi dışarı çıktı —kadılar, seçkinler ve ileri gelenlerden yaklaşık dört yüz kişi— ve Rumlar birkaç gün boyunca arayanları boğdular, öldürülenler arasında mağaralara sığınanlar da vardı ve onlar orada helak oldular. Sonra Rum meliki Halep'e yöneldi, Fuvayk nehri üzerine indi, yanında Şam Frenkleri de vardı, Halep'e atlıları ve yayalarıyla saldırdılar, Halep gençleri onlara karşı çıktı ve şiddetli bir savaş yaptılar, Rumlardan birçoğu öldürüldü ve yaralandı, onlarda büyük bir zayıflık ve korku meydana geldi, Halep'ten üç gün boyunca ayrılamadılar, kalede bir başarı elde edemediler, kalenin izlerine yaklaşamadılar, Müslümanların elinde olanlardan kaçtılar, Rumlar dokuz Şaban'da Biza'yı fethettiler, oradaki esirleri ve çocukları aldılar, sonra oradan ayrıldılar, Halep atabeyi İbn Sevvar —Halep divanının vekili— ile birlikte ordudan ayrıldılar ve Rumlar arasındakilere saldırarak esirleri ve ganimetleri kurtarıp Halep'e döndüler. İmadüddin Selamiye'ye indi ve Fırat'ı geçti, Rumları takip etmek ve onlardan erzakı kesmek için.

Sonra Rumlar Şeyzer Kalesi'ne yöneldiler —sahibi İbn Munkiz el-Kinani'dir—, oraya on yedi mancınık kurdular ve İmadüddin Ma'ra'da bilinen nehir üzerinde —Hama ile Şam arasında— yola çıktı, Şam sahibinin naibi ile oradan ayrıldı, Humus'a geldi. Zümrüt Hatun —İmadüddin'in zevcesi ve Şam sahibi Mahmud'un annesi— öldürüldü, onunla birlikte memleketin meliklerinin oğlu da öldürüldü. İmadüddin onunla Şam'a sahip olabileceğini zannetmişti, fakat bu kendisine nasip olmadı ve oradan ayrıldı.

İmadüddin Zengi'nin Şam'ı Kuşatmasının Zikri

Muineddin Üner Baalbek'ten ayrılıp Şam'a döndü; bu, beş yüz otuz dört yılının Rebiülevvel ayındaydı. İmadüddin Baalbek'i kuşatıp ele geçirdikten, Baniyas'ı alıp onlara teslim ettikten ve Şam melikinin Beytülmakdis'in mülkünü sahildeki beldeler karşılığında kendisine vereceğini vadettiğini, sahil beldelerini isteyip Şam'ı istemediğini öğrendikten sonra —Frenkler toplandı ve İmadüddin ile savaşmak için Şam'a yürüme kararı aldılar, İmadüddin onların Şamlılarla birleşeceğini öğrendi, bu yüzden Şamlılarla savaşmak üzere Horasan'a yöneldi, ramazan ayının beşinci günü —Şamlıların onunla savaşmak için toplanmayacağını öğrendiğinde, İmadüddin Şam kuşatmasından vazgeçti —altıncı şevval— o yıl, ve birkaç köyü Mirc'ten yakıp yakarak mülküne geri döndü, Frenkler ise Şam'a ulaştı ve sahipleriyle birleştiler. Muineddin, Şam askeriyle Baniyas'a doğru yola çıktı —ki o İmadüddin'in itaati altındaydı—, orayı kuşattı ve Frenklere teslim etti, oranın sahibi ona katıldı, ve Antakya sahibi ile karşılaştı —o Şam sahibine yardıma gidiyordu—, İmadüddin üzerine saldırdılar, çarpıştılar; Müslümanlar galip geldi ve İbn Yas sahibi öldürüldü. Necâ'dan İbn Yas'a kadar birçok yer halkı toplandı ve kaleyi korudular. Muînüddin —yanında Frenklerle birlikte— oraya yöneldi, kaleyi teslim alıp Frenklere verdi. İmadüddin orayı kuşatınca İbn Yas, kendisini kuşatanlardan kurtarmak için İmadüddin'e elçi gönderdi ve orada kaldı.

Şam askeri Baalbek'ten —Baniyas mülkünden ve Frenklere teslim edilmesinden sonra— döndüğünde, İmadüddin ordusunu Havran ve Şam amellerine akın yapmak üzere gönderdi; gizlice yola çıkarak seher vakti Şam'a indi ve hiç kimse bunu bilmedi. Sabah olduğunda halk askerini gördü, korktular ve şehir sarsıldı. Asker ve halk surlar üzerinde toplandı, kapılar açıldı, şehir halkı dışarı çıkıp savaştı. Emir İmadüddin, askeri akın ve dağınıklık içinde çok kalabalık olduğu için onların ileri atılmasına engel olamadı.

Sonra İmadüddin Mercürahit'e yöneldi ve ordusunun dönmesini bekleyerek orada konakladı; ellerini ganimetlerle doldurmuş olarak ona döndüler ve bir yıl boyunca ülkesinde kaldı.

Hicri 535 yılında, Rüküddin Davud ile Artuk oğlu —Hisn Keyfa sahibi— arasında İmadüddin ile savaş çıktı; İmadüddin onları yendi, İmadüddin'in mülkü büyüdü, kış onu yakaladı ve Musul'a döndü.

Hicri 536 yılında İmadüddin el-Hadîse'yi fethetti; onu elinden alan Âl-i Mehraş'tan biriydi. Orayı Musul'a götürdü ve arkadaşlarını orada yerleştirdi. Bu yılda el-Âmid, İmadüddin adına hutbe okudu ve sahibi onun itaatine girdi. Bundan önce kale sahibi Rüküddin Davud İmadüddin'e karşıydı, ancak İmadüddin'in gücünü görünce onunla birlikte oldu. Yine bu yılda İmadüddin ordusu, el-Teymimun'a yakın Frenk ülkesine saldırdı; Frenklere üstün geldiler ve onlardan yaklaşık yedi yüz adam öldürdüler. Hicri 537 yılında İmadüddin Hakkari kalelerini fethetti; gücü eskisinden daha da artmıştı.

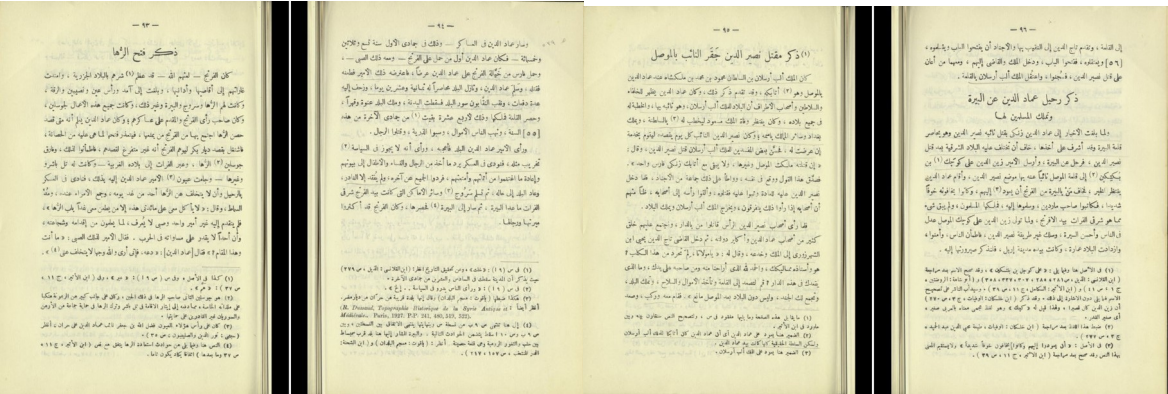
Sultan Mesud bin Muhammed ile İmadüddin Zengî Arasındaki Anlaşmanın Zikri

Sultan Mesud, İmadüddin'e karşı şiddetli bir kin besliyordu. Etrafındaki insanlar da İmadüddin'e karşı kışkırtıyor, çevredeki kişilerin İmadüddin'in muvafakatiyle değil kendi görüşleriyle hareket ettiğini, İmadüddin'in ise sultanın meşgul olup hedefinden ayrılması için bunu yaptığını söylüyorlardı.

Hicri 538 yılında İmadüddin Diyarbekir'e gitti, Cezire'yi fethetti; Zevrak, Fetilis, Baniyas ve Zülkarneyn kalelerini aldı. Mardin mülkünden ve o gün Frenklerin elinde bulunan Celin, Tel Mevzen ve Şibahtan kalelerinin dışındaki yerlerden pek çok yeri ele geçirdi. Âmid şehrini kuşattı ama bir amaç elde edemeden geri döndü. Aynı yılda İmadüddin başka bir askeri birlik gönderdi ve orası fethedildi.

İmadüddin son derece deha ve hile sahibi bir adamdı. Yaptığı şeylerden biri şuydu: Büyük oğlu Seyfüddin Gazi, seferde ve hazarda hâlâ Sultan Mesud'un hizmetinde,

babasının vekili olarak bulunuyordu. Sultan Mesud, Seyfüddin Gazi'ye Musul'a gitmesini emretti ve Musul'daki naibi Nasırüddin'e yazarak Seyfüddin'in Musul'a girmesini ve ona ulaşmasını engellemesini söyledi. Seyfüddin Gazi Musul'a yaklaşınca Nasırüddin onun Musul'a girmesini menetti. Bu durum babasına ulaşınca, babası ona geri dönmesini emretti ve adamlarıyla birlikte gönderdi. Sultana şöyle dedi: "Eğer oğlum benden kaçtıysa, ben sultanın takdirini gördüm ve onu hizmetten menettim; çünkü mülk ve ülke senindir." Bu söz sultanın yanında çok büyük bir etki bıraktı.

Sultan Mesut bin Muhammed ile İmadüddin Zengi Arasındaki Anlaşmanın Zikri
Ve İmadüddin ordusuyla hareket etti —bu, beş yüz otuz birinci yılın Cadi-i Evvel ayında gerçekleşti—. Frenklerden bir süvari İmadüddin'in üzerine enlemesine saldırdı ve onunla birlikte bir çocuk vardı. Frenk süvarilerinden biri İmadüddin'e doğru atıldı, fakat emir onu fark edip öldürdü. İmadüddin yola çıkarak şehri yirmi sekiz gün boyuncu kuşattı ve birkaç defa oraya saldırdı. Tünel kazarak surları düşürdü, şehri zora ve kahr ile ele geçirdi, kaleyi fethetti —bu, [55] Cemadiyelahir ayının kalan on dördünde gerçekleşti—. Malları yağmaladılar, zürriyeti esir aldılar ve erkekleri öldürdüler.

Emir İmadüddin bunun iyi bir siyaset olmadığını düşündü ve siyasette bunun caiz olmadığını, benzerinin yıkılmasının gerekmediğini gördü. Askerin içinde ilan edildi: Erkekler, kadınlar ve çocuklar evlerine götürülsün, eşyaları ve mülkleri kendilerine iade edilsin, hiçbir kaybolmasın —İlahi Efendi hariç—. Şehir eski haline döndü, sonra Saruc teslim edildi, Fırat'ın doğusundaki Frenklerin elinde bulunan diğer yerler de teslim oldu —Birecik hariç—. Sonra Birecik'e yöneldi ve orayı kuşattı, çünkü Frenkler orada çok kalabalıklaşmış, askerleri ve adamları çoğalmıştı.

Edessa'nın (Urfa) Fethinin Zikri

Frenkler —Allah onlara lanet etsin— Cezire topraklarında büyük bir şer kaynağıydılar. Akınları en uzak yerlere, Adana'ya kadar uzandı ve Amid, Re'sulayn ve Rakka başlarına kadar ulaştı. Urfa, Saruc, Bire ve diğer yerler onların elindeydi ve bütün bu işler Joscelin'in elindeydi. Frenklerin sahibi ve mukimi onların üzerine varmayı düşündü, çünkü İmadüddin'in Urfa kalesine sığınan Frenklerden kaçtığını, onların korumasından mahrum kaldığını, çünkü burasının çok sağlam olduğunu biliyordu. Diyarbekir'e yönelmekle meşgul oldu ki Joscelin'in hedefinden ayrılısın, ve Joscelin Urfa'dan uzaklaştı, Fırat'ı batıdaki ülkelere geçti, Tulbaşer ve diğer yerlere

gitti ve gözler geldi —İmadüddin'e buna dair haber ulaştı—. Ordu içinde ilan edildi: Göç edilsin ve Urfa halkından kimse geride kalmasın, emirlerinin gününden başkası geri kalmasın. Toplanan emirleri bir araya getirdi ve şunları söyledi: "Yarın benim yemeğimde benden başka hiç kimse oturmasın, çünkü bilmektedirler ki benim hücumum ve cesaretim vardır ve savaşta kimse bana eşit olamaz." Çocuk emir ona dedi ki: "Sen bu makamda mısın?" İmadüddin dedi ki: "Bırak beni, çünkü ben Allah'ın rızasını ve yüzünü görüyorum ve korkmuyorum."

Musul'daki Vekil Nusreddin Cıkr'ın Öldürülmesinin Zikri

Musul'daki Melik Alp Arslan bin Sultan Mahmud bin Melikşah bin Melikşah Melikşah —ki o atabekidir, daha önce zikredildiği gibi— ve İmadüddin'in halifeler, sultanlar ve çevre ülkelerin sahipleri nezdinde İmadüddin'in adını öne çıkardığı görülüyordu; çünkü onun vekili Mahmud'un her gün saltanatta kendi adına hutbe okunması için Musul'a gitmesini amaçlıyordu, ve tüm mülkler onun adına yazılmaktaydı. Nusreddin Cıkr'ın İmadüddin'in hizmetine girmesi istendiğinde ona şöyle denildi: "Müfsidlerden bazısının Alp Arslan'ı öldürmesi senin için daha hayırlıdır, dedi: 'Eğer onu öldürürsen, Musul mülkü ve başkası senin olur, ve Zengi'den başka kimse Atabek kalmaz.'" Bu söz Nusreddin Cıkr'ın içine sindi ve bu konuda bazı askerlerle anlaşarak İmadüddin'in naibine karşı harekete geçtiler. Nusreddin Cıkr mutat üzere dışarı çıkmasını beklerken, adamlarından bazıları ona saldırdı ve öldürdü, başını alarak dostlarına attılar —zannediyorlardı ki arkadaşları bunu görünce dağılacak ve Alp Arslan mülke sahip olup ülkeyi yönetecek—.

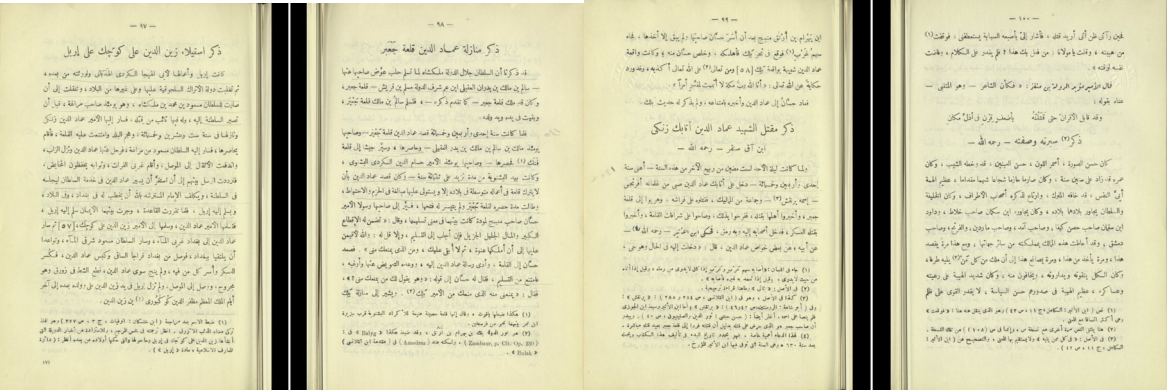
Nusreddin Cıkr'ın taraftarları başı görünce evlerinde savaştılar ve Musul halkının birçoğu bir araya geldi. İmadüddin'in dostlarından ve devletin büyüklerinden birçoğu geldi, sonra Kadi Taceddin İbn eş-Şehrizori mülke ve hileye girdi ve ona dedi ki: "Ey efendimiz, bu köpek senin elinde ne arıyor, ve senin evinde bu makamda kim oturuyor? Kaleye çık ve malları ve silahı al, şehre sahip ol ve askerleri topla, ve sana karşı hiçbir engel yoktur." Kalktı, bindi ve kaleye çıktı, kapıları açtılar, Melik Alp Arslan ve kadı onlara girdi, ve ikisi de Alp Arslan'ın öldürülmesine yardım ettiler, kaçtılar, ve Melik Alp Arslan kalede tutuklandı.

Kaleye doğru ilerlediler, Taceddin İbn el-Naqib ve cemaat kapıyı açmalarını emretti ve onu bağladılar [56] ve içeri girdiler, kapıyı açtılar, melik ve kadı onlara katıldı, ve ikisi de Alp Arslan'ın öldürülmesine yardım ettiler, kaçtılar, ve Melik Alp Arslan kalede tutuklandı.

İmadüddin'in Birecik'ten Ayrılmasının ve Müslümanların Oraya Sahip Olmasının Zikri

İmadüddin'e haber ulaştığında, vekili Nusreddin'in öldürüldüğünü ve Birecik kalesini ele geçirmek üzereyken orayı bırakmak zorunda kaldığını öğrendi —Doğu ülkelerini ele geçirmesinin tehlikeye gireceğinden korktuğu için—. Nusreddin'in öldürüldüğünü haber aldıktan sonra Birecik'ten ayrıldı ve Kutluk bin Bekik'e —Musul Prensi— haber göndererek Nusreddin'in öldürülmesine karşı çıkmamasını, Zengi'nin atabeyi olarak kalmasını istedi. Bu söz Nusreddin'in içine düştü ve bu konuda bazı askerlerle anlaştı, ona saldırdılar ve öldürdüler, başını alarak dostlarına attılar, zannediyorlardı ki arkadaşları dağılacak, Alp Arslan dışarı çıkacak ve ülkeye sahip olacaktı.

Nusreddin el-Rü's'ün dostları savaşmak için evlerde toplandıklarında, İmadüddin'in ashabından ve devletin büyüklerinden birçoğu bir araya geldi, sonra Kadı Taceddin İbn eş-Şehrizori mülke ve hileye girdi ve ona dedi ki: "Ey efendimiz, bu köpek senin elinde ne arıyor, ve senin sahibin kimdir ki senin önünde bu evde oturuyor? Kaleye çık, malları ve silahı al, şehri sahiplen ve askerleri topla, sana karşı hiçbir engel yoktur." Kalkanla bindi ve bindi, ve kadı onunla birlikte geldi, kaleye çıktı, kapılar açıldı, Malik ve bindi, ve sultanın yanında büyük bir mevki kazandı.

Zeyn el-Din Küçük'ün Erbil'e Hakim Olmasının Zikri

Erbil ve çevresi, Kurt Emej el-Hezzani'nin mülkündeydi ve ondan sonra da varislerindi. Daha sonra Selçuklu Türk devletinin devleti buralara ve diğer ülkelere galip geldi ve buralar, saltanat Sultan Mesud bin Muhammed bin Melikşah'a geçmeden önce, oranın mülküne intikal etti; ta ki saltanat ona geçene ve oradaki vekili tarafından yönetilene kadar. Emir Zengi'ye bağlı olan Emir İmadüddin, 526 yılında oraya indi, şehri kuşattı ve kale direndi; o da burayı kuşatmaya devam etti. Sultan Mesud Marağa'dan ona yöneldi, bunun üzerine İmadüddin ZAP'tan ayrıldı ve ağırlıklar Musul'a sevk edildi. Kurd Bişnovi olan Emir Hissameddin'in koruduğu Fank Kalesi'nin batısında Fırat kenarında kaldılar —ki Bişnovilerin elinde üç yıldan fazla kalmıştı—. İmadüddin'in amacı, sultanın saltanata oturması için Sultan Mesud'un hizmetine girmek, orta halli mülklerindeki işlerini bırakmamak, ihtiyat ve tedbirle tam bir şekilde idare etmek, Bağdat'ta adına hutbe okunmasını sağlamak, Erbil'i ona teslim etmek ve esasen kuralların sağlamaşmasıydı. Elçiler aralarında gidip geldi; nihayet İmadüddin ve Sultan Mesud arasında yeminler edildi, Erbil Emiri Zeyn el-Din Küçük'e teslim edildi. Emir İmadüddin, [57] büyük ikta ve malı teslim etme şartıyla orayı ona devretti ve ona şöyle dedi: "Vallahi, eğer burayı zorla almazsam, kimse seni benden men edemez." Hassan kaleye yöneldi, İmadüddin'in mesajını ona iletti ve ona tazminat teklif edip onu razı etmeye çalıştı; ancak teslim olmaktan kaçındı. Hassan'a dedi ki: "O sana benden kimin men edeceğini söylüyor." Hassan onu öldürmek istediğini zannetti, işaret parmağıyla istiskal ederek durdu, heybetinden korktu ve "Ey efendimiz, kölelerden kim?" dedi; konuşmaya gücü yetmedi, kalbinin atışı durdu. Şair Muhammed b. Munzir şöyle dedi: "Öyle bir şair ki beni övdü / En zayıf yerde rakipleri öldürdü."

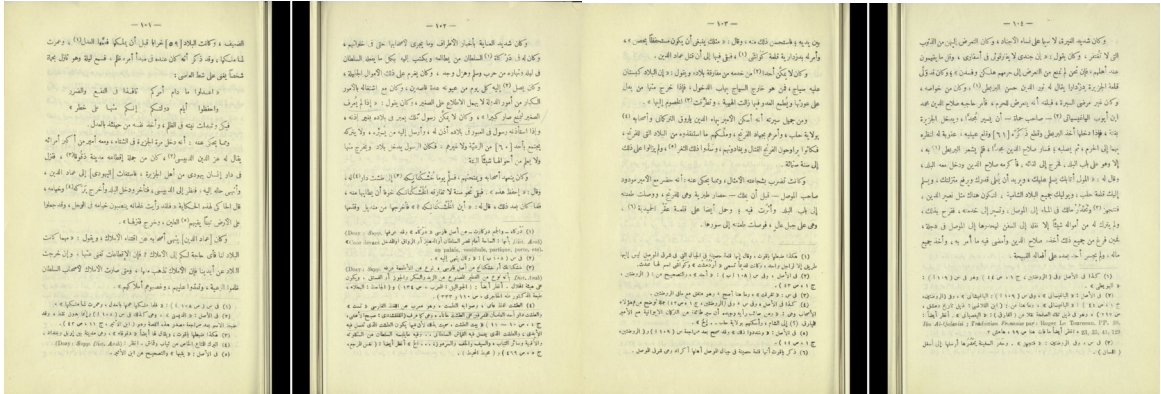
İmadüddin Zengi'nin Cebel Kalesi'ni Kuşatmasının Zikri

Daha önce Sultan Celaledin Melikşah'ın, Halep'in sahibi Salim bin Malik bin Bedran el-Ukayli'ye Halep'in yerine —Cebel Kalesi ve Cebel Kalesi'nin sahibi olan Malik bin Malik— teslim edilmesini emrettiğini zikretmiştik; Salim bin Malik Cebel Kalesi'ni teslim aldı ve kendi ve çocuğunun elinde kaldı. 541 yılında İmadüddin Cebel Kalesi'ni kuşatmak istedi; o sırada oranın sahibi Salim bin Malik b. Bedran el-Ukayli idi. Şehri kuşattı, kale direndi, bunun üzerine kuşatmaya devam etti. Sultan Mesud Marağa'dan ona yöneldi, bunun üzerine oradan ayrıldı, Musul'a yöneldi, Fırat'ın batısında konakladı ve muhafızlar ve koruyucular görevlendirdi. Elçiler aralarında gidip geldi, nihayet Zengi'nin Sultan Mesud'un hizmetine girmesi kararlaştırıldı. İstediklerini yerine getirmekte acele etmeyip sabretti ve Cebel Kalesi kuşatması uzun sürdü, fethi kolaylaşmadı. Sahibine elçi olarak Emir Hassan'ı gönderdi, teslimiyet anlamında aralarında sevgi olduğunu söyleyerek şu teklifte bulundu: "Büyük ikta, mal ve cezire kazancı, eğer teslim olmayı kabul ederse; yoksa vallahi zorla alırım, benden kimse seni men edemez." Hassan kaleye çıktı, İmadüddin'in mektubunu ona ilette, tazminat teklif edip razı etmek istedi, o ise teslim olmaktan kaçındı. Hassan'a dedi ki: "Benden seni kim men edebilir?" Hassan, "Beni senden kim men edebilir?" dedi. İmadüddin ona dedi ki: "Ben İmadüddin'im." Sana korku veriyorum, dedi. O, Mübirc'in oğlu İbn Ertuk'tan sonra Hassan'ın kaçtığını gördü, ta ki bir ok fırlatıp boğazına saplanana ve onu öldürene kadar; Hassan kurtuldu ve İmadüddin'in kalbi [58] Yüce Allah'ın yardımıyla bir yalanla ferahladı. Yüce Allah'ın şu sözünün kıssası vaki oldu: "Andolsun Allah'a ki, Mekke'nin Rabbi hiçbir işi eksik bırakmamıştır." Falan Hassan, İmadüddin'e gelip imtina ettiğini haber verdi ve ona Cebel Kalesi hakkında bilgi verilmedi.

Şehit İmadüddin Atabek Zengi b. Ak Sunkur - Rahimehullah - Öldürülmesinin Zikri

Görünüşü güzel, buğday tenli, iki gözü siyah, saçlarında kırlar olan, altmış yaşını aşmış biriydi. Sert, kararlı, cesur, önder, şerefli, kralların korktuğu, yörelerin önde gelenlerinin saygı duyduğu, halifenin, sultanın komşusu, ülkelerin hakimi, Amid, Mardin ve Frenklerin sahibi ve Şam sahibinin her yanından toprakları kuşatan bir liderdi. Her defasında oradan bir parça alır, her defasında her memleketten bir parça alırdı ve herkes ondan çekinir, korkar, kölelerine ve askerine karşı son derece heybetliydi; siyaseti çok iyi bilir, güç yetiremediği zulümlere asla tevessül etmezdi. İmam b. el-Esir el-Kamil c. 11, s. 42'de şöyle nakleder: "Yakaladı" —ve burası anlamla en uyumlu olan kısımdır—.

Burada başka bir nüshadan (S) bir metin daha birleşmektedir (ve s. 108'deki nüshadan). Bu dua özel bir öneme sahiptir; çünkü yazara bu kitabın yazılış tarihini doğrudan ve 630 yılından hemen sonra vefat eden tarihçi İbn el-Esir'in vefat yılına kadar bağlamaktadır. Ve etraftaki haberlerin takibinde, bunların asılları kendisine gelinceye kadar çok şiddetli bir ihtimam gösterirdi. Sultanın yanında —gecesinde ve gündüzünde, savaşında ve şakasında— kendisinden haber alan ve her işte kendisine yazan biri vardı ve o, o malları güzel bir şekilde harcardı.

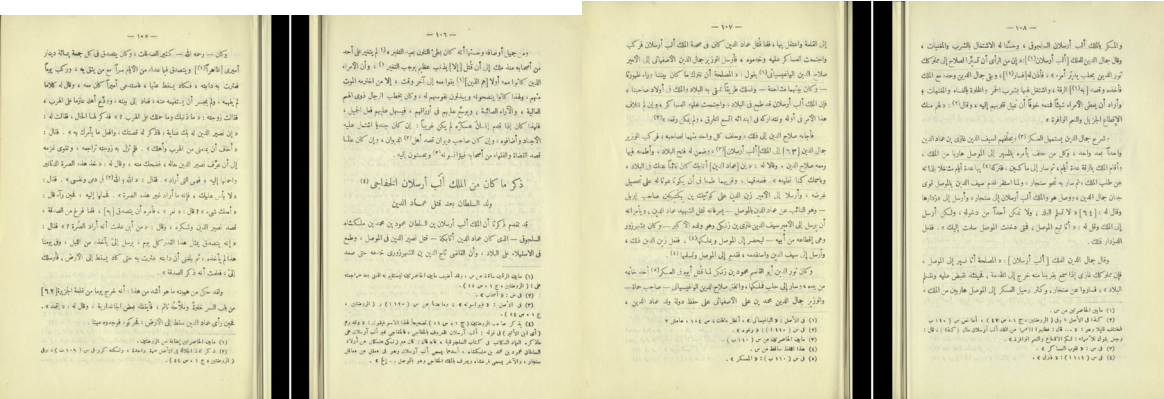
Her gün kendisine birkaç casus gelen biriydi ve büyük devlet işleriyle meşgul olmasının yanında küçük işlerden de haberdar olmaktan geri durmazdı, derdi ki: "Küçük şeyleri bilmeyen büyük bir şey olamaz." Hiçbir elçinin izinsiz olarak kendi ülkesinden geçmesi mümkün değildi; eğer ülkeden geçmek için elçilik izni isterse ona izin verilir, gönderene haber gönderilir ve halktan veya başkalarından hiç kimseyle birleşmesi terk edilmezdi, elçi şehre girer, oradan çıkar ve durumunun hiçbir şeyini bilmezdi.

Ashabını gözetler ve onları imtihan ederdi; bir gün onlara hüşkanike hediye etti ve tasta onlara bir şey (verdi), dedi ki: "Bunu koruyun." Hüşkanike'yi tefrik etmeme konusunda titiz davrandı, onlardan talep edilmesinden korktuğu için. Daha sonra bu olay olunca, "Hüşkanike nerede?" dendi; çıkardı ve çadırını terk etti. El-Haki bu hikayeden sonra şöyle dedi: "Gördüm ki uşakları çadırlarını çamura kuruyorlar, samanları çamura basarak çadırlarını oraya kuruyorlar ve oradan çıkıp gidiyorlar." Ve İmadüddin ashabının mülk edinmesini men eder ve derdi ki: "Ne haldedir ülkelerimiz, mülk edinmeye ne hacetiniz var? İktaatler baki kalır, eğer mülkler ellerimizden çıkarsa gider; ne zaman mülkler sahiplerine giderse, o zaman reaya zulmedersiniz, onlara tecavüz edersiniz ve mallarını gasbedersiniz."

Ve o, aşırı derecede kıskançtı, özellikle de askerlerin kadınları konusunda. Günahlara yaklaşmayı kerih görür ve günahlardan biri olana kadar ibka olunurdu. "Askerlerden hiçbir erkeğin seyahatte benden ayrılması caiz değildir" derdi, ne zaman ki haramlarına ve fesatlarına engel olmazsak. Cizre Kalesi dizdarı —ki o Nuraddin el-Birbeti'nin ashabındandı— kendisine dizdarlık verilmişti, o ise haksızlık yapıyor, haremlelere el uzatıyor ve kötü yola sapıyordu. Durum İmadüddin'e ulaştı, haremlelere tecavüz edilmesini yasakladı ve hacibine —Amid'in eski sahibi Ebu Eyub el-Yagiyisani'nin oğlu Emir Behaeddin Yaruk el-Türkani ve ashabına— Halep vilayetine yerleşmelerini, Frenklerle cihad etmelerini, Frenklerin elinden kurtardıklarını onlara vermesini emretti. Frenkler gözetliyorlar, savaşıyorlar ve fidye veriyorlardı, onlar da o sınırları korudular ve bu durum altı yüz yılına kadar devam etti.

Ve onun cesaretine dair örnekler çarpıcıdır, rivayet edilir ki: Musul sahibi Emir Mevdud —Frenklere karşı Tiberias kuşatmasında yaralanıp Musul kapısına ulaşmasından ve orada vefat etmesinden önce— hazırlık yapmış, mallarını suya yüklemişti. İmadüddin onun bütün mallarının alınmasını emretti ve ne emrettiyse yerine getirildi; Musul'a sevk edilecek gemilerden ve sudan başka yanında hiçbir mal

birakmadı. İmadüddin bütün bunları aldı ve ondan sonra hiç kimse onun bu çirkin fiillerine cesaret edemedi.

Ve -rahimehullah- çok sadaka verirdi ve her Cuma günü bir dinar sadaka vermeyi adet edinmişti (açıkça görüldüğü üzere). Günlerden birinde, güvendiği biriyle birlikte sadaka veriyordu ki bindiği hayvan ürkütü ve o da hayvanın üzerinden düştü, ancak üzerinden düşmedi. Bunun üzerine emiri yanına çağırttı, yanında bir emir vardı ve ona sözün anlamını sormadı, ondan şüphelenmeye de cesaret edemedi. Evine döndü ve eşi savaşa azmetmiş bir halde ona veda etti. Eşi ona şöyle dedi: "Senin bu halinin sebebi nedir ve seni savaşa sevk eden nedir?" Durum kendisine zikredildiğinde eşi şöyle dedi: "Nasiriddin'in sende bir inayeti var, kıssanı ona zikret ve o sana ne emrederse onu yap." O da: "Kaçmaktan ve ailemden olmaktan korkuyorum" dedi. Nasiriddin durumunu öğreninceye kadar eşi karasından vazgeçmedi, azmi güçlendi, güldü ve ona dedi ki: "Al bu keseyi, ona götür, o istediğin şeydir." O da: "Vallahi billahi, canımda ve nefsimde yok" dedi. O: "Sana bir zararı yoktur, sen sadece bu keseyi istiyorsun" dedi. Ona doğru yürüdü ve ona gördüğünü gördü, "Bir şeyin var mı?" dedi. O da: "Evet" dedi, sadaka vermesini emretti. Nasiriddin sadakayı tamamlayıp teşekkür ettiğinde, "Bu keseyi istemenin sebebi nereden bildin?" dedi. O da: "O her gün bu miktar sadaka veriyor, gecenin vaktinde alınmasını gönderiyor, bu onun aldığıdır, sonra bana hayvanının ayağının takıldığı ve yere düşmek üzere olduğu ulaştı, ben de sana sadakanın zikri olduğunu gönderdim" dedi. Onun heybetinin ne kadar şiddetli olduğuna dair şunlardan daha şiddetlisi de hikaye edilmiştir: O, günlerden birinde Cizre Kalesi'nden dışarı çıkmış, gizli kapıdan ve uyuyanların arasından geçiyordu, çavuşlardan biri uyuyordu ve ona: "Uyu" dedi. İmadüddin'in yere düştüğünü gördüler, onu hareket ettirdiler ve ölmüş buldular.

Sultan İmadüddin'in Öldürülmesinden Sonra Melik Alp Arslan El-Hafxaji'nin Hali Ne Oldu?

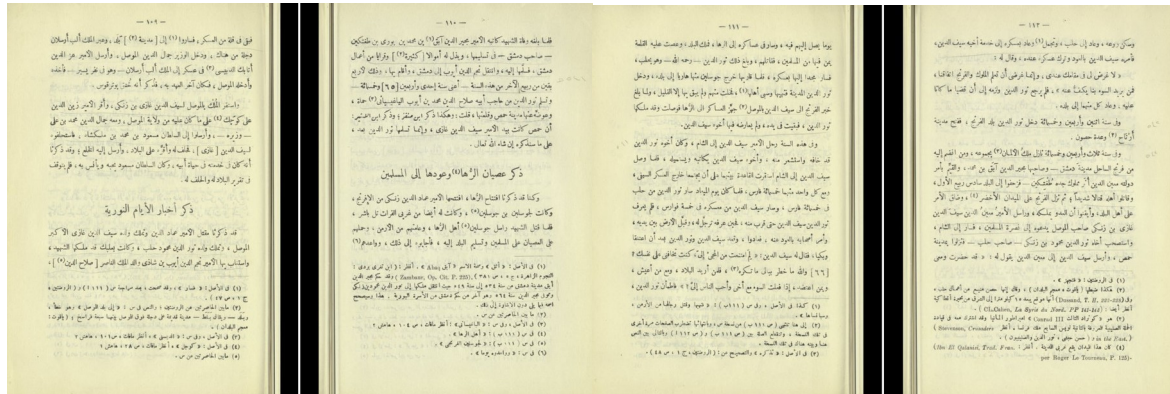
Daha önce, Selçuklu Sultanı Muhammed bin Melikşah'ın oğlu olan Melik Alp Arslan el-Hafxaji'nin —ki kendisi İmadüddin Atabek'i öldüren ve Musul'da İmadüddin'in katlini gerçekleştiren ve ülkeye hakim olma hırsı taşıyan kişidir, Şehrezuri'nin kadısı da ona kadar yükselmişti— durumunu zikretmiştik. Ve Melik Alp Arslan, İmadüddin'in yanında iken içki içmek ve şarkıcılarla meşgul olmakla meşguldü, Melik Alp Arslan el-Hafxaji'nin memuruna (Emir Cemaleddin el-

İsfahani'ye) dedi ki: "Alp Arslan'ın salahı için, Celaliddin'in emirleri ve hizmetçileri toplandı, Nuraddin'in Halep'i yönetmesine izin verilmesi görüşündedir" (o da: "İzin verdim" dedi), ve Cemaliddin tek başına Melik ile kaldı ve onu (o ile) yakaladı ve ona yöneldi. El-Rifqa'da şarap içmek, kadınlarla ve şarkıcılarla halvet olmakla meşgul oldu ve emirlerin bir kısmına bir şeyler vermek istedi, çünkü kalplerinin kendisine meyil etmesinden korkuyordu ve dedi ki: "Onlara başlangıçta bol iktaat ve bol nimetler verdim, ancak bu iş baştaki gibi telafi edilemedi, aşırılık büyüdü ve hiçbir rakabe mümkün olamadı."

Cemaliddin askeri kazanmaya girişti ve (Alp Arslan el-Hafxaji'ye) her biri diğerine yemin etti, vezir Cemaliddin askeri birer birer bindi ve her kim Musul'a kaçanlardan ve kaleden ayrılanlardan ise, Musul'un fethini ona garanti etti ve ona ikramda bulundu ve onunla birlikte yemek yedi, ve Cemaliddin ona dedi ki: "İmadüddin senin babanın yerine bir vekildir ve sana itaat etmemiz bizim için hakktır." Onları tasdik etti ve yakınlaştırdı ki Musul'da gayesine ulaşmada kendisine yardımcı olsunlar.

Musul'daki Emir Zeyn el-Din Küçük b. Bektikin —ki o Musul'daki vekildi ve kimsenin girmesine izin vermiyordu, ancak İmadüddin'in öldürülmesinden sonra babası el-Ekber olan İmadüddin Gazii b. Zengi'nin elçisine, babasının iktasının Musul'a gelmesi ve oraya sahip olması için gönderilmesini emretmesini emretti— bunu yaptı ve Zeyn el-Din bunu yaptı, ve Seyfeddin'e elçi gönderdi ve o da istikamet buldu, Musul'a geldi ve oraya sahip oldu.

Ve Nuraddin Ebü'l-Kasım Mahmud b. Zengi, babası asker içinde öldürüldüğü zaman yüzüğünü elinden aldı, ve Cizre'ye doğru yola çıktı ve oraya sahip oldu, ve Salahiddin el-Yagiyisani —Şam'ın sahibi— ve vezir Cemaliddin Muhammed b. Ali el-İsfahani ile İmadüddin'in çocuklarının devletini korumak üzere anlaştılar, ve Musul'dan ve Şam'dan askerler Musul'a kaçanlardan ayrıldı.

Ve şehidin yazarı olan amiri Mücirüddin Abak bin Muhammed bin Buri bin Tiftik — Şam'ın sahibi— oraya teslim edilmesinde çok mal harcadı ve Şam'ın amellerinden çok miktar verdi, ona teslim etti ve Necmeddin Eyüb Şam'a intikal etti ve orada ikamet etti, o yılın Rebiülahir ayının sonuna dört gün kalmıştı —yani beş yüz kırk birinci yılda—. **Ve Nuraddin, babası Necmeddin Muhammed bin Eyüb'ün** hacibinden Humus şehrini ve kalesini teslim aldı ve ona takas olarak Hama'yı verdi, ve Humus ile kalesini ona ikta etti; ve İbn Asakir'in zikrettiğine göre Humus Emir Seyfeddin Gazi'nin elindeydi, lakin onu Nuraddin teslim aldı, ileride inşallah Tealâ zikredeceğimiz üzere.

<< Üstten alıntıdır: Necmeddin Eyyub bin Şadi'nin babası — bu yüzden Necmeddin el-Mi'mar'da ikamet etti, bu yüzden Necmeddin'den bu fiil bir sebep oldu, çünkü o talebin emniyetini geçti, ve beldelerini ıslah etmek için yürüdü ve onu kendisine kıldı; ve Sultan'ın kardeşi Tuğrul bin Muhammed'i saltanata oturttu, ve tüm beldelerde onun adına hutbe okunmasını emretti, ve bu olay altı yüz yirmi altı yılının Recep ayında gerçekleşti.

Türkçeye çeviren İbrahim Şimşek'in dipnotu:

Metnin orijinal Arapça ibaresinde geçen (... وأجلس ابن أخيه السلطان طغرل بن محمد في السلطنة ...) ifadesi, kelime anlamı olarak "ve sultanın kardeşinin oğlunu / yeğenini Tuğrul bin Muhammed'i saltanata oturttu" anlamına gelmektedir. Metnin kronolojik ve anlatsal akışı içerisinde bu ifade, Eyyubi hanedanının atası olan Necmeddin Eyyub bin Şadi ile zikredilen Tuğrul'un Necmeddin Eyyub'un öz kardeşi olduğunu ortaya koymaktadır.

Metinde geçen "babası Necmeddin Muhammed bin Eyüb" ifadesi, ilgili cümlelerin kelime çevirisine birebir sadık kalınarak aktarılmıştır. >>

Eyyubi Hanedanı ve Soy Birliği Üzerine Not

Metinde geçen ve "babası Necmeddin Muhammed bin Eyüb" ifadesi, tarihî kaynaklarda Eyyubi hanedanının kökenine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bu ifade, Eyyubi devletinin kurucu kadrosunun soy bağıını ve ailevi ilişkilerini anlamak için kritik öneme sahiptir.

Soy ve Aile İlişkileri:

Şadi: Eyyubi ailesinin atasıdır.

Necmeddin Eyyub bin Şadi ve Tuğrul bin Muhammed: Tarihî metinlerde "sultanın kardeşi" olarak zikredilen Tuğrul, Necmeddin Eyyub'un öz kardeşidir. Bu durum, Eyyubi hanedanının kökenindeki çekirdek aileyi temsil etmektedir.

Hanedan Yapısı: Bahsi geçen isimler, Şadi soyundan gelen aynı aile ağacının mensuplarıdır. Metinlerdeki "sultanın kardeşi" ifadesi veya benzeri ifadeler, bu soy birliğini doğrulamaktadır.

Tarihî Kaynaklara Göre Bağlam:

Müferricü'l-Kürûb fî Ahbârî Benî Eyyûb gibi temel kaynaklar incelendiğinde, bu kişilerin birbirleriyle olan ailevi bağları Eyyubi devletinin kuruluş dönemindeki siyasi ve askeri yapılanmada belirleyici bir unsur olmuştur.

Eyyubi tarihi üzerine yapılan çalışmalarda (İbn Vâsil'in eserleri gibi), bu şahısların biyografileri ve aile bağları ayrıntılı şekilde işlenmiştir. Dolayısıyla, bahsettiğiniz kişiler Eyyubi ailesinin aynı soy kütüğüne dayanan üyeleridir.

Urfa'nın İsyan Etmesinin ve Müslümanlara Dönmesinin Zikri

Ve biz daha önce Urfa'nın fethedilmesini zikretmiştik, Emir İmadüddin Zengi onu Frenklerden fethetti ve Joscelin'in oğullarından Joscelin'in elindeydi ve Fırat'ın batısında Tel Başir ve diğer yerlerdeydi. Şehit Şehit Joscelin Urfa halkını öldürdüğünde ve onların çoğunu Ermenilerden öldürdüğünde, halkı Müslümanlara karşı isyan etmeye ve şehri onlara teslim etmeye çağırdılar, onlar da buna icabet ettiler ve söz verdiler.

Ve o, askerlerin az bir kısmıyla kaldı ve oradan ayrıldı —bir şehre— ve oradan Fırat'ı geçti, ve Melik Alp Arslan Dicle'yi oradan geçti, ve Vezir Cemaliddin el-İsfahani ile Emir Ezzeddin Ataoğlu el-Dibeyisi el-Asker'e girdi —az sayıda bir grupla— ve onu Musul'a soktu, ve son ahit tutulmuş oldu, ta ki Potarkus kaçincaya kadar.

Ve Musul'un mülkü Seyfeddin Gazi bin Zengi'ye karar kıldı, ve Emir Zeyn el-Din Küçük'e Musul vilayetindeki yetkileri onaylandı —Kucak üzerine— ve yanında Vezir Cemaliddin Muhammed bin Ali —veziri— vardı, ve Sultan Mesut bin Muhammed bin Melikşah'a elçi gönderdiler, Seyfeddin (Gazi) için yemin istediler; o da onun için yemin etti ve ülkeyi onayladı, ve hil'atler gönderdi; ve daha önce zikrettiğimiz gibi babasının hayatında onun hizmetinde olduğunu, Sultan Mesud'un onu sevdiğini ve ülfet ettiğini, bu yüzden onun ülkelerindeki durumunu kesinleştirmekte tereddüt etmediğini belirttiler.

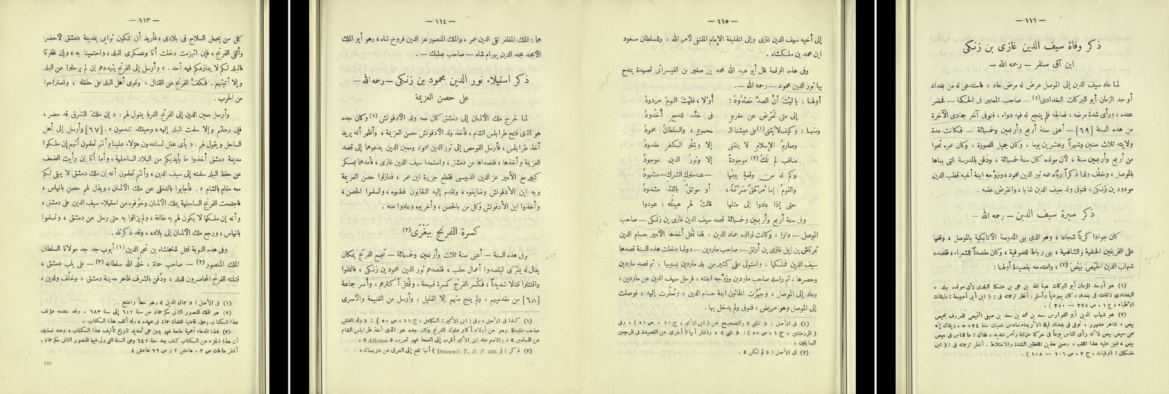
Nuri Günlerinin Haberlerinin Zikri

Daha önce Emir İmadüddin'in Urfa'yı fethettiğini, onu Frenklerden Joscelin'in oğlundan aldığını, oranın Fırat'ın batısında Tel Başir ve diğer yerlerde olduğunu zikretmiştik. Şehit Şehid Joscelin Urfa halkını öldürdüğünde ve onların çoğunu

Ermenilerden öldürdüğünde, Müslümanlara karşı isyan etmelerini ve şehri onlara teslim etmelerini söylediler, onlar da bunu kabul ettiler ve vadettiler. Ve bir gün oraya ulaştı, ve Halep'e döndü, ve Seyfeddin'in askeri hizmetine döndü, Seyfeddin sevgi ile ona ikramda bulundu ve askerini yanında bıraktı, ve ona dedi ki: "Benim makamımda kalmandan bir garazım yoktur, bilakis sen kralların ve Frenklerin ittifakını biliyorsun, kim bizim kötülüğümüzü bize istemezse, Nuraddin geri dönmez ve Nuraddin her ikisi de ona kaza edene kadar ona lazım olur." Ve her biri kendi ülkesine döndü.

Ve beş yüz kırk ikinci yılda Nuraddin Frenklerin ülkesine girdi, ve Artah şehrini —ve birkaç hisarı— fethetti.

Ve beş yüz kırk üçüncü yılda Alman Kralı —bir toplulukla— indi, ve sahil Frenklerinden Dimaşk şehrinin sahibi —Muhammed bin Buri bin Tiftik'in devletinin işlerinin yöneticisi ve dedesi Tiftik'in kölelerinden birinin memlûkü— ile birleştiler; birinci baharda ülkeye saldırdılar, cüret ettiler ve beş yüz atlıyla şiddetli bir savaş savaştılar; sonra Yeşil Meydan'da Frenkler indi, ve şehir halkına karşı işler daraldı, ve düşmanın mülke sahip olacağına kesin olarak inandılar, ve Musul'un sahibi Zengi'nin kardeşi Emir Müinüddin Muhammed bin Zengi'ye elçi göndererek Müslümanların yardımına gelmesini istediler, Şam'a kaçtı ve kardeşi Nureddin Mahmud bin Zengi —Halep'in sahibi— ile dostluk kurdu, ve Şam'a döndüler ve Humus şehrine indiler, ve Seyfiddin'in elçisi Humus'un sahibine göndererek ona dedi ki: "Ben Humus'a gelmekten neden imtina ettim?" [66] "Vallahi benim başıma ne geleceği senin malumundur, kime ülkeyi istiyorum, ve kiminle yaşıyorum, ve kime dayanıyorum, eğer kardeşimle beraber kötülük yaparsan insanların en sevgilisi kimdir?" dedi. Nuraddin, kardeşi ile beraber insanlardan en sevgilisi oldu ve kalbi güvende oldu.

Hama: Melik Muzaffer Takieddin Ömer ve Melik Mansur İzzeddin Ferruhşah, o da Ebü'l-Melik Eyyüp Mecdüddin Behram Şah - Baalbek sahibidir - .

Nureddin Mahmud b. Zengi'nin -rahmetullahi aleyh- Hisnu'l-Azîme'yi Ele Geçirmesinin Zikri

Alman kralı Dimaşk'a geldiğinde yanında Alafûniş'in oğlu da vardı. Onun dedesi, Trablusşam'ı fetheden kişiydi. Alafûniş'in oğlu Hisnu'l-Azîme'yi aldı ve Trablus'u almak istediğini gösterdi. Kont, Nureddin Mahmud ve Muiniddin'e haber göndererek onları Azîme'yi hedef almaya ve onu almaya çağırdı. O da Dimaşk'tan yöneldi,

Seyfeddin Gazi'den yardım istedi; o ikisine Ceziretü İbn Ömer emiri İzzeddin ed-Dîbîsî ile birlikte büyük bir asker gönderdi. Hısnu'l-Azîme'ye indiler, orada Alafûniş'in oğlu vardı ve onu sıkıştırdılar. Kâbûn ona doğru ilerledi, onu deldiler ve kaleyi teslim aldılar. Alafûniş'in oğlu ile kaledekilerin hepsi ele geçirildi, kaleyi yıktılar ve oradan döndüler.

Frenklerin Yuğrâ'da Bozguna Uğratılması

Bu yılda -yani beş yüz kırk üç yılında- Frenkler, Halep arazisini hedef almak için Yuğrâ denilen bir yerde toplandılar. Nureddin Mahmud b. Zengi onlara yöneldi, karşılaştılar ve şiddetli bir savaşla vuruştular. Frenkleri ağır bir bozguna uğrattı, çoğunu öldürdü, önde gelenlerinden bir cemaat esir aldı ve aralarından çok azı kurtulabildi. Ganimetler ve esirler gönderildi.

Her kim memleketimde silah taşırsa, Dimaşk şehrine gelmesini ve Frenklere karşı atmasını isterim; eğer ben ülkede mağlup olursam, askerler şehre girer ve oraya sığınarsak, zafer bizimdir, ülke kimseyle çekişmeden sizindir. Frenkler şehirden göç etmezlerse, ben onların üzerine gelirim. Frenkler savaştan vazgeçtiler, şehir ahalisi savunmayı güçlendirdi ve savaştan dinlendiler.

Muiniddin, Frenklere, Şark Kralı'na hitaben şöyle dedi: "Şark Kralı gelmiştir; eğer göç eder ve ülkeyi ona teslim ederseniz pişman olacaksınız." Sahildekilere gönderip şöyle dedi: "Bu adamlara yardım etmek için hangi akla güveniyorsunuz? Üzerimize geliyorsunuz; bilmez misiniz ki eğer onlar Dimaşk şehrine sahip olurlarsa, Dimaşk'ın kalesini zayıflıktan korumaktan aciz kalacağımızı görürsünüz? Halbuki sahil beldelerinden ne aldım; ancak Kılıç'ın kalesini korumaktan aciz olduğumu biliyorum ve bilirsiniz ki Dimaşk kralı Şam'da benimle kalmıyor." Alman kralından vazgeçmeyi kabul ettiler ve Banyas kalesini bağışladılar. Frenkler sahildeki mülkte Alman kralının Dimaşk'ı ele geçirmesinden korkarak birleştiler ve onun mülkünün kendilerine güç yetiremeyeceğini, Dimaşk'tan göç edene kadar orada kalmayacaklarını, Banyas'ı teslim edeceklerini söylediler. Alman kralı ülkesine döndü ve zikrettiklerimiz gerçekleşti.

Bu olayda, sultanımız Melikü'l-Mansur'un -Hama sahibinin- dedesi, Necmeddin Eyyub'un oğlu Şahinşah, Dimaşk kapısında kuşatanlar tarafından şehit olarak gömüldü. Dimaşk şehrinin zahirinde, çocukları bırakarak öldürüldü ve kent kuşatması sırasında Frenkler savaştı.

İbrahim Şimşek'in dipnotu: O, Hama'nın ikinci sultanı olan el-Melikü'l-Mansur'dur; 642'den 683'e kadar Hama'yı yönetmiştir. Metinde geçen Şahinşah b. Necmeddin Eyyub ise, bu sultanın dedesidir. İbn Munkizde geçen Mansurun oğlu Kurt Surhanak kimdir?

Metinde şehit olduğu belirtilen Şahinşah b. Necmeddin Eyyub, Hama'nın ikinci sultanı ve Hama sahibi olan el-Melikü'l-Mansur'un dedesidir. Bu metindeki "Mansur", Hama sahibi el-Melikü'l-Mansur'un kendisidir; dolayısıyla İbn Munkiz'da adı geçen "Mansur'un oğlu Surhanak" ifadesindeki Mansur da aynı hanedana mensup olan bu Hama sahibidir ve Surhanak onun oğludur. Bu bağlamda Surhanak, hanedanın ve dönemin askeri hiyerarşisi içerisinde yer alan bir figür olup; isminin etnik kökeni açıklanırken, Arapça metinlerdeki "K-R-D" (کرد) kökünden gelen kelimenin etnik bir anlamdan öte, dönemin konar-göçer ve savaşçı askeri sınıfını ifade eden bir "kurdus" (askeri birlik, zümre veya hiyerarşik yapı) niteliği taşıdığı vurgulanmalıdır. Dolayısıyla buradaki niteleme etnik bir kimlikten ziyade, bu zümreyle ilişkili askeri ve konar-göçer yapıyı temsil etmektedir.

Kardeşi Seyfeddin Gazi'ye, Halife İmam Muktefi li-Emrillah'a ve Sultan Mesud b. Muhammed b. Melikşah'a.

Bu olayda Ebû Abdullah Muhammed b. Sağîr b. el-Kayserânî, Nureddin Mahmud'u öven bir kaside söyledi: İlk beyiti: "Keşke seddün kapalı olsaydı / evvela, keşke uyku geri çevrilseydi" "Nereye kadar bir borçtan yüz çevireceksin ki / yanağında gözyaşı için arklar vardır" Ve onlardan biri: "Ve nasıl yok olmaz bizim yaşantımızda / Mahmud ve sultan Mahmud" Ve İslam'ın keskin kılıcı sönmez / ilaki küfrü kökünden kazıyan kılıç var olmadıkça Öyle menakıb yoktur ki mevcut olmasın / illaki dinin nuru da mevcuttur Ve şirk kralları yanında şahit olunmuş / nice olayları vardır onun Ve kavm: Ya yere serilip ezilmiş / ya da kınından bağlanmış sıkıca Ta ki benzerine döndüklerinde / halleri onlara dedi ki: Dönün!

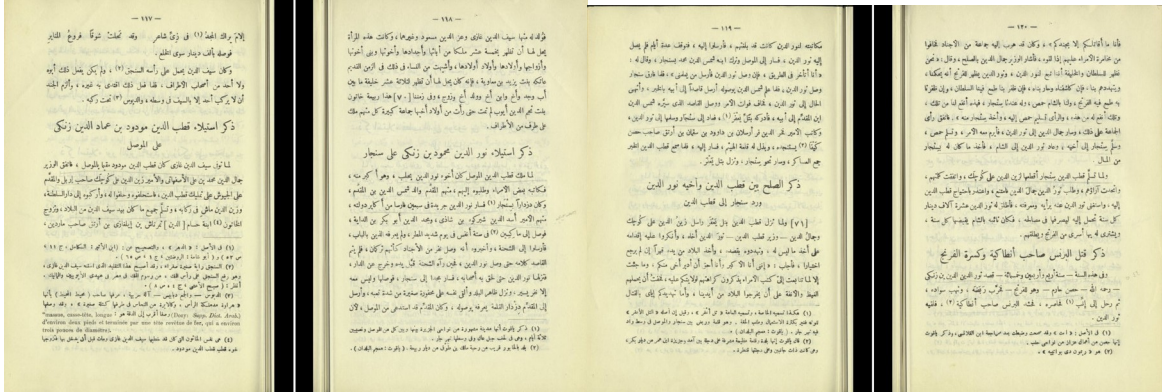
Beş yüz kırk dördüncü yılda Musul sahibi Seyfeddin Gazi b. Zengi, babası İmadeddin'e ait olan bir evi kuşattı. Mardin sahibi Emiran Hüsamettin Temürtâş b. İlgazi b. Artuk onu öldürdüğünde, bu yıl girdiğinde Seyfeddin onu hedef aldı, mülkiyetine geçirdi ve bu sebeple Mardin'in birçok beldesine sahip oldu. Sonra Mardin'i hedef alıp kuşattı, ardından Mardin sahibine elçi gönderip onun kızıyla evlendi. Bunun üzerine Seyfeddin Mardin'den ayrıldı, Musul'a döndü. Hüsamettin'in kızı hatun için çeyiz hazırlanıp ona yola çıkarıldı. Kız, hastayken Musul'a ulaştı ve eve giremeden vefat etti.

Seyfeddin Gazi b. Zengi b. Ak Sungur'un Vefatının Zikri

Seyfeddin Musul'a döndüğünde ona şiddetli bir hastalık arız oldu; bunun üzerine Bağdat'tan Evhadü'z-Zaman Ebü'l-Berekat el-Bağdadi'yi -Sahibü'l-Mu'teber fi'l-Hikme- çağırdı. O da huzuruna geldi, hastalığının şiddetini gördü, onu tedavi etti fakat onda bir deva fayda vermedi. Bu yılın Cemaziyelahir ayının sonlarında -yani beş yüz kırk dördüncü yıl- vefat etti. Velayet süresi üç yıl, bir ay ve yirmi gün oldu. Yaşı kırk dörde yakın idi, doğumu beş yüz yılındaydı. Musul'da kendisinin yaptığı medreseye defnedildi. Erkek çocuk olarak Nureddin Mahmud'u ve kardeşi Kutbuddin Modud b. Zengi'nin kızını zevce olarak bıraktı. Seyfeddin'in oğlu şaban ayında vefat etti ve soyu kesildi.

Seyfeddin'in Siresinin Zikri

Cömert, kerim ve cesur biriydi. Musul'daki Atabeyye Medresesi'ni bina eden odur. Hanefiler ve Şafiler için Fariğiye'nin vakfetti, sufiler için bir ribat bina etti. Şairlerin sığınağıydı ve onu parlak bir kasideyle övdüler; ilki şöyledir: İlam, mecde yaraşır bir şair kılığındadır ve sarnıçların tepeleri özlemle süslenmiştir, bin dinar hariç hepsi ayrıldı. Seyfettin, başının üzerinde Sencer'i taşıyordu; babası ve uçlardaki kişilerden hiçbiri bunu yapmamıştı. Yapmışsa da başkasına özenerek yapmıştır. Askerlerine, belinde kılıçtan başka bir şeyle ve bindiğinin altında gürz olmadan kimsenin binmemesini emretti.

Kutbettin Mevdud bin İmadettin Zengi'nin Musul'u ele geçirmesi

Seyfettin Gazi vefat ettiğinde Kutbettin Mevdud Musul'da ikamet ediyordu. Vezir Cemalettin Muhammed bin Ali el-İsfahani, Erbil sahibi ve ordular komutanı olan Küçük İlt İrbil sahibi ve ordular başkomutanı, Kutbettin'in mülkiyeti üzerinde götürdüler; Zeynettin de yanında yürüyordu. Seyfettin'in elindeki bütün ülkeleri teslim aldı. Hatun, Mardin sahibi Hısamettin Timurtaş bin Artuk'un kızıyla evlendi. Bundan kendisine Seyfettin Gazi, İzzeddin Mesut ve başkaları doğdu. Bu kadın, babalarından, dedelerinden, kardeşlerinden, kardeşlerinin oğullarından, kocalarından, evlatlarından ve evlatlarının evlatlarından on beş hükümdarın kendisini göstermesi helal olan bir kadındı. **Eski zaman kadınlarından Muaviye bendi Yezit kızı Atike'ye benziyordu. Çünkü onun baba, dede, kardeş, kardeşin oğlu ve koca arasında on üç halifeye görünmesi helal idi. Bizim zamanımızda bu Rabiye Hatun bint Necmettin Eyyup, kardeşinin çocuklarından büyük bir topluluğun uçlardaki bir tarafta hükümdar olduğunu görmedikçe ölmedi.**

Nurittin Mahmud bin Zengi'nin Sencer'i ele geçirmesi

Musul'un sahibi Kutbettin olunca kardeşi Nurittin Halep'te idi ve ondan büyüktü. Bazı emirler ona mektup yazdılar ve aralarında vali ve vali yardımcısı Şemseddin bin el-Mukaddem'in babası da dahil olmak üzere onu istediler. Sencer'in dizdarı idi. Nurittin devletin ileri gelenlerinden yetmiş atlı ile yayan olarak yola çıktı. Şiddetli yağmur yağın altı kişiye neye ulaştıklarını sordular ve kapıda onu tanıyamadılar. Şihnaya haber gönderdiler ve **Türkler gibi askerlerden bir topluluk olduğunu bildirdiler.** Elçi sözünü bitiremeden Nurittin ulaştı. Şihna onu görünce kalktı ve evden çıktı. Nurittin ona ulaşış arkadaşlarına kavuşana kadar onu takip etti. Sencer'e doğru gayretle yürüdü. Oraya ulaştığında yanında çok az adam vardı, şehrin zahirine indi ve yorgunluğunun şiddetinden küçük bir mahfuzanın üzerine kendini bıraktı. Kalenin dizdarı olan mukaddeme varışını bildirmesi için haber gönderdi ve mukaddem Musul'dan çünkü ben sizinle ancak askerlerinizle savaşıyorum. Emirlerin kendileriyle karşılaştıklarında onlara saldırmalarından korkan askerlerden bir grup ona kaçmıştı. Vezir Celalettin barış yapılmasını işaret etti ve dedi ki: Biz sultan ve halifeye Nurittin'e tabi olduğumuzu gösterelim, Nurittin de Frankların bizi yönetmesine ve bizi ezmesine izin versin. Eğer ona karşı çıkarsak ve bizimle savaşırsa, eğer bize üstün gelirse sultan onda tadımızı alır ve eğer biz ona üstün gelirsek Franklardaki tadı alırız.

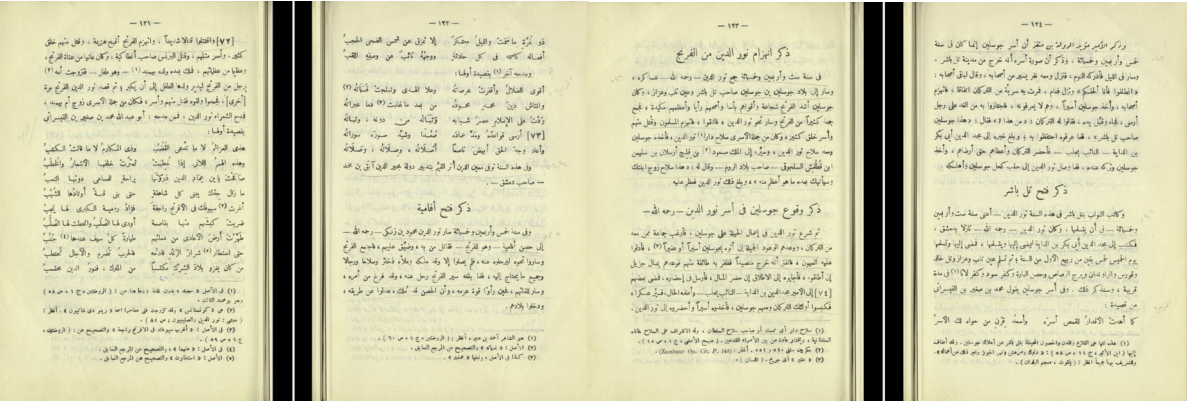
Bize Şam, Hims ve Sencer'deki onun malı bundan daha faydalıdır ve bu ona daha faydalıdır. Görüşümüz Hims'in ona teslim edilmesi ve Sencer'in ondan alınmasıdır. Topluluğun görüşü bu konuda uzlaştı. Celalettin Nurittin'e gitti, işi onunla bitirdi, Hims'i teslim aldı ve Sencer'i kardeşine teslim etti. Nurittin Şam'a döndü ve Sencer'de onun malını aldı.

Kutbettin ile kardeşi Nurittin arasındaki barışın zikri ve Sencer'in Kutbettin'e verilmesi

Kutbettin Sencer'i teslim aldığıında onu Küçük'e ikta etti. Hepsı ittifak ettiler, görüşleri birleşti ve Nurittin Celalettin'i istedi. O ise kaçındı ve Kutbettin'in kendisine olan ihtiyacını öne sürerek özür diledi. Nurittin kendi görüşü ve bilgisiyle ondan müstağni kaldı. Nurittin ona her yıl işlerinde harcaması için on bin dinar verilmesini kararlaştırdı. Şam'daki vekili her yıl bunu kabzediyordu ve onunla Franklardan esirler satın alıp onları serbest bırakıyordu.

Antakya sahibinin (Prensinin) öldürülmesi ve Frankların bozguna uğratılması

Bu yıl, yani hicri beş yüz kırk dördüncü yılda, Nurittin bin Zengi -Allah rahmet eylesin- Harem kalesini kastetti. Burası Franklarındı; burasının rabtını harap etti, siyahlığını yağmaladı. Sonra İnib'e doğru yola çıktı ve kuşatıp Antakya sahibi Prensi öldürdü. Nurittin onunla karşılaştı, zıfak kesesinin sabahı ve gece muttaki idi; ta ki —

gündoğumunun güneşinden perdeleri yırtana, eylemlerinin alameti her olayda belirine, yüzünün nidası vasfının lakabından çıka. Ve diğer bir kasidesi, başlığı şudur: Dalaletlerin en güçlüsü, meydanları boş kaldı, hidayet yüksekte kaldı ve kısımları parladı. Din ateşi ve konakları mâmur oldu, benden sonrakilerden sonra galip gelenin ne olduğu anlaşıldı. Gençliğin çağının temelleri İslam üzerinde sarsılmaz kılındı ve onun dışındakilerin sebata olan dayanağı kuvvetlendirildi. Hak yüzünü aydınlattı ve beyazlaştı, nasihat eden namazlarını, namazını ve dualarını uzattı. Ve bu yılda Şam sahibi Muin ed-Din'in işaretiyle Mücir ed-Din Abk bin Muhammed vefat etti.

Efamy'e'nin Fethinin Zikri

Beş yüz kırk beş yılının sonunda Nur ed-Din Mahmud bin Zengi -Allah rahmet eylesin- Efamy'e kalesine doğru yola çıktı -burası Franklarındı-, onunla savaştı ve üzerini daralttı. Franklar bir araya geldiler, onun kalesini kurtarmak üzere ona doğru

yola çıktılar; ellerinde hiçbir mülk, erzak, silah, ordu ve ihtiyaç duyduğu her şey kalmamıştı. Frankların yürüyüşünün ondan ayrıldığını kendisine bildirdiğinde ve işin gücünden kurtulduğunda, karşılaşılanların kararını gördüğünde ve kalenin krallığı terk ettiğini anladığında, yolunu değiştirip memleketlerine girdiler.

Nur ed-Din'den Frankların Bozguna Uğratılmasının Zikri

Beş yüz kırk altı yılının sonunda Nur ed-Din -Allah rahmet eylesin- askerlerini topladı, Halep'ten yola çıktı ve Tel Başir ve A'zaz taraflarına gitti. Frankların sahibi Joscelin bin Joscelin Tel Başir ve A'zaz sahibi idi. Joscelin, Frankların en şiddetli cesarete ve en güçlü akla sahip olanıydı ve aralarında en büyük hileyi barındırıyordu. Askerlerinden çok sayıda Frank'ı topladı ve Nur ed-Din'e doğru yola çıktı. Dedi ki: "Bu adam (Joscelin) Ermenidir, ona yaklaşın." Türkler ona: "Bu kimdir?" dediler. O da: "Bu Joscelin'dir, Tel Başir sahibidir," dedi. Haberi Mecd ed-Din Ebu Bekir el-Naib'e ulaştı ve o da haberi Nur ed-Din'e ulaştırdı. Nur ed-Din, Joscelin'i Tel Başir'den aldı ve silahları ile beraberindeki askerleri Selçuklu Sultanı Mesud bin Kılıç Arslan bin Kutalmış'a gönderdi ve ona: "Bu, Joscelin'in karısının silahıdır; senden sonra onun başına gelecek olan en büyük şey yakındır," dedi ve Nur ed-Din'e olan öfkesi büyüdü.

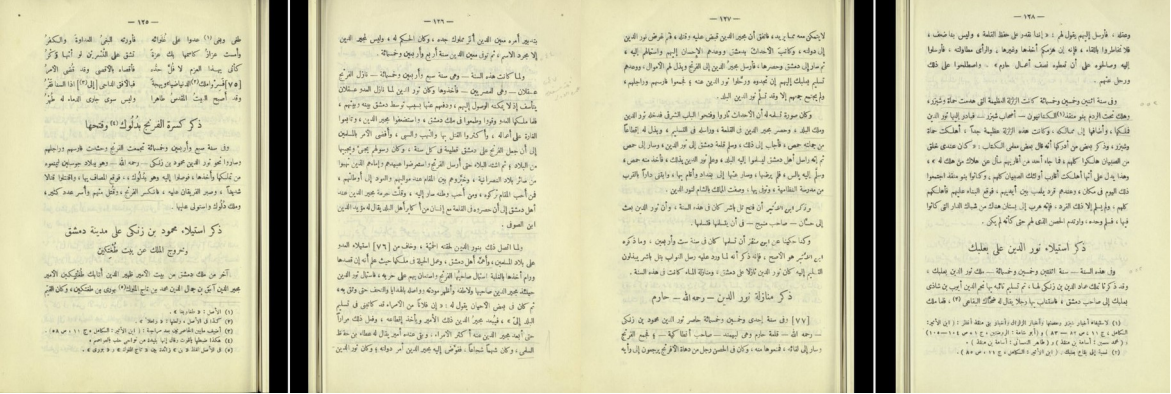
Tel Başir'in Fethinin Zikri

Tel Başir Naibi, bu yılın yani beş yüz kırk altı yılının başlarında burayı teslim etmek için mektup yazdı. Nur ed-Din -Allah rahmet eylesin- Şam'dan yola çıktı, Joscelin'in yakınlarından bir grubu ve Türklerden bir grubu arzuladı, Mecd ed-Din Ebu Bekir bin ed-Daye'ye mektup yazarak oraya gitmesini ve teslim almasını vadetti. Oraya gitti, beşinci yılda Rebiülevvel'in beşinde perşembe günü teslim aldı. Sonra Tel Başir, A'zaz, Tel Halid, Korus, el-Ravantan, el-Bara, el-Sarand, Keser, Kafar Lana kalelerini bir süre içinde teslim aldı ve bu fetihler sona erdi. Bu olaylar üzerine Muhammed bin Sagir el-Kaysari, kasidesinde Joscelin'in durumuyla ilgili olarak şöyle demektedir: Kaderlerin ileri gelenleri saraya boyun eğdiğinde ve esaretin sahibi sana yöneldiğinde, kaderin en hayırlısı sana hizmet etmekle onurlanmıştır.

Joscelin'in Nur ed-Din Tarafından Esir Alınmasının Zikri

Sonra Nur ed-Din, Joscelin'e karşı hile yapmaya başladı. Türklerden bir grup isteyerek Necmeddin'e Ebu Bekir bin ed-Daye'ye, Joscelin'in bir esir olarak getirilmesi durumunda güzel vaatlerde bulunacağına dair mektup yazdı. Tel Başir'e gitti ve kaleyi teslim aldı. Beşinci yılda Rebiülevvel'in başında avlanmaya çıkan Joscelin'e bir grup Türk rastladı, onu yakaladılar ve büyük bir mal karşılığında serbest bırakmayı vadetti. Onlar da malın gelmesi şartıyla kabul ettiler. Durum Halep naibi olan Emir Mecd ed-Din'e iletili ve o da hemen asker göndererek Türklerin elindeki Joscelin'i alıp esir olarak Nur ed-Din'e getirdiler. Zifaf gecesinin sabahı ve gece muttaki idi; ta ki gündeğumunun güneşinden perdeleri yırtana, eylemlerinin alameti her olayda belirine, yüzünün nidası vasfının lakabından çıka. Ve diğer bir kasidesi, başlığı şudur: Dalaletlerin en güçlüsü, meydanları boş kaldı, hidayet yüksekte kaldı ve kısımları parladı. Din ateşi ve konakları mâmur oldu, benden

sonrakilerden sonra galip gelenin ne olduğu anlaşıldı. Gençliğin çağının temelleri İslam üzerinde sarsılmaz kılındı ve onun dışındakilerin sebata olan dayanağı kuvvetlendirildi. Hak yüzünü aydınlattı ve beyazlaştı, nasihat eden namazlarını, namazını ve dualarını uzattı. Ve bu yılda Şam sahibi Muin ed-Din'in işaretiyle Mücir ed-Din Abk bin Muhammed vefat etti.

Efamy'e'nin Fethinin Zikri

Beş yüz kırk beş yılının sonunda Nur ed-Din Mahmud bin Zengi -Allah rahmet eylesin- Efamy'e kalesine doğru yola çıktı -burası Franklarındı-, onunla savaştı ve üzerini daralttı. Franklar bir araya geldiler, onun kalesini kurtarmak üzere ona doğru yola çıktılar; ellerinde hiçbir mülk, erzak, silah, ordu ve ihtiyaç duyduğu her şey kalmamıştı. Frankların yürüyüşünün ondan ayrıldığını kendisine bildirdiğinde ve işin gücünden kurtulduğunda, karşılaşılanların kararını gördüğünde ve kalenin krallığı terk ettiğini anladığında, yolunu değiştirip memleketlerine girdiler.

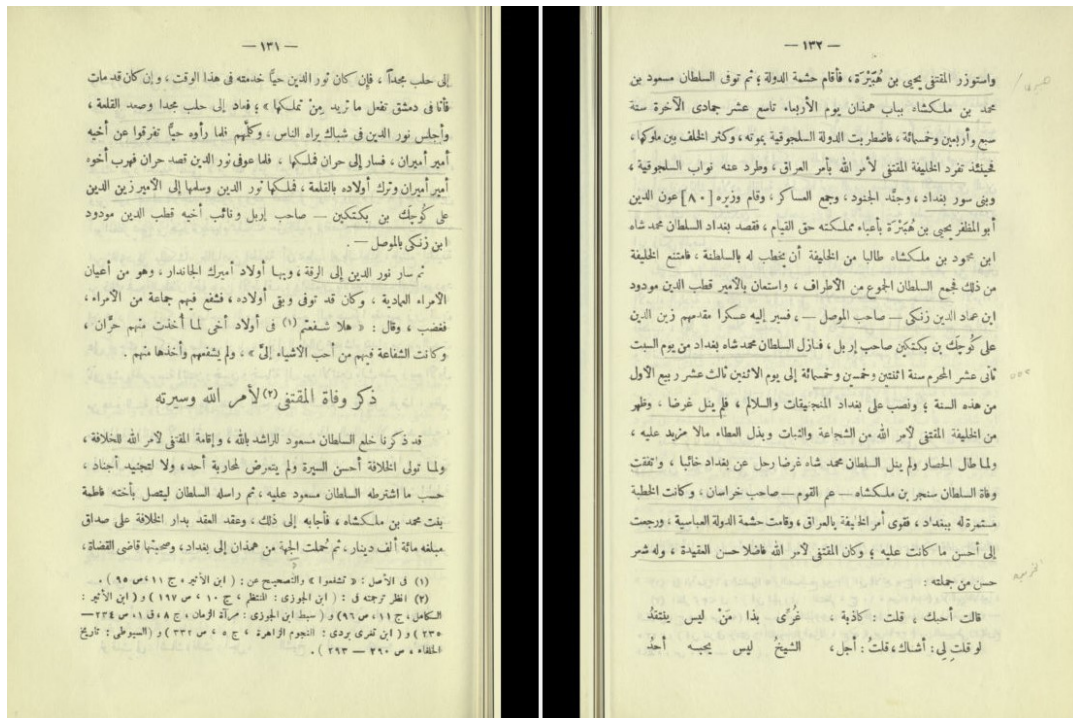
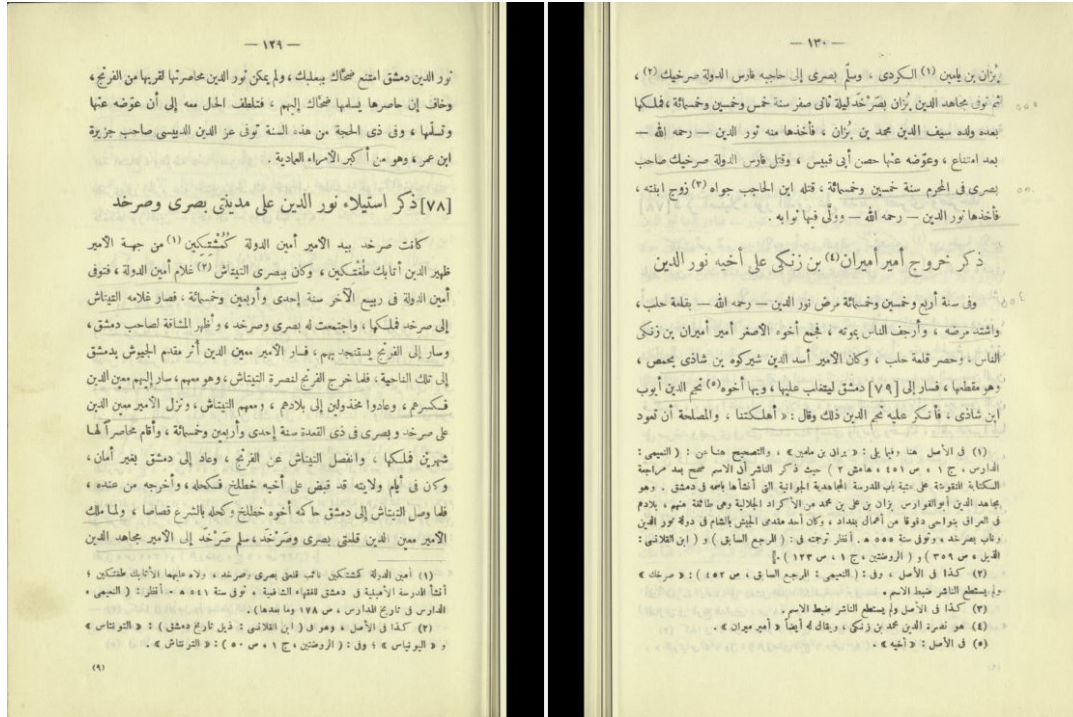
Nur ed-Din'den Frankların Bozguna Uğratılmasının Zikri

Beş yüz kırk altı yılının sonunda Nur ed-Din -Allah rahmet eylesin- askerlerini topladı, Halep'ten yola çıktı ve Tel Başır ve A'zaz taraflarına gitti. Frankların sahibi Joscelin bin Joscelin Tel Başır ve A'zaz sahibi idi. Joscelin, Frankların en şiddetli cesarete ve en güçlü akla sahip olanıydı ve aralarında en büyük hileyi barındırıyordu. Askerlerinden çok sayıda Frank'ı topladı ve Nur ed-Din'e doğru yola çıktı. Dedi ki: "Bu adam (Joscelin) Ermenidir, ona yaklaşın." Türkler ona: "Bu kimdir?" dediler. O da: "Bu Joscelin'dir, Tel Başır sahibidir," dedi. Haberi Mecd ed-Din Ebu Bekir el-Naib'e ulaştı ve o da haberi Nur ed-Din'e ulaştırdı. Nur ed-Din, Joscelin'i Tel Başır'den aldı ve silahları ile beraberindeki askerleri Selçuklu Sultanı Mesud bin Kılıç Arslan bin Kutalmış'a gönderdi ve ona: "Bu, Joscelin'in karısıdır; senden sonra onun başına gelecek olan en büyük şey yakındır," dedi ve Nur ed-Din'e olan öfkesi büyüdü.

Tel Başır'ın Fethinin Zikri

Tel Başır Naibi, bu yılın -yani beş yüz kırk altı yılının- başlarında teslim olmak için mektup yazdı. Nur ed-Din -Allah rahmet eylesin- Şam'dan yola çıktı, Joscelin'in yakınlarından bir grubu ve Türklerden bir grubu arzuladı, Necd ed-Din Ebu Bekir bin ed-Daye'ye mektup yazarak oraya gitmesini ve teslim almasını vadetti. Oraya gitti, beşinci yılda Rebiülevvel'in beşinde perşembe günü teslim aldı. Sonra Tel Başır,

A'zaz, Tel Halid, Korus, el-Ravantan, el-Bara, el-Sarand, Keser, Kafar Lana kalelerini bir süre içinde teslim aldı ve bu sona erdi. Muhammed bin Sagir el-Kaysari'nin kasidesinde şöyle denmektedir: Kaderlerin ileri gelenleri saraya boyun eğdiğinde ve esaretin sahibi sana yöneldiğinde, kaderin en hayırlısı sana hizmet etmekle onurlanmıştır.

Nurettin, Şam'da iken Baalbek'in komutanı teslim olmaktan kaçındı ve Frankların onu kuşatmasını engellemek için Nurettin'in ordusunun kendisine yardım etmesi

mümkün olmadı. Çünkü kuşatanlar ona teslim olmasını teklif ediyorlar, o da onlara yumuşak davranıp onlarla uzlaşıyordu; ta ki ondan karşılığını alıp teslim oluncaya kadar. Zilkade ayının sonlarında bu yıl Cezire sahibi İbn Ömer'in oğlu İzzeddin İbneddise tevfiğ etti (öldü); o, İbneddise amirlerindendir.

Nurettin'in Busra ve Salkhad kalelerini ele geçirmesi zikri.

Salkhad kalesi, Emirlik makamında olan Emir Eminüddeve Gümüştekin'in ellerindeydi; o da Atabey Zahirreddin Tıg'ın (Togtekin) ordusundandı. O, Busra'nın komutanı Tıytas'ın ve Eminüddeve'nin kölesiydi. Eminüddeve'nin Rabiülahir 541 tarihinde ölmesi üzerine, Tıytas'ın kölesi Salkhad'ın mülkünün tamamına sahip oldu. Busra ve Salkhad kaleleri onun elinde toplandı ve Şam sahibine karşı zorluklar ortaya çıktı. Franklara doğru hareket edip onlardan yardım istedi. Emir Eminüddeve, ordunun kıdemlisi, Şam'dan o tarafa doğru giden orduların başkumandanıydı. Emir Esedüddin Şirkuh bin Şadi de Hıms'tı ve o da muktaıydı. **Nurettin, Şam'a doğru onlara üstün gelmek için yola çıktı ve kardeşi << Tahmini kardeş çocukları>> Necmeddin Eyyub bin Şadi de onunla birlikteydi. Necmeddin, Nurettin'e şöyle dedi:**

وسار إلى دمشق ليغلب عليها ، وبها أخوه نجم الدين أيوب ابن شاذى ، فأتكر عليه نجم الدين ذلك وقال : « أهلكتنا

Türkçeye çeviren İbrahim Şimşek'in dipnotu:

Metinde yer alan "Nurettin, Şam'a doğru onlara üstün gelmek için yola çıktı ve amcası Necmeddin Eyyub bin Şadi de onunla birlikteydi. Necmeddin, Nurettin'e şöyle dedi:" ifadesi dikkate alınmıştır.

İbn Şeddad'ın kayıtlarında geçen "Şaver'i Türklerin ülkeyi ele geçireceği korkusu sardı ve Esedüddin'in bu topraklara göz diktiğini, er ya da geç buraya yöneleceğini anladı." ve "Bu sefere çıkmaktan herkesten çok ben nefret ediyordum; amcamla kendi isteğimle gitmedim." şeklindeki ifadeler incelenmiştir.

İbnü'l-Esîr'in ilgili eserinde yer alan "ZENGİNİN OĞLU ATABEK KOTB ED-DIN MAUDOUD'UN ÖLÜMÜ: 565 yılında, Şevval ayında (Haziran-Temmuz 1170), Şehid atabek Zengi'nin oğlu ve Ak Sungur'un torunu atabek Kotb ed-Din Maudoud öldü." kaydı göz önünde bulundurulmuştur.

Kronik metninde Necmeddin Eyyub bin Şadi'nin Nurettin Mahmud b. Zengi'nin amcası olarak zikredilmesi ve İbn Şeddad ile İbnü'l-Esîr verilerinin birlikte değerlendirilmesi neticesinde; Aksungur, Esedüddin Şirkuh ve Necmeddin Eyyub'un kardeşlik bağlarına ulaşılmaktadır.

İbnü'l-Esîr'in aktardığı verilerle Zengi hanedanının kökeni olan Aksungur nesebi ile Eyyubi kökenli Şadi b. Mervanoğulları (Necmeddin Eyyub ve Esedüddin Şirkuh) arasındaki bu akrabalık ve kardeşlik statüsü, dönemin siyasi ve ailevi ittifak ağlarının kroniklerdeki yansımaları ortaya koymaktadır.

Sonuç: Aksungur, Necmeddin Eyyub ve Esedüddin Şirkuh özkardeşler ve buda bize bunların Türk aşiretlerinin başındaki kişiler olduğu gerçeğini bize gösterir.

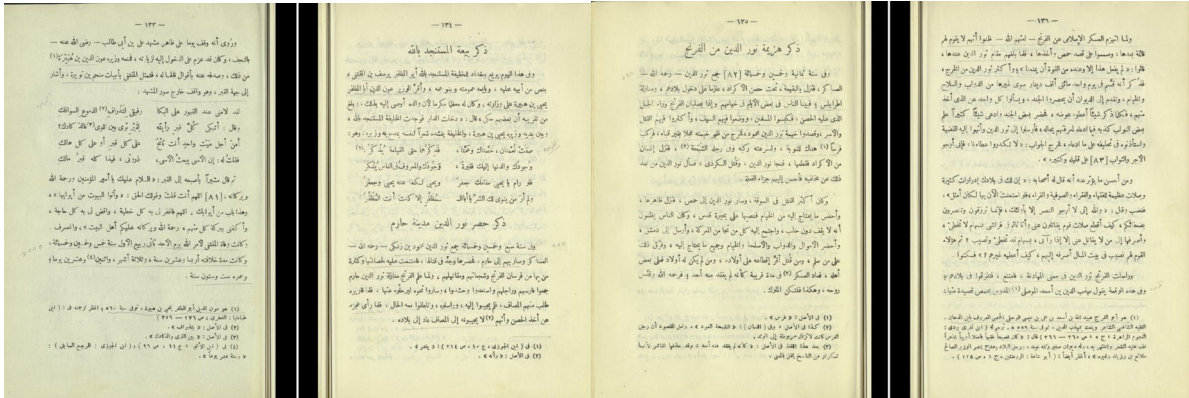
"Bizi helak ettin ve doğrusu işin sonu Dimaşk'ta (Şam) buluşmaktır." Sonra Nurettin öfkeleni, perişan ve zelil olarak yurtlarına geri döndüler. Tıytas ve beraberindekiler de onlarla birlikteydiler. Salkhad ve Busra'daki Emir Mütteka Eminüddeve'nin yanına indiler. Nurettin, 541 yılının Zilhicce ayında Salkhad ve Busra'ya geldi ve iki ay boyunca kaleleri kuşatarak Salkhad'ın mülkünü ele geçirdi. Tıytas ise Franklardan ayrılıp güven olmaksızın Şam'a döndü. Valiliğinin günlerinde kardeşine karşı kaba davranıp yakalamış, sonra onu kelepçelemiş ve yanından çıkarmıştı. Tıytas Şam'a Irak yörelerindeki Devuhat tarafına ulaştığında o, Şam'daki ordunun kıdemlilerinden ve Nurettin devletinde Busra naipliği yapmaktaydı. 500 yılında öldü. Eminü'd-devle Kümüştekin Busra ve Salkhad naiplerindendir. Atabey Tuğtekin onu Şam'daki Ed-Medrese ül-Emiriyye li-l-Fukaha eş-Şafiiyye okulunu inşa etmek üzere atamıştır. 541 yılında vefat etmiştir.

Halep'te büyük bir yenilik oldu. Çünkü Nurettin'in hizmetçisi o zaman onun hizmetindeydi. Sonra Sultan Mesud bin Muhammed bin Melikşah, Hemedan kapısında dördüncü Çarşamba günü cemadiyelahir ayının 547. yılında vefat etti.

Hemedan'da vefat ettiği ve naaşı Halep'e çıkarıldığı rivayet edilir. Nurettin, insanların gözü önünde pencerede oturdu. Halktan herkes onu diri gördü. Halep halkı iki emirin ve meliklerin arasından ayrılıp Hızlıca Huran tarafına yöneldi. Nurettin Huran'a gitmeyi kastettiğinde amcazadesi emirler kaçtılar. Emirler, çocuklarını kalede bırakıp Huran'a gittiler. Nurettin, Nur'u ve Horasan'ı İbn Bektigin –Erbil sahibi ve Kutbettin Mevdud İbn Zengi'nin Musul'daki yardımcısı– reisi vasıtasıyla ele geçirdi. Sonra Nurettin Rakka'ya yürüdü. Emirk Memluk El-Candar da orada idi ve o, Amiral Amediye'nin ileri gelenlerindendi. Vefat etmişti ve çocukları geride kalmıştı. Emirlerden bir topluluk aracı oldu ve İbn İmaduddin Zengi -Musul sahibi- şefaatçi oldu ve dedi ki: «Hala şefaatçi oluyorum ki Huran'dan aldığımız kardeşin çocuklarına verelim.» Gk bin Bektigin Erbil sahibine şefaat diledi ancak şefaati kabul edilmedi ve onlardan geri alındı.

Nurettin El-Muktefi'nin Allah'ın Emri ile vefatı zikri.

Sultan Mesud bin Raşid Billah'ın Halifelik için hal' edildiği (indirildiği) ve Muktefi Li-Emrillah'ın hilafete getirildiği zikredilmiştir. Hilafet makamına geçtiğinde en güzel gidişatla hareket etmiş, kimseyle savaşmamış ve asker toplamamıştır. Sultan Mesud'un şart koştuğu gibi, Sultan Mesud'un kardeşi Fatıma Binti Muhammed bin Melikşah ile evlenmesi için elçi gönderdi. Nikah, Abbası Devleti haşmetiyle Bağdat'ta Bağdat Sarayı'nda kıyıldı ve mehir olarak yüz bin dinar verildi. Sonra Hemedan tarafından Bağdat'a yöneldi ve kadıların kadısı huzurunda, her zamankinden daha güzel bir şekilde geri döndü. Muktefi Allah'ın rızasını gözeterek akıllı ve güçlü davrandı. şiirleri de onun gzelliğindendir. İbn Hübeyre, Halifetü'İ-Muktefi Yahya bin Hübeyre'yi vezir yaptı ve devlet haşmetini o zamanda ayakta tuttu. Sonra Sultan Mesud bin Melikşah Hemedan kapısında arşamba günü cemadiyelahir ayının 547. yılında vefat etti ve Selçuklu Devleti hükümdarlığı kargaşaya düştü; lşnden sonra kralların görüşleri ayrıldı. O vakit el-Halifetü'İ-Muktefi Irak işi için Allah'ın emriyle tecrit edildi ve Selçuklu naipleri Irak sınırından uzaklaştırıldı ve askerleri topladı, iaşeleri topladı. Sultan Mesud'un Bağdat'a varmasıyla sultanlık makamında konuşmayı talep eden Halifeden kaçındı ve hilafetten uzak durdu. Sultan'ın etrafından halkın toplanmasından sonra, Emirlik sahibi Kutbddin Mahmud İbn İmadüddin Zengi - Musul sahibi- ile iştişarede bulundu. Musul'a asker sevk etti ve زين الدين (Zeyneddin) İbn Bektec'in (Kck bin Bektigin Erbil sahibi) kardeşi İbnul-Ahi'nin arkasından gitmesini söyledi. şefaat talebinde bulundu ve şefaatleri ondan kabul edilmedi. Yılın başi Muharrem ayının 12. günü, 547. yılında Pazartesi gününden Salı gününe kadar Bağdat'ta mancınıklar ve merdivenler dikildi; ancak bir fayda vermedi ve görünüşe göre el-Halifetü'İ-Muktefi Allah'ın emriyle cesaret ve sebat sahibiydi, bağışta bulundu ve fazladan mal verdi. Kuşatma uzayınca Sultan Muhammed şah Bağdat'tan hüsranla ayrıldı ve Sultan Sencer bin Melikşah'ın -Horasan sahibi- vefatı uydu. Halife ile Sultan Muhammed arasındaki ahit devam etti ve Bağdat'ta işler düzeldi, Abbası Devleti'nin ihtiyaımı kalktı ve durum eskisinden daha iyi bir hale geldi. Muktefi Allah'ın rızasıyla faziletli ve sakindi. şiirleri de onun gzelliğindendir: ...

Hız. Ali'nin Meşhedini Ziyaret

Rivayete göre bir gün (Hz.) Ali bin Ebi Talib -radiyallahu anh- meşhedinde durdu ve Necefte idi. Oraya girmek ve ziyarette bulunmak niyetindeydi, ancak veziri Eynüddin bin Hubeyre ona mani oldu ve bundan onu vazgeçirdi. Vezir, onun bu konudaki sözlerini doğruladı. Bunun üzerine (Hz. Ali) şu mısraları okudu ve kabrin tarafına yönelerek meşhedin surunun dışında durdu: "Kabirlerin yanında ağlamamı kınayan kimse, gözyaşlarımın akmasına ortaktır. Dedi ki: Her kabri ağlayarak ziyaret ediyorsun, yoksa aralarında bir akraba mı var? Dedim ki: Ölülerin hepsi birer kardeş, teker teker ölüyorlar; her kabirde yok olan bir var. Dedim ki: Ümmetin anası öldü, sen de duydu; o halde her kabir maliktir."

Sonra parmağıyla kabre işaret ederek şöyle dedi: "Ey müminlerin emiri, Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun. Ey Allah'ın kulları, 'Evlere kapılarından girin' dediniz; burası kapılardan biridir. Ey Allahım, her hatam için beni bağışla, her ihtiyacımı karşıla, benden her grubun bereketini kifayet et, ehl-i beytin bereketi üzerime olsun." Sonra ayrılıp gitti. Muktefi lillah'ın emri hakka kavuşması (vefatı) hicri 555 yılı Rebiülahir ayının Pazar günü gerçekleşti. Hilafet süresi 4 yıl, 23 ay (veya 4 yıl, 3 ay, 22 gün) sürdü. Vefat ettiğinde yaşı 64 idi.

Müstencid Billah'ın Biatının Zikir

Bugün, yani Bağdat'ta Müstencid Billah Ebu Muzaffer Yusuf bin Muktefi halife olarak biat edildi. Babası Muktefi'nin metniyle, amcalarının ve çocuklarının biatıyla, veziri Eynüddin bin Hubeyre'nin ikrarıyla biat gerçekleşti. Eynüddin bin Hubeyre onun vezirliğine getirildi, o kendisine ikramda bulunmuş, meyilli ve vasiyet etmişti. Bazılarının anlattığına göre kendisi şöyle demiştir: "Müstencid Billah'ın yanına girdim, veziri Eynüddin bin Hubeyre huzurundaydı. Halife, veziri öven şu şiiri kendi nefesine okuyordu: "İki nimetin safası, hüznün ve yorgunluğun sevinci, kıyamet gününe kadar anılacaktır. Varlığın ve dünya sana çoktur, iyiliğin ve marufun insanlar arasında şükredilmektedir. Eğer Cafer (makamını) isteseydi, Yahya da Cafer ve Yahya için yeterli olurdu. Şer niyetiyle bana gelen kimse yok ki, sen ey Ebu'l-Halis, muzaffer (üstün) olmayasın."

Nureddin Mahmud'un Harem Şehrini Kuşatması

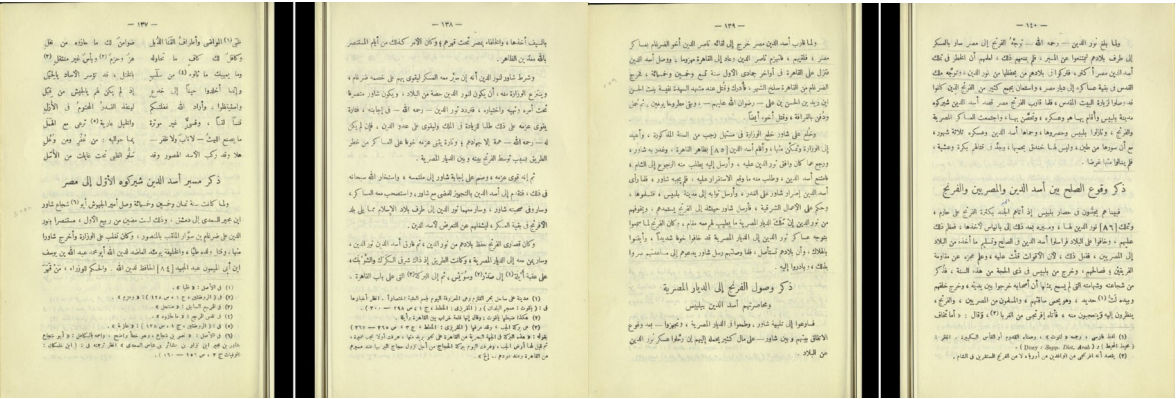
Hicri 557 yılında Nureddin Mahmud bin Zengi -rahimehullah- askerleri topladı ve Harem'e doğru yürüdü. Savaşta çok şiddetli davrandı, ancak oranın halkı kalenin

savunmasında direndi ve oradaki Frenklerin süvari, cesur ve savaşçı askerlerinin çokluğundan dolayı vazgeçtiler. Nureddin'in Müslümanlara yardıma geldiğini öğrenen Frenkler atlılarını, piyadelerini topladılar, hazırlandılar ve ayrılmaları için ona doğru yürüdüler. Oradakiler onlardan aman diledi, ancak onlar icabet etmedi, elçi gönderdiler ve duruma yumuşak davrandılar. Hasan el-Hasen'in esir alınmasından ve onların "Aman dileseniz bile memleketinize döneceksiniz" demesinden başka bir şey olmadığını görünce, savaş meydanına dönüp ülkelerine geri döndüler.

Nureddin'in Frenklerden Yenilgiye Uğramasının Zikri

İslam ordusu Frenklerden -Allah'ın laneti üzerlerine olsun- bozguna uğradığında, kendilerinden sonrasının ayakta duramayacağını düşündüler ve Humus'u kuşatmaya karar verip orayı aldılar. Nureddin'in yanındakilere ulaştıklarında, onlar: "Eğer güçten başka bu yapılmazsa, o bizi korumaz" dediler. Nureddin'in bir günde iki yüz bin dinardan başka hayvan, silah ve çadır bırakmadığı, divana askerlerin sayımının yapılması için başvurulduğu, onlardan her birine ne kadar ödendiğinin sorulduğu belirtildi.

Bazılarının naklettiğine göre ashabına şöyle demiştir: "Ülkenizde çok sayıda idari amirler ve fakihler, fukara, sofiler ve kurra için büyük hayırlar vardır. Eğer şimdi onlardan yardım isteseydin daha güzel olurdu." Bunun üzerine öfkeleni ve şöyle dedi: "Vallahi ben ancak Kudüs gölündeki kamışa konuşlanmış çadırlar hariç, zaferi sadece bu salih insanlardan umuyorum. Çünkü sizler falanların ve falanların duasıyla rızıklandırılıyor ve zafer kazanıyorsunuz. Eyvahlar olsun! Nasıl olur da benim uyuduğum ve yatağımda olduğum halde, hiçbir oku şaşmayan bir topluluk bana dua eder de, hataların şaşmaz oklarıyla isabet etmeyen kimselerin bana dua etmediği için bana isabet etmez?" Frenkler Nureddin'e barış anlamında haber gönderdiler, ancak o kabul etmedi, topraklarımızda kalmaktan kaçındılar. Bu olayda Esed el-Mevsili (Mühezzibuddin bin Esed el-Mevsili), Nureddin'i öven şu kasideyi söylemiştir: "Sen ki Allah'ın kullarından birisin, ey Ebu'l-Ferec..."

Eseddüdin Şirkuh'un Mısra İlk Seferinin Zikri

Hicri 558 yılında Emirü'l-Cuyûş Ebu Şüca Şavur bin Müheyyir el-Sa'dî Şam'a geldi. Bu, Rebiülevvel ayının başlarındaydı. Nureddin Mahmud, Şavur'u Dirgam bin Sevvâr el-Mansur'a karşı desteklemek ve Mısır'daki vezirliği ele geçirmek üzere istiyordu. Dirgam vezirliği ele geçirmiş ve Şavur'u Mısır'dan çıkarmıştı; ayrıca Şavur'un oğlunu

da öldürmüştü. O sırada Mısır'daki halife el-Adid li-Dinillah Ebu Muhammed Abdullah bin Ebi'l-Meymun Abdülmecid idi. Vezirler üzerinde ise kahredici bir güç vardı. Frenklerin ülkelerini korumaları onların en büyük çabasıydı. Ardından Nureddin'in komutanı Esedüddin Şirkuh geldi ve Mısır topraklarına doğru yürüdü. Yanında Şavur da vardı. Yol olarak Şarkü'l-Kerek ve Eş-Şevbek üzerinden Ayıla sapağına, oradan Sadr'a, daha sonra da Bereketü'l-Hac'a (Kahire kapısına) ulaştılar. Nureddin, Şavur'un talebini kabul etme hususunda kararsız kalmış ve bu konuda Allah'tan istiharede bulunmuştu. Sonunda kararı kesinleşti ve Şavur'un isteğini kabul etti. Esedüddin'e hazırlanmasını emretti, o da askerleriyle birlikte yola çıktı. Şavur da onunla birlikte gitti. Nureddin, İslam ülkelerinin sınırında kalan Frenklerin ülkeye saldırmasını engellemek için ordunun geri kalanıyla birlikte yürüdü. Frenklerin Mısır ile Mısır ordusu arasındaki yolda tehlike oluşturmamasından korkuyordu. Ancak kararı kesinleşince, Şavur'un isteğini kabul etti ve Allah'tan hayırlısını diledi. Esedüddin'e hazırlık yapmasını emretti ve yanına askerler verdi. Şavur da onunla birlikte yola çıktı. Nureddin ise İslam topraklarının sınırındaki Frenkleri meşgul etmek için askerlerin geri kalanıyla beraber yürüdü.

Esedüddin Şirkuh ve Mısırlılar ile Frenkler Arasında Barışın Gerçekleşmesi

Esedüddin, Mısır'a yaklaştığında Dirgam'ın kardeşi Nasıreddin, Mısır askerleriyle birlikte onunla karşılaşmak üzere yola çıktı. Karşılaştılar ve Nasıreddin bozguna uğrayarak yenik bir halde Kahire'ye geri döndü. Esedüddin ise 559 yılı Cemaziyelevvel ayının sonlarında Kahire'ye ulaştı. Kahire'ye yönelen Esedüddin, Dirgam'ın ay sonuna yakın Kahire'den çıkacağını öğrendi ve Kudüs kralının Mısır topraklarındaki askerlerinin çoğundan yardım istediğini öğrendi. Bu askerler Kudüs'ü ziyaret etmek üzere yola çıkmışlardı.

Frenkler Mısır'a yaklaştığında, Esedüddin Bilbeis şehrine yöneldi ve orada ordusuyla konakladı. Kendisini korumak için korunaklı hale geldi ve Mısır ordusu ile Frenkler Bilbeis'i kuşatarak Esedüddin ile ordusunu kuşatma altına aldılar. Esedüddin ve ordusu üç ay boyunca çamurdan yapılmış surları olan ve koruyucu bir hendeği bulunmayan bu şehirde kuşatılmış olarak sabah akşam savaştılar, ancak oradan bir amaç elde edemediler.

Frenklerin Harem'e çok sayıda askerle geldiğini duyan Esedüddin ve Mısırlılar Bilbeis kuşatmasında sıkıntıdaydılar. Nureddin'in Mısır mülkünün kendisine ait olduğunu ve onlara iyi davranacağını bildirmesi üzerine Frenkler bunu duyunca Mısır'daki Nureddin ordusunun hareketinden korktular. Ülkenin ele geçirilmesinden ve Mısırlılara teslim edilmesinden korktular. Esedüddin de yiyeceklerin azalması ve iki tarafın direnişi karşısında aciz kalması nedeniyle barış yapmayı seçti ve zilhicce ayında Bilbeis'ten çıktı.

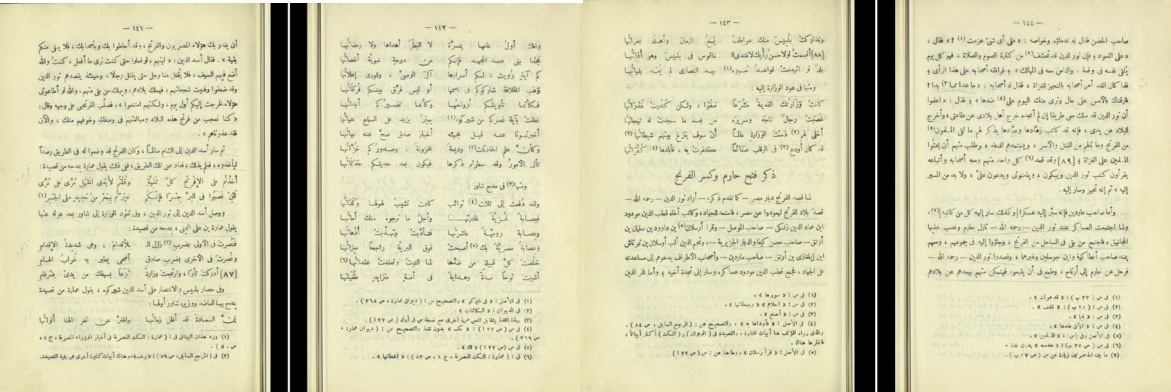
Frenklerin Mısır Topraklarına Ulaşması ve Bilbeis'i Kuşatması

Nureddin -rahimehullah- ulaştığında, Frenklerin Mısır'a yönelmesi ve ordunun kendi ülkesinin sınırına gitmekten alıkoyması üzerine, onların bu yürüyüşünün Mısır'ı ele geçirmelerini engellemeyeceğini düşündü. Mısır'ın mülkiyetinin Esedüddin'e kalması gerektiğini, böylece Mısır ülkelerini koruyacaklarını düşündü.

Şavur, Esedüddin'in kendisiyle barış yapmasının ve Bilbeis'ten ayrılmasının ardından vezirlik makamına yeniden getirildi ve makamına güç kazandı. Kahire dışındaki Esedüddin'de kaldı. Şavur sözünde durmadı ve Esedüddin'e ihanet ederek Şam'a dönmesini istedi. Esedüddin bunu reddetti ve durumun istikrara kavuşmasını talep etti, ancak Şavur bunu kabul etmedi.

Şavur'un ihanette ısrar ettiğini gören Esedüddin, birliklerini Bilbeis şehrine gönderdi, şehri fethettiler ve Doğu Yakası'na hakim oldular. Bunun üzerine Şavur, yardım istemek için Frenklere haber gönderdi ve onlara Nureddin'in Mısır mülkünün kendisine ait olduğunu ve onlara iyi davranacağını söyleyerek korkuttu. Frenkler Mısır ordusunun hareketini duyduklarında büyük bir korkuya kapıldılar, köklerinin kazanacağından ve ülkelerinin istila edileceğinden emin oldular. Şavur'un elçileri onlara ulaştığında onlardan yardım istediler ve hemen icabet ettiler.

Şavur'un çağırısına koşan ve Mısır topraklarına göz diken Frenkler ile Şavur arasındaki anlaşmadan sonra Bilbeis'e doğru yola çıktılar.

Esedüddin Şirkuh'un Zaferi ve Şavur'un Durumu

Bu Mısırlılar ve Frenkler seni aldatmasınlar; etrafını sarmışlar, senin ve dostlarının etrafında hiçbir kalıntı kalmamıştır. Bunun üzerine Esedüddin şöyle dedi: "Şayet bilselerdi, yapabilecekleri her şeyi yaparlardı. Vallahi ben kılıcımı kınına sokmayacağım, bizden tek bir adam kalıp da savaşına kadar savaşacağım." Nureddin'in cesur askerleri zayıflamış ve azalmıştı, memleketin geri kalanı yok oluyordu. "Vallahi eğer bu adamlar bana ilk gün çıksalardı itaat ederlerdi, ancak direndiler."

Frenkler bu durumu hayretle karşıladılar, bu ülkelerdeki vasıflarımızı ve gücümüzü hayranlıkla izlediler ve şimdi özür dilerler. Ardından Esedüddin Şam'a sağ salım döndü. Frenkler onun yoluna pusu kurmuşlardı ki onu yakalasınlar, ancak bu gerçekleşmedi. O yoldan geçti ve Umare'nin onu öven kasidesinde şunları söyledi: "Frenklere karşı her cesur topluluğu kahrettiniz, atların izlerini erlerin izleri üzerine koydunuz. Eğer karada köprüler kurduysanız, biliniz ki sizler demirden bir deniz üzerinde köprü geçtiniz."

Esedüddin Nureddin'e ulaştı ve Şavur'un vezirliğe dönüşü gerçekleşti. Umare bin Ali el-Yemeni, Şavur'un görevden alınmasının ardından onun vezirliğe dönüşünü şu kasideyle övmektedir:

"İkinde vuruşla zafer kazandın, ayaklar için şiddetli bir adımdı; İkincisinde ise sadık bir vuruşla zafer kazandın, leş kargası gibi uçuyordu."

Bilbeis Kuşatması ve Esedüddin'in Zaferi

Bilbeis kuşatması ve Esedüddin'in zaferi sırasında Umare, el-Adid'i ve veziri Şavur'u öven kasidesinde şöyle başlamaktadır: "Şüphesiz saadet, zamanına gölge düşürdü ve gülücüklerin lafzına yaklaştı..."

Kale sahibi, endişesini ve mahrem arkadaşlarını şu sözlerle karşıladı: "Hangi azim üzeresin?" Şöyle cevap verdi: "Oturmak konusunda sebat edin; zira Nureddin'in niyetinde çok fazla oruç ve namaz vardır; her gün kendini bir savaşa atar, insanlar ise tehlikeler içindedir." Arkadaşları bu görüş üzerinde onunla hemfikir oldular.

Ertesi gün olduğunda, gaziler için hazırlık emri verdi ve arkadaşlarına şöyle dedi:

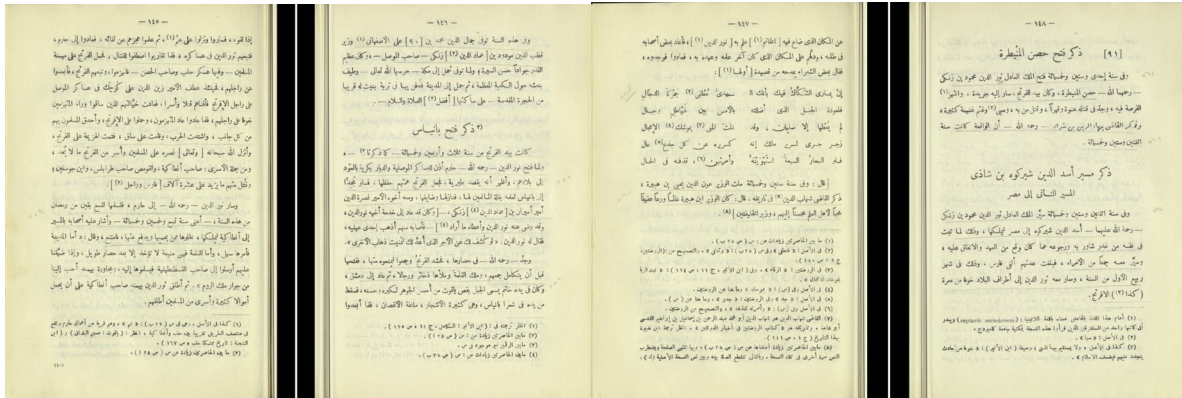
"Dün bizimle olan durumunuz ile bugün aramızdaki durumu gördünüz." Şöyle devam etti: "Biliniz ki Nureddin benden başka bir yolla çıkmadıysa, o takdirde halkımın itaatinden çıkmış demektir ve elimdeki memleketleri elinden çıkarır. Çünkü onun katipleri zahiriliğin ve zühdün yazarlarıdır ve Müslümanların Frenklerden çektiği acıları, öldürme ve esaret olaylarını anarak dualarda kullanırlar. İstiyorlar ki gaziler üzerine Müslümanlar uyarınsın."

Herkes oturdu, yanındaki arkadaşları ve tabi olanlar Nureddin'in kitaplarını okuyorlar, ağlıyorlar ve "Ey Ali, bize dua et" diyorlardı. Sonra hazırlık yapıp yola çıktı. Mardin sahibine gelince, o da Nureddin'e bir ordu gönderdi. Musul sahibi Kutbettin Mevdu bin Zengi -rahimehullah- da cihat için hazırlık yaptı. Nureddin'in kardeşi Kutbettin Mevdu bin Zengi, Musul sahibi ve Diyarbekir yöneticileri ile birlikte harekete geçti.

Harem'in Fethi ve Frenklerin Bozguna Uğratılması

Nureddin Mısır topraklarını fethetmeyi amaçladığında —daha önce zikredildiği gibi— **Mısır'daki Frenkler topraklarına geri dönmeyi istediler.** Nureddin'in kardeşi Kutbettin Mevdu bin Zengi ve Musul sahibi ile Nuraddin'in diğer komutanları cihat için hazırlık yaptılar. Nureddin -rahimehullah- Harem önüne askerleri indirdi, mancınıklar kurdu.

Frenklerin sahilde kalan kesimleri toplandı, onların yardımına koştular. Antakya sahibi ve Joscelin'in oğlu ile diğerleri Nureddin -rahimehullah- ile birleşmek üzere Harem'den Artah'a doğru yola çıktılar. Onları takip etmeyi ve ülkelerinden uzaklaştırmayı istiyorlardı.

Onlarla karşılaştıklarında, yürüyüp ... üzerine konakladılar, sonra onunla karşılaşmaktan aciz olduklarını anlayıp Harim'e döndüler. Bunun üzerine Nureddin askerleriyle onları takip etti. Birbirlerine yaklaştıklarında savaş için safları ayrıldılar.

Frenkler, Müslümanların sağ kanadına saldırdılar -ki burada Halep askeri ve hisar sahibi de vardı-. Müslümanlar bozguna uğradı ve Frenkler onları takip ederek yaya askerlerinden uzaklaştılar. Bu sırada Emir Zeydin, Musul askerleri içindeki Küçük ile birlikte Frenklerin yaya askerlerinin üzerine atıldı ve onları öldürerek ve esir alarak imha etti. Yaya askerlerinin korkusundan süvarileri bozguna uğrayanların arkasına döndü. Geri döndüklerinde bozulmuş olanlar da geri dönüp Frenklere saldırdılar. Müslümanlar her taraftan onları kuşattı, savaş şiddetlendi ve kızıştı. Sonunda bozgun Frenklerin başına kaldı. Yüce ve azametli Allah yardımını Müslümanların üzerine indirdi ve Frenklerden sayısı gelire gelmeyecek kadar çok kişi esir alındı. Esirler arasında Antakya sahibi, Trablus kontu ve Joscelin'in oğlu da vardı. On bin [atlı ve yaya] askerden fazlası öldürüldü. Rahmetli Nureddin, Harim'e doğru yürüdü ve bu yılın Ramazan'ının bitmesine dokuz gün kala -yani hicri 559 yılında- kaleyi teslim aldı. Ashabı ona Antakya'yı mülkiyetine geçirmek için oraya yürümesini tavsiye ettiler. Onu koruyacak ve savunacak kimselerden boş bırakmışlardı. Ancak o bunu reddetti ve şöyle dedi: «Şehre gelince, onun işi kolaydır. Kaleye gelince, o muhkemdir, uzun bir kuşatmadan başkasıyla alınamaz. Eğer onları sıkıştırırsak, Konstantinopolis sahibine haber gönderirler ve ona teslim ederler. Bizim için Bohemund'un komşuluğu, Rum kralının komşuluğundan daha sevgilidir.» Sonra Nureddin, Antakya sahibi Bohemund'u, yanında çok sayıda mal taşıması ve esir ettiği Müslümanları serbest bırakması şartıyla serbest bıraktı.

Bu yılda Musul meliki Kutbettin Mevdud bin [İmadettin] Zengî'nin veziri Cemalettin Muhammed bin Ali el-İsfahani vefat etti. O, yüce kadirli, cömert ve güzel huylu biriydi. Vefat ettiğinde -Allah'ın koruduğu- Mekke'ye nakledildi ve tabutu muazzam Kabe'nin etrafında tavaf ettirildi, ardından Medine'ye taşınıp -üzerine [en üstün] salat ve selam olsun- Mukaddes Hücre'ye yakın kendisine inşa edilen bir türbeye defnedildi.

Baniyas'ın Fethinin Zikri

Daha önce zikrettiğimiz gibi, hicri 543 yılından beri Frenklerin elindeydi. Rahmetli Nureddin Harim'i fethettiğinde, Musul ve Diyarbekir askerlerinin memleketlerine dönmelerine izin verdi ve Tiberias'ı kastettiğini gösterdi. Frenkler de bütün gayretlerini onu korumaya verdiler. O ise koruyucularının azlığını bilmesinden dolayı hızla Baniyas'a yürüdü, kaleyi kuşatıp sıkıştırdı. Yanında kardeşi, emirlerin emiri, [İmadettin] Zengî oğlu Nusretettin Emiri de vardı. O, kardeşi Nureddin'in hizmetine geri dönmüştü. Nureddin ondan razı olmuş ve istediğini kendisine vermişti. Ona gözlerinden birini kör eden bir ok isabet etti. Nureddin ona şöyle dedi: «Eğer senin için hazırlanan ecir sana gösterilseydi, diğerinin de gitmesini temennierdin.» Rahmetli, kalenin kuşatılması hususunda büyük gayret gösterdi. Frenkler bunu engellemek için şiddetle çalıştılar ve kalabalıklaştılar. O ise toplulukları tamamlanmadan kaleyi fethetti. Kaleyi ve dolusunu erzak ve adamlarla doldurdu. Sonra Şam'a döndü. Elinde, yakut kaşlı, cevherlerin ve güzelliğin en iyisinden Cibbil denilen bir yüzük vardı. O yüzük Baniyas'ın, ağaçları çok ve dalları sarmaşık gibi birbirine girmiş olan ormanlığında elinden düştü. Uzaklaştıklarında ve ...

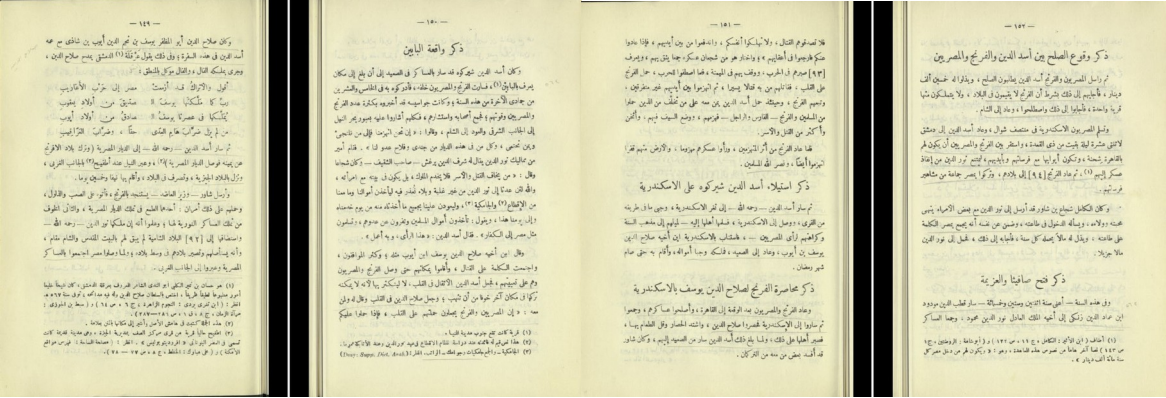
[Yüzüğü'n] kaybolduğu yeri [Nuriddin] bildi, bunun üzerine bazı ashabını onu aramaları için geri gönderdi. Onlara, kendisinin en son bildiği ve tanıdığı yeri gösterdi. Geri dönüp onu buldular. Bazı şairler onu medhederek [başlangıcı şu olan] bir kaside okudular: Eğer şüpheciler sende şüphe ediyorsa, sen Deccal'in korunu söndüren mehdisin Kaybettiğin dağı dün gıltaller ve dağlar arasında tekrar bulmanla Bunu ancak Süleyman'a vermiştir, sen de acele ederken emeline ulaştın Malik'in tahtına gelen bir isyandır o, her dalın üstünde Kisra'nın tahtı gibi yücedir Yedi deniz onun dengi olsaydı ve hızlansaydı, onu derhal fırlatırdı [Şöyle ki: Hicri 560 yılında Vezir Avnett'in Yahya bin Hubeyra vefat etmiştir. Kadı Şehapettin tarihini zikrederken şöyle demiştir: Vezir Hubeyra (İbn Hubeyra) âlim, dürüst, iffetli, ilim ehmini seven, onlara iyilik eden ve iki halifenin veziriydi.]

Müntıra Hissarı Fethinin Zikri

Hicri 561 yılında Melik el-Adil Nureddin Mahmud bin Zengî -ikisine de rahmet olsun- Müntıra Hissarı'nı fethetti. Hisar Frenklerin elindeydi. Oraya hafif donanımlı olarak yürüdü, fırsatı değerlendirdi, zorla ve kahrederek savaşmakta gayret gösterdi. İçeridekileri öldürdü, esir aldı ve pek çok ganimet elde etti. Rahmetli Kadı Bahaeddin bin Şeddad, olayın hicri 562 yılında gerçekleştiğini zikretmiştir.

Esedettin Şirkuh bin Şazi'nin Yürüyüşünün Zikri Mısır'a İkinci Yürüyüş

Hicri 562 yılında Melik el-Adil Nureddin Mahmud bin Zengî -Allah ona rahmet etsin- Esedettin Şirkuh'u Mısır'ı mülkiyetine geçirmesi için gönderdi. Bu, Şavur'un hıyanetinden ve ahit ile ittifaktan dönmесinden dolayı içinde kesinleşen düşünceden ötürüdür. Yanında binlerce emirle yürüdü, sayıları iki bin süvariye ulaştı. Bu, yılın Rebiülevvel ayında idi. Nureddin de [böylece] Frenklerin [kötülüğünden] korkarak ülkenin sınırlarına kadar onunla birlikte yürüdü.

Nizamüddin Ebü'l-Muzaffer Yusuf bin Necmeddin Eyyub bin Şadi, bu seferinde amcası Esedettin ile birlikte idi. Bu konuda Dımaşklılı Arakula, Selahaddin'i överek şunları söylemiştir (uğur onun mülkiyetiyle gerçekleşti, uğur ise mantığa vekildir): Türkler Bedevilerle savaşa Mısır'ı dar etmişken ben derim ki: **وكان صلاح الدين أبو المظفر يوسف بن نجم الدين أيوب بن شاذى مع عمه أسد الدين في هذه السفارة : وفي ذلك يقول عَزَقَةُ (1) الدمشقي يمدح صلاح << أقول والأتراك قد أزمت مصر إلى حرب الأعراب رب كما ملكتها يوسف الصديق من أولاد يعقوب يملكها في عصرنا يوسف الصديق من أولاد أيوب من لم يزل ضراب هامة العدى حقاً ، وضراب العراقيب>>**

Ey Rabbi, Yakup'un evlatlarından Sıddık Yusuf'a mülk ettiğin gibi, Asrımızda Eyyub'un evlatlarından Sadık Yusuf'a mülk eyle, O ki düşmanların tepesini ve hakikaten topuklarını ezendir.

Sonra Rahmetli Esedettin Mısır diyarına doğru yürüdü [ve Frenk ülkelerini sağında bırakarak Mısır diyarına ulaştı], Nil'i batı yakasındaki Atfih'de geçti, Cize topraklarına indi, oralarda tasarrufta bulundu ve elli günden fazla kaldı.

Azit'in veziri Şaver, Frenklerden yardım istemek üzere adam gönderdi; onlar da zorla ve gönulsüzce geldiler. Onları buna sevk eden iki şey vardı: Biri Mısır diyarını ele geçirme hırsı, diğeri ise Nurî askerlerin buralara sahip olmasından duyulan korkuydu. Bildiler ki buranın mülkiyetine rahmetli Nureddin sahip olur ve burayı Şam topraklarına katarsa, Kudüs'te ve Şam'da kendilerine yer kalmaz, köklerini kazır ve memleketleri kendi ülkesinin ortasında kalır. Mısır'a ulaştıklarında Mısır askerleriyle birleştiler ve batı yakasına geçtiler.

Babeyn Olayının Zikri

Esedettin Şirkuh, askerleriyle birlikte Said bölgesinde yürüyerek Babeyn denilen yere ulaştı. Frenkler ve Mısırlılar da arkasından yürüdüler ve bu yılın Cemaziyelahir ayının yirmi beşinde ona yetiştiler. Casusları ona Frenklerin ve Mısırlıların sayısının çokluğunu ve güçlerini haber vermişti. Bunun üzerine ashabını topladı ve onlarla istişare etti. Hepsi de Nil nehrini geçerek doğu yakasına geçmeyi ve Şam'a dönmeyi tavsiye ettiler ve şöyle dediler: "Eğer biz bozguna uğrasak kime sığınacağız, kimin korumasına gireceğiz ki bu diyardaki bütün asker ve köylüler bizim düşmanımızdır." Bunun üzerine Nureddin'in memluklerinden Şakir lakaplı, Şakif sahibi Şerefeddin adında cesur bir emir kalktı ve şöyle dedi: "Ölümden ve esaretten korkan kimse hükümdarlara hizmet etmez, karısıyla evinde oturur. Vallahi eğer biz bu savaştan ve beladan galip gelmeden Nureddin'e dönersek, o kesinlikle bizi üzerimize gelir, mallarımızı, iktalarımızı ve camkîyelerimizi elimizden alır, hizmete girdiğimiz günden bu yana ondan aldığımız her şeyi bize iade ettirir ve şöyle der: 'Müslümanların mallarını alıyor, düşmanlarından kaçıyor ve Mısır gibi yerleri kâfirlere teslim ediyorsunuz'." **Esedettin, "Görüş budur, bununla amel edeceğiz" dedi.**

Kardeşinin oğlu Selahaddin Yusuf bin Eyyub da onun gibi düşündü. Müttefikler çoğudu, savaş konusunda görüş birliğine varıldı. Frenkler ve Mısırlılar bütün düzenleriyle gelip çatana kadar yerlerinde kaldılar. Esedettin, yağmalanmasından korktuğu için başka bir yere bırakamayacağından, ağırlıkları merkeze koydu. Selahaddin'i merkeze yerleştirdi ve ona ile beraberindekilere şöyle dedi: "Mısırlılar ve Frenkler saldırılarını merkeze yöneltecekler, üzerinize saldırdıklarında onlarla hemen savaşmayın, canlarınızı heba etmeyin, önlerinden çekilin, sizden uzaklaşıp geri döndüklerinde arkalarından vurun." Kendisi ise ordusunun cesurlarından savaştaki sabrını bildiği güvendiği bir topluluk seçti ve sağ kanatta durdu. Savaş için saflara ayrıldıklarında Frenkler merkeze saldırdı. Oradakiler onlarla hafifçe savaştı, sonra da dağılmadan önlerinden kaçtılar. Frenkler onları takip etti. İşte o anda Esedettin beraberindekilerle birlikte -atlı ve yaya olarak- Müslümanlardan ve Frenklerden geri kalanların üzerine saldırdı, onları bozguna uğrattı, kılıç salladı ve öldürme ile esir almada aşırı ileri gitti.

Frenkler kaçanların ardındakilerden dönüp ordularının bozguna uğradığını ve toprağın onlardan boşaldığını görünce onlar da bozguna uğradı ve Allah Müslümanlara yardım etti.

Esedettin Şirkuh'un İskenderiye'yi Ele Geçirmesinin Zikri

Sonra rahmetli Esedettin İskenderiye sınırına yürüdü, yol üstündeki köylerden vergi topladı ve İskenderiye'ye ulaştı. Sünni mezhebine olan meyleri ve Mısırlıların görüşünden hoşlanmamaları sebebiyle halkı orayı ona teslim etti. **İskenderiye'ye kardeşinin oğlu Selahaddin Yusuf bin Eyyub'u vekil bıraktı ve Said'e döndü.** Mallarını topladı ve ramazan ayını oruçla geçirene kadar orada kaldı.

Frenklerin Selahaddin Yusuf'u İskenderiye'de Kuşatmasının Zikri

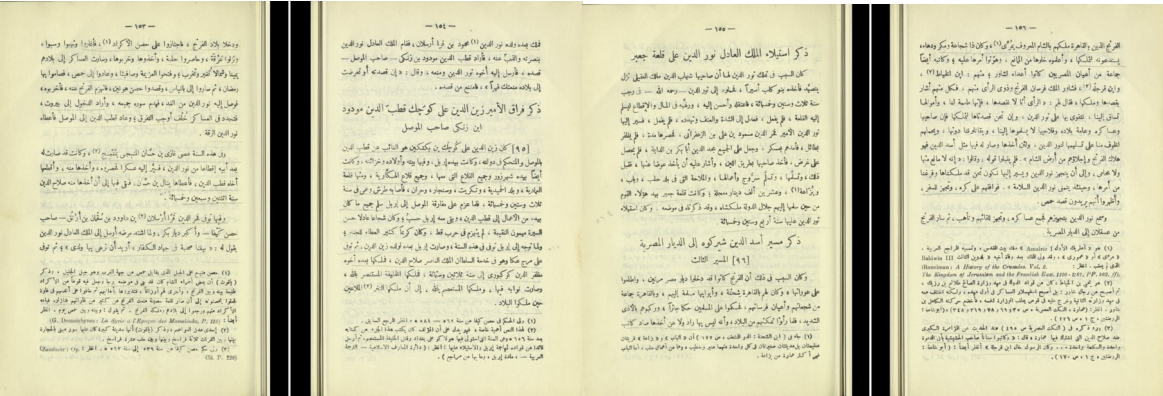
Savaşın ardından Frenkler ve Mısırlılar Kahire'ye döndüler, ordularını düzenlediler ve toplandılar. Sonra İskenderiye'ye yürüyüp Selahaddin'i kuşattılar. Kuşatma şiddetlendi, yiyecek azaldı, halk buna karşı sabretti. Bu durum Esedettin'e ulaşınca Said'den ona doğru yürüdü. Şaver ise beraberindeki Türklerden bazılarını fesada uğratmıştı.

Esedettin ile Frenkler ve Mısırlılar Arasında Barışın Gerçekleşmesinin Zikri

Ardından Mısırlılar ve Frenkler Esedettin'e haber göndererek barış istediler ve elli bin dinar teklif ettiler. O da Frenklerin ülkede kalmaması ve tek bir köy bile ellerinde tutmaması şartıyla bunu kabul etti. Kabul ettiler, barıştılar ve Şam'a döndü. Mısırlılar Şevval'in ortasında İskenderiye'yi teslim aldılar. Esedettin, Zilkade'nin bitimine on iki gün kala Dimaşk'a döndü. Frenkler ile Mısırlılar arasında, Nureddin'in onlara asker göndermesini engellemek üzere Kahire'de bir şihnalarının bulunması ve şehir kapılarının süvarileriyle birlikte ellerinde olması kararlaştırıldı. Sonra Frenkler ülkelerine döndüler ve Mısır'da ünlü süvarilerinden bir cemaat bıraktılar. Kamil Şuca b. Şaver, bazı emirlerle birlikte Nureddin'e haber göndererek sevgi ve bağlılığını bildirdi, onun itaatine girmeyi talep etti. Mısır'da kelimeyi tek bir itaat altında birleştireceğini taahhüt etti ve her yıl ödeyeceği bir mal vadetti. O da bunu kabul etti, bunun üzerine Nureddin'e çok büyük miktarda mal gönderdi.

Safita'nın Fethinin ve Azimetin Zikri

Bu yılda —yani hicri 562 yılında— İmadettin Zengî oğlu Kutbettin Mevdud, kardeşi Melik el-Adil Nureddin Mahmud'a yürüdü, askerleri topladılar ve Frenk ülkelerine —

girdiler; Kür Kalesi'nden geçtiler, akın ettiler, yağmaladılar ve esir aldılar; Araka'ya indiler, Halbe'yi kuşattılar, aldılar ve harabeye çevirdiler. Ordular sağa sola akın ederek ve yıkarak memleketlerine doğru yürüdüler. el-Azime ve Safita'yı fethettiler, Hıms'a döndüler ve orada ramazan ayını oruçla geçirdiler. Sonra Baniyas'a ulaştılar ve Hunin Kalesi'ni hedeflediler. Frenkler kaleden kaçtı ve kaleyi harabeye çevirdiler. Nureddin ertesi gün oraya ulaştı, surlarının tamamını yıktı. Beyrut'a girmek istedi, ancak ordularda ayrılığı gerektiren bir anlaşmazlık yeniden ortaya çıktı; Kutbettin de Musul'a döndü ve Nureddin ona Rakka'yı verdi.

Bu yıl, Menbiç'te Gazi b. Hassan Menbiçi isyan etti. Babasından sonra Nureddin'den ona ikta olarak kalmıştı. Erbil onun elindeydi; evleri, çocukları ve hazineleri orada bulunuyordu. Ayrıca Şehrizer, beraberindeki bütün kaleler, Hakkariler'in bütün kaleleri - bunlar arasında Madiye kalesi, Hucidiye beldesi, Tikrit, Sincar ve Harran da vardı - onun elindeydi. Hicri 563 yılında kulak ağrısı ve körlük hastalığına yakalandı. Musul'dan Erbil'e ayrılmaya karar verdiğinde, elindeki bütün idari işleri Kutbettin'e teslim etti, Erbil ise kendisinde kaldı. O, cesur, adil, iyi halli, kutlu bir kişiliğe sahip, hiçbir savaşta yenilmemiş, cömert ve askerine çokça bağışta bulunan biriydi. Erbil'e yöneldiğinde bu yıl vefat etti. Ondan sonra Erbil oğlu Zeydin'e kaldı. Sonra, Melik en-Nasir Selahaddin'in hizmetindeyken Akka merasında vefat etti. Ondan sonra oraya kardeşi Muzaffer الدين Gökbörü miladi 1230 (hicri 630) yılına kadar sahip oldu. Sonra Halife el-Muntasır billah oraya sahip oldu ve vekilleri orada yerleşti. Sonunda el-Mustasım billah, memleketi ele geçiren lanetli Tatarlar gelene kadar sahip oldu.

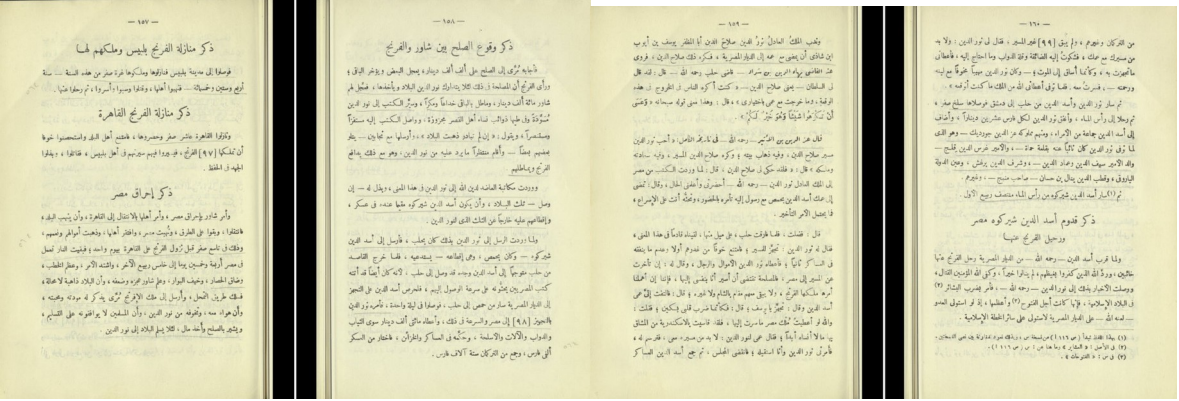
Melik el-Adil Nureddin'in Cafer Kalesi'ni Ele Geçirmesinin Zikri

Nureddin'in buraya sahip olmasının sebebi, kalenin sahibi Şehapettin Malik el-Ukayli'nin avlanmaya inmesi ve Beni Kelb tarafından esir alınmasıydı. Onlar da onu hicri 563 yılı Recep ayında rahmetli Nureddin'e götürdüler. Nureddin onu serbest bıraktı, ona iyilik etti ve kaleyi kendisine teslim etmesi için onu mal ve ikta ile teşvik etti. Ancak o kabul etmedi. Bunun üzerine sertlik ve şiddete başvurarak onu tehdit etti, yine kabul etmedi. Bunun üzerine Nureddin, oraya emir Fahrettin Mesut b. Ali ez-Za'ferani'yi gönderdi. O bir süre kaleyi kuşattı ancak bir sonuç elde edemedi. Bunun üzerine Nureddin takviye bir asker gönderdi ve başlarına Necdettin Ebubekir b. ed-Daye'yi getirdi, yine bir amaç elde edemedi. Bunun üzerine kalenin sahibine yumuşaklıkla yaklaşarak karşılığında başka bir yer almasını tavsiye etti. O da bunu kabul etti, kaleyi teslim aldı ve Suruç ile ona bağlı yerleri, Halep beldesindeki tuzlayı, Bab'ı, Buzaa'yı ve peşin olarak yirmi bin dinarı teslim aldı. Cafer Kalesi, Celaledin Melikşah'ın onlara teslim ettiği günden beri bu kavmin elindeydi ve bunu kendi yerinde zikretmiştik. Nureddin'in burayı ele geçirmesi hicri 564 yılında gerçekleşti.

Esedettin Şirkuh'un Mısır Diyarına Yürüyüşünün Zikri Üçüncü Yürüyüş

Bunun sebebi, Frenklerin Mısır diyarını iki kez girmiş olmaları, oranın zayıf yönlerini öğrenmiş olmalarıydı. Kahire'de onların bir şıhnalı vardı, kapıları onlara teslim edilmişti, Kahire'de cesur şövalyelerinden ve ileri gelenlerinden bir cemaat bulunuyordu. Böylece Müslümanlar üzerine zalim bir hakim gibi hükmettiler ve onları şiddetli bir eziyete maruz bıraktılar. Ülkedeki hâkimiyetlerini pekiştirdiklerini, onları

men edecek veya orayı almalarından alıkoyacak kimsenin olmadığını gördüklerinde Mısır'a yönelmekte cesaret buldular.

Franklerin Bilbays Kuşatması ve Kralının Yanına Gitmesi

Frenc ordusu Bilbays şehrine ulaştı, burayı kuşattı ve bunu bu senenin Safer ayının başlarında yaptılar — sene 560 ve 500 —. Halkına saldırdılar, öldürdüler, esir aldılar, yağmaladılar ve sonra oradan ayrıldılar.

Franklerin Kahire Kuşatması

Kahire'yi Safer ayının onunda kuşatıp etrafını sardılar. Şehir halkı direndi ve Franklerin oraya sahip olmasından duydukları korku nedeniyle şehirde tahkimat yaptılar — eğer Frankler oraya hâkim olursa şehir halkına yaptıklarının aynısını yapacaklardı —. Savaşmaya başladılar ve koruma konusunda büyük çaba sarf ettiler.

Mısır'ın Yakılması Olayı

Şavur, Mısır'ın yakılmasını emretti. Şehir halkına Kahire'ye taşınmalarını emretti. Şehir yağmalandı, Mısır halkı fakirleşti, malları ve nimetleri gitti. Bu olay, Safer ayının dokuzunda Franklerin Kahire'ye inmesinden bir gün önce gerçekleşti. Mısır'da ateş dört gün elli gün boyunca yandı; Rabiülahir ayının beşine kadar devam etti. İş ciddiye bindi, odunlar çoğaldı, kuşatma daraldı ve kıtlık korkusu arttı. Şavur, aczini ve zayıflığını anladı ve ülkenin kesin olarak elden gideceğini bildi. Bu yüzden kurnazlık yolunu seçti. Mısırlıların onların hızla ulaşmasından korktuklarını biliyordu. Esedüddin'e acele etmesi için haber gönderdi ve Franklerin kralına Esedüddin'e sevgi ve muhabbet duyduğunu, onun havasında olduğunu, Nuraddin'den korktuğunu, Müslümanların teslim olmayı kabul etmediğini, barışla ve mal almakla işaret ettiğini, böylece ülkeyi Nuraddin'e teslim etmeyeceğini bildiren mektuplar gönderdi.

Şavur ile Frankler Arasında Barışın Gerçekleşmesi

Şavur, bin dinar üzerinde barış yapılmasına icabet etti; bir kısmını peşin ödeyecek, geri kalanını erteleyecekti. Frankler bu maslahatta, Nureddin'in gelip ülkeyi ele geçirmesini ve almasını engellemek için yarar gördüler. Bunun üzerine Şavur onlara yüz bin dinar verdi, kalanıyla ilgili hile ve aldatmaca yaptı ve Nureddin'e müsvedde mektuplar gönderdi. Saraydaki kadınların kesik saçlarını koli halinde gönderdi,

Nureddin'e müstefiz ve müstensir olarak mektuplar gönderdi ve şöyle diyordu: "Eğer memleket elden giderse, - neceyinle birlikte - sen de bir kısmına bakarsın."

Beklemede kalıp Nureddin'den geleceği bekliyordu, halbuki o sırada Frankleri savuşturuyor ve onları oyalatıyordu.

Adudüddin el-Âsî'den Nureddin'e bu manada mektuplar geldi ve ona şöyle dedi:

"Eğer toprakların üçte biri gelirse, Esedüddin Şirkuh orada bir askerin yanında mukim olur ve Nureddin'in payından hariç ona ikta edilir."

Nureddin'e elçiler Halep'ten bu durumla gelince, Esedüddin Şirkuh'a gönderdi — ki o hacıftaydı —, onu istemek için. Elçi Halep'ten Şirkuh'a doğru yola çıktı, Halep'e vardığında çünkü o da Şirkuh'un Mısırlıların hızlıca ulaşmalarından korktuğunu, çünkü onun da oraya gitme zamanı olduğunu biliyordu. Esedüddin ise hazırlık yapmakla meşguldü. Mısır diyarından Humus'a gönderdi; bir gecede Hama'ya ulaştılar. Nureddin onu hazırlıkla emretti Mısır'a ve oradaki hıza, ona iki bin dinar ve elbiseler, binekler, aletler, silahlar, hazineler ve depolardan hizmetçiler verdi. Askerlerden altı bin atlı seçti ve Türklerden altı bin atlı topladı.

Melikül Adil Nureddin Ebu'l Muzaffer Yusuf b. Eyyub'un Amcası ile Ayrılmama ve Yolu Devam Etmeme Kararı

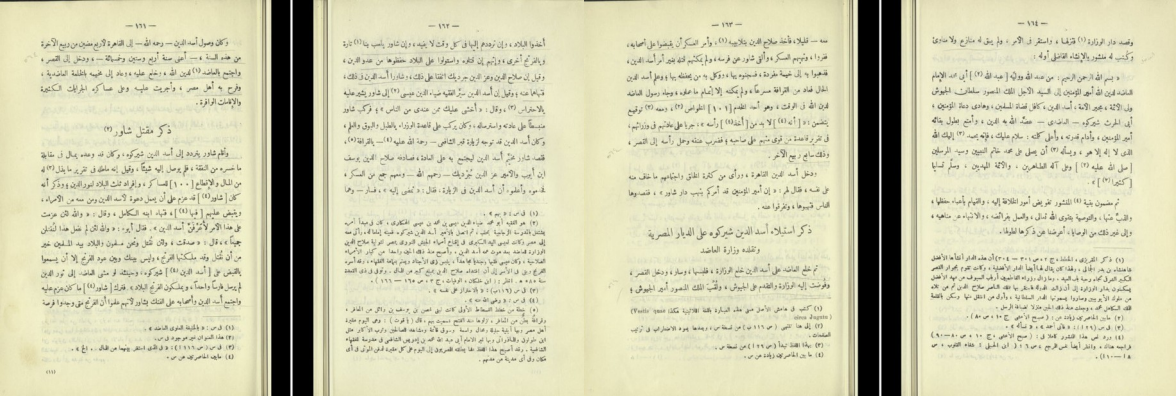
Ve amcası ile Mısır diyarına gitmemesi istendi, Nureddin Ebu'l Muzaffer Yusuf b. Eyyub b. Şadi amcasıyla Mısır diyarına gitmek istemedi; bu durum Selahaddin'in hoşuna gitmedi. Kadı Behaeddin b. Şeddad — Halep kadısı rahimehullah — rivayet etti: "Selahaddin bana dedi ki: Sultan için ben kararlıydım — yani Selahaddin —. Ben kralın yanından Mısır'a çıkmayı kerih görüyordum, bu olayda. **Kendi isteğimle amcamla çıkmadım, dedi.** Ve bu Yüce Allah'ın şu kavlidir: 'Ve olur ki bir şeyi kerih görürsünüz, halbuki o sizin için hayırlıdır.' "

Adüddin b. el-Esir — rahimehullah — Farihü'l Fadıl'da şöyle dedi: "Nureddin Selahaddin'in yolunu sevmezdi, gitmesinden hoşlanmazdı, onun gitmesini istemezdi ve mülkünü Dedi ki: "Selahaddin bana şöyle anlattı: Mısır'dan Melikül Adil Nureddin'e mektuplar geldiğinde — rahimehullah — beni huzuruna çağırdı ve durumu bana bildirdi ve dedi ki: Amcan Esedüddin'e Humus'ta git, ona hemen hazır olmasını emret ve acele etmesini rica et, işin gecikmeyi kaldırmayacağını söyledi." Dedi ki: "Yaptım, Halep'ten ayrılınca bir mil kalıncaya kadar onunla buluştuk ve Nureddin'e yolculuk için hazırlanmasını söyledim. Önce malın gitmesinden ve askerlerin faydalanmamasından korktuğu için gitmeyeceğini söyledi, ikinci olarak Nureddin'in parayı ve adamları vermesiyle ilgili. Ona dedim ki: Mısır'a gitmekten gecikmen doğru değildir. Maslahat, ben şahsen oraya gitmemi gerektiriyor, çünkü eğer Mısır mülkünü bırakırsak, İslam beldelerinde Franklerin hükümdarlığı ve gerisi kalmaz, başka bir yerde kalamayız. Selahaddin'e yöneldi ve dedi ki: Ey Yusuf, yolculuğa hazır ol! Kalbim derin bir sızıyla çarptı, dedim ki: Vallahi, eğer Mısır mülkü bana verilse, oraya gitmeyi asla hayal etmezdim, çünkü İskenderiye'nin meşakkatlerini tattım Türklerden ve diğerlerinden kalmadı, seyahat dışındakiler hariç. Nureddin dedi ki: Amcanla seyahat etmen kaçınılmazdır, çünkü o darlık zamanında binek eksikliğine ve ona muhtaç olmasına karşı çıkmadı, Salahaddin'in hazırladığına razı oldu, sanki ölüme sevkediliyormuş gibi. Nureddin ise kefenle beraber

kefenlenmişti ve merhametiyle... Onu uğurladı. "Melikül Mülk bana ölümünden haber verdiğinde, kralın vefatı Sonra Nureddin ve Esedüddin Şirkuh Halep'ten Şam'a doğru yola çıktılar ve Safer'in son gününde vardılar. Su başındaki yere vardılar ve Nureddin her atlı için yirmi dinar bağışladı ve Esedüddin ile birlikte emirlerin çoğunu, müminlerin azizlerinden olan İzzettin Cüredik'i — kendisi Nureddin vefat ettiğinde kölesi olan ve başkası olan, Emir Garseddin Kılıç — atadı. Emir Seyfeddin ve İmadüddin — Şeref Eyyub Berhş — devletin gözü ve Yaruq, Kutbettin İnal b. Hasan — Sahib Menbic — ve diğerleri. Sonra Esedüddin Şirkuh şu başından Rabiülevvel ayının ortasında yola çıktı.

Esedüddin Şirkuh'un Mısır'a Gelişi ve Franklerin Oradan Ayrılması

Esedüddin — rahimehullah — Mısır diyarından yaklaştığında, Frankler oradan hayal kırıklığıyla ayrıldılar. Allah, kâfirleri öfkeleriyle defetti, hiçbir hayır elde edemediler ve müminlerin Allah'ı kâfi geldi. Nureddin — rahimehullah — müjde getirilmesini emretti ve İslam şehirlerindeki fetihlerin en büyüğü olarak kutlandı, düşman İslam kalelerine karşı galip gelemedi — Allah'a lanet olsun — Mısır diyarı üzerine İslam planı üzerinde ülkeyi alın ve her an onlara geri dönmeyin, çünkü Şavur her seferinde yalan söylüyor; bir kez Franklerle ve bir kez de diğerleriyle anlaşıyor.

Şayet onları öldürür ve ülkeye sahip olursanız, ülkeyi düşmanından korursunuz. Ve denildi ki Selahaddin ve İzzeddin Cüredik bu konuda ittifak ettiler ve Şavur, Esedüddin'e bunu teklif etti. Ve denildi ki Esedüddin'e fakih Ziyaeddin İsa, Şavur'un ihtiyatlı olmasını önerdiğini söyleyerek şöyle dedi: "Ben halkın içinde sana karşı olmasından korkuyorum." Şavur her zamanki gibi serbestçe biniyordu ve vezirlerin kaidesi üzerine davul ve binet ile biniyordu. Esedüddin ise Şafii kabrini ziyaret etmek üzere yola çıkmıştı — Allah ona rahmet etsin — el-Karâfe'de. Şavur çadırına doğru yola çıktı ve Esedüddin'in her zamanki gibi buluşmak üzere gelmesini bekliyordu. Selahaddin b. Eyyub ve Emir İzzeddin Cüredik — Allah onlara rahmet etsin — ile karşılaştı ve askerlerden bir toplulukla beraber diler. Esedüddin'e ziyaret hakkında bilgi verdiler, o da "Biz ona gideriz" dedi.

Şavur'un Öldürülmesi Olayı

Yola çıktılar ve Şavur, Esedüddin Şirkuh'a gelip gitmeye devam etti. Masraflardan harcadığı paraya karşılık ona mal vaat etmişti, ancak kendisine hiçbir şey ulaştırılmadı. Ve Şavur'un askerler için iktadan vaat ettiklerini yerine getirmekte

geciktiği, ülkenin üçte birini Nureddin'e vermeyi vaat ettiği ve Şavur'un — o sırada — Esedüddin'in ziyaretine gelme niyetinde olduğu söylendi. Esedüddin, Selahaddin b. Eyyub'a ve askerlerden mescitte olanlara Şavur'un üzerine gitmeyi ve yakalamayı planladığını bildirdi.

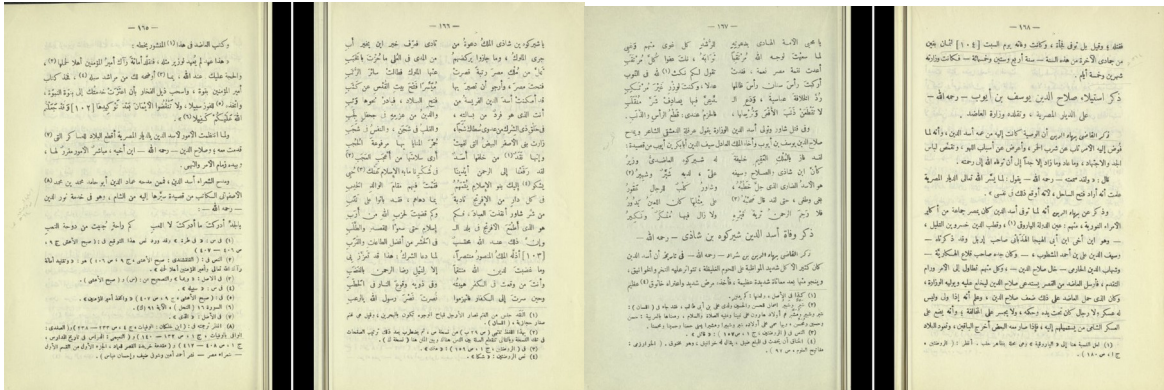
Şavur geldi ve Esedüddin'in yanına vardı. Esedüddin, Selahaddin'e ve İzzeddin Cüredik'e durumu bildirdi. Selahaddin dedi ki: "Vallahi, eğer bu işe niyetlenirsek Esedüddin'e kesinlikle tanırız." Oğlu Kamil dedi ki: "Vallahi, eğer bu işe niyetlenirsek Şavur'u öldürürüz." Fakih dedi ki: "Doğru söylediniz; biz öldürülürüz ve bizler memuruz, Müslümanların ülkesi öldürülmekten daha hayırlıdır, çünkü Franklerin mülkiyeti eline geçmiş olur ve seninle Franklerin arasında hiçbir şey kalmaz." Sadece Esedüddin Şavur'u yakalamayı işittiler. O sırada el-Adid li-Minillah, Nureddin'e yürümüştü; tek bir atlı ve bir fert bile göndermiyordu ve Frankler ülkeye sahip oluyorlardı, çünkü Şavur Franklerin ne zaman fırsat bulacağını biliyorlardı... Vezirlik sarayını kastederek oraya indi ve iş kararlaştı. Artık ona karşı ne bir tartışmacı ne de karşı çıkan kaldı ve el-İnşa el-Fadılî'nin kaleme aldığı menşur şu şekilde yazıldı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla: Allah'ın kulu ve velisi Ebû Muhammed el-İmam el-Adid li-Dinillah Amir ül-Müminin'den; Seyyidil Ecel el-Melik el-Mansur Sultan el-Cüyûş, veliül eimme, mucirül ümme, Esüddin, kafilatül müslimin ve hadi duatül müminin, Ebü'l Hars Şirkuh — Allah dinini aziz eylesin ve ömrünü müminlerin emiri nezdinde kılsın ve onun emrini kalıcı kılsın, selam sana, çünkü o övülendir — Allah'a ki O'ndan başka ilah yoktur ve O'ndan istenir, peygamberlerin ve mürselin efendisi Muhammed (sav) ile tertemiz âline ve rehber imamlarına çokça selam eylesin." Sonra menşurun geri kalanı — halifelik işlerini ona havale etmek, hilafet yüklerini taşımak, dini korumak, Allah rızası için emirlerini yerine getirmek, emirlerine uymak, yasaklarından kaçınmak ve vasiyetlerin geri kalanını uzunluğundan dolayı zikretmekten vazgeçtik el-Adid, Esedüddin'e vezirliği vermesini emretti, o da elbiselerini giydi, saraya girdi ve el-Adid lillah ile çadırında buluştu.

Esedüddin Şirkuh'un Mısır Diyarına Hâkim Olması ve el-Adid'in Vezirliğine Gelmesi

Üzerine hırka giydirildi, el-Adid'in halifeliğiyle saraya döndü, Mısır halkı buna sevindi, askerleri üzerine bolca ihsanlar ve geniş ikametler akıtıldı az bir süre sonra — oraya geldi, iş karara bağlandı ve askerler yakalarından yakaladı, askerler dağıldı ve Şavur'un bindiği attan düşürüldü. Askerler Esedüddin emri olmadan onu öldüremedi, bu yüzden onu tek bir çadıra götürdüler, hapse attılar ve korunmasını emrettiler, Esedüddin ise karafeden hızlıca döndü. Ne var ki onun tamamlanması mümkün olmadı ve el-Adid li-Dinillah'ın resulü, el-Ahvasi ile birlikte geldi, yanında başı vardı. Askerlerden güçlü birinin onun sahibi hakkında karara varması adetti; boynu vuruldu ve başı saraya getirildi ve bu olay Rebiülahir'in yedisinde gerçekleşti.

Esedüddin Kahire'ye girdi, halkın çokluğunu ve kalabalığını görünce kendisi için korktu, onlara şöyle dedi: "Müminlerin emri sizin Şavur sarayını yağmalamanızı emretti", bunun üzerine halk yağmaladı ve oradan ayrıldılar. Ve el-Adid bu hususta kendi hattıyla yazdı:

«Bu öyle bir ahittir ki, kendinden öncekiler benzeri bir vezire ahdetmemiştir, dolayısıyla müminlerin emiri seni buna ehil ve layık gördü, ve Allah katındaki hüccetin ile, sana verdiği şeyle onun yoluna razı ol, müminlerin emiri'nin kitabını kuvvetle al, fıkhnı eteğini sür ve peygamberlik hizmetinden yüz çevirdiğini belli etme ve onu bir kurtuluş yolu olarak benimse, ve emniyeti antlaşmadan sonra bozmayın ki Allah'ı üzerinize kefil yapmışsınızdır.»

Ve Mısır işleri, Mısır diyarında askerler üzerine komutan kılınan Esedüddin'e düzenli hâle geldiğinde ki oraya kendisi ile birlikte Selahaddin de gelmişti -Allah rahmet eylesin-, kardeşi oğlu işlerin mübaşiri idi ve emir ve nehyin yuları onun elindeydi. Ve Şuara, Esedüddin'i övdü; ki İmadüddin Ebü Hamid Muhammed b. Muhammed el-İsfehani el-Katib, Şam'dan onun yanına gidişine dair kasidesinden - Allah rahmet eylesin- şöyle demektedir:

Ciddi gayretle oyunun ne olduğunu anladın; ne güzel kazanç elde ettin çöl korusundan ey davetiyle ümmeti doğru yola ileten, onlardan sapan herkesi ve düzene koyan! Allah rızası için çabaladın, sevabını gözettin; herkesin hatalarını bağışlamasına nail oldun. Mısır'ın felaketini nimete çevirdin, senin kavmin için elbisende noktalar var, mızrağın ucunu zalimin başına doğrulttun ve sen hata işlemeyen bir vezirdin. Abbasi hilafetini ve oradaki bidatleri reddettin; tersine dönen şer ile karşılaştı. Yılanın kuyruğunu değil başını kes; benim nezdimde tedbir; başı ve kuyruğu kesmektir.

Ve Şavur'un öldürülmesi ve Esedüddin'in vezirliği üstlenmesi hakkında Şamlı şair Arfala şöyle der ve **Selahaddin b. Yusuf b. Eyyub'u ve kardeşi melik el-adil Sayfaddin Aba b. Bekir b. Eyyub'u bir kasidesinde şöyle över:** Ebedi mülkü kazandı, halife ise Şirkuh, Adıd'in veziri oldu. İbn Şazı, Salah ve Sayfuh... Aslan, dişlerini gösterdiğinde onun heybeti büyüktü. Şavur, insanların en aşağılık köpeğiydi, azgın ve latif idi. Öyle ki arkadaşları onun hakkına dedi ki; lanetli olanın durumu buna benzerdir. Rahman, kabrinin toprağına rahmet etmesin, Munkar ve Nekir orada devamlı kalsın.

ZİKRI VEFATİ ESEDÜDDİN ŞİRKUH B. ŞAZİ -RAHİMEHULLAH-

Kadı Berha'd-din b. Şeddad -Allah rahmet eylesin- tarihinde şöyle der: Esedüddin kısa boyluydu, ancak kalın etli yemeklere çok düşkündü; üzerine yemekler ve tatlılar

üst üste gelirdi. Bundan büyük zorluklar ve şiddetli hastalıklarla kurtulurdu, (sonunda) şiddetli bir boğulma hastalığı nöbeti geçirdi.

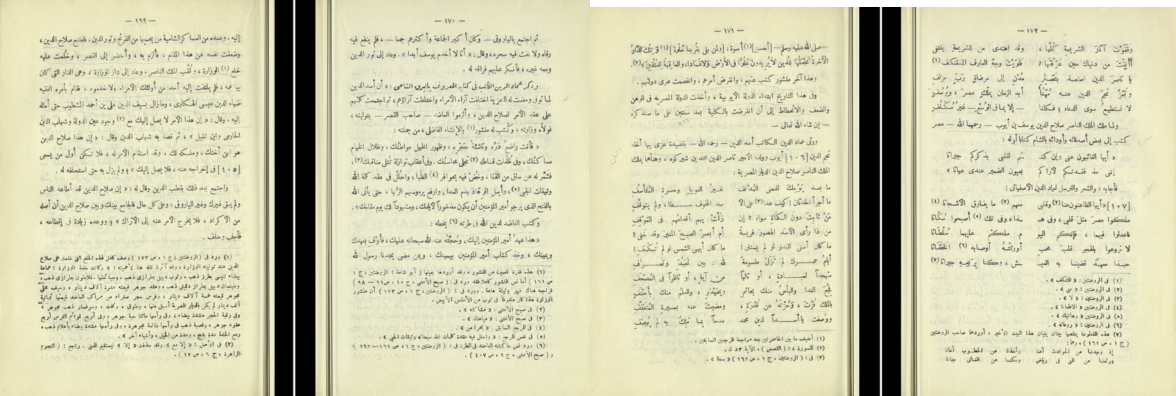
Vefat etti; denildi ki aniden öldü. Vefatı bu yılın -564. yıl- Cemaziye'l-ahire ayının bitimine sekiz gün kala, Cumartesi günüydü. Vezirliği iki ay beş gün sürdü.

ZİKRI İSTİLA' SELAHADDİN YUSUF B. EYYUB -RAHİMEHULLAH- ALA EL-DİYARİ EL-MİSRIYYE, VE TAQLİDİH VİZARA EL-ADİD

Kadı Berha'd-din der ki: Vasiyet, amcası Esedüddin'den ona idi. Ona emir tevdi edildiğinde şarap içmekten vazgeçti, eğlence sebeplerinden yüz çevirdi, gayret ve ciddiyet elbisesini giydi. Allah onu rahmetine kavuşturana kadar bundan fazlasını yapmadı.

Dedi ki: «Onu -Allah rahmet eylesin- şöyle derken işittim: Allah Mısır diyarını düzeltmesin, biliyorum ki sahili fethetmeyi istiyordu, çünkü bu benim nefsimde bir yük oluşturunuyordu.»

Berha'd-din'den nakledilir ki: Esedüddin vefat ettiğinde Mısır'da Nuriye emirlerinin büyüklerinden bir grup vardı. Onlardan: Ayn el-devlet el-Yarukki, Kutb el-din Husrovi el-Talil, -ve o, İrbil sahibi İbn Abi el-Hicazi'nin kardeşinin oğludur, onu zikretmiştik-, ve Sayf el-din Ali bin Ahmed el-Meslub, -ve dedesi Mekariye kalelerinin sahibiydi-, ve **Şehab el-din el-Xarmi -Selahaddin'in dayısı-**. Onların her biri işe uzandı ve öne geçmeyi arzuladı. Adıd saraydan Selahaddin'i çağırmasını istedi ki onu atayıp vezirliği ona versin. Adıd'i buna sevk eden, Selahaddin'in zayıflığıydı. Biliyordu ki, onun ne askeri ne de emri altında adamları vardı, muhalefet etmeye gücü yetmezdi; Şam askerinden kimleri kendine meylettirirse (onlarla hareket ederdi), onlardan biri yanında olunca diğerlerini çıkarırdı ve memleket (tekrar) ona dönerdi ile, ve yanında Şam askerinden koruyanlar vardı, öyle ki büyük cemaat onunla toplandı, fakat onda ne revaç vardı ne de içinde nefes alıyordu, ve dedi ki: «Ben asla Yusuf'a ebediyen hizmet etmem». Ve Nureddin'e ve başkasına döndü, onun ayrılığına üzüldü.

Ve İmadüddin el-Katib, el-Berrufi el-Şami'nin kitabında şöyle zikreder: «Esedüddin vefat ettiğinde ve onun için İzziiyye'de aralarındaki görüşler ve reyler karıştığında, emirlerin ve ordunun çoğu, Selahaddin için işi akdetmeye ittifak ettiler ve el-Adıd'ın sarayının sahibi -onun vilayetini, felahını ve vezirliğini (istedi)- ve el-İnşa el-Fazili ile bir neşir (resmî yazı) yazıldı; ki onun cümlelerindendir:

«Sen ki, yaban arısının dairesi ve onun gençlik hücresi, atların sırtları senin yatağındır, çadrların gölgeleri senin meskenindir ve karanlık gecelerde güzelliklerin

parlar. Ardı arkası kesilmeyen musibetler karşısında omuzların okunur (yüceliğin bilinir). Ve onun için yemin ettirinceye kadar durmadı.

Mızrak kökünden paçaları sıvadı, kalplerin mücevherleriyle onda çaba gösterdi, Allah'ın kelimesinin akdinde ve cebin güveninde çözüldü, düşmanların kanıyla biricikleri amel ettirdi ve Allah'ın erlerinin korkusunu yükseltti; ta ki müminlerin emirinin, günlerinde mahkur (kazanılmış/nasip) olmasını ve makamının gününde senin için şahit olunmasını umduğu fetih Allah tarafından gelinceye kadar.»

Ve el-Adıd li-Dinillâh kendi hattıyla yazdı:

«Bu, müminlerin emiri ile olan bir ahittir ve Allah subhanehu'nun katındaki hüccetin senin üzerinedir; ahidine ve yeminine vefa göster, müminlerin emiri'nin kitabını sağ elinle al ve Resulullah'ın yolu üzere yürü.»

ZİKRI İSTİLA' EL-MELİK EL-NASİR SELAHADDİN YUSUF B. EYYUB - RAHİMEHULLAH- 'ALA EL-DİYARİ EL-MİSRİYYE

Sonra Kutb el-din onunla birlikte toplandı ve dedi ki: «İnsanlar Selahaddin'e itaat ettiler ve senden ve başkasından başkasını istemiyorlar ve diğer Yarukiler; herhalde cami arasında ve Selahaddin arasında asıl olanın Kurtlardan <<Ermenice karşılığıdır <Kurdes (Kourt)> >> olmasıdır, dolayısıyla emir onun üzerine Türklerden ziyade çıkmasını» ve söz verip yemin etti.

Ve şeriatın bütün eserleri üzerinde durduk ve şeriata uyarak hidayet arayan kimse ona uyar, eğer sen Eyyüp ve Emir Nasreddin Muhammed b. Şirkuh'un evladiysan, Melik Nasır Selahaddin'in Mısır diyarlarındaki mülkünü kuşatmışken:

وَاجْتَمَعَ بَعْدَ ذَلِكَ بِقُطْبِ الدِّينِ وَقَالَ لَهُ: «إِنَّ صَلَاحَ الدِّينِ قَدْ أَطَاعَهُ النَّاسُ وَلَمْ يَبْقَ غَيْرُكَ وَغَيْرُ الْيَارُوقِيِّ، وَعَلَى كُلِّ حَالٍ فَالْجَامِعُ بَيْنَكَ وَبَيْنَ صَلَاحِ الدِّينِ أَنْ أَصْلَهُ مِنَ الْأَكْرَادِ، فَلَا يَخْرُجُ الْأَمْرُ عَنْهُ إِلَى الْأَثَرِ الْكَ؛ وَوَعْدَهُ زِيَادَةً فِي إِقْطَاعِهِ، فَأَجَابَ وَخَلَفَ.

وَوَقَفْنَا أَثَارَ الشَّرِيعَةِ كُلِّهَا، وَقَدْ اهْتَدَى مِنَ الشَّرِيعَةِ بِقَنَفِي.

Türkçeye çeviren İbrahim Şimşek'in dipnotu:

Adı ve Kimliği: Metinlerde adı geçen Kutbeddin, Selahaddin Eyyubi'nin Mısır'daki iktidar sürecinde ve emirler arasındaki siyasi dengelerde adı geçen bir figürdür.

Siyasi Rolü: Selahaddin Eyyubi'nin Mısır'da yönetimi ele alması ve vezirliğe getirilmesi aşamasında ordu ve emirler arasındaki görüş ayrılıklarında taraflarla görüşen, halkın ve ordunun Selahaddin'e olan desteğini kabul eden siyasi aktörlerindendir.

İlişkiler ve Müzakereler: Metne göre Kutbeddin, Selahaddin ile görüşerek halkın başka birini istemediğini teyit etmiş, iktidarın ve emirliğin Türklerin eline geçmeyip ortak kökenlerine (Kürt kökenli olmalarına) dayanması gerektiği yönündeki dengeler çerçevesinde ikna edilmiş ve kendisine iktasında artış sözü verilerek biat edip yemin etmiştir.

Metinlerde geçen Kutbeddin Mevdûd (Kutb el-Din Mevdûd), Zengî hanedanının kurucusu İmâdüddin Zengî'nin oğlu, Musul Atabegi I. Seyfeddin Gazi'nin kardeşi ve ünlü Halep hâkimi Nûreddin Mahmud Zengî'nin kardeşidir.

Babası: İmâdüddin Zengî

Kardeşleri: I. Seyfeddin Gazi ve Nûreddin Mahmud Zengî

Kutbeddin Mevdûd, İmâdüddin Zengî'nin oğlu ve Ak Sungur'un torunudur.

İbnü'l Esir Bölümü:

İbnü'l-Esir'in kroniğinde geçen ilgili ifadeler ve metnin bütünün şunlardır:

Kutbeddin ile yapılan görüşmede, Selahaddin Eyyubi ile arasındaki köken bağına dair şu ibare yer alır: «وعلى كل حال يجمع بينك وبين «صلاحي الدين أن أصله من الأكراد» (Ve her halükarda seninle Selahaddin'i birleştiren şey, onun aslının Kürtlerden olmasıdır).

Metne göre Kutbeddin Mevdûd'un soy ağacı ve Arapçası şu şekildedir:

İsim ve Soy Ağacı Başlığı (Arapça):

ذكر وفاة اتابك قطب الدين مودود بن زنگي (Atabek Kutbeddin Mevdûd bin Zengî'nin vefatının zikri)

Metin İçindeki Soy Künyesi (Arapça):

اتابك قطب الدين مودود بن اتابك الشهيد زنگي بن آق سنقر (Atabek Kutbeddin Mevdûd, b. [oğlu] Atabek eş-Şehid Zengî, b. [oğlu] Âk Sunkur)

Soy Ağacının Açıklaması:

1. Kutbeddin Mevdûd (قطب الدين مودود)
2. Babası: Atabekleşen ve şehit edilen Zengî (اتابك الشهيد زنگي) — (İmâdüddin Zengî)
3. Dedesiye: Âk Sunkur (آق سنقر)

Âk Sunkur (Dede): Zengî hanedanının atası olan Âk Sunkur, Oğuz Türkmenleri'ne mensuptur.

Atabek Nüreddin Zengî ve Kutbeddin Mevdûd: Âk Sunkur'un torunları ve İmâdüddin Zengî'nin oğulları olan bu hanedan mensupları, Oğuz Türkmenleri'nin Afşar boyundandırı.

eğer sen Eyyüp ve Emir Nasreddin Muhammed b. Şirkuh'un evladıysan, Melik Nasır Selahaddin'in Mısır diyarlarındaki mülkünü kuşatmışken:

Günün, o mana mezarlığı için sığınakların en hayırlısı ve esintilerin hüznüdür.

Olaylar ne kadar cüretkar! Korkunç bataklığa nasıl döndü de durdu, oysa ayakları

duraktan başka yerde sarsılmayanlar, o durakta nasıl da ayakları kaydı; şu

kuşatılmış aslanı av zanneden veya parlayan sabahı görüp de gizlenen kimdir? Eğer

örtünmeseydi ay ne kadar parlak olurdu! Eğer tutulmasaydı güneş ne kadar güzel

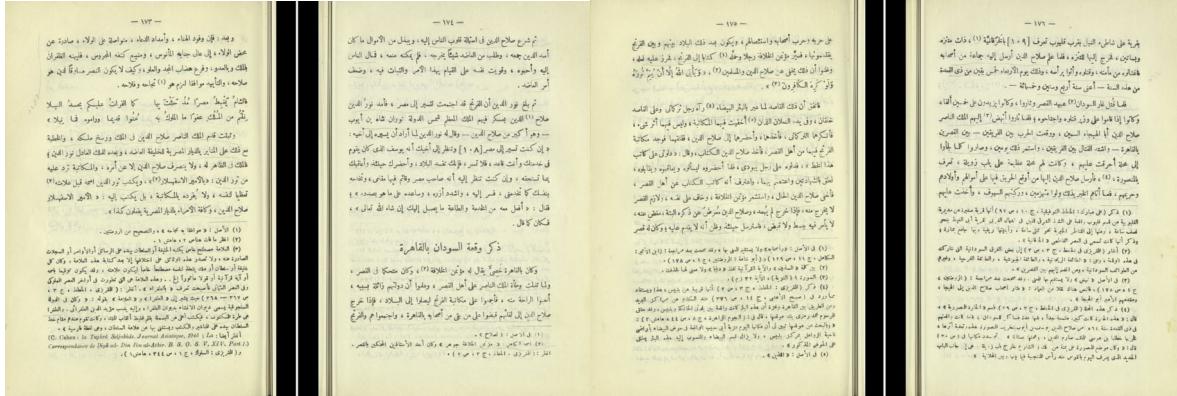
olurdu! Ömrünün günleri Allah için daima paylaştırılmıştı: İbadet için gece uyanık

kalmak ile ilahi ayetleri okumak veya mushafa bakmak arasında, ya da çağırısı

toplanmış, Hatim ve Haydar gibi heybetli, Ahnef gibi bilgi sahibi... Mülk ile kazandın,

kudretinden vazgeçtin ve iffetlilerin yoluyla geçip gittin. Muhammed'in dininin

yardımcısı olarak, başka hiçbir mülk sahibine vasfedilmemiş övgülerle vasfedildin.

Ve sonra: Zira tebrik heyetleri, duaların imdatları, vilayetler üzerine kesintisiz olarak ve saf vilayet kaynağından çıkıp hoş kokulu ve korunan sığınağın cennetine ulaşan dostluk ile meliklikte ve düşmanca üstünlükte zaferin hilali ve azamet ile uluğun tepelerinin dalları; zaferin Selahaddin'e ait olmayıp onun silahına ve uygunluğuna uyması ve takyidin mesleğine uygun düşmesi nasıl mümkündür ki? O, ona yöneldi ve kurtuluşa erdi.

Şam: “Ey Fırat! Mısır onunla kuşatıldı; nasıl ki Fırat sana karşı Kısra'nın kullarının bağışlarından kısıkanıyorsa, eski unvanla arzu ettiler, ne Fırat var ne de nehir.”

Melik Nasir Selahaddin'in kökü mülkte ve saltanatta pekişti, mülkünün resmi kökleşti ve bununla birlikte Mısır diyarlarında Halife El-Adid adına minarelerde hutbe okundu;

Melik el-Adid'in vekili olarak ve Melik el-Adil Nureddin'in elçisiyle beraber zahirde

mülk onun içindi, Selahaddin ise onun işinden başkasında tasarruf etmiyor ve

yazışmalar Nureddin'den ona dönüyordu, ne zaman ki hak etti: “Emirü'l-istefsalar” ile

ve Nureddin, annesinin adını onun alametiyle yazıyordu ve ona tazimde bulunarak

kendi nefsine tekaddüm ediyordu, ona gönderdi ve destekledi, yardım etti ve

kendisinde olan hususta ona yardım etti; dedi ki: “Ona hizmetten ve itaatten Allah

Teâlâ'nın dilediği şey sana ulaşacaktır,” olduğu gibi. **Melikülmuazzam**

Şemsüddeve Turan Şah bin Eyyüp'e -ve o Selahaddin'in kardeşlerinin en

büyüğüdür-. Nureddin ona, kardeşine gitmesini irade ettiği zaman şöyle dedi:

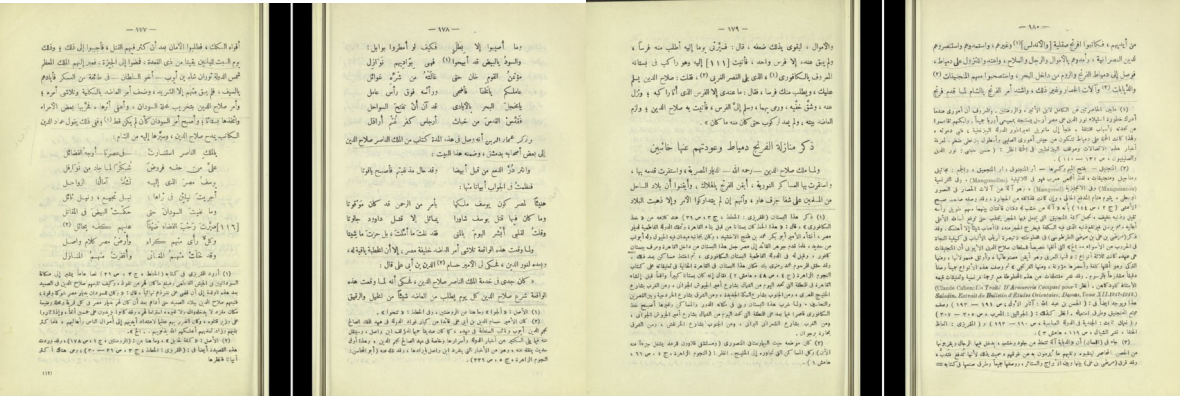
“Şüphesiz ki sen Mısır'a gitmiyorsun, kardeşin Yusuf'un senin hizmetinde olduğu ve

sen oturan olduğun, sen fesat çıkarmadığın, illâ ki ülkeyi bozduğun, o halde seni

orada hazır bulundururum ve işinde sana karşı yapacağın sana müstehak olanla cezalandırırım. Eğer sarayda onun kendisinin sahibi olduğunu, benim makamımda onun kaim olduğunu görürsen ve onunla nefsinle hitap etersen, ona göster, arkasını güçlendir, hususunda ona yardım et,” dedi ki: “Ona hizmetten ve itaatten Allah Teâlâ’nın dilediği sana ulaşacaktır,” olduğu gibi.

Kahire’deki Sudan Olayının Zikri

Kahire’de, hilafetin müstemini denilen bir hadım vardı ve o sarayda muttaki idi. Melik el-Nasir’in saray halkı üzerindeki baskısı şiddetlenince ve onların devletinin zeval bulacağını, kendilerinin de rahatı sevdiklerini bildiklerinden Franks’a (haçlılara) ülkeye varmaları için mektup yazdılar ve bunu Kahire’de kalanlar ile toplanıp Freng ve harb, ashabının kökünün kazınması hususunda anlaştılar. Ve o ülkede Franklar ile aralarında olacak, onların arkasını kesecek, müminlerin hilafeti erkeğini ve beraberindekileri gönderecek, haklarını da: “Ve Allah’ı, zalim kavmin üzerinden başka bir şeyin yüceltmeyeceğini bilirler, ki o kafirler güruhudur” kavliyle zan ettiler. Şam’ın Nil’i üzerindeki Kalub köyü yakınında El-Harkaniye denilen bir yerde, bostanlar ve bahçeler bulunur. Gezmek için oraya çıktı, fakat Selahaddin’in elçisi ona adam gönderdi, bir grup ashabından geldi ve onu emin olduğu yerden aldatarak öldürdüler ve başını kestiler. Bu olay, Zilkade ayının beşinden dört gün kala, dört yüz altmış altı yılı Çarşamba günü gerçekleşti. Sudanlı köleler öldüğünde, saray köleleri başkaldırdılar, sayıları elli binden fazlaydı, Beyaz Kuyu denilen yere geçtiler. Bir Türk ve elçi gördüler, ellerinde iki ayakkabı vardı, onlardan bazıları ayaklandı ve “Bunlarda eser yoktur” diyerek Türk’ün babasını inkar etti, aldılar ve Selahaddin’e getirdiler. Kahire’deki iki saray arasında Franklar ile savaş başladı ve savaş iki gün şiddetlendi, iki gün devam etti, ikisi de döndü, dükkanlarına vardılar ve yaktılar. Bab Züveyle yakınında, Mansure’de büyük bir pazar yeri vardı. Selahaddin onlara mal ve evlatlarının ateşe verilmesini sağladı, böylece haber onlara ulaştı, bozguna uğrayarak kılıçtan geçirildiler ve üzerlerine alındı.

Kardeşi Turan Şah bin Eyyüb’e yazdı: “Sen Mısır’a gitmeyi üstlendin,” -ve o Selahaddin’in büyüktü- Melikülmuaazzam Şemsüddевle Turan Şah bin Eyyüb’e -ve o Selahaddin’in kardeşlerinin en büyüğüdür- ve kimse kurtulamadı meliklerinden başka; peki ya üzerlerine kasırgalar yağdırsalardı? Ve siyah ile beyaz (köleler), Ebyuha’ya boyun eğdiler; onlarda düşmanların saldırıları vardır. Halkın güvenini

kazanan kimse, gaddarın şerrinden emin olamaz; senin amelinde leke var, onun başının üzerinde ise amelin cezası vardır. Deniz kabuklusu ellerle açılmaz, kıyıların anahtarlarını açmadan önce; kutsal Kudüs pisliklerden ve murdarlardan arınır, hiç kimsenin nasip olmadığı bir şekilde.

Ve zikretti Ammarüddin ki, bu müddet zarfında Melikü'l-Nasir Selahaddin'den bazı ashabına Şam'da yazılmış bir mektup ulaştı ve içinde şu beyit yer aldı: Ve önceden gözyaşları incilerini saçtı, ve madeni değişti de yakut oldu.

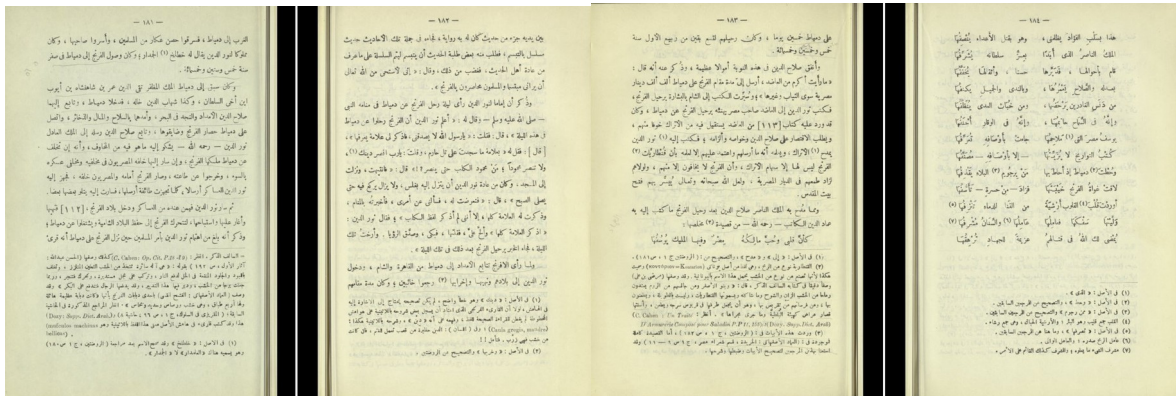
Cevapta şu beyitleri tanzim etti: Mısır'a ne mutlu ki Yusuf melikidir, Rahman'ın emriyle muvakkattir. Ondan başka ne Shawar öldürüldü ne de David Jalut'a denk bir şekilde öldürüldü. Dedim ki kalbime: "Müjde bugün emelle, dilediğine eriştin, üzülmedin asla."

Ve ne zaman ki bu vaka'nın zamanı sona erdi, el-Adıd halifesi Mısır'ın işi hariç, hutbesi ona baki kaldı; ve arkasından Nureddin geldi, Hüsamüddin Ebî Ali'ye anlattı ki söyledi: "Selahaddin'in hizmetinde ciddi idim, dedi ki o: Bu vaka ne zaman ki gerçekleşti, Selahaddin her gün el-Adıd'den hurma ve köle nevinden bir şey istemeye başladı ve ağızları, böylece emniyet dilediler öldürülmenin çokluğundan sonra, ve ona icabet edildi; ve bu, Zilkade ayının kalan iki gününün cumartesi günü idi, Giza'ya geçtiler, böylece onlara Melikü'l-Muazzam Şemsüddeve Turan Şah bin Eyyüb - sultanın kardeşi - askeri birlikten bir taife ile geçti, kılıçla yok etti, onlardan tirit dışındakiler kalmadı, ve Adıd'ın emri zayıfladı ve emri yok oldu; ve Selahaddin'in emri Sudan mahallesini harab etmekle ve onun eserini silmekle emretti, böylece bazı emirler orasını bostan edindiler; ve Sudan'ın işi asla olmadı." Ve bu kelamı İmadüddin el-Katib, Selahaddin'i överek zikreder, ve onu Şam'a gönderir: Melikü'l-Nasir asaletini gösterdi asrımızda faziletlerin yüzünü. Kimin üzerindeyse onun hakkı farzlar, teşekkür etti suya cömert olan. Yusuf Mısır'ındır ki ona yönelmiştir umut edenlerin kervanı. Akıttı Nîl'in avucunda Nil'in sulamasını, ve Nil'in taşıyıcısını. Ve Sudan'ın nefsinı nefyedene kadar hükmetti beyazlar savaş alanında. Geniş boşluğu daralttı üzerlerinde eliyle. Ve her görüş ki onlardan kıymetli ve Mısır'ın toprağına ulaşıktır.

Frenklerin Dimyat Kuşatması ve Oradan Rezil Olarak Dönmeleri

Ve terk ettiler onlardan mekânları ve ıssız kaldı onlardan konaklar, ellerinden, bunun üzerine Sicilya Frenklerine mektup yazdılar ve yardım istediler, Hristiyanlık dini için onlardan yardım istediler, ve yardımlarını dilediler mal, erkek ve silahla, ve Dimyat'a inmeye azmettiler, böylece Dimyat'a deniz içinden Frenkler ulaştılar, ve yanlarında mancınıklar ve debabat ve kuşatma aletleri ve başkaları da vardı, ve Şam'da Frenklerin emri şiddetlendiğinde Dimyat'a Frenklerin kadmi oldu.

Ve Dimyat'ta Selahaddin'in -rahimehullah- huzuruna ulaştı ve Mısır diyarlarında yerleşti ve adımları onda karar kıldı, ve Nurlu ordular helak ile kesin olarak bildiler, ve inandılar ki Müslümanların sahili uçurumun eşiğindedir, ve eğer işi ele almasalardı, ülkeler giderdi.

Önlerinde hadis cüzünden bir hadis vardı ki o rivayetle kendisine geldi, o hadislerin arasında seri bir şekilde gülümseyerek bir hadis geldi; hadis talebelerinden birinin tebessüm etmesini istedi ki silsile tamamlasın, ehli hadisın adetinden bildiği şey üzerine, o bundan gazaplandı ve dedi ki: “Allah Teâlâ’dan utanırım ki beni gülümserken ve Müslümanlar Frenkler tarafından kuşatılmışken görsün.”

Ve zikredildi ki Nuraddin'in imamı rüyasında gecelerden birinde Dimyat'ta rüyasında Hz. Peygamber'i -sallallahu aleyhi ve sellem- gördü -ve ona dedi ki:

“Bil ki Nuraddin Dimyat’tan bu gece göç etti”-, dedi ki: “Dedim ki: Ya

Resulallah seni tasdik etmiyorum, bana bilmem için bir alamet ver” [dedi]:

“Dedi ki: Alameti odur ki sen duvar telkinine secde ettin” [dedi]: “Ve dedim ki:

Ya Rab dinine yardım et, Mahmut (محمود) 'a yardım etme ki o mahmut olan

köpek nasıl yardım etsin?!” [dedi]: “Uyandım, mescide indim, ve Nuraddin’in

namaz kılmamasına inmesi onun adeti idi, namaz kılmaya devam eder ta ki sabahı kılincaya kadar”, dedi: “Onunla karşılaştım, bana rüyamda esirlerden sorduğunu haber verdi, ve bütün alameti zikretti, lakin ‘köpek’ kelimesini anmadım,” ve Nuraddin dedi: “Bütün alametleri zikret, Hz. Ali’yi de vurgula”, dedim, rüyayı tasdik etti. Ve o gece Frenklerin oradan göç etmesinin haberi geldi.

Ve ne zaman ki Frenklerin imdatlarının Kahire ve Şam'dan takibini gördü, ve

Nuraddin'in vilayetlerine girip harap etmelerini gördü hüsrân içinde döndüler, ve makamlarında kalma müddeti Dimyat'ta elli gün oldu, ve onların oradan göçü beşinci yılın rebiülevvel ayının dokuzunda oldu.

Ve Dimyat'a, Melikül-Muzaffer Takiaddin Ömer bin Şahinşah bin Eyyüb -sultanın kardeşi- ve dayısı Şehabeddin geçti, böylece Dimyat'a girdiler, ve oraya Selahaddin'in imdatlarını, erzakını denizde ulaştırdı, ve silah, mal ve zahire ile donattı, ve Frenklerin Dimyat kuşatmasını ve darlığını kesti üzerine, ve Selahaddin'in elçisi Melikül-Adil Nuraddin -rahimehullah- hazretlerine ulaştı, onda korkulardan olan şeyi ona şikayet ediyordu, ve Frenklerin mısır mülkünden ayrılmadığını, ve Mısırlıların onun arkasında askerini kılıçla terk ettiğini, ve itaatten çıktıklarını, ve Frenklerin önüne ve Mısırlıların arkasına geçtiğini, böylece Nuraddin her elçi gönderdiğinde bir grup asker gönderiyordu, birbiri ardınca ona ulaşıyordu.

Sonra Nuraddin ordulardan yanında olan kimseyle yürüdü ve Frenk diyarın girdi oraya saldırıp yağmaladı, Şam diyarının korunmasını hareket ettirmek için Frenkleri Dimyat'tan meşgul etmek için, ve zikredildi ki Nuraddin'in Müslümanların işine olan ihtimamı Dimyat'a Frenkler indiğinde ulaştı.

Frenklerin Dimyat Kuşatması ve Oradan Rezil Olarak Dönmeleri

Garp'a Dimyat'a, Müslümanların Akka kalesini çaldılar, ve sahibini esir aldılar, ve onlar Nuraddin için hatlı (duvarlı) denilen bir sur sahipleri idi; ve Frenklerin Dimyat'a varışı beş yüz altmış beş yılı Safer ayında oldu.

Ve daha önce Dimyat'a Melikül-Muzaffer Takiaddin Ömer bin Şahinşah bin Eyyüb - sultanın kardeşi- ulaşmıştı, ve dayısı Şehabeddin ile beraber, Dimyat'a girdiler, ve oraya Selahaddin'in erzakını ve imdatlarını denizde ulaştırdı, ve silah, mal ve zahire ile destekledi, ve Dimyat'a Frenklerin kuşatmasını ve darlığını kesti üzerine, ve Selahaddin'in elçisi Melikül-Adil Nuraddin -rahimehullah- hazretlerine ulaştı, onda korkulardan olan şeyi ona şikayet ediyordu, ve Frenklerin mısır mülkünden ayrılmadığını, ve Mısırlıların onun arkasında askerini kılıçla terk ettiğini, ve itaatten çıktıklarını, ve Frenklerin önüne ve Mısırlıların arkasına geçtiğini, böylece Nuraddin her elçi gönderdiğinde bir grup asker gönderiyordu, birbiri ardınca ona ulaşıyordu. Selahaddin bu musibette büyük mallar harcadı, ve zikredildi ki o dedi: "El-Adid'in cömertliğinden daha keremlisini görmedim, Dimyat'ta Frenklerin kaldığı müddetçe bana Mısır kıyafetlerinden başka bin bin dinar ve başkasını gönderdi." **ve**

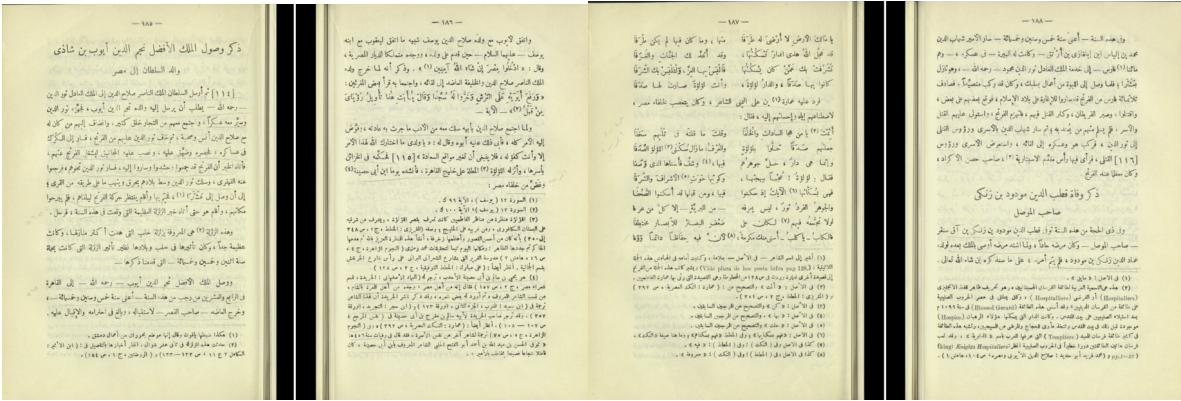
Nuraddin'e Mısır sahibinden Dimyat'tan Frenklerin göçüyle müjde mektupları yazıldı, ve Nuraddin'e El-Adid'den üzerine kitap geldi Türklerden korkarak onda istikbal edilmesini istiyor, ve Selahaddin'e iktisat edilmesini ve ilzam edilmesini istiyor; bunun üzerine Nuraddin ona yazdı Türkler, ve bildirdi ki o onları göndermemiştir ve onlara ancak kontariyat ile güvenmiştir ki Frenklerin onlardan başka Türkleri yoktur, ve Frenkler onlardan korkmuyorlar, ve onların olmasaydı Mısır diyarında onların yemeği artardı, ve Allah subhane ve teala onların eliyle Beytülmakdis'in fethini kolaylaştırır.

Müjde Mektupları: Frenkler (Haçlılar) Dimyat kuşatmasından vazgeçip geri çekilince, Mısır'daki yöneticiden Şam'daki Nureddin'e bu zaferin müjde mektupları gönderilmiştir.

Halife el-Adid'in Endişesi: Mısır'ın Şii Halifesi el-Adid, Nureddin'e bir mektup (kitap) göndererek Mısır'daki Türk askerlerinden (Selahaddin'in ordusundaki birliklerden) duyduğu korkuyu dile getirmiştir. Halife, Nureddin'den Mısır'a gelmesini veya duruma müdahale etmesini, ayrıca Selahaddin'in yetkilerinin sınırlandırılmasını ve ona bazı zorunluluklar/kısıtlamalar getirilmesini (iktisat ve ilzam edilmesini) istemiştir.

Nureddin'in Cevabı: Nureddin ise Halife el-Adid'e verdiği cevapta bu Türk askerlerini kendisinin göndermediğini, ancak onların güvenilir ve savaştı olduklarını belirtmiştir. Ayrıca Frenklerin karşısında onlardan başka güçlü Türk birliklerinin olmadığını, eğer bu askerler olmasaydı Mısır'ın gıda ve iâşesinin yabancılara kalacağını ve Allah'ın bu ordunun eliyle ileride Kudüs'ün fethini kolaylaştıracağını ifade ederek Selahaddin'in ordusunu savunmuştur.

Ve Melikül-Nasir Selahaddin'e -rahimehullah- mektuptan sonra yazılanlardan madhu (övgü) olmuştur ki ona yazdı katip İmadüddin -rahimehullah- bir kasideden hulasası: Kalbim mavidir ve malikinin sevgisi Mısır'dır ve meliki Yusuf'tur. Kalbi kaygıdan uzaklaştırır, o ki düşmanların öldürülmesiyle onları yarıya indirir. El-Nasirü'l-Mülk ki asla olmamıştır sultanının şerefi onu onurlandırmıştır. Durumlarına göre kaim oldu, onları güzel takdir etti, ve onlardan korkanı korudu. Adaleti ve selahı imar eder, ve hakikatle düşmanın hırsızlığını temizler. Onların hainlerinin pislüğinden arındırır, ve düşmanların pislüğinden temizler. Ve o halıların haşmetindedir, ve o vakarda en ulu olandır. Yusuf Mısır'ın ki sıfatları vasıflarına geldi; övünenlerin kitapları onu istemez - onun vasıfları hariç - musannifidir. Ve Dimyat'ın nasibi ki onu kuşattı, beladan fırlatıldı. Buldu Frenklerin hüznünün kazancını, kederden esefle karşıladı. Kalbin kalbini getirdi arşiyelerden kanları saçması için. Kılıcını kesti, kınını çalıştırdı, ve mızraklarını yaydı. Allah'ın yolunda savaşlarında azizdir cehdi sevgisiyle.

Melik Efdal Necmeddin Eyyub bin Şazi Sultan'ın Babasının Mısır'a Varışının Zikri

Salaheddin -rahimehullah- hazretlerine elçi göndererek babası Necmeddin Eyyub'u kendisine göndermesini istedi; Nureddin de onu hazırladı ve beraberinde bir asker topluluğu yürüdü, onlarla birlikte tüccarlardan pek çok halk toplandı ve Salaheddin ile birlikte ünsiyeti ve sohbeti olan kimseler onlara katıldı. Sonra Nureddin onların Frenklerden korktuğu için askerleriyle Kerak'a yürüdü, orayı kuşattı ve üzerine sıkı, Frenkleri onlardan meşgul etmek için üzerlerine mancınıklar dikti. Frenklerin toplandığı, ordugah kurdukları ve ona doğru yürüdükleri haberi gelince Nureddin onlara doğru yürüdü, onlar ondan uzaklaşarak geri döndüler. Nureddin ise beldelerin ortasından yolu üzerindeki köyleri yakarak ve yağmalayarak Aşra'ya varıncaya kadar yürüdü, orada konakladı ve onlara kavuşmak için Frenklerin hareketini bekleyerek kaldı, yerlerinden ayrılmadılar. Bu senede meydana gelen büyük depremin haberi kendisine gelinceye kadar orada kaldı, hareket edip **Mısır halifelerinden Eyyub ile oğlu Yusuf -aleyhimesselam-** arasındaki durum, Yakub ile oğlu Yusuf'un durumu gibi oldu; oğlunun yanına geldiğinde onu Mısır diyarının sahibi olarak buldu ve şöyle dedi: "Allah'ın izniyle Mısır'a emin olarak giriniz". Ve oğlu Melik Nasır Salaheddin ile Halifeli Adil onu karşılamaya çıktıkları vakit bazılarının okumasıyla bir araya geldikleri anlatıldı: "Ve ana babasını arşın üzerine çıkardılar ve onlar bunun için secdeye kapandılar. Ve dedi ki: Ey babacığım! Bu, daha önce gördüğüm rüyanın yorumudur" -ayet-. Salaheddin babasıyla bir araya geldiğinde, onunla âdeti olan edeplere göre davrandı ve işin hepsini ona havale etti, babası bunu ondan kabul etmedi ve ona şöyle dedi: "Ey oğlum! Allah bu işi ancak sen onun kefilî olasın diye seçti ve saadet yerlerini değiştirmen yakışık almaz." Hazine hükümlerini olduğu gibi bıraktı, Kahire körfezi üzerine dökülen inci sarayını inci indirdi, günün birinde İbn Ebu Hesiye'ye şiir okuttu, ona şiir okuttu yeryüzünün sahibi ki onun bir kenarı yoktur -ondan-, ve onda ne varsa bir kenar değildir. Allah bu uyarıyı mesken edinmen için acele kıldı, - ve sana cennetleri ve yüksek odaları tekrar iade etti. Onu mesken edinen ömürle şereflendin, - öyleyse onun izzetini giyin ve şerefi sana giydirilsin. Orada doğru ve inci evindendiler, - ve sen ona sedef olan bir incisin. Bunun üzerine Mısır halifelerini kendilerine in'amda bulundukları ve ihsan ettikleri için tutan şair Yemenli Ömer b. Ali şöyle karşılık verdi: Uykuda mısın ey efendilerin ve halifelerin hicvedicisi - ve kalplerinde sıcaklık olan şey hakkında ne söylediyse

söyledin. Onları incilerle bezenmiş doğru kimseler kıldın - ve örf: meskenin inci sedefinden kaybolmadığıdır. Oysa o bir evdir, cevherin hali - onda, ve vafettiği dişleri parlar. Dedi ki: Bir inci! aralarındaki hayrete düşüren, - ve eşrafın ve şerefın sığınağı olması. Öyle ki sakinleriyle ayetlerdir orada mesken tuttukları zaman, - ve onlardan önce sayfeler mesken tutulmuştu. Ve tek olan cevher bir nurdur, bilmez - beriyyeden - ancak tanıyan herkes. Eğer içlerinde cismaniyet olmasaydı - basiretlerin zayıflığından dolayı gözler için muhtelif olurdu. Kalp ise - ey köpek - ikram olunan bakımından senden daha temizdir, çünkü onda daimi bir koruyucu vardır ve o...

Bu senede -yani altmış beş ve altmış senesinde- Emir Şehabeddin Muhammed b. İlyas b. İmilgazi b. Artuk -birliğiyle Bureyre'deydi, yüz süvari idiler- Nureddin -rahimehullah-'ın hizmetine yürüdü ve Aştran'da konakladı. Melikin topraklarındaki Lübwe'ye vardığında avlanmaya binmişti, İslam beldelerine akın etmek üzere yola çıkmış olan Frenklerden üç yüz süvariye rastladı. Birbirleriyle vuruştular, iki taraf da sabretti, aralarında öldürme olayları çoğaldı, derken Frenkler bozguna uğradı, ölüm ve esaret onları istila etti, binebilenlerden hiçbirisi kurtulamadı. Sonra Şehabeddin esirler ve maktullerin başlarıyla birlikte Nureddin'e yürüdü, kendisi ve askerleri onu karşılamaya bindi, esirleri ve maktullerin başlarını teftiş etti, orada Akabe Kalesi sahibi İspitariyye önderinin başını gördü, o Frenkler yanında hazırlanmış biriydi.

Kutbuddin Mevdu b. Zinki Musul Sahibinin Vefatının Zikri

Bu senenin zilhiccesinde Musul sahibi **Kutbuddin Mevdu b. Zinki b. Ak Sungur** vefat etti, hastalığı şiddetliydi, hastalığı şiddetlenince kendisinden sonraki melik olan oğlu İmaddin Zinki b. Mevdu'da vasiyette bulundu, işi tamamlanamadı, ve Melik Seyfeddin b. Ak b. Zinki b. Kutbuddin Mevdu'u Musul'da oturttu, ve İmadüddin Zinki b. Mevdu Nureddin b. Ak Sungur'dan Nureddin'e yardım edici olarak Sincar'dan ayrıldı, ve Kutbuddin yaklaşık kırk yaşında vefat etti, ve mülkünün süresi yirmi bir yıl ve beş buçuk ay idi.

ثم عدل الى قطب الدين وقال له ان صلاح الدين قد اطاعه الناس ولم يبق غيرك وغير الماروكي وعلى كل حال يجمع بينك وبين صلاح الدين ان اصله من اكراد

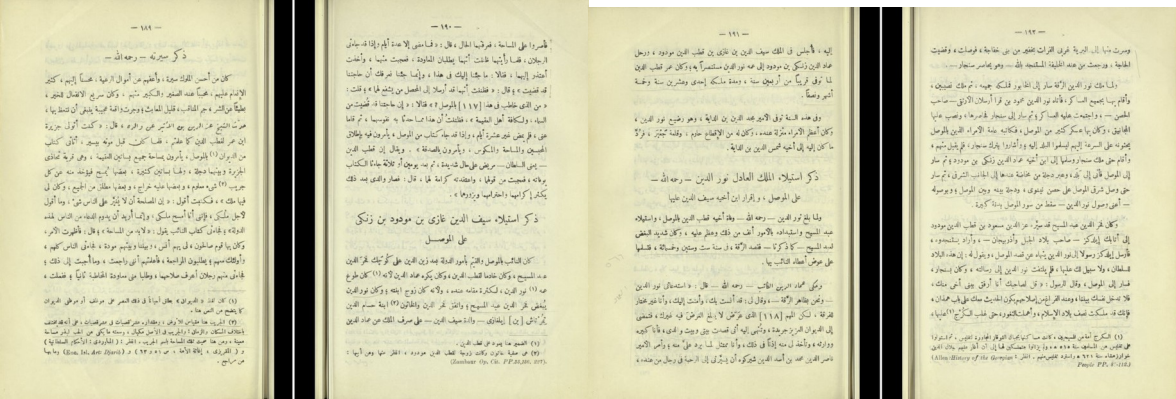
Sonra Kutbeddin'e yönelip ona şöyle dedi: "Halk Salahaddin'e itaat etti, senden ve Yaruki'den başka kimse kalmadı. Her halükarda, seninle Salahaddin arasında bir bağ kurulur, çünkü aslı Ekrattandır."

Ve devamında : ذكر وفاة أتابك قطب الدين مودود بن زنكي

فى شوال من سنة خمس وستين وخمسمائة توفى أتابك قطب الدين مودود بن أتابك الشهيد زنكي بن اق سنقر رضى الله عنه بالموصل

Atabek Kutbuddin Mevdu b. Zengi'nin Vefatının Zikri

Hicretin beş yüz altmış beş yılı şevval ayında Şehit Atabek Zengi b. Aksungur'un oğlu, Atabek Kutbuddin Mevdu - Allah rahmet eylesin- Musul'da vefat etti.

Sîretinin Zikri -rahimehullah-

Meliklerin sîretlerinin en güzellerinden biri idi; raiyetin mallarından en çok sakınan, onlara ihsanda bulunan, üzerlerine ihsanı çok olan, küçükleri ve büyükleri nezdinde sevilen biri idi. Hayır konusunda hızlı hareket eden, şerden yavaş davranan, menkıbeleri çok, kusurları az idi. Ondan ibret alınmasına dair garip bir vaka gerçekleşti: Zübeyr b. Esir'den, validen rivayetle şöyle dedi: «Bildiğin gibi Kutbuddin adına Ceziretü İbn Ömer'e vali idim; ölümünden kısa bir süre önce bana Musul'daki divandan bir mektup geldi; onda mahkumların salıverilmesini, mesaha, meküss ve sadakaları emrediyordu.» Denilir ki Kutbuddin -yani Sultan- şiddetli bir hal üzere hastaydı, sonra iki ya da üç gün sonra bize vefatı haberi geldi. Onun bu sözüne şaşıtm ve bunu ona bir keramet olarak addettim, dedi: O, benden sonra onun ikramına ve hürmetine riayet eder ve onu ziyaret ederdi.

Mesahaya vardılar, durumu gözlemlediler, dedi: «Aradan birkaç gün geçmedi ki bir de baktım iki kadın gelmiş; onları gördüğümde ikisinin de yeniden dönmeyi istediklerini sandım, buna şaşıtm ve onlardan özür dilemeye başladım, dediler ki: Biz sana bunun için gelmedik, biz ancak sana bildiriyoruz ki hacetimiz kaza olundu.» Dedi: «Sanmıştım ki ikisi de kendisi için şefaate edecek birini istemeye gönderilmiştir.» Dedi: «Musul'da bu konuda kim hitap etti?» Dediler ki: «Hacetimiz semadan ve fehmin ehline kâmil kaza olundu.» Sanmıştım ki bu bize nefislerinden bahsettiklerindendir, sonra yanımdan kalktı, on günden başka geçmedi ki bir de baktım Musul'dan bir mektup gelmiş, içinde mahkumların salıverilmesini, mesahayı ve meküssü emrediyor, sadakaları emrediyor. Denilir ki Kutbuddin -yani Sultan- şiddetli bir hal üzere hastaydı, sonra iki ya da üç gün sonra bize vefatı haberi geldi, onun bu sözüne şaşıtm ve bunu ona keramet addettim, dedi: Sonra o, benden sonra onun ikramında ve hürmetinde bulunur ve onu ziyaret ederdi.

Seyfeddin Gazi b. Mevdud b. Zinkî'nin Musul'a İstilasının Zikri

Zeyneddin'den sonra Musul'da naip ve devletin işlerini yürüten Fahrüddin Abdulmesih idi. Kutbuddin'in hizmetçisi idi, İmadeddin'i sevmezdi; çünkü Nureddin'in amcasına itaatkardır, makamı ondan çok olduğundandır ve çünkü onun kızıyla evliydi; Nureddin ise Fahrüddin Abdulmesih'e buğzederdi. Fahrüddin ve Hatun (Hüsamüddin Timurtaş b. İmilgazi'nin kızı -Seyfeddin'in annesi-) Melik'i İmadeddin'den çevirmek üzere ittifak ettiler.

İne, ve Melik Seyfeddin b. Gazi b. Kutbuddin Mevdud'u Musul'da oturttu, ve İmadeddin Zinkî b. Mevdud Nureddin b. Ak Sungur'dan Nureddin'e yardım edici olarak Sincar'dan ayrıldı, ve Kutbuddin yaklaşık kırk yaşında vefat etti, ve mülkünün süresi yirmi bir yıl ve beş buçuk ay idi.

Ve bu senede Emir Mecdüddin b. ed-Ğaya -ki o dadının sütkardeşidir ve emirlerin en büyüğü olarak nezdinde mertebe sahibidir, ve onun el-İkta'u Haram ve Qalat Ceber vardır, ve Cöbr'den ona kalan ne varsa Şemseddin b. ed-Ğaya'nın kardeşine doğrudur- vefat etti.

Nureddin el-Adil -rahimehullah-'ın Musul'a İstilasının ve Musul Sınırlarında İkrarının Zikri

Nureddin'e ulaştığında -rahimehullah- Musul'da Kutbuddin'in vefatı, Abdulmesih'in istibdadı, işlerdeki tafrası ve azameti ulaştı, ve Abdulmesih'e buğzu şiddetliydi - ki

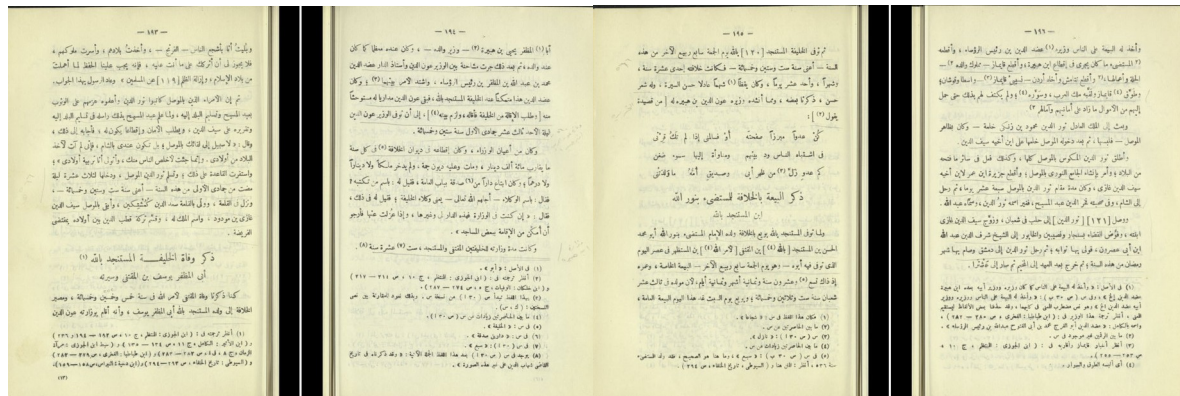
bunu zikrettik -. Rikka'ya yöneldi, beş yüz altmış yılında, teslim oldu ve naibin verdiği karşılık üzerine.

Ve Amadüddin er-Rübi el-Naib -rahimehullah- dedi ki: «Rikka dışındayken Nureddin beni davet etti ve bana dedi ki: Ben sana ünsiyet verdim, sana güvendim, ve sana başka değil, ancak sen seçersin diye fırka için muhtar...»

Ve Fırat'ın batısındaki kır haline oradan resmetti, ulaştı ve hacet kaza olundu, ve Halife Müstencid Billah'ın yanından döndüm -ki o Sincar'ı kuşatıyordu-.

Nureddin Rikka meliki iken Habur'a gitti ve tüm mülkü aldı, sonra Nusaybin'e sahip oldu ve orada bütün askerlerle birlikte konakladı, ona Hısn sahibi Nureddin Mahmud b. Kara Arslan Artuklu geldi ve askerler onun üzerine toplandı; sonra Sincar'a onu kuşatmak için yürüdü ve üzerine mancınıklar dikti, orada Musul'dan çok sayıda asker vardı, Musul'daki emirlerin ammesi ona mektup yazarak kendilerine hızla gelmesi konusunda onu teşvik ettiler ki beldeleri ona teslim etsinler; Sincar'ı terk etmesini işaret ettiler, o ise onlardan kabul etmedi ve durdu, ta ki Sincar'ı melik yaptı ve kardeşinin oğlu İmadeddin Zinki b. Mevdud'a teslim ettiler; sonra Musul'a yürüdü, bir beldeye vardı ve Dicle'yi oradaki mahasetlerden doğu tarafına geçti, sonra yürüdü ta ki Ninova Kalesi üzerinde Musul'un şarkisine ulaştı, Dicle kendisi ile Musul arasındaydı; ve onun -yani Nureddin'in varışı- varışı ile Musul surlarından büyük bir parça düştü.

Fahrüddin Abdulmesih, İzzeddin Mesud b. Kutbu'ddin Mevdud'u Cebel ve Azerbaycan arazisinin sahibi olan Atabek İla'l-Krz'e göndermişti ve ondan yardım istemek istiyordu, İla'l-Krz ise Nureddin'e Musul'u kastetmekten men eden bir elçi gönderdi ve ona şöyle diyordu: «Şüphesiz bu beldeler sultanındır ve senin onlara yolun yoktur.» Nureddin bu risalete iltifat etmedi ve Sincar'daydı, Musul'a yürüdü ve elçiye şöyle dedi: «Sahibine söyle, ben kardeşimin oğlunu senden daha iyi bilirim, bu yüzden nefsinin araya sokma, onların ıslahından feragat edinceye kadar seninle olan söz Hamzidan kapısında olur, sen ki İslam beldelerinin yarısına malik oldun ve nufuru ihmal ettin, ta ki Gürcü ona galip gelinceye kadar ve en şecaatli insanlarla, Frenklerle imtihan olundun, ve beldelerini aldın, ve mülklerini esir ettin; sana caiz değildir ki seni bırakayım üzerinde olduğun şeye, çünkü bize vaciptir üzerimizde hıfız, İslam beldelerinden ihmal ettiğim şeyi, ve zulmün izalesini [119] müslümanlardan.» Ve elçi bu cevapla döndü.

Ve ben insanların en cesuruna -Frenklere- saldırdım ve memleketlerini aldım ve krallıklarının ailelerini aldım, artık benim üzerimdeki durumu korumanız caiz değildir,

çünkü İslam beldelerinden ihmal ettiğim şeyi korumak ve zulmü ortadan kaldırmak Müslümanlardan size vaciptir ve elçi bu cevapla döndü.

Sonra Musul'daki emirler Nuraddin'e mektup yazdılar ve Abdülmesih'e ülke teslim edilmeden önce hücum etme azimlerini bildirdiler, ve Abdülmesih'in ülkeyi teslim etmedeki ve Seyfettin dini üzerine kararını vermedeki hilesini bildi, ve emniyet ve kendisine bir iktâ talep ediyordu, ona cevap verdi ve dedi ki: «Musul'a kavuşmana yol yoktur; ancak Şam'da olmalısın, çünkü ben çocuklarından memleketin bir parçasını almaktan aciz değilim. Ben sadece insanları senden kurtarmak için geldim, ve evlatlarımın eğitimini ben üstleniyorum» ve bu konuda esas karar kesinleşti; ve Nuraddin Musul'a girdi, Cemâziyelevvel ayından üç gece geçtikten sonra girdi -yani altı yüz altmış beş yılıydı-, ve kaleye indi, Sadeddin'i vekillere -Halife vekillerine- kâfileye mutemet tayin etti, ona soruldu: «Kimin adına yazacaksın?» Vekillerin adına dedi -Allah Teâlâ'ya cevap versinler-, vezirin vekillerine müracaat eden kimse olarak, ve Seyfettin Gazi bin Mevdud Musul'da bırakıldı, ve adı Melik oldu, ve Kutupdin'in bıraktığı mirası çocukları arasında farz ilmine göre taksim etti.

Halife el-Müstenjid-billâh'ın Vefatının Zikri

Ebû el-Muzaffer Yusuf b. el-Muktefî ve sireti

Muktefî bi-emrillâh'ın vefatını beş yüz elli beş yılında zikrettik ve hilâfetin oğlu el-Müstenjid-billâh Ebû el-Muzaffer Yusuf'a geçtiğini belirttik, o da vezirliğinde Avnüddin sonra hilâfet için el-Müstenjid Cuma günü Rebûlâhîr'in yedisinde bu yıldan -yani altı yüz altmış beş yılıydı- biat edildi ve iktâ edildi -Muktazî'nin İbn Hubeyre'nin iktâından yaptığı gibi- ve Kaymaz'a memlukleri ve babası -Hulefe ve amelleri- iktâ edildi;

Kaymaz ve kralın lakabı Malik el-Arap ve Sûre; ve onlarla yetinmedi ta ki malların artışı onların emniyetine ve mallarına ekleyene kadar.

Ve el-Melik el-Adil Nuraddin Mahmud bin Zengi Musul'un zahirine geldi -ve elbiseyi giydi, sonra Musul'a girdikten sonra kardeşi Seyfettin'in halefi olarak-, ve Nuraddin Musul'daki bütün vergileri kaldırdı ve diğer memleketlerin fethinde ne yaptıysa aynısını yaptı, ve ordunun ve halkın başındaki zulmü kaldırdı; ve Musul'da Camii Kebir'in inşasını emretti; ve Ciziretü İbn Ömer'i kardeşi Seyfettin Gazi'ye iktâ etti, ve Musul'da Nuraddin'in kalış süresi on yedi gün idi, sonra Şam'a hareket etti, ve yanında Fahreddin Abdülmesih vardı, adını Nuraddin koydu ve ona Abdillâh adını verdi.

Ve ulaştı Şaban ayında Halep'e, ve Seyfettin Gazi'nin kızını nikahladı, ve Sincar ve Nusaybin ve Anbar'ın yargı yetkisini Şeyh Şerefeddin Abdullah bin Ebu Amrûn'a verdi, onunla birlikte nâvilerden idi; sonra Nuraddin Şam'a gitti ve orada Ramazan ayından on gün kaldığı süre boyunca ikamet etti; ve kamptan bayramdan sonra ayrıldı ve sonra çadıra doğru yürüdü.

Halife el-Müstenjid-Billâh vefat etti

Sonra hilâfet için el-Müstenjid Cuma günü Rebûlâhîr'in yedisinde bu yıldan -yani altı yüz altmış beş yılıydı- vefat etti, ve ona Kaymaz -reisürrüseâ- iktâ edildi, ve Kaymaz -babasının memlukleri- iktâ edildi -ki altı yüz altmış beş yılıydı-, ve hilâfeti on bir yıl, bir ay, yirmi bir gün sürdü, ve o uyanık adil güzel bir siret sahibi idi, ve şiiri güzeldi, bazısını zikrettik, ve veziri Avnüddin bin Hubeyre'nin ona taşıyamayacağı kadar çok

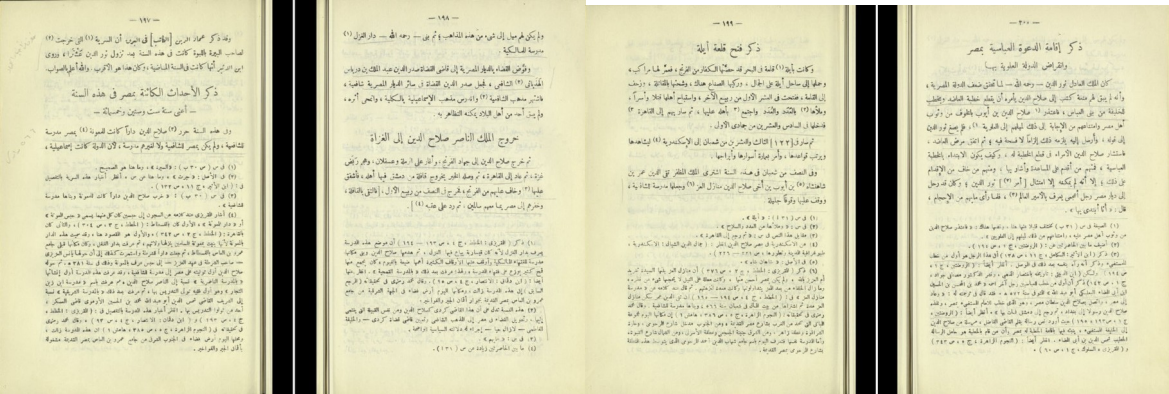
mal taşıdığı, kendisinin sahip olduklarından ve mallarından fazlasını ona verdiği zikredilmiştir:

Bir düşmana düşmanlıkta açık ol veya barışa yönel eğer gücün yetmiyorsa İnsanlar arasındaki sevgide birbirlerine düşmanlık besleyenler vardır, tıpkı babasının sırtından doğan düşman gibi (...) annesinin dostunun ne kadar sevdiği vardır

Halife el-Mustazî-bi-emrillâh'ın Hilâfetine Biat Edilmesinin Zikri

Ebû Muhammed el-Hasen b. el-Müstenjid-billâh

Ve el-Müstenjid-billâh vefat ettiğinde, hilâfet için imam el-Mustazî bin el-Mustazhir'in asrında günün sonunda o ki babası o gün vefat etti -ve o gün cumaydı Rebîülâhir'in sonu- özel biat, ve yaşı o zaman yirmi yıl ve sekiz ay ve sekiz gün, çünkü doğumu üç yüz otuz beş yılında şaban ayının üçüncü gününde idi, ve ertesi gün genel biat edildi

ve Ammaruddin el-Kâtib'in serriyyenin çıktığının zikri; sahibü'l-Buhayre'nin serriyyenin bu yılda Nuraddin'in on dinar satın almasından sonra olduğuna dair sözü; ve İbnü'l-Esir'in bunun geçen yılda olduğunu rivayet etmiştir, ve bu daha akla yatkındır. Ve en doğrusunu Allah bilir.

Mısır'da Meydana Gelen Olayların Zikri - Altı Yüz Altmış Altı Yılı -

Ve bu yılda Selahaddin Mısır'da iaşe için bir ev inşa etti, Şafiiler için bir medrese, ve Şafiiler için ve başkası için Mısır'da medrese yoktu, çünkü devlet İsmaili idi. Ve kimsenin mezhebine bir meyil yoktu; sonra -rahimehullah- Dâr ül-Gazel - Mâlikîler için medrese idi.

Ve Mısır diyarında kaza vazifesi, Mısır diyarında Şafii kadıların reisi Sadrüddin Abdülmelik b. Derbâs el-Hüdbânî eş-Şafii'ye verildi; o da Mısır diyarındaki kadıları Şafii kıldı, Şafii mezhebi meşhur oldu -ve İsmaililik mezhebinin tamamen okuttu ve izini sildi-, ve memleket halkından açıkça izhâr edebilen hiç kimse kalmadı.

Melikü'n-Nâsır Selahaddin'in Gazilere Çıkışı

Sonra Selahaddin Frenklerle cihat etmek için çıktı; ve Ermale ve Askan'a saldırdı, ve Gazze ribatına saldırdı, sonra Kahire'ye döndü, sonra ona Dimaşk'tan halkı içinde olan bir kervanın çıktığı haberi ulaştı, o da üzerlerine gitmekten korktu -ve Frenklerden kafilenin üzerine gelmesinden korktu-; o da Rebiülevvel'in yarısında çıktı; [kâfileyle karşılaştı ve onları sağ salim Mısır'a geri getirdi; sonra arkasından geri döndü].

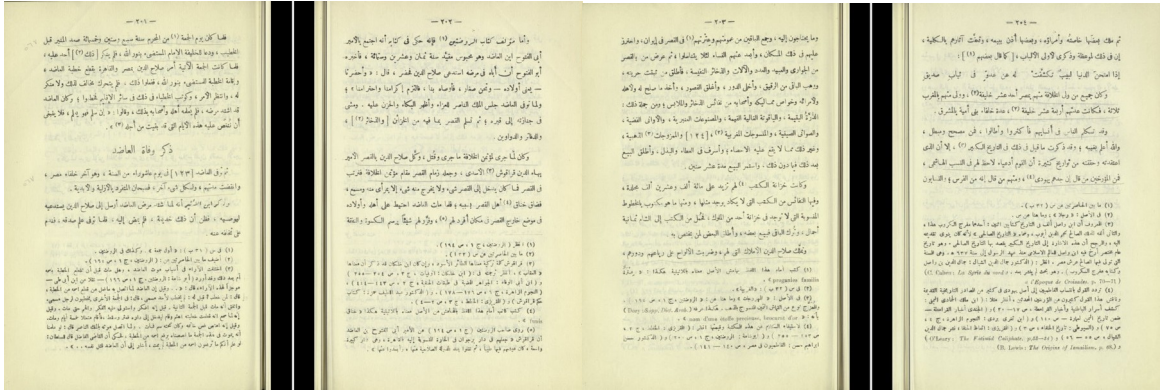
Ayle Kalesinin Fethinin Zikri

Ayle, deniz kırsalında kafirlerin bir kalesiydi, gemiler inşa edildi, ve cila üzerine Ayle sahiline taşındı, ve orada sanatkarlar bindirildi, ve savaşçılarla teçhiz edildi, ve kaleye doğru yüründü, ve Rebûlâhir'in ilk on gününde fethedildi, ölenler ve esirler helal kılındı, ve çok sayıda silah ve mühimmat dolduruldu [ve halkıyla toplandı], sonra oradan Kahire'ye doğru hareket etti ve Cemâziyelevvel'in yirmi altıncısında girdi.

Sonra Şaban ayının yirmi üçüncüsünde İskenderiye'ye yürüdü -temellerini düzenlemek ve surlarının yapımını ve inşasını emretmek için-.

Şaban'ın ortasında bu yılda El-Melik el-Muzaffer Tâkîyüddin Ömer b. Şahinşah b. Eyyûb, kardeşi Selahaddin'e Menâzilü'l-İzz menzilini satın aldı ve onu Şafiiler için bir medrese yaptı, ve üzerine büyük vakıflar vakfetti.

Mısır'da Abbasi Davetinin İkame Edilmesinin ve Alevi Devletinin İnkarının Zikri
Adil Kral Nuraddin -rahimehullah- Mısır Devleti'nin zayıflığı gerçeğini anladığında, ve El-Âdîd'e hutbeyi kesmesini ve Beni Abbas'tan halifeye hutbe okumasını Selahaddin'e emretmekten başka bir işi kalmadığında, Selahaddin b. Eyyûb boğazı Mısır halkının kıyafetinden kınadı ve Mısır halkı Alevilere davete icabet etmekten kaçındı, Nuraddin onun sözüne uymadı, ve oraya gitmesini mecburî kıldı; sonra El-Âdîd'in hastalığı denk geldi, bu yüzden Selahaddin krallarla istişare etti -hatta Abbasi hutbesinin kesilmesinde nasıl başlanacağını-, onlardan kimisi yardım etme konusunda öne çıktı, ve kimisi de bundan korktu; ancak o, Emir-i Âlem'in emrine itaat etmekten başka çare bulamadı, çünkü o kaçınmadaki görüşünü gördüğünde, dedi ki: "Ben başlamaya hazırım."

Ve ama yazar Ravdateyn kitabında, o ki kendisi o senelerde yani sekiz yüz yirmi yedi yılında Amir Ebü'l-Fütuh İbnü'l-Aid'in yanında mahpustu, olayları nakletmiştir, zikretmiştir; şöyle ki, Ebü'l-Fütuh, babasının ölüm hastalığı esnasında Selahaddin'i davet etti, çağırdı ve ona dedi ki: "Sen bize geldin, evlatlarımıza geldin –ve biz o gün küçüktük– bize iyilik ve hürmet tavsiye ettin." Sonra El-Aid'in hastalığı şiddetlendi ve Melikü'n-Nasir taziyeciler için meclis kurdu, yas meclisi akdetti ve ağlama ile hüzün ortaya koydu, gösterdi. Kabrine kadar cenazesine yürüdü; sonra hazinelerden, ziynetlerden, defterlerden ve divanlardan sarayın teslim alınmasını emretti. Ve Müminlerin Emiri'nin hilafetinde ne kadar olay vuku bulduysa, ne gerçekleşiyse, ne öldürüldüyse onunla birlikte, **Emir Bahaeddin Karakuş El-Esedi saraydaki**

hilafet makamına getirildi ve sarayın idaresini tertip etti, düzenledi. Öyle ki sarayda bulunan hiç kimse saraya giremiyordu ve saraydan hiç kimse dışarı çıkmıyordu, ancak gözüyle görüyor, kulağıyla işitiyordu; bundan ötürü nefes darlığı ve sebep olduğu boğulma şiddetlendi. El-Aid vefat ettikten sonra aile ve evlatlarına karşı ihtiyatlı davrandı, onları sarayın dışındaki bir mekanda tek başlarına bıraktı, onlara giyim kuşam ve iâşe masraflarından bir miktar tahsis etti, kimisine bir şey vermedi; böylece onun şerrinden emin oldu.

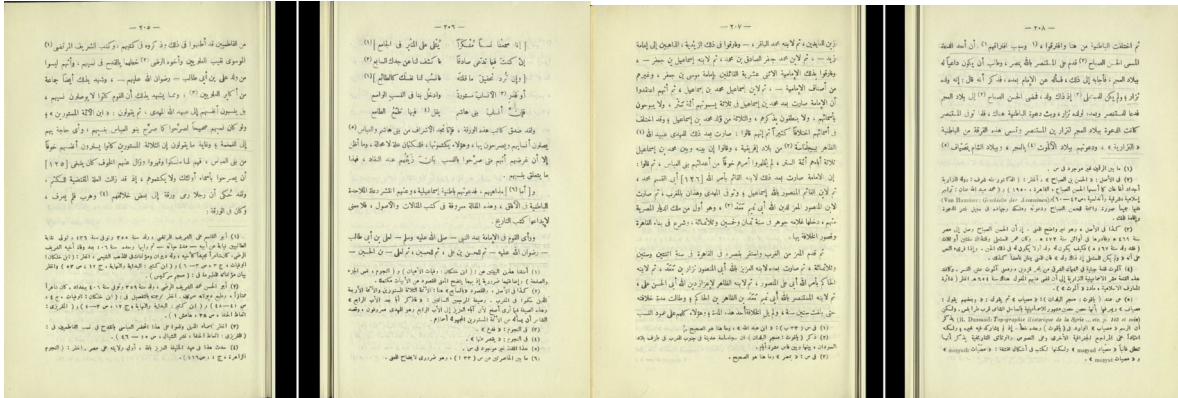
Aidin'in Vefatı

Sonra El-Aid, Aşure gününde, beş yüz altmış yedi yılında vefat etti ve o Mısır'ın son halifesidir; onlarla birlikte devlet sona erdi, son buldu ve her şeyin bir sonu vardır, ezeli ve ebedi olan münezzehtir, yücedir.

İbnü'l-Esir şöyle zikretmiştir: El-Aid'in hastalığı ağırlaştığı, şiddetlendiği vakit Selahaddin'e haber gönderdi ki gelsin, kendisine vasiyette bulunsun; o bunun bir hile olduğunu sandı, ona gitmedi, ona bir şey vermedi, onun sadakati konusunda yanıldı. Ona, kendine mahsus olan memlûkleri, emirleri, geriye kalanların geneli, maişetleri ve onlardan geriye kalanlar bırakıldı; onların eserleri ise tamamen ortadan kalktı, silindi. Onlardan bazı şeylerin satılmasına izin verildi, o mekandaki tasarrufta tedbirli ve ihtiyatlı davranıldı, kadınlar oradan uzaklaştırıldı ki saray kadınları birbirine karışmasın, benzemesin. Sonra saraydan cariyeler, köleler, sayılar, kıymetli eşyalar, aletler ve nefis ziynetler dışarı çıkarıldı, arz olundu. Hürriyetini ispat eden kimse serbest bırakıldı, geriye kalan köleler hediye edildi, evler boşaltıldı, saraylar kapatıldı ve aile, çocuklar, cariyeler, memlûkler ile efendinin hususi memlûkleri için nefis ziynetlerden ve elbiselerden ne kaldıysa tahsis edildi. Bunlar üç taneydi ve hilafet emirlerinden dördü halife idi; bunlardan biri Emevi, biri de Meşriki idi.

İnsanlar onların dişleri hususunda konuştular, laf ettiler, sayılarını çoğalttılar ve uzattılar; neticede musahhaf, mültebet oldu ve doğrusunu Allah bilir, bilmediği şeyle. Ben bunu Büyük Tarih adlı eserde zikrettiğim gibi aktardım, yazdım; lakin benim inancım, kanaatim ve tahkikim şudur ki onların tarihlerinin ekserisi iddiadan ibarettir, onların soyunda Haşimi olanlar vardır ve tarihçilerden her kim onların Yahudi soyundan geldiğini söylediyse ve onlardan kimisi de onun Fars'tan olduğunu söylediyse durum böyledir.

Ve kitapların hazinesi ki yüz bin ile yirmi bin arasındadır; onun içinde sarayda benzeri bulunmayan pek kıymetli kitaplar mevcuttur. Onların bir kısmı nesirle kaleme alınmış hatlardır ki onlardan bir tanesi dahi hiçbir kralın hazinesinde bulunmaz; Şam'a sekiz denk, sekiz yük halinde nakledildi, taşındı. Geri kalanının bir kısmı satıldı, ehil olan kişilere ise bir kısmı tahsis edildi. Ve Selahaddin el-Eyyubi mülkü ele geçirdi, temellük etti; evlerinin üzerindeki döşemeler söküldü, vuruldu ve onların devri böylece bitti, kapandı.

İşitsek nisbeten müfekkiran, minberde okunur câmide: Eğer iddianda sadık isen, açığa çıkar deden yedinciyi! Ve eğer reddedersen tahkikimi söylediyimi, o halde nisbet et kendine nefsinî kâit gibi! Veya iftira etme ensâb-ı mestûreye, gir bizimle soyun genişliğine, Çünkü ensâbı Benî Haşim'in azdır onda tamcı.

Andolsun ki bu kâğıdın yazarının doğruluğuna, biz Beni Haşim'den ve Abbas'tan şerifleri buluyoruz, soylarını koruyorlar ve onlarla açıklama yapıyorlar, halbuki o gizlenenler onları gizliyorlar, örtüyorlar, dolayısıyla gizleme elbette bir illettir, zarurettir ve zannediyorum ki onların gâyesi ne zaman soylarıyla açılışa çıktılarsa tenkitçiler yanında onların sahtekârlığıdır, işte bu da soylarıyla ilgili olan şeydir.

Meheplerin Durumu

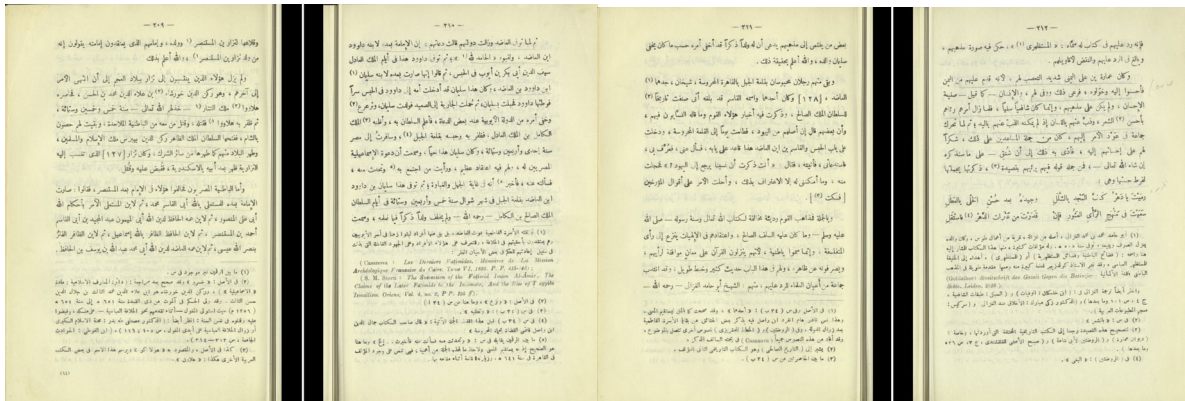
Ve amma mezheplerine gelince; onların davetleri batını İsmailiye'dir ve onlardan batıniye'nin sapkınlık davetçileri ufuklarda yayıldı ve bu makale, makaleler ve usul kitaplarında maruftur, dolayısıyla tarih kitaplarında iddia edilmesinin bir manası yoktur.

Ve halkın imametteki görüşü Peygamber'den –sav– Ali bin Ebu Talib'e –r.a.– sonradan Hasan bin Ali'ye, sonradan Hüseyin'e, sonradan Ali bin Hüseyin'e, Zeynelabidin'e, sonradan onun oğlu Muhammed el-Bakır'a ve onlardan ayrıldılar ve Zeydiye'deki gidenlere muhalefet ettiler; İmam Zeyd'e gidenlere, sonradan Muhammed bin Cafer es-Sadık'ın oğluna, sonradan Muhammed bin İsmail bin Cafer'e ve İmamiyye'nin on iki imamcıları böylece ayrıldılar; İmam Musa bin Cafer'in imametini söyleyenler ve İmamiyye'nin diğer sınıfları; sonradan İsmail bin Muhammed bin İsmail'e, sonradan onların inandığına göre imamet İsmail'den sonra üç kimsede İsmailiye ismini alanlarda olmuştur, onlar imamların gizlileri diyorlar ve onların namlarıyla seslenmiyorlar, söyletmiyorlar, ulemalarına seslenmiyorlar ve bahsetmiyorlar, üçü Muhammed bin İsmail'in oğullarından olan kişilerdir, fakat El-Muštensir billah Horasan ülkesine öldüğü vakit, Horasan ülkesindeki El-Muštensir foru için olan batını daveti oraya yayıldı, Nizar b. el-Mustasır oldu: Gizli davet El-Mustasır billah'ın çocuklarından Horasan ülkesine olmuştur: Nizariler adı verilen batınilerden bu fırka denir ve Alamut ülkesinde onlara çağırıldılar, Mağrip'te ve Şam ülkesinde Beyyaf'da.

Sonra İsmailiye fırkası buradan ayrıldı ve ihtilaf ettiler, ve Zeydiye'deki İmamete gidenlerden ayrıldılar –ve onların ayrılmasının sebebi– Batını davetçilerinden biri ki Hasan bin el-Sabbah denilir, Mısır'da El-Mustansır Billah'a geldi ve Acem diyarına

kendisi için bir davetçi olmasını talep etti ve ona cevap verdi, durumdan dolayı imamdan sordu, o da dedi ki: "Ondan sonra imam yoktur ve onun nesli yoktur" (zira o sırada çocuk yoktu), Hasan el-Sabbah Acem diyarına gitti, Nizar'ın çocuğu için Nizar'ın davası ve evladı için Acem diyarına davayı yaydı, El-Mustansır orada vefat edince, Acem diyarındaki El-Nizar için olan davet Nizariler adındaki Batınilerin bu fırkası oldu: İfrikiye diyarından ve Abbas düşmanlarından korktukları için zahirde üç imamın gizliliğini izhar etmediler ki aralarında ve İsmail bin Muhammed bin İsmail arasında idi, dediler ki: İmamet ondan sonra El-Kaîm bi-Emrillah'ındır dediler, sonradan El-Kaîm bil-Mansur billah bin İsmail'e oldu ve Mağrip'te vefat etti ki o El-Mehdidir, sonradan El-Mansur İzzeddin Ebu Temim Ma'd'a oldu, ki o Mısır diyarının meliklerinin ilkidir, onlardan, kölesi Cevher 358 yılında girdi ve Kahire'nin inşasına başladı ve orada hilafet saraylarını kurdu.

Sonra Mağrip'ten El-Muizz geldi ve sarayında Kahire'de 362 yılında yerleşti, sonradan ondan sonra Ebu Muhammed Nizar bin Ma'd bin İsmail'e oldu, sonradan oğlu El-Hakim bi-Emrillah'a El-Mansur'a, sonradan oğlu El-Zahir li-A'zazinillah Ebu'l-Hasan'a, sonradan oğlu El-Mustansır billah Ebu Temim Ma'd bin el-Zahir'e ve hilafetin müddeti uzadı ta ki altmış yıl oluncaya kadar ve onlardan bu müddette hiçbir hilafet sütununa erişmedi.

Ve El-Mustasır'ın çocuklarından Nizar'ın kaleleri ve onların evlatları, imametini inandıkları kimse Nizar bin El-Mustasır'ın oğludur, ve Allah en iyisini bilir. Ve bu kimseler Acem diyarındaki Nizar'a nisbet edilmekten geri durmadılar, ta ki iş sonuncuya varıncaya kadar; o da Rükneddin Hurşah'tır, -Alaeddin Muhammed bin el-Hasan'ın oğlu-, onu Hülagü kuşattı –Allah Teala onu kahretsin– ve batnî mülhitlerinden onunla birlikte olanlar öldürüldü ve Hülagü için kalelerden kalanlar kaldı Şam'da, Sultan Melikül Zahir Rüknettın Beybars İslam ve Müslümanların meliki kaleleri onlardan temizledi, şerhlerin hepsinden temizlediği gibi ve Nizar ki İsmailiye daveti Mısırlılara ona nisbet edilir ve ona karşı itikatları büyüktür ve kiminle birleştigiini gördün, ondan sordum, o haber verdi ki: O cehalet ve ahmaklıkta en son noktadadır ve sonra el-Aid'in oğlu Davud kalede vefat etti el-Cebel'de in Şevval ayında sene beş yüz ve kırk ve altı tarihlerinde Sultan Melikül Salih bin el-Kamil –rahimehullah– zamanında ve o zaman hiçbir çocuk bırakmadı, hiç zikrettiğimiz gibi olmadı ve işittim ve Fatima ailesi el-Aid'in ölümüyle sona ermedi, aksine onlardan birileri Eyyubilerin esaretinde bir süre kaldılar ve hilafette hak sahibi olduklarına

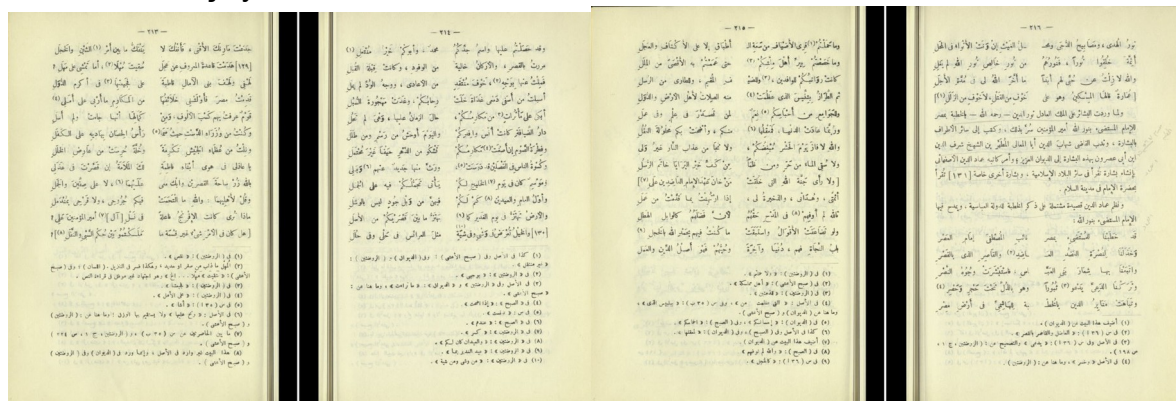
inanıyorlardı ve bu fertler ile el-Hafız'ın çabalarını tanımak için el-Hafız'ın yolunda bazı zamanlar bakınız.

Ve amma Mısırlı batıniler ki imametten sonra el-Mustasır'a muhalefet ettiler, dediler ki: İmamet ondan sonra el-Mustasır billah Ebu'l-Kasım Muhammed'e oldu, sonra oğlu el-Musta'li billah emirlerin ahkamına göre el-Mansur'a, sonra oğlu el-Hafız lidinillah Ebu'l-Meymun Abdülmecid bin el-Hafız Ahmed bin el-Mustasır'a, sonra oğlu el-Hafız lidinillah Ebu Muhammed Abdullah bin Yusuf bin el-Hafız'a, sonra oğlu el-Zahir billah İsmail'e, sonra oğlu el-Zafir billah bi-nasrillah İsa'ya, sonra oğlu el-Aid billah Ebu Muhammed İsa bin el-Zafir bi-nasrillah'a.

Ve şüphesiz ki onlara reddiyede bulundu "el-Mustazhiri" adlı kitabında, onların mezhebinin şeklini hikaye etti ve onların kavillerine karşı reddetmede ve nakzetmede ileri gitti ve Allah gerçeğini en iyi bilir.

Ve Amara bin Ali, onlara karşı şiddetli bir taassup sahibi idi, çünkü Yemen'den onların ayağı gelmişti, ona hürmet ettiler, itibar ettiler, onda mal ve insan gördü – nakledildiği gibi– Saniye el-İhsan, o mezheplerinden değildi, aksine Şafii idi, fakat onların işleri hakkında o halkın haberlerini ve nesebini söyleyenleri en güzel şekilde zikretti, kötülüklerini dille savundu ki o zaman elle elden savunamıyordu ve sonra bazı cemaatler onların aslından olan Yahudilerden geldiği işine daldılar, Kahire'nin kalesine girdiler ve mahpusun kapısında oturan el-Aid bin el-As'ın k-asım'ının yanına gittiler, benden sordu, ona tanıtıldı, bana istetildi, getirildi, dedi ki: "Sen zikrettin ki bizim nesebimiz Yahudilere döner" -kaçındı ondan ve ona bunu itiraf etmekten başka imkan kalmadı ve işi tarihçilerin sözlerine havale etti [sustu].

Ve bilcümle, o kavmin mezhepleri Allah Teala'nın kitabına ve Resulünün sünnetine muhalefet etmekte kötüdür ve onların Salih el-Salih üzerindeki inançları felsefecilerin görüşünden alıntıdır, zira onlar batını olarak Kur'an'ı kendi görüşlerinin manalarına indiriyorlar ve batınını zahirinden gizliyorlar ve bu babda çok hadisler ve uzun hurafeler vardır ve ulemalardan bir cemaat onlara reddiye yazmak için seçildi; onlardan biri: Şeyh Ebü Hamid el-Ghazali –rahimehullah– ve siz o kimselersiniz ki

üzerinizde dedeniz Muhammed ve babanız hayırlı bir nakildir. Kasra uğradın, köşeler boş kalmıştı ve düşmanların kiblesi olmuştu; sevgi yüzü ise hiç değişmedi.

Gözyaşlarımdan sabahleyin, evlerinizin ıssız kaldığı, yolların terk edildiği gün döktüm. Zamanın üzerine hal getirdiği, ancak kendisinin değişmediği mekânlarınızdan kalanlar için ağlıyorum. Misafirhane ünsiyet yeriydi, bugün ise bir yığın ve kalıntıdan daha ıssızdır. Oruç fitratı, eğer makamlarınıza insaf edersen,

çekilmeyen haksız bir zulmü zamandan şikâyet eder. İki mevsimde insanların elbiseleri eskidi, onlardan yeni elbiseler silindi ve gitti. Bir gün körfez sizin için bir bayram yeri idi, dağ üzerinde toplanma gerçekleştirdi. Yılın başı ve iki bayram, sizde olduğu gibi, cömertlikten evvel hiç eksik olmadı. Arz, gadey gününde sanki [...] ve hurmalıklar bir şeyle yüzleşiyor ve hurma süs eşyaları gibi renkli hallerde sergileniyordu.

Burnunun kemiğini kestim ey Efnâ, burnun hakaret ve utanç arasındaki işi çözemez. Çabucak maruf kaidesini yıktın, yoksa mühlet vererek eriyik mi içirdin? Bütün ümitlerin halkı adına bütün kalbinle ne kadar da acele ettin en kerim devletler içinde. Mısır'a geldim, onun hilafeti bana umduğumdan daha fazla makam ve iyilik sundu. Öyle bir kavim ki binlerce kitabı onlarla bildim, kusursuz ve eksiksiz bir şekilde ben istemeden geldiler. Ben divanların vezirlerinin en hayırlısı idim [...] atın başı hediye ile kâfile üzerindedir. Ordunun büyüklerinden ikram ve hil'at (değerli giysi) elde ettim, açık gediklerden korundum. Ey Fatıma evlatlarının sevgisinde beni kınayan kişi, adaletimde kusur ettiysen kınama senindir. Allah için iki sarayın avatını ziyaret et, onlarla birlikte ağla; kılıç ve dağ için değil. Ehline de ki: Vallahi ben sizdeki yaralarımı taşıyamadım, ciğerim de kapanmadı. Acaba Frenklerin, Müminlerin Emiri'nin [Al] nesline yaptıklarının ne olduğunu düşünüyorsun? [İşte bu işte, çocukların ve göçmenlerin hükmü arasında sahip olduklarınızın bölünmesinden başka bir şey var mıydı?]

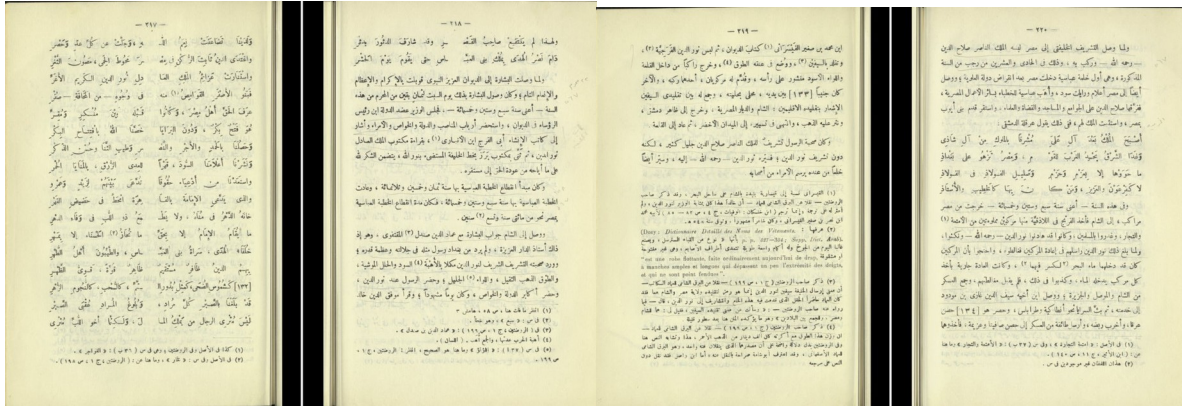
Nur-u hidayet, karanlıkların lambaları ve mahalde yağmur bulutu gibi olan yağmursunuz. Öyle imamlar ki nur olarak yaratılmışlardır, nurları Allah'ın sönmeyen halis nurundandır. Vallahi Allah ecellerimin müddetini bana uzattığı sürece onların yollarından asla ayrılmadı. [Umara dedi ki bunu mesken, korku içinde iken öldürülmekten korkarak söyledi, zilletten değil.]

El-Mustasif Billah'ın Hatibesi

Ve Melikül Adil Nuriddin –rahimehullah–, Mısır'da İmam El-Mustasif billah adına hutbe okutulduğuna dair müjdeler gelince, Allah'ın nuruyla müminlerin emiri bundan sevinç duyuruldu ve diğer taraflara da bu müjde yazıldı. Kadı Şihabeddin Ebu'l-Maali el-Mutahhar bin eş-Şeyh Şeref ed-din İbn Ebu Asrun'u bu müjdeyle divan-ı azize gönderdi; katip İmad ed-din el-İsfahani'ye, bütün İslam beldelerinde okunacak bir müjde ve hususi olarak Daru's-Selam'da (Bağdat) imamın huzurunda okunacak başka bir müjde kaleme almasını emretti.

İmad ed-din, Abbasi devleti için hutbenin okunmasını zikreden ve onda İmam el-Mustasif'i Allah'ın nuruyla medheden bir kaside nazmetti:

Mısır'daki mustafî ile işimiz karar kıl, Mustafa'nın vekili asrın imamıdır, Sarayı ve kasrı olan el-Aid'in düşmanına yardım etmekten vazgeçtik, Onunla Abbasi oğullarının şiarına tabi olduk, zafer yüzleri müjde buldu, Ve daireyi kuyu ve hendek altında çılgılık atmaya terk ettik, Ve Mısır yerindeki ibahi hükümetin kalıntılarını şaşırttık.

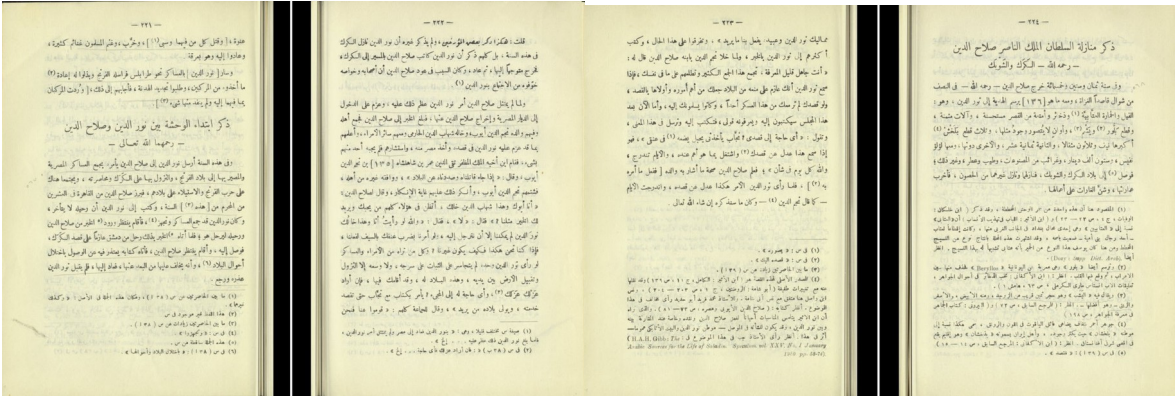
Müjde Ulaştığında Hilafet Divanı'nda Karşılanması

Ve bu nedenle Kissa Sahibi (bu eserin yazarı) kesintiye uğramadı, o şüphe edenin bildiği gibi ve her kimseden şüphe edildi ve hidayet nuru kullar üzerinde daim oldu, ta ki kıyamet gününe kadar, o beldelerin koruyucusu, sınırların savunucusudur. Ve müjde ulaştığında Yüce Hilafet Divanı'na, ihtişam ve ululukla ve ihsanın kemaliyle karşılandı. Ve müjdenin o ayın kalan günlerinde (Muharrem'den) ulaşması bu yılda, yani beş yüz altmış yedi yılında — vezir, devletin Adudüddeve, reislerin divandaki başkanı, erbab-ı menasip, devlet, havass ve ümera ve ulema hazır bulundular. Ve İnşa Kâtibi Ebu'l-Farç İbnü'l-Enbârî işaret etti, Adil Melik Nureddin'in mektubunun okunmasıyla, sonra Halife'nin eliyle yazılmış mustefzi menşur okundu, Allah'ın nuruyla, hakkın dönüşünün kendisine müjdelediği şeyleri içeren şükrü kapsayan. Ve Abbasî hilafetinin Mısır'da kesintiye uğramasının başlangıcı beş yüz otuz sekiz yılı idi ve Abbasî hilafeti Mısır'da beş yüz altmış yedi yılında yeniden başladı, dolayısıyla Mısır'da Abbasî hilafetinin kesinti süresi iki yüz dokuz yıl civarındaydı. Ve Şam'a ulaştı Müjde'nin cevabı İmadüddin Sındal el-Muktafi tarafından; ki o sırada Üstadüddar el-Aziz idi, Bağdat'tan onun azameti ve kadrinin benzeri bir resul gelmemişti; ve onunla birlikte Nureddin için Şerif Hil'at geldi, elbiseler siyah ve muşlu hulûlar, altın boyunluk (askı) ve ağır ve celil sancak, Nureddin'in yanında hazır bulundu ve devletin ekâbiri ve havassı hazır bulundu, ve bugünü مشهود (şahit olunan/ mühim) okudu ve Halid Bin... müvaffak bir gün okudu. Kuşluk güneşleri gibi, dolunaylar gibi, bulutlar gibi, yıldızlar gibi parıldayan, biz sabırla her murada ulaştık, muradın sonuna ve çocukların (veya erkeklerin) malının başkası tarafından alınamayacağı ulaşıldı ve bu nedenle Kissa Sahibi kesintiye uğramadı, ve şarip (içen) doktor bedevî... mürted... koruyucu... ve azmi güçlendi, melikü'l-gâlim (âlemin meliki) Nurüddinü'l-Kerimü'l-Eğar... O zaman sarı kaftanlar giyildi... yüzlerden... hak marifeti Mısır ehli... ve onlar da öünde münkir ve mukir idiler... o fetih bekliyor, ve bera'lar (beratlar) olmaksızın Allah bizi hayırlı bir şekilde fetihle tahsis etti, ve hamd ve ecir ve nefis övgü ve güzel senâ ile ulaştık ve şanımızın bayraklarını dalgalandırdık, siyasetin kahrıyla... rızıkların en ötesine, başışlarla... ve adfilar (düşmanlar) arasından hakları aldık, Yezid ve Amr arasında çağırıldı, ve ikameti (namazı) kaim kılan kimse Bakaane'nin havzında... devranın ihaneti mekânda, ve yumuşaklığı ile zamanın vefasında... imam ikâme edilmez illa bihakkin... el-Hüsnâ... halifelerin hidayeti, ibadullahın serdarları, ve temiz ehl-i zuhur, dinin efendisi, muzaffer, müstakim, zahir kuvvetli, sırtı kuvvetli, ağır boyunluk (altın askı), ve

sancak-ı celil; ve Resul'ün huzurunda Nurüddin yanında, ve devletin ekâbir ve havassı hazır bulundu, ve görülen bir gün okundu ve Halid Bin... muvaffak okudu.

Mısır'da Hilafet Müjdesinin Yayılması ve İcraatı

İbn Muhammed b. Sağir el-Kayserânî Kitâbu'l-Divân, sonra Nurüddinü'l-Ferencî'nin elbiselerini giydi, kılıçla kuşatıldı, ve boynuna çelenk (tok) konuldu, ve kalenin içinden binekli olarak çıktı ve başı üzerinde siyah sancak, ve Abbasî devletinin yıkılmasından sonra Mısır'a giren sancak önünde taşındı, ve iki binek hayvanı takdim edildi, biri binek, diğeri yanda idi önünde, mahbubu süslenmiş olarak, ve iki kılıcın kuşatılması iki eyaletin bağlılığının işareti kılındı: Şam ve Mısır diyarları, ve Şam dışına çıktı Dimaşk'ta, ve üzerine altın saçıldı, ve yürüyüşü yeşil meydana doğru sona erdi, ve sonra kaleye döndü. **Ve Resulü'n refakatinde Melikü'l-Nasır Salahaddin'in** (وكان بصحبة الرسول من الملوك الناصر صلاح الدين) malikânelerinden şerefli bir konuk olan Melik'in kardeşi Âlî vardı... ve doğunun efendisi kavmin efendisine boyun eğdi; ve Mısır Nurüddin'e kaldı - Allah ona rahmet etsin - ve ayrıca emirlerinin maiyetinden bir köle ile yürüdü. Ve ne zaman ki hilafet müjdesi Mısır'a, Melikü'l-Nasır Salahaddin — Allah ona rahmet etsin — ulaştı ve bindi, ve bu Recep ayının yirmi birinde idi, bahsi geçen yılda ki bu Abbasi Devleti'nin Mısır'daki yıkılışından sonraki ilk Abbasi hacı idi; ve Mısır'a siyah bayraklar ve sancaklar da ulaştı, ve Mısır'ın tüm işlerindeki hatiplere Abbasi hilafeti bağışlandı, ve Salahaddin camilerde, mescitlerde, kadıların ve ulemaların yanında hutbe okuttu, ve Benî Eyyub'un adımı Mısır'da sabit kıldı, ve Melik onlara bunu şart koştu, ve Dimaşk'taki urgule bunu söyleyen şöyle der: Melik Âlî'den sonra Melik oldu, Maliklerden Şam ailesinin şerifinden şazi... Ve doğunun efendisi Batı kavminin efendisine boyun eğdi; ve Mısır Nurüddin'e kaldı — Allah rahmet etsin — Bağdat'ta ne kavradıysa ancak azim ve hazz ve çeliklerin şakırtısı ile... ve usta ve üstad olanlar... Ve bu yılda — yani beş yüz altmış yedinci yılda — Mısır'dan gemiler çıktı Şam'a, ta ki Frenkler Lazikiye'deki tüccarların bineklerine el koyana ve Müslümanlara saldırı ve Nurüddin — Allah rahmet etsin — inat ede... Ve ne zaman ki Nurüddin'in elçileri onları kurtarmakta ısrar etti, elçileri geri getirmekte diretiler, ve bineklerin sahipleri suyun (deniz) gemiye girmesinden mustarıptı, ve âdet olduğu üzere her su giren gemi sudan mahrum kalıyordu, ve bunda yalan söylüyorlardı, Şam, Musul ve Cezire'den şeker toplandı; ve Ebu'l-Abbas İbnü'l-Cezirî ulaştı; ve kardeşi Seyfeddin Gazi b. Mevdud hizmetine ulaştı, sonra Seriyeye ile Antakya ve Trablus'a doğru gitti, ve kalesini kuşattı, ve kalesini harap etti, ve askerin bir taifesinin askerden temiz bir kaleye ve azme gönderdi: onu ele geçirdiler.

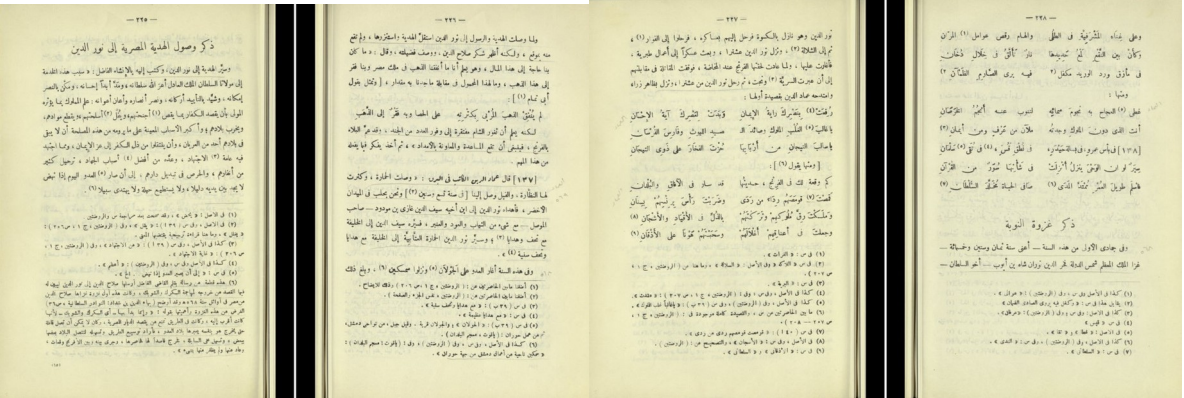

Nureddin'in Kerak'ı Kuşatması ve Salahaddin İle Aralarındaki Soğukluğun Başlaması

Böyle denildi: Bazı müverrihler başka türlü zikretmiştir, Nureddin'in Kerak'ı kuşattığı ve oradakilerden kimini öldürüp kimini esir aldığı, harap ettiği, Müslümanların çokça ganimet elde ettiği ve oradan dirlik içinde döndüğü şeklinde başka bir rivayet de vardır. Ve Nureddin — Allah rahmet etsin — Franklar tarafına askerlerle yöneldi; Franklar ona elçi gönderip aldıklarının iadesini istediler ve ateşkes yenilenmesini talep ettiler. O da bunu kabul etti ve gemiler kendisinden ne çıktıysa ona iade edildi. Nureddin'in Salahaddin'e Mısır'a girmesini ve Salahaddin'i oradan çıkarmasını emreden haberi ulaştığında; bu haber Salahaddin'e ulaştı ve o da ehlini (ailesini), aralarında babası Necmeddin Eyyub, dayısı Şehabeddin el-Harici ve diğer emirlerin de bulunduğu topluluğu bir araya getirdi. Nureddin'in niyetinde kendisini Mısır'dan çıkarmak ve orayı ondan almak olduğunu onlara bildirdi ve onlarla istişare etti ancak hiçbirisi ona bir şeyle karşılık vermedi. **Bunun üzerine yeğeni, Melik el-Muzaffer Takiüddin Ömer b. Şahinşah b. Necmeddin Eyyub kalktı ve şöyle dedi: "Eğer gelirse onu öldürürüz ve beldelerden uzak tutarız."** Ailesinden başkaları da ona katıldı. Necmeddin Eyyub onları azarladı, bunu şiddetle reddetti ve Salahaddin'e şöyle dedi: "Ben senin babanı, bu da dayın Şehabeddin'dir. Bu insanlarda, seni seven ve senin için bizim gibi iyilik dileyen kimler vardır?" Salahaddin "Hayır" dedi. Necmeddin şöyle devam etti: "Vallahi eğer ben ve bu Nureddin senin yerinde olsaydık, ona doğru yürümekten başka çaremiz olmazdı; eğer boynunu kılıçla vurmamızı emretseydin onu yapardık. Eğer biz böyleyse başkaları nasıl olsun?" Emirlerden ve askerlerden kim Nureddin'i tek başına görse, eyer üzerinde durmaya cüret edemez, inmekten ve ellerini öpmekten başka çaresi kalmazdı. "İşte bu senin bulunduğun yerdir; eğer seni azletmek isterse seni azleder. Onun gelmeye ne haceti vardı? O bir ulak vasıtasıyla bir mektup gönderir, sen de hizmetine yönelir ve dilediği kişiyi beldelere tayin ederdin" dedi. Topluluğun hepsi de şöyle dedi: "Kalkın, çünkü biz Nureddin'in köleleriyiz ve kullarıyız; ne dilerse onu yapar." Bu hal üzere dağıldılar ve birçoğu Nureddin'e durumu mektupla bildirdi. Necmeddin, Salahaddin'in oğlu ile baş başa kaldığında ona şöyle dedi: "Sen cahilsin, az bilgi sahibisin. Bu kadar büyük bir topluluğu bir araya getiriyorsun ve içindekileri onlara açıyorsun. Eğer Nureddin senin onu beldelerden menetmeye azmettiğini duyarsa, seni en önemli işlerinden biri ve hedeflerin

başı yapar. Eğer maksadı sen olsaydın, bu askerden kimseyi senin yanında bırakmaz ve ona itaat ederlerdi. Ama şimdi bu meclis ona yazacak ve ona benim sözümü bildirecektir. Sen de ona mektup yaz ve bu manada şunları söyle: 'Benim seni kastetmeye ne haciyim var? Bir ulak ipini alıp boynuna dolar.' Eğer bunu duyarsa senin maksadından vazgeçer ve kendisi için daha önemli olanla meşgul olur. Günler geçip gider, Allah her gün bir şendedir." Salahaddin babasının işaret ettiği şeyin doğruluğunu gördü. Nureddin durumu böyle görünce maksadından vazgeçti ve günler geçti — Necmeddin'in dediği gibi — ve Allah'ın takdir ettiği şey inşallah oldu.

Beş yüz altmış sekiz yılında — Allah rahmet etsin — Şevval ayının ortasında Salahaddin gaziler niyetiyle Mısır'dan çıktı. Beraberinde Nureddin'e hediye olarak götürülen şeyler vardı: Filler, bataklık develeri, saraydan güzel elbiseler, değerli eşyalar, demir aletler, kristal kesimleri, kaplar, eşi benzeri tasavvur edilemeyen eşyalar, boynunda en büyüğü otuz miskâlden fazla, ikincisi on sekiz, diğeri bundan küçük olan üç parça Belh lâl taşı, ayrıca kıymetli inciler, altmış bin dinar, mamul mallardan nadide eşyalar, güzel kokular, misk ve benzeri şeyler vardı. Kerak ve Şevbek beldelerine yöneldi, oraları kuşattı, diğer kaleleri de kuşatıp harap etti, binalarını yerle bir etti ve yörelerine akınlar düzenledi.

Mısır Hediyesinin Nureddin'e Ulaşmasının Zikri

Ve hediye Nureddin'e sevk edildi ve Kadı el-İnşa el-Fadıl'a mektup yazıldı: "Bu hizmetin sebebi, aziz sultanımız, sultanü'l-âdil, Allah saltanatını aziz kılsın, ihsanını daima uzaatsın ve yardımıyla zaferi mümkün kılsın, erkanını güçlendirsın, yardımcılarını ve askerlerinin yardımcılarını muzaffer kılsın: Meliklerin âdeti, melikin kafirleri hedefe koyarak kanatlarını kesmesi, silahlarını kırması ve iaşelerini kesmesi, ülkelerini harabeye çevirmesidir. **En büyük sebeplerden biri, onun bu maslahattan geri kalmaması, Arap'tan kimsenin onların ülkelerinde kalmaması,** küfrün zilletinden imanın izzetine taşınmalarıdır ki bunda genel olarak cihad vardır. Cihadı en faziletli saydı ve tırnaklarının birçoğunu sökmekten ve onların yerini değiştirmekten hırslı davrandı; ta ki düşman, bugün saldırıya geçtiğinde önünde ne bir rehber bulabilen ne de bir yol bulabilen kimse haline gelinceye kadar." İmadüddin el-Katip şöyle dedi: "Hediye karadan ulaştı: Eşekler ulaştı, kalabalıklar ve bakışlar çoğaldı, fil ve katır bize ulaştı ve yeşil meydana talim yapıyoruz. Musul sahibi İmadüddin Gazi b. Mevdud'un kardeşi İbnü'l-Enbârî aracılığıyla Musul sahibi

— elbiselerden, utlardan ve minberden bir şey olmaksızın — Halife'ye Seyfeddin aracılığıyla hediyelerle birlikte değerli hediyeler gönderdi."

Ve bu yılda düşman Cevlân'a saldırdı ve Miskînler'e indiler ve bu durum çok büyüdü. Ve hediye ulaştığında ve elçi Nureddin'e vardığında, hediye azımsandı ve önemsenmedi, ve hiçbir yere de denk düşmedi; lâkin o, Salahaddin'in şükrünü izhar etti, faziletini vafetti ve dedi ki: "Bizim bu mala hiçbir hacetimiz yoktur, ve o da bilir ki biz Mısır mülkünde altın sarf ettik ve bu altından dolayı bize fakirlik geldi, ve bu taşın taşınmasında bizim için bir miktar karşılığı yoktur." ve Ebû Tammâm'ın şu sözleriyle temsil etti:

"Çokluktan dolayı altın harcamadı, çakıl taşları üzerine altın fakirliğiyledir; Lakin o bilir ki Şam askerleri ve askerlerin çokluğu fakirdir, ve bela Frenkler'dedir, dolayısıyla yardım ve yardımlaşmanın yardımlarla gerçekleşmesi gerekir", sonra bu önemli işten ne düşüneceğini düşünmeye başladı.

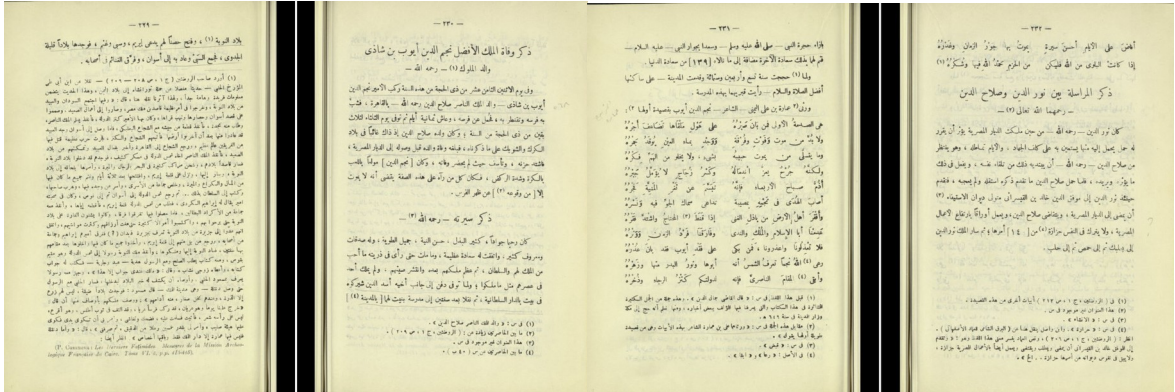
Ve Nureddin hediye ile birlikte inmekte idi, askerleriyle onların yanına sevinçle ulaştı, Fıvar'a sevinçle vardılar, sonra Şulale'ye indiler. Nureddin Aştera'ya asker gönderdi ve Taberiye arazisine bir asker gönderdi ve oraya saldırıda bulundu. Frenkler çukur geçidinde saptıklarında, gizli birlik oraya karşı durdu, ta ki Serriye geçinceye kadar. Kurtuldular, sonra Nureddin Aştera'dan ayrıldı ve Aştera'nın arkasında konakladı. İmadüddin onu şu kasidenin başıyla övdü:

Yıldızları ve lambaları gizleyen mızraklar, Muhteşem orduların yardımcısıyla zafer sancağını yükseltti ve Mısır asrının ihsan ayeti belirdi. Sen, meliklerin arkasında bulduğun kimsesin, tanıdıklarından ve imandan dolandırılan, Kalplerin galibi ve avcısı, aslanların avcısı ve süvarilerin şövalyesi, ey kralların galibi! Ey taşların gasp edicisi, efendilerin sahibi, taç sahipleri nezdinde övünç hazinesi.

Ve içinden şunları söyler: Ne çok savaşın vardır senin Frenkler arasında, hikayen ufuklarda ve beldelerde yürümüştür. Kavimlerinin kaftanlarını ölümünden bir rıda ile biçtin, başlarına rüzgarları vurdun, bostanlarını kestir. Meliklerinin boyunlarını köleleştirdin, onları bukağılar ve dertler içinde bıraktın, Boyunlarına demir halkalar taktın ve çenelerini süründürdün.

Nöbe Gazvesinin Zikri

Cemaziyelahir ayının başlarında — yani beş yüz altmış sekiz yılında — Melikülmuazzam Şemsüddeve Fahrüddin Turan Şah b. Eyyub — Sultan'ın kardeşi — Nöbe gazvesini gerçekleştirdi. Nübye ülkesi ve İbrim denilen kaleyi fethetti, esir ve ganimet aldı, orayı az bir malla buldu, Nübye'yi topladı ve Asvan'a döndü, ganimetleri arkadaşları arasında paylaştırdı.

Zikri geçen Melik el-Efdal Necmeddin Eyyub bin Şazi -Allahü teâlâ rahmet etsin- Meliklerin babası:

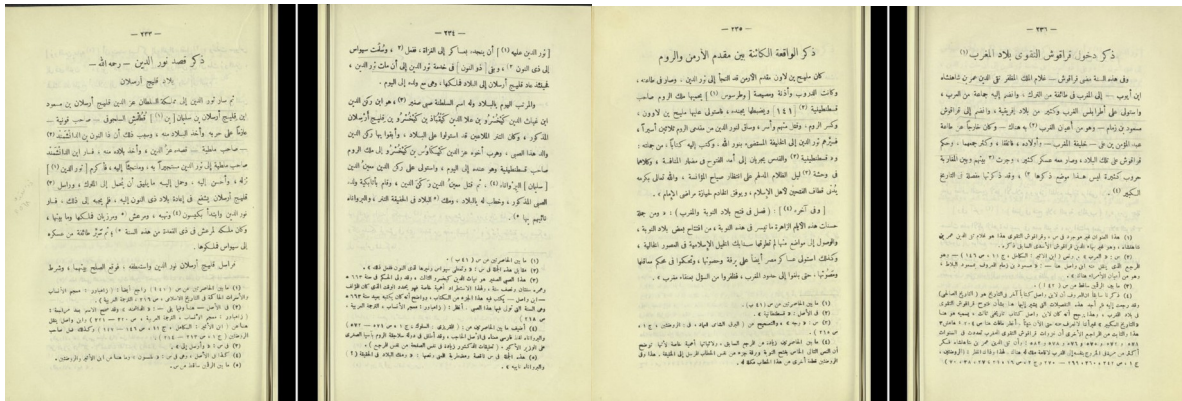
Ve zilkade ayının on sekizinci Pazartesi günü Emir Necmeddin Eyyub bin Şazi - Allahü teâlâ rahmet etsin- Kahire'de ata bindi, Salahaddin -Allahü teâlâ rahmet etsin- atının üzerindeneydi ve bekliyordu, ta ki eyerinden ininceye kadar, sekiz günden fazla yaşadı, sonra Salı günü Zilkade ayının bitimine üç gün kala vefat etti. Babası Salahaddin, Kürek ve Şobek ülkelerinde gafilken, Mısır ülkesinde iki ordu arasında büyük savaş oldu, iki taraftan da büyük ölüler öldü, şecaatli rücu etti ve Gafar ile diğerleri Said es-Süveyled'in fiiliyle muktedir oldular. Melik en-Nasir kardeşinin askeriyle keşif askerinde saklandı, Mısır ülkesinin varışından evvel vefat haberi kendisine ulaştı, dolayısıyla hüüzün ağır bastı, vefatı gerçekleşinceye kadar üzüntüden dolayı teessüf etti, ve **Necmeddin topla oynamakla, polo oynamakla ve şiddetli binicilikle meşguldü**, her kim onu bu sıfat üzerinde gördüyse, ancak vukuundan sonra ölür diye hüküm verirdi. Sonra devletin yarısı Asvan'a sonra Fum'a döndü, emire İbrahim es-Sükkeri denilir, İbrim kalesi tepesinden İbrahim'in çadırını talep etti, yakılmasına emretti, ve oraya Kurt el-Batalin'den bir cemaat çıkardı, sonra oradan ayrılarak Nübye halkının üzerine taarruzun oluncaya kadar oralarda kaldılar, rızıklar ve çoğalan geçimler çok bol mallar kazandılar, ve ittifak ettiler ki Nübye ülkesinden İbrim adındaki adaya geçsinler, Emir İbrahim ve ashabından bir cemaat arkadaşları arasından ona gitmedi, İbrim kalesi veyahut mukamlarının boşaltılması hariç, Nübye halkı nida etti ve onlar helak oldular, devletin güneşine Mısır elçisini infaz etti ve o Mukam'da ikamet ediyor, ve beraberinde Salahaddin'i talep eden mektup ve mürsel hediye var - Köle ve carie - mektubun cevabına mektup ve iki şap atı verdi, ve dedi ki: "Bende bundan başka cevap yoktur", Mahmud el-Halebi ile birlikte bir elçi hazırladı, ve Asvan ahalisine halifeyi ulaştırmak için haberin yayılmasını ve ülkeyi keşfetmesini tavsiye etti, ta ki Denkle'ye ulaştı - ki o Medine'dir - Mahmud'un tavsiyesi buldum, darı haricinde ziraat yoktur, ve onlarda küçük hurmalar vardır, ahali onlara adamıştır; ve mülklerinin vasıflarından ki o söyledi ki: "Bize bir gün çıplak olarak çıktı ve çıplaktı, fakat bir Arap ridası bürünmüştü, deve tüyünden bir elbise içinde, başının üzerinde saç yoktu, sonra bize geldi, güldü ve takıştı, ve der ki katılandan hilesi salib üzerinedir, ve un miktarından azını takdir edebilir veya sörfi", dedi: "Ve amma dağcılıkta filan imaret Mısır evidir ancak ve vakıası da budur".

Zikri Siresi - Allahü teâlâ rahmet etsin -

Cömert, çok veren, çok bağışlayan, niyetin güzelliğinde, cemil etvarda, sadakaları ve marufu çoktu, ve ona büyük saadetler mutabık oldu, ta ki zürriyetinden gördüğü şey sevdiği şeylerin en sevgilisidir Melik hem sultan, sonra mülkleri onlardan sonra büyük oldu ve namı yayıldı, ve onların asrında bir kimse mülk gibi malik olmadı; ve ne vakit ki Şirkoh'un kardeşi Esedüddin'in yanına defnolunmak üzere vefat etti, Sultanî Sarayda ikamet olundu, sonra iki basamaktan sonra Medine'de bina olunan okula naklolundu.

Zikri Müraselesi (Yazışmaları) ve Necmeddin Eyyub ve Salahaddin -Allahü teâlâ rahmet etsin- Arasındaki İrtibat:

Ağlasın günlerin akışına en ahsen seyrinde, zamanın cevrenden ve hilesinden ölür, eğer belanın biri Allah'tan ise, ihtiyatlı olup Allah'a hamdetmek ve şükretmek gerekir. Ve ne vakit ki hicretin dört yüz doksan altı senesinde geldi ve Medine'ye -aleyhi's-salam- katıldı ki o, ahiret saadetine dünya saadetinden elde ettiklerini eklemiştir. Ve lakin hicretin dört yüz kırk dokuz senesinde ve Medine'ye -sakinleri üzerine en efdal salat ve selam olsun- geldiğimde, ikisinin kabrini bu medresede gördüm. Ve Umare bin Ali el-Yemeni -Şair- Necmeddin Eyyub'un kasidesi rivayet olunmuştur ki başlangıcı şöyledir: İlk musibettir sabrı olan kimse için, onun buluşma korkusuna ecirler katlanır, ölümden, kaçırmaktan ve ayrılıktan kaçış yoktur, ve gözyaşıyla onun kuru yakılır, ve seven kimse sevdiği öldüğü zaman teselli bulmaz, ve onun düşüncesi kederden boş kalmaz, lakin yara iyileşmesini zorlaştırır, ve camının kırığının tamiri zor olur, sabahın kanı idi çarşambanın, zira onun gülümsemesi ölümün dişetinden ayrılmasıydı, hidayet ashabı musibetle isabet aldı, göğün seması onda sarsıldı ve yardımı, yeryüzü ehlinin en cömerdi fakirleşti, muhtaç olduğu ve fakirliğinin şiddetlendiği zaman, kuru ey İslam'ın, mülkün ve cömertliğin babasını, ve bizi zamanın teki ve onun eşsiz ayırdı, o halde kınamayın bizi ve mazur görün, zira Eyyub'un kaybına ağlayan kimse onu mazur görür, Allah şahit kıldı güneşi ki o, onun kapılarıdır ve bedir nuru ondandır ve onun azığıdır, ve baki kıldı Nasri makamını, zira sizin devletinizin ümidi ve azığı çoktur.

Nureddin'in Kılıçarslan Ülkesine Yönelmesinin Zikri

[Nureddin ona] askeriyle yardım etmesini, Gûzat'a katılmasını emretti, Sivas'ı fethetti ve Zünnun'a verdi, ve Nureddin ölünceye kadar Zünnun'un hizmetinde kaldı, sonra Kılıçarslan ülkeyi geri aldı, ve çocuk olan oğlu ile birlikte oradadır bugüne kadar.

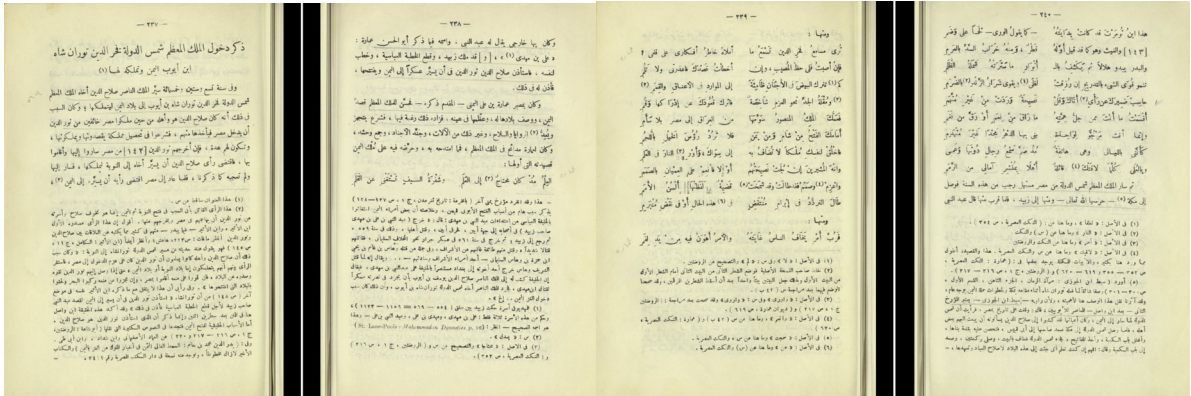
Ve bugün ÷lkede tertip olunan ve kendisine saltanat ismi verilen k÷÷÷k bir çocuk vardır, o da İzzeddin Kılıçarslan b. Mesud b. Kılıçarslan b. Süleyman b. Kutalmış es-Selçuki -Konya sahibi- olan Rukneddin İbn Gıyaseddin Keyhüsrev b. Alaeddin Keykubad b. Keyhüsrev b. Kılıçarslan el-Mezkur'un oğludur, ve **Tatar melunları ÷lkeleri istila etmişlerdi ve orada kaldılar**, Rum meliki İzzeddin Keykavus b. Keyhüsrev'e bu çocukluğun babası kaçtı, ve Konstantinye sahibi olan ve bugün onun yanında bulunan Rum melikine kaçtı, ve Rukneddin Muinüddin Süleyman el-Pervane'ye istila etti, ve Atabeyi oldu ve mezkur çocuğu öldürdü, ve ÷lkeye hatip oldu, ve hakikatte Tatar meliki ve Pervane onların arkasındadır... Sonra Nureddin Mısır ÷lkesine Sultan İzzeddin Kılıçarslan b. Mesud b. Kılıçarslan b. Süleyman Selçuki -Konya sahibi- üzerine azmederek savaşı gitti ve ÷lkeyi ondan aldı, ve bunun sebebi Zünnun b. Danişmend -Malatya sahibi- Nureddin'e kastetmesi ve ÷lkesini ondan almasıdır, Malatya sahibi Nureddin'e sığınmacı olarak kaçtı ve ona sığındı, o da Nureddin kerem kıldı, onu indirdi ve ona ihsanda bulundu, ve ona meliklere yaraşır şekilde taşımasını yükledi, ve Kılıçarslan'a Zünnun ÷lkesinin kendisine iade edilmesi için şefaati etmesini yazdı, o ise buna icabet etmedi, bunun üzerine Nureddin yola çıktı ve Berkisiyan ve Nebih, Maraş ve Mer'as mülklerini ve civarındaki kaleleri fethetti ve oranın mülkü bu senede Zilkade ayında oldu, sonra Sivas'a askerinden bir taife gönderdi ve orayı fethettiler. Kılıçarslan Nureddin'e elçi gönderdi ve istiska etti, aralarında sulh akdedildi.

Ermen ve Rum Öncüleri Arasında Meydana Gelen Savaşın Zikri

Melih b. Lavun Ermeni öncüsü Nureddin'e sığındı ve onun itaatine girdi, geçitler, Adana, Misis ve Tarsus askerinin şiddetiyle onu himaye etti, Lavun b. Masud üzerine Melih galip geldi, Rumları kırdı ve onlardan birçoğunu öldürdü, ve Rum öncülerinden otuz kişiyi esir aldı, onları Müstadi'ye, Nureddin'e elçi olarak gönderdi, ve ona bir kitap yazdı, celatından Konstantinye'ye ve Kudüs denizine fetihlerin sonuna kadar yarışıyorlar ve münafasa meydanında, ikisi arasında birçok savaşlar oldu, o yerin tanınmış bir yeri yok, onun zikri tarih-i kebirde detaylı olarak zikrolunmuştur.

Karakuş'un Mağrip ÷lkelerine Girişinin Zikri

Ve bu senede Karakuş geçti - Mezafer Melik Takiyeddin Ömer b. Şahinşah b. Eyyub'un gulanı - Türk tayfasından Mağrip'e, ve Arap cemaatinden bir grup ona katıldı, Trablus West ve İfrikiye ÷lkelerinin çoğunu fethetti, ve Karakuş b. Zeman'a katıldı - o Mağrip ileri gelenlerinden biridir - ve orada harici idi - Abdimümin b. Ali - Mağrip halifesi - ve evlatları, ittifak ettiler, ve çoğaldılar, ve o Karakuş o topraklarda hükmetti, ve onunla beraber çok asker oldu, ve onların arasında birçok savaşlar oldu, bunun zikri için bir yer yoktur, ve onun zikri tarih-i kebirde tafsilatlıdır.

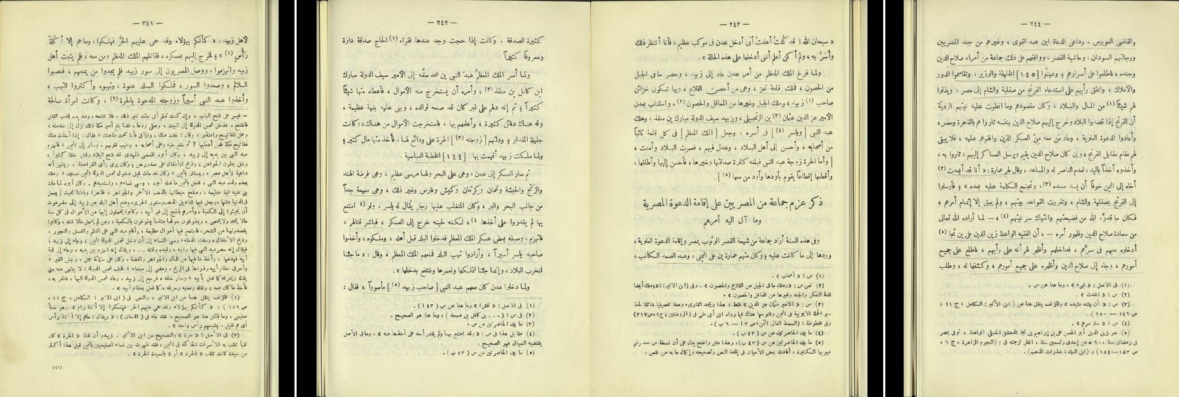
Melikü'l-Muazzam Şemsüddevle Fahreddin Turan Şah bin Eyyub'un Yemen'e Girişi ve Orayı Mülk Edinişinin Zikri

Beş yüz altmış dokuz yılında Nâsir Salahaddin, kardeşi Melikü'l-Muazzam Şemsüddevle Fahreddin Turan Şah bin Eyyub'u Yemen diyarını mülk edinmesi için gönderdi. Bunun sebebi şuydu: Salahaddin ve ailesi, Mısır'ı mülk edindikleri andan itibaren Nûreddin'in Mısır'a girip onu kendilerinden almasından korkuyorlardı. Bu yüzden amaçlayacakları ve mülk edinecekleri bir krallık elde etmeye giriştiler ve kendileri için bir hazırlık oldu; şayet Nûreddin onları Mısır'dan çıkaracak olursa oraya gidip orada ikamet edeceklerdi. Salahaddin'in görüşü, kardeşini Nûbe'ye gönderip orayı mülk edinmesini gerektirdi; o da oraya gitti ancak bu durum ona hoş gelmedi (böyle zikredilmiştir). Mısır'a döndüğünde ise görüşü Yemen'e gitmesi yönünde oldu. Orada, kendilerine Abdünnebî denilen bir harici bulunuyordu; Ebu'l-Hasan Umâre'nin zikrettiğine göre adı "Ali bin Mehdi" idi. Zebid'e sahip olmuş, Abbasi hutbesini kesmiş ve kendi adına hutbe okutuyordu. Salahaddin, Nureddin'den Yemen'e bir asker gönderip orayı fethetmesi için izin istedi, o da ona bunda izin verdi. Mısır'da ise —anısı daha önce geçen— Umâre bin Ali el-Yemenî vardı. Melikü'l-Muazzam'a Yemen'in kıssasını güzel gösterdi, ülkesinin vasıflarını anlattı ve gözünde orayı büyüttü. Bu durum, ondaki oraya olan arzuyu artırdı; bunun üzerine hazırlık yapmaya, tulumları, silahı ve diğer aletleri tedarik etmeye, askerleri yazmaya, toplayıp kalabalık oluşturmaya koyuldu. Umâre'nin Melikü'l-Muazzam hakkında övgüleri vardı; onu övdüğü ve Yemen mülküne teşvik ettiği kasidesinin ilk beyiti şöyledir: İlîm, kalemden muhtaç olduğu ölçüde bir müddür; kılıcın keskin ağzı ise kalemden müstağnidir.

Ve ondan:

Gezdir Fahrüddin'in kulaklarında duyacakları şeyleri, doldur düşüncelerinin hatırını kalpler üzerine! Eğer isabet ettiysen isabetli payda, ve eğer yanıldıysan niyetinde, mazur gör ve kınama. Ne zaman ki kar beyazlarını karanlık kirkpiklerde hareket ettirsin, (ak kılıçları karanlık kınlarında oynatırsın), boyunlara ve tepelere varılır. Ve ciddi gayret gözü şaşkın olarak dikilmişken, gayretinin yularını idrakten bırak ve kalk! Vicdanının reyinden nefsinı hesaba çek ve sana nasihat eden kimseye deki: Sakın başkalarından gelen bir nasihati reddetme! Yemin ederim ki sen himmetin çoğundan değilsin, ne develerden hoş olan bir şeyden ne de ganimetten. Ve sen ancak bir tek umut edensin, zamanın binasında gurur duymadan ve böbürlenmeden. Sanki sen

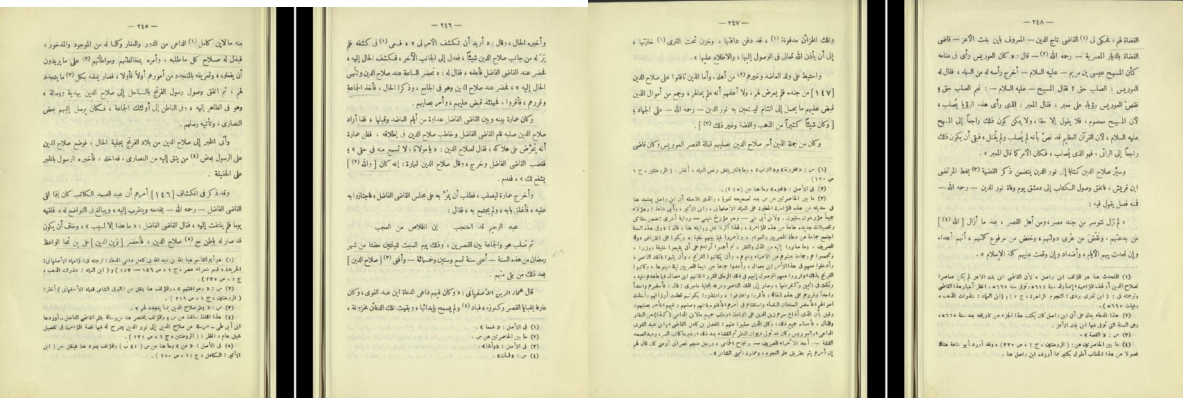
geceleeri çağıransın ve o seslenen biridir, senden başka kişilere adamlar işitmez kulaklarını tıkamışken, ve körü körüne ateşe dalan. Ve sen her bayrağın sahibiyle konuşansın, rahmet pınarlarında hayal meyal yürüyen bir hısımsın. Sonra Melikü'l-Muazzam Şemsüddeve, bu senenin Recep ayının başlarında Mısır'dan hareket etti; Mekke'ye vardı -Allah Teâlâ onu korusun- ve oradan da Zebid'e yöneldi. Ne zaman ki Mekke'ye yaklaştı, Abdulnebî bin Mehdi'nin durumu ... Ve ondan: Yakın bir emir ki insanlar onun sonundan korkar, ve iş, elin altındakinden daha kolaydır.

Sadaka bol olunca, fakirler orada bulundu. Hacı Sadaka da bol miktarda akçe buldu. Melikü'l-Muazzam Abdünnebî bin Mehdi'nin emriyle, Emir Seyfüddere Mübarek bin Kamil b. Munkiz'e malın bir kısmını ondan çıkarmasını emretti. Ona çok miktarda mal verdi ve şunları söyledi: "Şüphesiz o dirhem babası için yapılmıştı ve büyük kubbeli bir yapıydı. Onun da birçok define yeri vardı ve onlara bildirdi, oradan mallar çıkarıldı, ondan çok mal alındı ve Zebid ele geçirildiğinde oraya yerleşildi." Abbasi hutbesi. Sonra ordu Aden'e doğru hareket etti; deniz kenarındadır ve çok büyük bir limanı vardır, Hindistan, Zenc, Habeşistan, Oman, Kırmán, Kış, Fars ve diğer yerlerin gümrük kapısıdır, çok sağlamdır, deniz ve kara yönünden korunmaktadır. Oraya güç yetirilemeyen üstün bir adam vardı, ona "Yâsir" deniliyordu, her ne kadar deniz ve karanın alınmasına güç yetiremediyse de, o orduya karşı çıkmak için dışarı çıktı, savaştılar ve bozguna uğradılar. Melikü'l-Muazzam'ın askerlerinin bir kısmı ondan önce davranmış ve ailenin yurduna, mülküle ve mülkiyetine girmişlerdi, Yâsir'in arkadaşını esir aldılar, Melikü'l-Muazzam'ın şehri yağmalamasını istemediler ve dediler ki: "Biz şehri yağmalamaya ve ondan yararlanmaya gelmedik." Aden'e girdiklerinde Abdünnebî esir alınmış olarak onlarla birlikte idi ve dedi ki: "Sanki bu adamlar üzerimize kızgın bir ateşle geldiler de helak oldular, oysaki baş yarasından başka bir şey değildir." Orduya karşı çıktı, fakat Mısırlılar Zebid surlarına ulaştılar ve onları engelleyecek kimse bulamadılar. Merdivenleri diktiler, surlara tırmandılar, beldeyi zorla ele geçirdiler, yağmaladılar, çokça yağma yaptılar ve Abdünnebî ile "El-Harra" denen karısını esir aldılar. Kadın şöyle dedi: "Kapının açılmasına yardım et, eğer gitmek istersen sana bir yol açarım ki oraya gidersin, git ve aç." O da kapıyı açtı; Melikü'l-Muazzam devleti eve girdi, dua etti ve Mekke emiri olarak senin hizmetine indim, bütün anahtarları ve özürleri getirdim ve dedi ki:

"Korkma, sen şimdi benim itaatimdesin." Dedikten sonra Mekke anahtarlarını aldı ve o da verdi, kalplerini yumuşattı, halka iyi davrandı ve Aden yolunu tuttu. Abdünnebî bin Mehdi'nin yanına vardı, fethedilen ülkede büyük bir halk katletti, hamilelerin karınlarını deşti, çocukların kafalarını kesti, Mehdi'ye mensup olan, Mısır halkının davasını güden, halka karşı yalancı olan ve Yemen halkından yüz çeviren bir adamın ölüsüne rastlandı. Kendi oğlu Abdünnebî'nin saltanatı döneminde Yemen'e girdiği ve kendisinden sonra oğlu Abdünnebî'nin babasının yitirdiklerini geri aldığı, kadınlarını esir aldığı ve intikam aldığı söylenir. Babasının durumu şöyleydi: Çok büyük bir kubbe yaptırmış, duvarlarını altın ve mücevherlerle kaplamıştı, dünyada eşi benzeri görülmemiş bir şekilde yapılmıştı, içinde altından yapılmış kandiller ve mücevherler vardı, Yemen halkı her yıl hac zamanı Kâbe'ye gitmekten kaçınıyor ve onun kabrini ziyaret etmek üzere yollara düşüyordu. Oraya her yıl hesapsız mallar ve hediyeler taşıyorlardı. Etrafında tavaf ediyorlar, Kâbe'yi tavaf eder gibi yapıyorlardı ve ona mal kalmıyordu. Ağaçlardan amaçlanan şeylere yöneliyorlardı, büyük bir topluluk bir araya geliyor, Kâbe'deki Nebi ve Neccur halkından uzaklaşıyor, çocukları boğazlıyor, kanlar akıtıyor ve kadınları esir alıyorlardı. Şemsüddeve Yemen ülkesine girip Zebid'e geldiğinde, arkadaşı Yâsir esir alınmıştı ve öldürüleceği söylendi, kabre gelip babası Yâsir'in kemiklerini kazdı, rüzgâra saçtı, Sana'ya doğru gitti, Şemsüddeve'nin hakkı bitmedi, onu öldürdü, yaktı ve babası gibi yaptı, sonra Zebid'e geri dönecekti, Yemen ülkesine geri döndü, yaptıklarının karşılığı olarak onu öldürdü, astı ve yaktı, babasının zulmü gibi. Muhbir ve Deb'u El-Duat İbn Abdülqavi ve diğer Mısırlı askerler ve Sudan'ın korumaları, saray muhafızları ve Salahaddin'in emirleri ile onun ordusundan bir cemaat ile muvafakat ettiler, onların sırlarına vakıf oldukları; Halife ve Vezir ile görüştüler, evleri ve mülkleri aralarında paylaştılar ve Frankların Mısır'a çağırılması hususunda anlaştılar. Onlara mal ve ülkelerden verilmeyecekti, niyetlerinin ne olduğu ve sırlarının ne olduğu biliniyordu; Frankların gelişle ülkeleri işgal edeceklerdi ve Salahaddin bizzat Kahire ve Mısır'a çıkacaktı, Alavi davetini yeniden başlatacaklar ve Mısır'daki askerleri onlarla savaşacaktı, böylece Franklar karşısında onlara yer kalmayacak, Salahaddin kalacak ve ordu onlara gönderilecekti, onlara karşı ayaklanacaklar ve zorla alacaklar, yardımcısı ve destekçisi olmadığı için kardeşi (Turan Şah) kardeşine Yemen'e dönmesi için acil haber gönderdi, korkudan dolayı onun süresi doldu, mesele kendi aralarında kesinleşti, aralarındaki kurallar belirlendi, ancak işin tamamlanması gerçekleşmedi, Allah Teâlâ'nın Salahaddin'in saadetini ve işinin zahir olmasını irade etmesiyle – ki o, El-Fakih El-Vaiz Zeynüddin Ali bin Neja idi – saray şiarından bir cemaat Mısır'da Alavi davetini ikame etmek istedi, onları sırrına ortak etti, onları kendi görüşlerine göre gösterdi ve kendilerinin onun görüşü üzerinde olduklarını gösterdi, tüm işlerine muttali oldu, Salahaddin'e geldi ve tüm işlerini ona gösterdi, onları açığa çıkardı ve talebinde bulundu ve ona malın kamili (Dâî'nin evlerinden, mülklerinden ve mevcut ile saklı olanlardan ne varsa hepsi) verildi; onun her türlü ıslahı için ne istediye yerine getirildi, gizlediklerine ve anlaştıklarına muttali olundu, neyi yapmalarını istiyorsa onu yaptılar ve işlerinin yenilendiğini ilk önce onlara bildirdi, her birine eliyle yenilendi. Sonra Frank elçisinin sahile hediye ve mektupla gelmesi kararlaştırıldı, ki bu zahirde elçiye, batında ise o

topluluğa idi, bazen Hristiyanlardan bazılarını onlara gönderiyor ve elçileri gelip gidiyordu.

Haber, Frenk diyarından gelen elçi vesilesiyle Salahaddin'e ulaştı, bunun üzerine Salahaddin, Hristiyanlardan güvenilir birine elçi hakkında bilgi verdi, o da içine sızdı ve elçiye gerçek haberi bildirdi.

İnkılâfta zikredildiğine göre, Abdullezam el-Katib, Kâdî el-Fâzıl'ın meclisine uğramayı istemişti, onunla karşılaştı, kapısına kilit vurdu, onunla görüşmedi ve dedi ki:

"Abdulrahim kurtuluştan kaçınıyor."

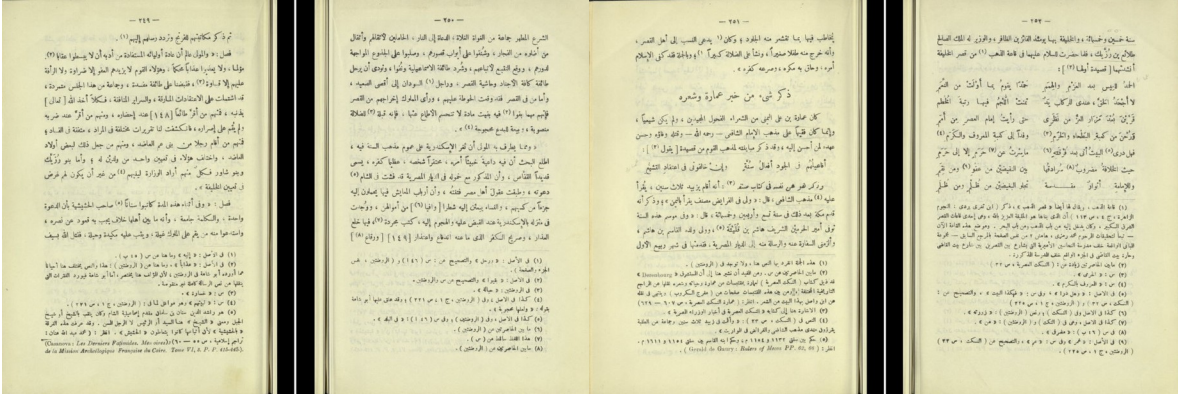
Sonra Umâre asılmak üzere çıkarıldı, Kâdî el-Fâzıl'ın meclisine uğraması istendi, onunla karşılaştılar, kapısını kapattı, onunla görüşmedi.

Sonra Qasr ve Cemaat arasında asıldı, bu da beş yüz altmış altı yılı Ramazan ayının bitmesine iki gece kala cumartesi günü idi – ve ondan sonra [Salahaddin] geri kalanını yok etti.

İmâd el-Din el-İsfahani dedi ki: "Ve aralarında davetçilerin dâîsi İbn Abdülqavi vardı, sarayın hazinelerinin ve hazinelerinin âlimi idi, feda etti ve onların elleriyle harcanmasına izin vermedi, o gömülû hazineler ise mahfuz kaldı."

Ve Kâdî el-Fâzıl (Tâcüddin - İbn bint el-A'azz el-Kahrî'nin bilinen kızı - kadısı, Mısır diyarının kadısı - Allah rahmet eylesin - dedi ki: "El-Muorî'nin rüyada gökten başına Hz. İsa b. Meryem - aleyhisselam - çıktığını gördüm, ona dedi ki: 'Çarmıh hak mıdır?' Hz. İsa - aleyhisselam - dedi ki: 'Evet, çarmıh haktır.' El-Muorî rüyayı bir tabire anlattı, tabirci dedi ki: 'Bu rüyanın gerçekleşmesi Nûreddin - Allah rahmet eylesin - üzerine olacaktır, çünkü Mesihî masumdur, hak olduğunu söylemesi imkansızdır, onun çarmıha gerilmesi ve öldürülmemesi imkansızdır, o yüzden rüyanın tabircisine dönmesi gerekir, çünkü tabir edilecek şey odur, iş tabircinin dediği gibi oldu.'" Salahaddin, İbn Kureyş'e, Nûreddin - Allah rahmet eylesin - vefat ettiği gün Şam'a ulaşan kitabın zikrini içeren bir kitap gönderdi, onda şöyle diyordu:

"Mısır askerinden ve saray halkından, [Allah'ın] bid'atlarından yok ettiği kimseler ve devletlerinin temellerini yıktığı kimseler, işleri gizli tutulanlar ve açık günler, günler onları terk etse de ve İslâm kelimesi aleyhlerine gerçekleşse de hâlâ tövbe etmemektedirler." Sonra onların mektuplarının Frenklere yazılması ve kendilerine elçilerin gidip gelmesi zikredildi.

Fasl: Ve ulu bilgin, dostlarının adaplarından elde edilen şeyin ceza vermemek, acı verici ve elim bir azapla cezalandırmamak, bu kimselerin affını artırmadığını, bilakis onlara karşı sertliği ve kabalığı artırdığını bildirdi. Bunun üzerine ifsada meyilli bir topluluk ve cürümde inatçı bir grup yakalandı; bu kimseler sapık inançları, münafıkca sırları içlerinde barındırıyorlardı. "Her kim Allah'ın hapsinden (cezalandırmasından) suçundan ötürü kaçarsa suçunu itiraf edenlerden bir kısmı huzura getirildi, onlardan bazıları vuruldu ama ısrarından vazgeçmedi; böylece farklı bahanelerin ortaya çıkması fesatta müttelik olduklarını, aralarından bazılarının Âdâşoğlu'nun amcasından bir adamı diktiğini, bazılarının Âdâşoğlu'nun çocuklarından birini tayin ettiğini, bu kişilerin seçiminde ayrılığa düştüklerini, biri ve iki oğlu olduğunu, Rüzeyk oğulları ile Şâvur oğullarının ise her birinin halifenin tayininde kendi bakanlığını kurmak istediğini ortaya çıkardı.

Fasl: Ve bu sürede Haşişiyye'nin yazarı bir mektup yazarak davanın bir olduğunu, kelimenin birleştirildiğini ve başkalarının yardımından geri durmanın vacip olduğunu bildirdi; meliklere hile ile karşı koyulmasını, hile ve kurnazlıkla tuzak kurulmasını, zehirli hançerle vurulmasını ve kaçınılmayan ömrün açık küfrünün beyan edilmesini talep etti.

Beş yüz elli yılında, o gün zafere ulaşanların galibi olan Halife ve vezir Melikü's-Salih Talâi' b. Rüzeyk, halife sarayının Altın Salonunda hazır bulunduğu, [Halife sarayından] bir çocuk olarak çıkmıştı ve büyük bir sapkınlık içinde büyümüştü; kısacası İslam onun emrine kefi oldu, hilesiyle onu boğdu ve küfrünü yok etti.

[Kasidenin başlangıcı:]

Övgü, azim ve kaygı sahibine mahsustur; pek çok nimetin mukabilinde ve sürekli artan ihsanlar karşılığında.

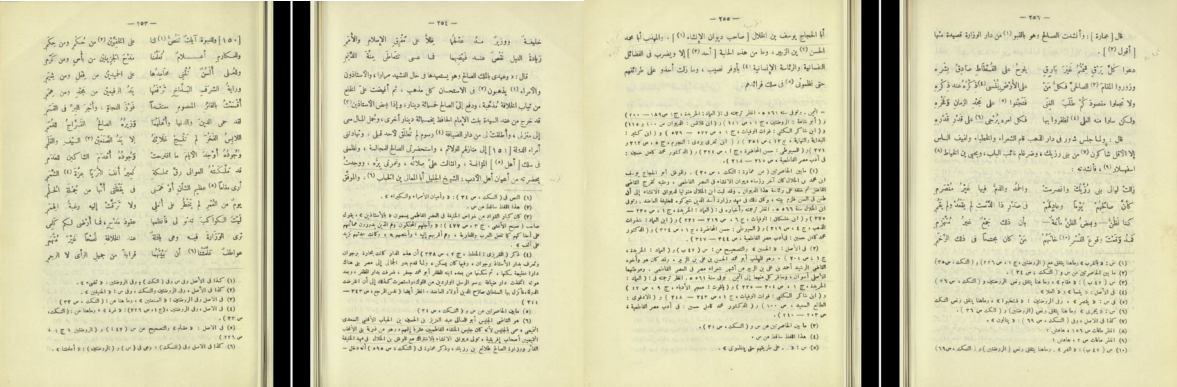
Umâre'nin Haberinin Zikri

Umâre b. Ali el-Yemenî, büyük şairlerin ve dâhilerin seçkinlerindendi; Şii değildi, aksine İmam Şafii mezhebinden bir fıkıh alimiydi -Allah rahmet eylesin-. Öldürülmesi, asılması ve kendisine iyilik edene karşı kötülük etmesi onun bu durumunu ve mezhebini zikretmiştir. [Şöyle diyor:]

Fıkıh ehli, ayrılığımın ardından bildi mi ki ben Ehlibeyt mezhebinin hilafına muhalefet edenlerdenim?

Ve kendisi, kitabının satırlarında şöyle zikretmiştir: Zebid'de üç yıl kaldığını, orada Şafii mezhebi fikhını okuduğunu, "Yemen'de Ferâiz kitabı üzerine tasnif yaptım"

dediğini ve bunun Yemen'de olduğunu zikretmiştir. Daha sonra oradan Mekke'ye gelmiş, Şerif Haşim b. FÜLEYTA'nın döneminde bu sene Hameyn Emiri vefat etmiş ve oğlu Kasım b. Haşim'e vekâlet verilmiş, kendisi de oradan Mısır diyarında elçilikle görevlendirilmiştir; Rebiulevvel ayının başında oraya varmıştır, halife ve vezir, İslam'ın ve ümmetin tepesinde bir gölge gibi uzanıyordu; Nil'in artışı, onun bolluğu eksildiği anlarda azalmıyordu, böylece yağmurların ihsanları kesilmiyordu.

Dedi ki: "Melikü'l-Salih, şarkıda bunu defalarca tekrarlayarak ahdedti; ustadlar ve emirler, her türlü güzel mezhep ve uygulamayla bunu süslüyorlardı. Salih, elli dinar verdi ve bazı ustadların durumu, İmam el-Hafız'ın kızı olan Seyyide'nin yanından beş yüz dinar daha verilerek çıktı; malı benimle birlikte evime taşındı. Misafirhaneden bana, daha önce hiç kimseye tanınmamış özel imtiyazlar verildi. Devletin emirleri beni ziyafetler için konaklarına davet ettiler, Salih beni özel sohbetler için huzuruna çağırdı, beni samimiyet ve dostluk meclislerinin halkası içine dahil etti, ihsanını üzerine yaydı, beni kendisine bağladı ve huzurunda edeb ehlinin ileri gelenlerini buldum: Şeyh Celil Eb'ül-Maali b. el-Hicab ve Muvaffak.

Ve nüzûl ayetleri bize iki halife hakkında adalet ve hükümle ilgili haberler verir; kerem sahibi zatlar, güç ve cömertlik yönünden iki denizi öven alametler öğretir. Yücelik ehline gelince, diller övgülerini saf eylemlerle övenlere arz eder. Şerefın bayrağı, yüksek şahsiyetlerin ve gayret sahiplerinin elindedir.

Masum ve zafer sahibi olan zat üzerine yemin ederim ki, kurtuluşun kazancını ve taksimdeki iyiliğin ecrini taahhüt etmiştim. Şüphesiz dinin, dünyanın ve halkın koruyucusu, sıkıntıları gideren Salih vezirdir.

O öyle bir övünülen elbise giymiştir ki, onun gömleğini kılıç ve kalem sahiplerinden başka bir el dokumamıştır. Cömertliği dilediği her vadiyi var etmiştir; keremi ise şikayetçileri yokluktan kurtarmıştır.

Dostlar öyle bir memleketin kölesi olmuşlardır ki, Süreyya yıldızının burnunu yücelik ve azametle gururlandırır. Gönlümde öyle büyük bir makam ve düşünce görüyorum ki, uyanırken bu düşünce aklın bütünündendir. Ömrümden tek bir gün bile yoktur ki bu ameli arzulamayayım.

Keşke yıldızlar bana yaklaşırsa da onları övgü kolyeleri olarak dizsem, sözlerimi size arz etsem. Orada vezirliği görürsün ki halka yayılmıştır; akrabalık bağları uzak akrabadan ziyade güzel bir görüşe dayanır.

Bizi birbirimiz arasındaki akrabalığın güzel bir düşünceye dayandığını, uzak akrabadan ziyade olduğunu öğreten şefkatler vardır.

Dedi ki [Umâre]: Salih, vezirlik sarayının kubbesi altındayken ona şu kasideyi okudum [söyledim]:

Parlama vakti gelmiş parlak bir bulut gibi, Fustat üzerinde parlayan doğru müjdecisiyle ve Salih makamını ziyaret edin; çünkü yeryüzündeki herkes onun zikrini anarken kendi zikrini unuttur. Zenginliği talep eden kimse gibi amacın peşinden koşma; çünkü zamanın eziyeti ve övünmesi sakınılmalıdır.

Fakat onun yüce tarafından bir parça al; çünkü her iş kendi kadri ve ölçüsünce umut edilir.

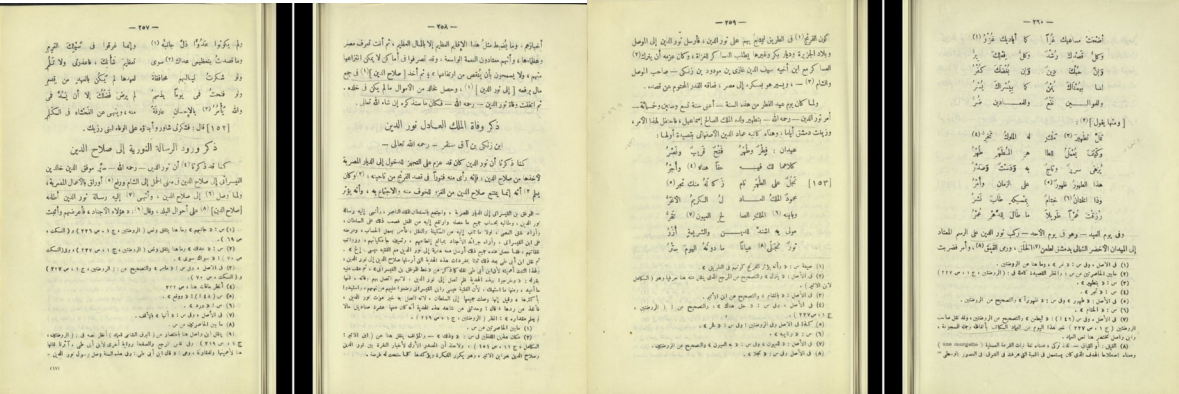
Dedi ki: Şüvür, Altın Saray'da oturduğu zaman şairler, hatipler ve halkın kalabalığı kalktı; Rüzeyk oğullarından, kapıcıbaşı Dırğam'dan ve süvari komutanı Yahya b. el-Hıyat'tan başka pek azı hariç hepsi oradaydı. Şöyle okundu:

Rüzeyk oğullarının geceleri sona erdi, dağıldı; hamd ve yerme onda hiç kesintisiz devam etmektedir.

Sanki onların salihleri bir gün, adileri ise destanların göğsünde ne düşüm attı ne de kalktı.

Zannediyorduk —ve zannın bir kısmı şüphe yaratır— ki bütün bunlar asla bozguna uğramayacak.

Dağılışın gerçekleşmesi, o merhametli toplulukta bir araya gelenlerin işini bitirdi. Ebu'l-Haccâc Yusuf b. el-Hâllâl [inşa divanının başkanı] vezirlik sarayından... ve Mühezzib Ebu Muhammed el-Hasan b. el-Zübeyr; bu talihsiz topluluktan hiç kimse yoktur ki nefsi faziletlerde ve insani başkanlıkta en bol nasiple pay sahibi olmasın.

Ben de onların yollarına uymaya devam ettim, ta ki beni incilerinin dizisine katıncaya kadar haberleri ve bu yüce bölgenin yalnızca mal ile idare edilemeyeceğini; bilakis sizin, alışlagelmiş nimetlerin genişliğine sahip olan, yerlerinden sökülmeleri mümkün olmayan ve onların yükselmesiyle bir şeyin eksilmesine müsaade etmeyen menseler olduğunuzu (bilin). Nuruddin'in -Allah ona rahmet etsin- ölümüyle hazinedeki mallar, hatırına gelmeyen bir şekilde kendisine ulaştı.

Nuruddin -Allah ona rahmet etsin- hakkındaki bu durum böyledir.

Adil Hükümdar Nuruddin Zengi'nin Vefatı

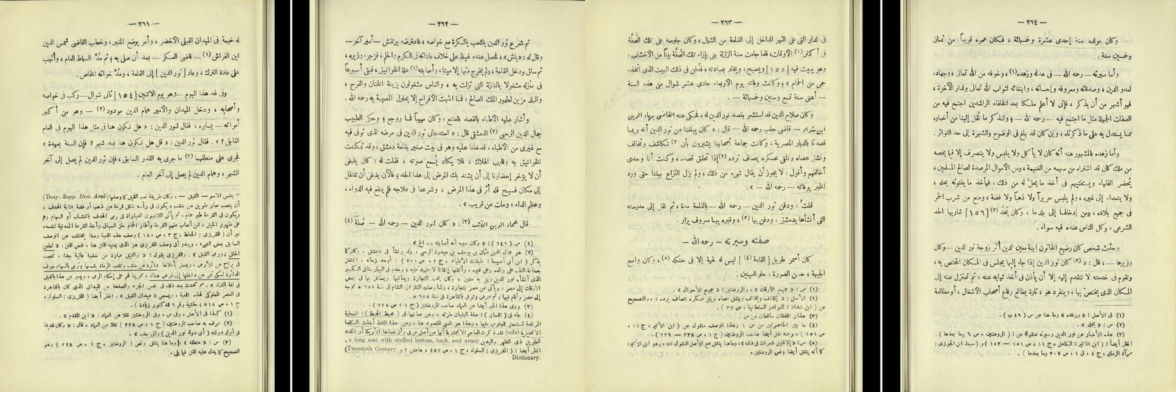
Nuruddin -Allah ona rahmet etsin- bin Aksungur.

Nureddin'in Mısır seferine hazırlandığını zikretmiştik. Fakat o, Frankların durumundan dolayı -Mısır'dan- bir gevşeme gördü. Ayrıca sadece Franklardan

korktuğu için değil, aynı zamanda onlarla beraber toplanıp birleşmekten ve onlara uymaktan çekindiği için Mısır seferinden geri duruyordu.

Kayserani, Mısır'a ulaştığında, Sultan Melik en-Nasır ile buluştu. Nureddin'e, her şeyin yolunda olduğunu ve Sultan'ın kendisinden hiçbir şekilde çekinmediğini bildirdi. Kayserani, Nureddin'in yanındayken, kendisine olan güvenin tam olduğunu, hesap işlerini meşgul olduğunu ve tüm orduların maaşlarını, masraflarını, askerlerin maaşlarını ve bütün bunların, Nureddin'in yanında olan fakih İsa ile birlikte olduğunu, onun da her şeyi eksiksiz bir şekilde teslim ettiğini ve Nureddin'in huzuruna döndüğünde, bizzat fakih İsa'nın el yazısıyla yazdığı hesabı Sultan'a sunduğunu, Sultan'ın da bu durumu onayladığını ve bu mektubu Nureddin'e gönderdiğini, eğer Frankların durumunda bir değişiklik olursa, bunun bildirilmesi gerektiğini belirtti Frankların, yolda olduklarını, Nureddin'e haber gönderdiler ve Musul ve Diyarbakır ve diğer bölgelerdeki askerlerin, Franklarla savaşmak için toplanmalarını istedi. Musul sahibi Zengi'nin oğlu Seyfeddin Gazi'nin kardeşi, Mısır'a askerleriyle gitmesi için talimat verdi. Fakat kader, onu hedefinden alıyordu.

Ramazan Bayramı günü, Nuruddin -Allah ona rahmet etsin-, oğlu Salih İsmail'in sünnet töreni için emir verdi ve bu vesileyle Şam'da günlerce süren şenlikler düzenlendi. Kâtibi İmaduddin el-İsfahani, bu olayı bir kaside ile kutladı. Bayram, temizlik ve temiz olanın temizlenmesi, her ikisi de birer fetihtir ve yakındır. Her ikisi de birer hediyedir. Sarayın süsü ve tacı, zamanın üzerinde yükselmektedir. Bu temizlik, zamanın üzerindeki bir nişandır. Bu sünnet, temizliğin mührüdür, kokusu yayılmıştır. Ömrün uzun olsun, zaman sürdürülsün.

Bayram günü -ki pazar gününe denk geliyordu- Nureddin, geleneksel törenle Şam'ın kuzeyindeki yeşil meydana çıktı ve onun için yeşil meydana bir çadır kuruldu, minberin konulması emredildi ve kadı el-Asker -şimdi vaaz verenlerden Şemseddin İbnü'l-Firraş- minbere çıktı. **Namaz kıldıktan sonra genel sofraya kuruldu ve Türklerin adeti üzere yağmalandı.** Nuruddin kalesine döndü ve sofranın hazırlığı sona erdi.

Ertesi gün -ki bu gün Şevval ayının ikisi, pazartesi günü idi- maiyetindeki has adamları ve yakınlarıyla birlikte ata baktı, meydana girdi ve emirlerden biri olan Emir İmaduddin Mevdud da yanındaydı; ki o emirlerin en büyüklerindendi. Nureddin'e dedi ki: "Gelecek yıl bu gün burada olacağız mıyız?" Nureddin de şöyle dedi: "Biz gelecek yıl burada bir ay sonra mı olacağız? Çünkü bu yıl uzaktır." Sözleri üzerinde tartışılar; ne var ki kader önceden belirlenmiş olduğu gibi gerçekleşti. Nureddin ayın

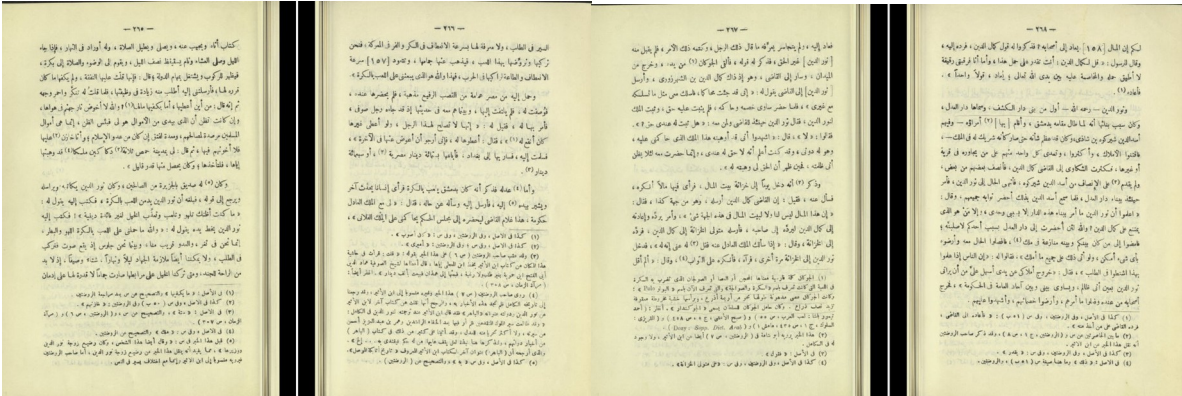
sonuna ulaşamadı ve yıl sonuna da erişemedi sonra Nureddin top oynamaya başladı. Has adamlarıyla birlikte top oynarken el-Burtuş -başka bir emir- ona "Baş" diyerek seslendi. Ondan hoşlanmıyordu, çünkü o cömertlik, hilim ve yumuşallık konusundaki alışkanlıklarının aksine hareket ediyordu. Veziri ve yardımcısı ona kızdı, sonra kaleden ayrıldı ve oradan sağ olarak çıkamadı. Koluna bir ur -hastalık- isabet etti ve bir hafta evinde, ne neşeyle ne de sevinçle karşılanan o rahatsızlıkla meşgul kaldı. İnsanlar düğün ve neşe süsleriyle meşguldü ve belde, salih hükümdarın sünnet töreni için süslenmişti. Musibetin acısından başka bir sevinç kalmamıştı.

Hekimler ona kan aldırmasını tavsiye etti, fakat o kaçındı, hekimler de geri dönecekti. Tabip Cemaleddin er-Rahbi şöyle anlatmıştır: "Nuruddin, hastalık döneminde benden başka hekimlerin de bulunduğu bir sırada beni çağırdı. İçeri girdik, Şam'daki küçük bir evde, yatakta yatıyordu. Kolumdaki uların ölümcül bir uçuruma yaklaştığını, sesimin neredeyse işitilmeyecek kadar zayıf olduğunu anladım. Ona dedim ki: 'Şu anda bu hastalığın şiddeti bu noktaya vardığına göre, bizi çağırmakta gecikmemeliydin. Şimdi başka, ferah bir yere nakledilmen gerekir, çünkü hastalığın tedavisine başlamakta bu tedavinin bir etkisi olmaz, hastalık büyümüştür ve ölüm yakındır.'"

İmaduddin el-Katip şöyle demiştir: Nuruddin doğumu hicri 511 yılında gerçekleşti, ömrü elli dokuz yıla yakın sürdü.

Tarihine gelince; o adaletinde, zühdünde, Allah'tan korkmasında, cihat etmesinde, din yolunda gayret göstermesinde, sadakalarında, iyiliklerinde, ihsanında ve ahiret yurdu için Allah'ın sevabını istemesinde o kadar ileriye ki, ondan önceki Raşit halifelerden sonra onun gibi sıfatları bir araya getiren başka bir melik bildiğimi sanmıyorum. Aktarılanlar ve aktarılanlardan çıkardığımız sonuçlar onun doğruluğunun ve şöhretinin tevatür derecesine ulaştığını açıkça göstermektedir. Zühdüne gelince; herkesçe bilinen odur ki, o yemez, giyinmez ve kendisine ait olan mülkten tasarruf etmezdi. Mülkünden ganimet payı olarak satın aldıkları müstesna, Müslümanların maslahatı için ayrılmış olan mallardan hiçbirisiyle ilgilenmezdi. Fakihler huzura çıkar, fakihlerin fetvalarını uygular, onlardan dilediğini alır, fetvaya göre hareket ederdi. Başkasına geçmezdi; bütün ülkelerinde ne altın ne gümüş elbiseler giyer, ne de şarap içilmesine izin verirdi. Ülkelerine şarap sokulmasına izin vermezdi ve bıçak kullananların ellerini kestirirdi. Şer'i hadleri uygulardı ve halkın hepsi onun nezdinde eşitti.

Ruzeybe Hatun'un emzirdiği kişi, Nuruddin'in hanımı Hatun'un eşi, Nuruddin'in veziri dedi ki: "Nuruddin, özel yerine geldiğinde, içeri girmesine izin verilmedikçe yanına kimse yaklaşmaz, sonra kendisinin meşgul olduğu yerden uzaklaşır, bazen iş sahiplerinin durumlarını inceler, bazen okuma ile takipte yürümek, dönüşlerdeki çeviklik ve savaşta kaçma bilgisini bilmez, ki bu da biniciliğimizi ve bu oyunla antrenman yapmamızı bozar, o yüzden oyunun başından uzaklaşır." Dönüşlerdeki çeviklik ve itaatin savaşta bir biniciye ne kadar faydası vardır, işte bu da bana top ile oynamayı emretmektedir.

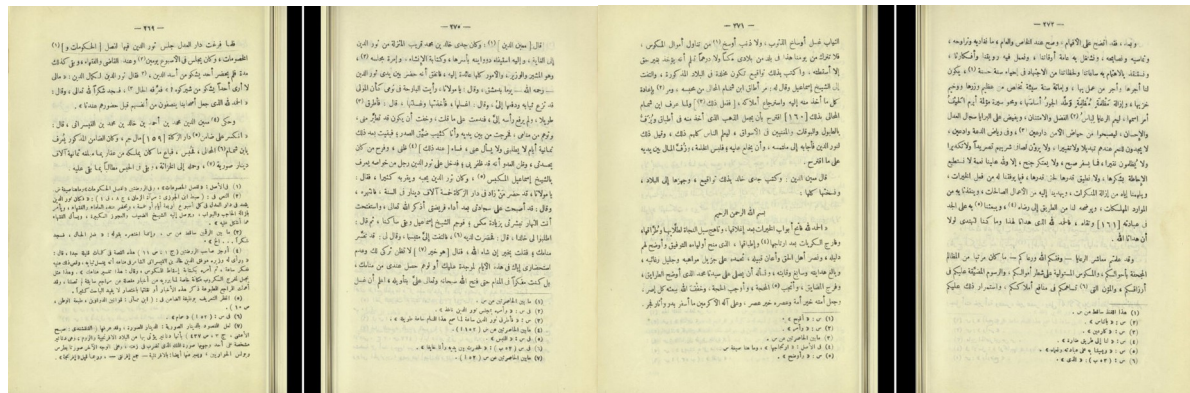
Ona Mısır'dan yaldızlı, değerli bir sarık gönderilmişti, fakat bunu yanında bulundurmadı ve kendisine hediye edildiğinde dönüp bakmadı bile. Konuşması sırasında bir adamın yanına geldiği, o adamın tasavvuf ehlininden bir kişi olduğu ve ona saygı gösterdiği anlatıldı. Ona dendi ki: "Bu adamla arkadaşlık etme, çünkü onun zannı kötüdür, oysa diğerine verilen, kendisi için daha faydalıdır." O ise şöyle dedi: "Ona verin; çünkü ben ahirette bunun karşılığını almayı umuyorum, onun kardeşlerine zulmetmeyin." Sonra şöyle dedi: "Benim Hımıs şehrinde üç kölem (veya meleğim) var" da hediye etti, Bağdat'a gitti; o da onlara Mısır dinarlarından sekiz yüz veya yedi yüz dinar verdi.

Adaletine gelince; Şam'da top oynarken bir insan görüp başka bir yana işaret ederek ona haber gönderdiği rivayet edilir. Adaletli Hükümdar'a "Senin ile sıradan bir mahkeme arasında ne fark var, bu kadının seni sıradan bir kimse gibi mahkemeye getirmesini emret." denildi. Nuruddin el yazısıyla ona şöyle yazdı: "Senin eğlenceden, oyun oynamaktan ve dini olmayan faydalardan başka bir şey düşündüğünü sanmıyorum saygısızlık etmeye cesaret edemez ve adamın dediğini bilir, durumu reddeder, onu geri çevirir ve elçiye şöyle der: "Kelil'e de ki: Sen buna güç yetiremezsin, ben ise zayıf bir cariyeyeyim, Allah katında tek bir sözde bile çekişmeye ve dava açmaya güç yetiremem." Kelil tekrar ona elçi gönderdi: "Seninle birlikte birlikte hak üzere olmamı emrettin, o halde benimle başkası gibi hareket et."

Nuruddin -Allah ona rahmet etsin- keşif darbesinin ve adalet evinin ilk binacısıdır.

Bunun sebebi ise Şam'da kaldığı ve (onda) emirlerin durduğu dönemde Esededdin Şirkuh'un ve başkalarının mülkleri ele geçirmesi, çokluk arz etmesi, komşularından birine veya köy halkından başkalarına zulmetmesi ve zulmünün ortaya çıkmasından korkarak herkesin mülkünde aşırı gitmesidir. Hak, kendisine bağışlananın onun hakkı olduğunu gösterdiğinde, şikayetler Adalet Kadısı'na çoğaldı. Kadı, aralarında adaletle hükmetmedi ve Esededdin Şirkuh'a ulaşmadı. Durum Nureddin'e ulaştı, bunun üzerine adalet evinin binasını kurmasını emretti ve Esededdin Şirkuh dahil herkesi huzuruna getirdi, hepsine hitaben şöyle dedi: "Biliniz ki, Nuruddin bu evi yalnız benim için inşa etmedi; bilakis benden başka biri Kalil'e gitmekten kaçınırsa, adalet evine birinizin sebebiyle getirilirsiniz; aranızda bir mülk anlaşmazlığı varsa, durumu aranızda adaletle çözün ve ne pahasına olursa olsun razı olun, çünkü insanlar arayış içinde olduklarında mülklerimin hepsinden çıkmam bana daha kolay

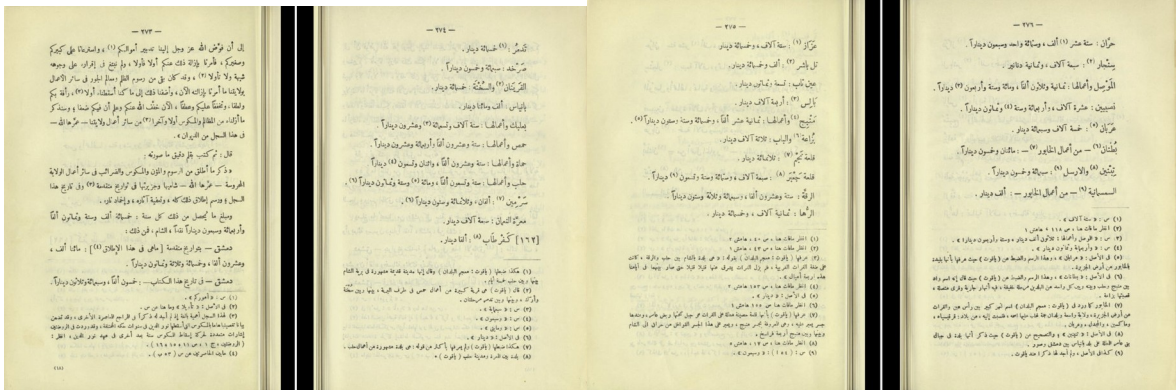
gelir." Dedi ki: "İnsanların talebiyle meşgul olmaları, benim katımda zayıf birinin zalimden hesap sormasını görmekten daha kolaydır." Sonra ashabına çıkmalarını emretti, onların da hasımlarını razı etmelerini ve şahitlik etmelerini sağladı malda olan sizin içindir. Sahabelerine onun sözlerini aktarmışlar, o da Kelil'in sözünü reddetmiş ve onu reddederek elçiye şöyle demiştir: "Kelil'e de ki: Sen bu işe güç yetiremezsin" deyip sözünü reddetti, cevganı (top sopasını) eline attı ve meydana çıktı, kadıya gitti; ki o zaman Şehrizuroğlu Kelil idi. Nuruddin kadıya haber gönderdi: "Bana başkası gibi muamele et, benimle başkası gibi hareket et." Ne var ki hasmı duruşmaya katıldı ve hüküm verildi, hak Nuruddin'in lehine kesinleşti. Nuruddin kadıya dedi ki: "Benim lehime bir hakkın var mı?" Onlar "Hayır" dediler. O da dedi ki: "Şahitlik ederim ki ben bu mülkü bana ait olan mülk olarak bağışladım, o da benden başkadır, benim nezdimde onun hakkı yoktur ve ben onun zulmettiğini zannetmiyorum, çünkü hak ona bağışlanan şeyde ortaya çıkmıştır." Şöyle de zikredilmiştir: O, bir gün devlet hazinesine girdi ve orada bir miktar mal görüp bunun kime ait olduğunu inkâr etti, soruşturulmasını emretti. Denildi ki: "Bu malı gönderen Kelil'in kadısıdır, falan yerden filancadır." Dedi ki: "Bu mal bizim evimiz için değildir, benim katımda bu malın herhangi bir yeri yoktur." Onu geri vermesini ve sahibine iade edilmesini emretti. Hazine sorumlusuna gönderip hazineye iade edilmesini istedi ve dedi ki: "Adil Hükümdar'ın benden bir şey öldürmesini istersen... ömrüme yemin olsun ki, o hazineden başka bir hazineye gitmiştir." Nuruddin tekrar diğer hazineye girdi, onu gördü, kapıda kınadı ve dedi ki: "İnsanlar arayış içinde olduklarında bunu yapmadılar mı?" Sonra dedi ki:

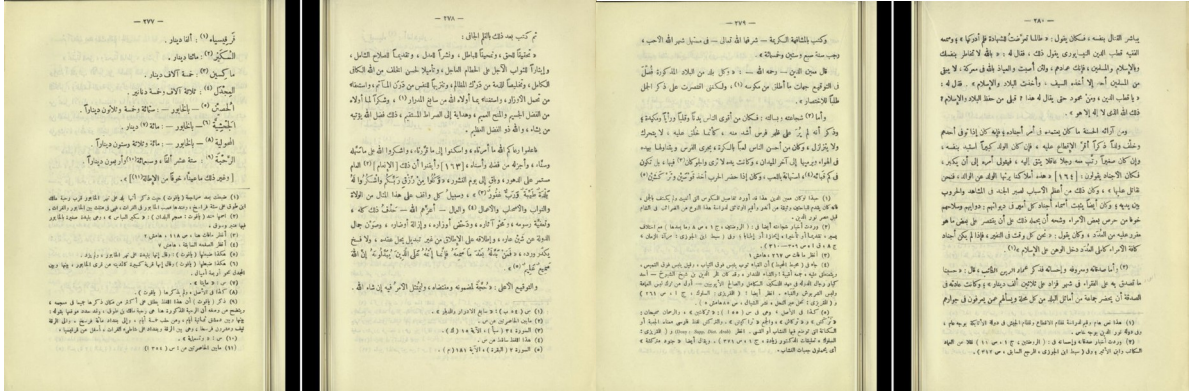
"Zayıf birinin mülkünün elimden çıkması, Nuruddin'in zalim birinin katında benden hesap sormasını görmekten daha kolaydır Muineddin [bin Muhammed b. Halid b. Muhammed b. Kayserani] -ki Nuruddin'in en yakınlarındandı- dedi ki: "Nuruddin adalet evi meclisinden boşandığında, haftada iki gün kadı ve fakihler huzurunda otururdu ve Nuruddin'e Esededdin'den şikayet eden hiç kimse kalmazdı, uzun süre böyle devam etti." Bir gün Nuruddin'in huzurunda bulunduğu sırada Şam'da dedi ki: "Ey efendim, dün gece rüyamda sanki mevlâmız köleyi soyup elbiselerini çıkardığını ve bana vererek, 'Bunları yıka, al, yıka' dediğini gördüm." Nuruddin bir süre başını öne eğdi, kaldırmadı ve "Söylediğim şeyden dolayı pişman oldum, meclisinden birinin benden nefret etmesinden ve düşmanlığımdan korktum" dedi. Huzurundan sıkıntılı bir göğüsle çıktım; sekiz gün geçti, ne arayan oldu ne de soran. "Bende bir sorun var" diye düşündüm ve düşmanın bana karşı zafer kazandığını

zannettim. Nuruddin'in yakınlarından bir adam Şeyh İsmail el-Mükbes'in yanına girdi ve hapse atıldı, hapiste kalmaya devam etti ve zimmetinde kalan mallarla sorumlu tutuldu.

Muineddin Muhammed bin Ahmed bin Halid bin Muhammed el-Kayserani şöyle anlatmıştır: "Zimmetimde açık olan mal dolayısıyla zayıfladım, kadı Şam kapısında bilinen İbn Şemam el-Mahalli'ye takılıyordu, hapsedildi ve gayrimenkullerinin hepsi, sekiz bin sure dinarı tutarındaki bedelle satıldı ve hazineye aktarıldı, hapis cezası da üzerinde kaldı. Şeyh İsmail el-Mükbes'e dedi ki: "Ey efendimiz, zekât evinde yılda beş bin dinardan fazlasını artıran kimse huzurunuzda geldi" dedi, onu azarladı ve şöyle dedi: "Dün seccade üzerinde namazı kıldıktan sonra Allah Teâlâ'yı zikrettim, uyandım ve İsmail sakindi, orada kaldı." Sonra dedi ki: "İsmail için fazla mülk talebinde bulunup bulunmadığımı bana sorun." Dedi ki: "Huzuruna çıktım." Bana döndü ve şöyle dedi: "Rüyanı yorumlama; hayırlı olmasını dilerim, inşallah hayırla sonuçlanır." Rüyanın tabiri hakkında bana hitaben dedi ki: "Bu günlerde üzerime olan bu mevcudiyet veya rüyamdaki vehim hakkında düşünmeni istemiyorum; çünkü bu rüyanın tabiridir. Bilakis bu makamda düşünceli kaldım, ta ki Allah Teâlâ onun tevlini fethedene kadar, bil ki çamaşırların yıkanması günahların kirini yıkamaktır, vergi gelirlerinin alınması ise günah değildir ve buna benzer, zihinlere en açık olanı, özel ve genel nezdinde apaçık olanıdır, ne dostun ne de yabancıнын ihbarından ve vergilerin alınmasından zarar görmez, bugün bizim beldemizde tek bir dirhem bile haksız yere alınmaz, ancak hak ile düşer ve onunla amel ederiz, düşüncelerimizde ve fikirlerimizde hareket ederiz, saatlerimizin ve anlarımızın gayretine dikkat ederiz ve sünneti hayırla canlandırmakta çaba gösteririz, onun sevabı ve ameli bize yazılır, kötü bir sünnetin ölümü ise büyük vezirlerin ve ordu komutanlarının kurtuluşudur ve çirkinliğin yok olmasıdır, zulüm kökünün sökülmesidir, acı dolu bir gidişatın silinmesidir. Nuruddin, sürüler ve halkın işlerinin düzeltilmesi, lütuf ve minnetin tecelli etmesi, adalet ve ihsanın ormanlarında kök salması için emir verdi, ta ki onlar güvenli cennetlerin havuzlarından su içsinler ve emniyet çayırılarında dolaşsınlar, onların nezdinde düzenin değişmediğini, hiçbir şeyin eksilmediğini, saf içeceklerinin bulanıklaşmadığını, kandırılmadıklarını ve hiçbir fakirin zulme uğramadığını görene dek, sabah aydınlandığında zerre kadar bile eğrilik kalmaz, ne de üzerimize nimetin kuşatılmasına gücümüz yeter, ne de onun hakkını tam anlamıyla takdir edebiliriz, ancak Allah bizi iyilik yapmaya muvaffak kılar ve bizi çirkin işleri ortadan kaldırmaya ilham eder, salih amellere yönlendirir ve bizi helak eden kaynaklardan kurtarır, ibadetinde çalışmaya bizi yönlendirir ve arındırır, Allah bizi bu yola iletti ve hamdolsun Allah'a ki bizi buna iletti, eğer Allah bize hidayet etmeseydi bulamazdık.

Tadmur: beş yüz dinar. Serhas: yedi yüz elli dinar. el-Qurryan ve es-Suhne: beş yüz dinar. Baniyas: bin iki yüz dinar. Baalbek ve bağılı yöreleri: altı bin dokuz yüz yirmi dinar. Hums ve bağılı yöreleri: altı bin yirmi bin ve yirmi dört bin dinar. Hama ve bağılı yöreleri: altı bin yirmi bin, iki bin ve doksan dört dinar. Haleb ve bağılı yöreleri: altı bin, doksan bin, beş yüz ve otuz iki dinar. Sirmin: iki bin, üç yüz altmış dinar. Maarratü'n-Numan: yedi bin dinar. Kefr Tab: sekiz bin dinar. Harran: altı bin, altı yüz yetmiş bir dinar. Sincar: yedi bin, sekiz yüz dinar. Musul ve bağılı yöreleri: seksen bin, otuz bin, yüz altmış ve kırk yüz dinar. Balis: dört bin dinar. Menbiç ve bağılı yöreleri: seksen bin, altı yüz altmış dinar. Arapan: beş bin yedi yüz dinar. Butnan -Habar yöresindendir:- iki yüz elli dinar. Tebnin ve el-Arsal: yedi yüz elli dinar. es-Süsumaniye -Habar yöresindendir:- bin dinar. Âzâz: altı bin, beş yüz dinar. Tel Başir: bin beş yüz dinar. Ayn Tab: dokuz yüz dinar. Balis: dört bin dinar. Menbiç ve bağılı yöreleri: seksen bin, altı yüz altmış dinar. Bizaat ve el-Bab: üç bin dinar. Kalte Necm: üç yüz dinar. Kalte Cafer: yedi bin, altı yüz doksan dinar. Er-Rakka: altı bin, yirmi bin, yedi yüz altmış dinar. Er-Ruha: sekiz bin, beş yüz dinar.

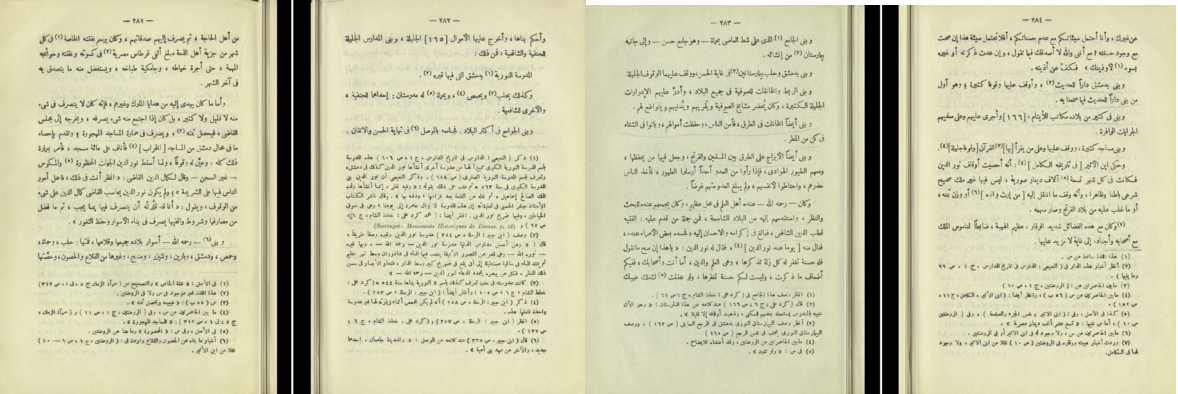

Qirqisiya: bin dinar. es-Sukkir: iki yüz dinar. Maaksin: beş bin dinar. el-Cedel: üç bin beş dinar. el-Hısn -Habar yöresindendir:- altı yüz otuz dinar. el-Cuħsiye -Habar yöresindendir:- yüz dinar. el-Havliye -Habar yöresindendir:- yüz altmış dinar. er-Rahbe: altı bin, yedi yüz doksan dinar. Sonra bundan sonra kalemlerle: "Hakkı gerçekleştirmek, batılı iptal etmek, adalet yaymak, kapsamlı bir ıslah sunmak, peşin olan geçici dünyevi mükâfattan ziyade ahiret sevabını istemek, halifelerin geçmişteki güzel hallerini ummak, nefsi günahlardan arındırmak, günah yükünü taşımaktan kaçınmak, Allah'ın evvelce verdiği bollukla yetinmek, O'nun büyük lütfûna ve bol ihsanına hamdetmek, dosdoğru

yola hidayet bulmak; şüphesiz bu, Allah'ın lütfûdur, onu dilediğine verir ve Allah büyük lütuf sahibidir."

Öyleyse ey Allah'ın kulları, O'nun bize yönelttiği şeylere riayet edin, O'nun bize takdir ettiği şeylere razı olun, O'nun lütuf ve ihsanının çokluğundan dolayı Allah'a şükredin ve O'nun yasalarına uyun... "Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize işimizden bir kurtuluş yolu hazarla." Ve en yüksek imza: "İçeriğinin ve muktezasının delilidir, emir inşallah yerine getirilecektir bizzat savaşa katılır, çünkü o şöyle derdi: "Şehadete maruz kaldım ama ona erişemedim." Ve imam, Nişaburlu Kutbuddin'e şöyle diyordu, ona şöyle dedi: "Allah aşkına kendine, İslam'a ve Müslümanlara karşı tehlikeye atma, çünkü ben senin ölümünü ve Allah'ı korurken bir savaşta isabet almanı (istemem), Müslümanlardan kimsenin kılıcından başkasını almasını istemem ve İslam alınır." Kutbuddin ona dedi ki: "Ey Kutbuddin, benden önce bu İslam'ın korunmasını kimden istiyorsun ki? Seni ancak o ilah korur, O'ndan başka ilah yoktur."

Şecaat ve cesaretine gelince: O, insanların en güçlüsünün bedenine, kalbine, fikrine ve hilesine sahip olanıydı. Şöyle anlatılmıştır: O, hiçbir zaman bir atın sırtında kendisinin daha sert birini görmemiştir, sanki onun için yaratılmıştır; hareket etmez ve sarsılmazdı. O, insanların top oynamakta, atı bizzat sürmekte ve havada sopayı fırlatıp en son meydandan yakalamakta en iyisiydi, onun elinde cevganlar (top sopaları) görülmezdi, ta ki büyüyene kadar; askerler ise şöyle derdi: "Bize ait olan bu mülkleri babamızdan miras alıyoruz, biz de onlar üzerinde savaşıyoruz." Bu durum, askerlerin savaşlarda ve meydanlarda sabretmesinin en büyük sebeplerindendi: onların atları ve silahları elinin altındaydı. Emirlerin divanında askerlerin adımlarını kaydederdi, emirlerin hırsından ve azlığından onu bazılarına has kılmakla korkarak bunu yapardı; çünkü durum, medet (yardım) zamanında bazısına havale edilirdi; oysa şöyle derdi: "Biz her an seferdeyiz, halimiz ise İslam'daki zayıflığın tüm askerlerine yetecek düzeyde değildir."

Sadakalarına, iyiliklerine ve ihsanına gelince; Tabip İmaduddin er-Rabii şöyle anlatmıştır: "Fakirler adına aylık otuz dinardan fazla sadaka verilirdi; onun adeti ise, her mahalleden her bir kəs, kendilerini tanıyanlardan bir cemaatin huzuruna çıkmasını sağlamaktı ihtiyaç sahiplerindendir, sonra onu sadakalarına sarf eder, has ve amelin masrafı kılardı ve her ay Mısır kumaşından kıyafeti, nafakası ve meçhul ihtiyaçları için Mısır parası miktarını verir; hatta terzisinin ücreti, aşçısının maaşı, ay sonunda sadaka olarak dağıtacağı fazlalık bile verilirdi.

Hükümdarların ve diğerlerinin kendisine hediye ettiklerine gelince; o, bunlardan az ya da çok hiçbir şeye el sürmezdi, aksine bunların hepsi bir araya geldiğinde harcar, kadının meclisine götürür, kıymetini elde eder ve -Musul'daki gibi- en mükemmel ve kusursuz şekilde çoğaltırdı.

Ve muazzam okullar inşa etti, Hanefiler ve Şafilere için yüce okullar kurdu, bunlardan biri:

Nuriye Okulu -ki içinde kabri bulunmaktadır- Şam'dadır. Aynı şekilde Halep'te ve Humus'ta onun iki okulu vardır:biri Hanefiler, diğeri Şafilere için. Birçok beldede camiler inşa etti; Musul'daki cami en mükemmel ve kusursuz şekildedir.

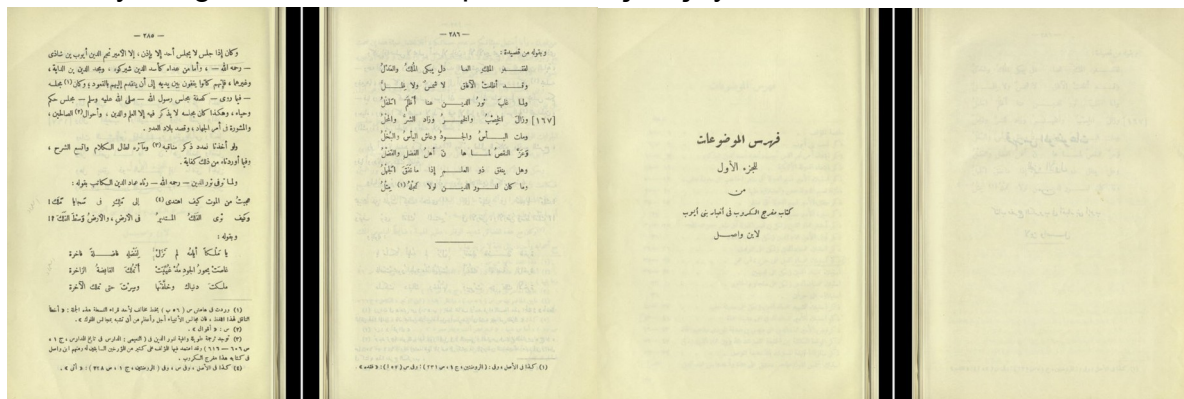
Ve o -Allah ona rahmet etsin- bütün ülkelerinin surlarını ve kalelerini inşa etti; bunlar: Halep, Hama, Hums, Tedmür, Damşaq, Barin, Şayzar, Menbiç ve diğer kale ve surlardır, onun kalesi göz alıcıdır, kasırların arasından pınarlar akar, ortasında büyük bir havuz uzanır, gözlerin bakışlarından en güzel görünümüdür, her bakan Nuruddin'in duasını tazeler -Allah ona rahmet etsin ve ondan başka; ben senin kötülüklerini iyi amellerinle beraber tahammül ediyorum, şayet kötü bir şey işlediysen, iyi amellerinle beraber kötü bir şeyin varlığını da kabul etmiyor musun? Vallahi ben senin hakkında yalan söylemiyorum, eğer bir şey söylediyse veya kötü bir şey yaptıysan incitmekten kaçınıyorum.

Şam'da hadis için bir dar inşa etti, ona pek çok vakıf kurdu ve o, bizde hadis evi kuranların ilkidir.

Ve ülkelerinin birçoğunda yetimler için mektepler inşa etti [166], üzerlerine ve muallimlerine bol maaşlar akıttı.

Pek çok mescit inşa etti, üzerlerinde [Kur'an] okunmasını vakfetti ve [büyük vakıflar kurdu]. İbnü'l-Asir [el-Kamil'de] şöyle anlatmıştır: Nuruddin'in vakıfları sayıldı, her ay dokuz bin Suriye dinarı tutuyordu, içinde ne şer'i sahih ne de zahir bir mal vardı; babasının mirasından veya Frank topraklarından gasp ettiği veya galip geldiği şeylerden ibaretti ve payı oldu.

O, bu faziletlere, aşırı vakara, büyük heybete, askerleri ve maiyeti nezdinde yasalara sıkı sıkıya bağlı bir kontrole sahipti, buna hiçbir şey eklenemezdi.

O, oturduğunda kimse izin verilmedikçe oturmazdı; ancak Emir Necmeddin Eyyub bin Şazi -Allah ona rahmet etsin- ile düşmanlarından Esededdin Şirkuh, Mecdud bin ed-Daya ve diğerleri müstesna; çünkü onlar kendisinin önünde ayakta dururlardı, ta ki o kendilerine oturmalarını emredene kadar. O -Allah rahmet etsin-, Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- meclisi gibi bir meclise sahipti; ilim, haya ve vakar

doluydu. Meclisinde ilim, din, salihlerin halleri ve cihat işleri, düşman ülkesine yönelme konularından başkası anılmazdı.

Eğer onun menkıbelerini saymaya koyulsak, eserleri uzun sürer ve söz genişlerdi. Bizim getirdiklerimiz ise bundan yeterlidir.

Nuruddin -Allah rahmet etsin- vefat ettiğinde, kâtip İmaduddin onu şu beyitlerle mersiye etmiştir:

Ölümden taaccüp ettim, nasıl hidayet buldu, Hangi meşrebde mülkün meziyetlerine erdi? Dönen göklerin dairesi nasıl yeryüzünde döndü, Ve yeryüzü mülkün ortasında nasıl kaldı?

Ve yine şöyle söylemiştir:

Ey kalıcı mülkün sahibi, faziletin ve üstünlüğün hep kalacak, Cömertlik denizleri daldı, senin elin kabzedenden elin yok oldu, Dünyanın mülküne sahip oldun ve onu terk ettin, Ta ki ahiretin mülküne sahip olana dek.

İbn Wasıl'ın Eyyubioğullarının Haberlerinde Kederi Gideren Kitap (Kitab Mufrij al-Kurub fi Akhbar Bani Ayyub)

Son

**Bu çalışmada kenar ve dipnotlar dikkate alınmamıştır.
Türkçeye çeviren İbrahim Şimşek.**